

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA
ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS**

GYVENTOJŲ INFORMAVIMO APIE IKIMOKYKLINĮ IR PRIEŠMOKYKLINĮ UGDYMĄ BŪKLĖ IR PATIRTIS

TYRIMO ATASKAITA

ŠIAULIAI, 2008

Mokslinio tyrimo ataskaita

Gyventojų informavimo apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą būklė ir patirtis

**Užsakovas: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija
A.Volano g. 2/7, Vilnius**

**Vykdytojas: Šiaulių universitetas Edukologijos fakultetas
P. Višinskio g. 25, Šiauliai**

Tyrimo grupės vadovė:
prof. habil.dr. Audronė Juodaitytė

Tyrimo grupės nariai:
doc. dr. Aušra Kazlauskienė
doc. dr. Ramutė Gaučaitė
doc. dr. Lidija Ušeckienė
doc. dr. Rima Bakutytė

TURINYS

IVADAS	4
I. GYVENTOJŲ INFORMAVIMO APIE IKIMOKYKLINĮ IR PRIEŠMOKYKLINĮ UGDYMĄ PATIRTIS	
EUROPOS ŠALYSE	7
I.1. Europos šalys, turinčios ilgametę patirtį ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo srityje.....	7
I.2. Gyventojams teikiamos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą patirtis Lietuvoje	42
II. TYRIMO METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS	Klaida! Žymelė neapibrėžta. 44
II.1. Tyrimo metodologija.....	44
II.2. Tyrimo organizavimas.....	45
III. EMPIRINIŲ TYRIMŲ REZULTATAI	48
III.1. Tyrimo imties charakteristika	48
III.1.1. Bendra tyrime dalyvavusių šeimų, auginančių ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikus charakteristika	48
III.1.2. Bendra tyrime dalyvavusių ikimokyklinių ir priešmokyklinių įstaigų pedagogų, vadovų ir savivaldybės administracijos atstovų charakteristika	51
III.2. Veiksnių, įtakančių informavimo apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą būklės analizė	53
III.3. Gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą turinys, formos ir būdai	63
III.3.1. Gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą situacijos tyrimas	63
III.3.2. Gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą turinys: pasiūlos ir poreikio analizė	68
III.3.3. Gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą būdai ir formos: pasiūlos ir poreikio analizė	88
III.4. Gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą trukdžiai ir jų šalinimo galimybės.....	115
IV. GYVENTOJŲ INFORMAVIMO PATIRTIS LR IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE	121
IV.1. Panevėžio Kastyčio Ramanausko lopšelio-darželio patirtis kuriant tėvų informavimo apie IKPR ugdymą sistemą.....	122
IV.2. Kretingos mokyklos-darželio „Pasaka“ gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą patirtis	137
IŠVADOS	140
REKOMENDACIJOS	147
LITERATŪRA	150
PRIEDAI	153

IVADAS

Tyrimo problema ir aktualumas

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas padeda vaikui kryptingai ugdytis, o šeimai sėkmingai derinti darbo ir šeimos pareigas, todėl labai svarbu, kad šeima žinotų, kokias galimybes teikia ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas šio amžiaus vaikams, kada ir kur galėtų kreiptis dėl ugdymo pagal ikimokyklinio ir/ar priešmokyklinio ugdymo programas, švietimo pagalbos ar kitokių paslaugų, kurias šiuo metu teikia savivaldybės teritorijoje esančios įstaigos ar asmenys. Savivaldybės, būdamos atsakingos už savo gyventojų gerovę, turėtų nuolat domėtis ar teikiama informacija apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, švietimo pagalbą pasiekia visus gyventojus, auginančius vaikus nuo gimimo iki septynerių metų, ar ji yra veiksminga.

Pagal Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymą (2003) gyventojai turėtų būti informuojami įvairiais lygmenimis: šalies, apskrities, savivaldybės, mokyklos. Informacijos apie mokyklos veiklą viešo skelbimo tvarkos aprašas nustato bendrojo lavinimo, profesinių ir neformaliojo vaikų švietimo mokyklų, vykdančių formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, kasmetinės informacijos viešo skelbimo tvarką (2005). Tačiau nėra analizuota, kaip šie įpareigojimai vykdomi, nėra atlikta šios srities tyrimų, neįvertinta sukaupta patirtis.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2007–2012 metų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1057 (Žin., 2007, Nr.106-4344) numatyta išanalizuoti kaip tenkinami šeimų, auginančių ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikus informaciniai poreikiai.

Svarbiausios pastarųjų metų mokslininkų ir jų grupių tyrimų kryptys apie šeimų informavimą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo bei tėvų švietimo aspektu:

- šeimos ir ugdymo įstaigos sąveika, visuomenės informuotumas švietimo klausimais: R. Braslauskienė, I. Vaitkienė (2004), R. Kontautienė (2000), J. Litvinienė (2002), I. Jonutytė, A. Budreikaitė (2004);
- ikimokyklinio ugdymo moksliniai tyrimai: Bitinas B. (2000);
- vaikų darželis Lietuvoje ir pasaulyje: sisteminės kaitos tendencijos socializacijai: Juodaitytė A. (2003), Juodaitytė, A. (2000);
- pedagogų ir tėvų požiūrio į bendradarbiavimą ugdant vaikus kaitos problemos: Jurašaitė E. (1999);
- vaikas – šeimos ir darželio sąveikos subjekta ir objektas: Litvinienė J. (2000);
- ikimokyklinis ugdymas: kur esame ir kur link eisime? Šeibokienė G. (1999).

Tyrimo, *realizuoto VPU mokslininkų grupės, „Priešmokyklinio amžiaus vaiku (5-6(7) m.) kokybiško ugdymo (-si) veiksniai ir kriterijai” (2003) rezultatai parodė, kad įvairios institucijos ir žinybos koordinuoja savo veiklą kurdamos ir įgyvendindamos bendrą vaiko gerovės politikos strategiją. Sėkmingai spręsti vaiko problemoms organizuojamas nuolatinis tarpžinybinis bendradarbiavimas keičiantis informacija apie*

galimybės padėti sunkiau besiverčiančioms šeimoms, auginančioms vaikus. Be to, tyrimas atskleidė, kad tėvai ne itin domisi vaikų ugdymo turiniu. Tik ketvirtadalis (24%) tėvų yra gerai susipažinę su „Bendraja priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa“, daugiau nei pusė jų (52%) apsiriboja tuo, kiek su ja supažindina pedagogai, 22% tėvų visai programos nėra matę nei apie ją girdėję. Tačiau ugdymo įstaigos siekia, kad tėvai dalyvautų aptariant įvairius priešmokyklinio ugdymo(si) klausimus. Su 80% tėvų pedagogai aiškinasi dėl vaikų įpročių, poreikių bei interesų, tačiau apie vaikų pasiekimus kalbasi mažai (tik su 15% tėvų). Apie trečdalis tėvų (25-30%) dalyvauja aptariant ugdymo proceso (planavimo, ugdančiosios aplinkos kūrimo) bei grupės veiklos organizavimo (darbo laiko, maitinimo) klausimus.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad priešmokyklinių grupių vaikams ir jų šeimoms teikiama parama, susijusi su *tarpusavio informavimu. Savivaldybių švietimo skyrių* duomenimis vidutiniškai apie pusę priešmokyklinio amžiaus vaikams ir jų šeimoms teikiamos paramos sudaro – pedagogine psichologine pagalba, apie trečdalį – švietimo paslaugos, mažiau nei penktadalį – socialine parama. *Savivaldybių socialinės rūpybos skyrių* teigimu, šeimos gana dažnai kreipiasi dėl vienokios ar kitokios paramos. Išryškėjo, kad apie trečdalis kartu tėvai kreipiasi dėl ilgalaikių pašalpų bei dėl pažymų, mažiau nei šeštadalis kartu – dėl įvairios informacijos bei vienkartinį pašalpų ir daiktinės paramos (maisto, drabužių, batų, ugdymo reikmenų).

Atsižvelgiant į visuomenės socialinę poliarizaciją, ryškėjančią šeimų įvairovę (dirbančios, nedirbančios, pilnos, nepilnos, mišrios kalbos atžvilgiu ir kt.), skirtingus šeimų švietimo poreikius, būtina identifikuoti, kokia informacija yra veiksmingiausia apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą bei tėvų švietimą, kiek ją teikiant atsižvelgiama į minėtas skirtybes. Šiai problemai atskleisti svarbu atrasti savivaldybes, įstaigas, kurių patirtis yra labai naudinga, kad būtų galima pristatyti jų sukaupą gerą patirtį.

Tyrimo tikslas yra išanalizuoti gyventojų gaunamos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą bei švietimo pagalbą prieinamumą, veiksmingumą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti Europos Sąjungos šalių, turinčių gerą patirtį gyventojams teikiamos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą bei švietimo pagalbą srityse.
2. Išanalizuoti visų šalies savivaldybių gyventojams teikiamą informaciją apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, švietimo pagalbą.
3. Aprašyti ikimokyklinių ir priešmokyklinių įstaigų gerą patirtį apie gyventojų informavimą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo, švietimo pagalbos aspektu, pademonstruojant jų veiklos įvairovę.

Tyrimo metodai:

- 1) *Teorinės literatūros analizė;*

- 2) *Nestandardizuota apklausa raštu (toliau anketinė apklausa)*, kurios tikslas - išnagrinėti visų šalies savivaldybių gyventojams teikiamą informaciją apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, švietimo pagalbą. Anketinės apklausos tikslinės grupės yra šios:
- šeimos, auginančios ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikus (kurių vaikai lanko ikimokyklines ir priešmokyklines grupes; kurių vaikai nelanko ikimokyklines ir priešmokyklines grupes);
 - ikimokyklinių ir priešmokyklinių įstaigų pedagogai;
 - ikimokyklinių ir priešmokyklinių įstaigų vadovai;
 - savivaldybių administracijos atstovai.
- 2) *Turinio (content) analizė*, kuri leido apibendrinti Europos Sąjungos šalių patirtį apie gyventojams teikiamą informaciją (ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas, švietimo pagalba). Atliekant šį tyrimą buvo pasirinktos šios šalys: Prancūzija, Vokietija, Švedija, Anglija, Lenkija, Lietuva.
- 3) *Patirties analizė*, siekiant pademonstruoti gyventojų informavimo sistemos kūrimo strategijų įvairovę (ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą vykdančių įstaigų).

Tyrimo etapai:

1. 2008 metų liepa-rugsėjis - mokslinė literatūros ir informacinių šaltinių, kuriuose atskleidžiama gyventojų informavimo apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą patirtis bei jos tobulinimo galimybes paieška ir analizė.
2. 2008 metų rugsėjis - tyrimo instrumentarijaus parengimas ir suderinimas su užsakovu.
3. 2008 metų spalio – tyrimo organizavimas,
4. 2008 metų lapkritis - duomenų surinkimas ir kompiuterinis apdorojimas, ataskaitos parengimas.

Tyrinėtojų komanda dėkoja LR švietimo ir mokslo ministerijai už konsultacijas ir vertingus patarimus bei visų šalies savivaldybių švietimo įstaigų pedagogams, vadovams ir specialistams už aktyvų dalyvavimą tyrime.

I. GYVENTOJŲ INFORMAVIMO APIE IKIMOKYKLINĮ IR PRIEŠMOKYKLINĮ UGDYMĄ PATIRTIS EUROPOS ŠALYSE

Siekiant apibūdinti gyventojų informavimą apie ikimokyklinį ugdymą, tyrimo metu orientuotasi į seniausią ikimokyklinio ugdymo patirtį turinčių, labiausiai išsivysčiusių šalių (Jungtinės Karalystės, Prancūzijos, Vokietijos) patirtį, nes laikytasi nuostatos, jog čia galima būtų rasti daugiausia reikšmingos medžiagos apie visuomenės informavimo sistemą - turinį, metodus, būdus, formas bei priemones. Remiantis nuostata, jog ikimokyklinis ugdymas, kaip ir ugdymas apskritai yra gana centralizuoto pobūdžio, tikslinga įsigilinti į liberalesnės švietimo sistemos teikiamas galimybes vykdant gyventojų informavimą apie ikimokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą. Todėl nuspręsta išsamiau analizuoti Švedijos patirtį. Be to, turėta galvoje, kad naujosios Europos Sąjungos šalys taip pat gali turėti šioje srityje vertingos patirties, todėl studijuota Lenkijos gyventojų informavimas apie ikimokyklinį ugdymą.

Renkant ir sisteminant informacinę medžiagą, mokslines publikacijas, išryškėjo tai, kad konkrečios šalies ikimokyklinio ugdymo, o sykiu ir gyventojų informavimo apie ikimokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą, būklę sąlygoja nuostatų visuma, kurios susiformavo konkrečios šalies ugdymo minties raidoje. Tad pirmiausia buvo siekta susipažindinti su kai kuriais istoriniais faktais, susijusiais su ikimokykliniu ugdymu. Kai kuriais atvejais taip pat reikėjo įterpti ir politinius aspektus, veikusius ikimokyklinio ugdymo plėtotę.

Įvairių šaltinių analizė parodė, kad tiesiogiai gyventojų informavimo ikimokyklinio ugdymo ir švietimo pagalbos klausimais mažai kalbama. Dažniausiai šios problemos atsiskleidžia tais atvejais, kai kalbama apie bendradarbiavimą su tėvais. Be to, tyrimu nebuvo siekta išvardinti visą gyventojų informavimo ar konkrečiai bendradarbiavimo su tėvais ikimokyklinio ugdymo srityje patirtį, tačiau orientuotasi į tai, kas yra įdomiausia, pritaikoma Lietuvos sąlygomis.

I.1. Europos šalys, turinčios ilgametę patirtį ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo srityje

Gyventojams teikiamos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą bei švietimo pagalbą patirtis (Jungtinė Karalystė)

Jungtinėje Karalystėje ikimokyklinį ugdymą reglamentuoja Vaiko globos aktas (Childcare Act, 2006). Ugdymas vaikų darželiuose prasideda nuo 1,5 ir vyksta iki 5 metų. Vėliau vaikai yra ugdomi mokykloje. JK vaikai pradinėje mokykloje pradžioje mokomi parengiamojoje klasėje (reception class). Tačiau Škotijos valstybinėse mokyklose tokių klasių nėra. Paprastai penkerių metų vaikas pradeda lankyti dvejus metus trunkančią pirmąją pradinės mokyklos pakopą.

Vaikai darželiuose per dieną turi praleisti ne mažiau nei 2,5 valandos. Tik nedaugelyje šių įstaigų vaikai išbūna visą dieną. Dažniausiai vaikai darželyje praleidžia apie 4 valandas.

Anglijoje veikia daug valstybinių darželių, kuriuos kuruoja vietiniai švietimo ar socialinių paslaugų centrai (jie gali būti ir jungtiniai), o taip pat paslaugas, susijusias su ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymu teikia savanoriškos bendruomenės, veikia ir privačios įstaigos. Didžiuosiuose miestuose privačių darželių yra daugiau nei mažuose miestuose ar kaimiškose vietovėse, todėl čia visuomet jaučiamas vietų stygius.

Ikimokyklines įstaigas kaime gyvenantys vaikai lanko rečiau nei gyvenantys mieste. Kaip rodo Škotijoje atlikto tyrimo (Copus A., Petrie S., Shuckamith J., Shuckamith M., Still M., Watt J. (2001)) duomenys, tokią padėtį sąlygoja ne kaime gyvenančių šeimų nenoras suteikti vaikams geresnį pasirengimą mokyklai, bet didesnės išlaidos transportui ir mokesčiui už vaiko ugdymo ir priežiūros paslaugas. Tą sąlygoja tai, kad kaimiškose vietovėse vaikų grupės yra mažos, todėl ir paslaugos yra brangesnės. Spręsdama šią problemą Škotijos vyriausybė siūlo vietos valdžiai padengti transporto išlaidas, pirmumo teise priimti į valstybės remiamą vietą mieste vaiką iš kaimo vietovės, palaiko įvairias tėvų iniciatyvas sprendžiant minėtą problemą.

Mažesnių vaikų (iki 3 metų) tėvai dažniausiai pasirenka privačių įstaigų teikiamas paslaugas, arba vaikų ugdymu rūpinasi patys. Tačiau dauguma vyresniųjų vaikų lanko valstybinius darželius. Taip yra todėl, kad šalyje trūksta tiek valstybinių, tiek ir privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų, ypač tokių, kur vaikai ugdomi iki 3 metų. Dažniausiai į jas patenka tie vaikai, kurie turi specialių poreikių. Nežiūrint to, apie du trečdalius motinų grįžta į darbą tuoj po motinystės atostogų, o likusiųjų dar pusė – kai vaikui sueina 3 metai. Vaikai yra paliekami dažniausiai auklių globai. Auklės gali turėti kvalifikaciją, bet gali būti ir nekvalifikuotos. Tačiau šiuo metu Jungtinėje Karalystėje jau yra nustatyti tam tikri reikalavimai auklėms. Tokias paslaugas teikiančios firmos turi užtikrinti, kad šių reikalavimų bus laikomasi. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų, kuriose būtų ugdomi vaikai iki 3 metų, stygių sąlygoja tai, kad jų išlaikymas yra labai brangus: brangiai kainuoja tiek personalo samda, tiek ir griežtų sąlygų aplinkai organizavimas ir įgyvendinimas. Tokios sąlygos numatytos Nacionalinėje valstybės vaikų ugdymo strategijoje (National Childcare Strategy) ir jų negalima pažeisti. Tik nedaugeliui vaikų, kurie nėra lankę ikimokyklinio ugdymo įstaigų, sudaroma galimybė prieš mokyklą lankyti specialiąją mokyklą, kuri vadinama *galimybių* grupe (Opportunity group). Dažniausiai jas lanko specialiųjų poreikių turintys vaikai. Daugumai 3 iki 4 metų vaikų suteikiama galimybė lankyti valstybinę ikimokyklinę švietimo įstaigą, o nuo 1998 metų tokios galimybės užtikrinamos visiems keturmečiams.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos dažniausiai priklauso kuriam nors ikimokyklinio ugdymo įstaigų susivienijimui ar tinklui. Pavyzdžiui, Anglijos ir Velso ikimokyklines įstaigas vienija Ikimokyklinio ugdymo susivienijimas (PLA) arba Žaidimų grupių tinklas (Playgroup Network), Šiaurės Airijoje – Šiaurės

Airijos ikimokyklinio ugdymo susivienijimas (NIPLA), o Škotijoje – Škotijos ikimokyklinio ugdymo Žaidimų grupių susivienijimas (SPPA).

Jungtinėje Karalystėje vasaros metu 3-5 metų vaikus tėvai kartais leidžia į vadinamuosius atostogų klubus. Tačiau, kaip rodo tyrimai, tėvai nėra patenkinti atostogų metu ikimokyklinio ugdymo įstaigų siūlomų paslaugų pasiūla. Kita vertus, be darželio, bet kuriuo metų laiku vaikas gali būti ugdomas papildomo ugdymo užsiėmimuose.

Darželio personalą sudaro turintys pakankamai įvairų išsilavinimą specialistai. Tačiau bemaž visur reikalaujama, kad ne mažiau nei pusė darbuotojų turėtų atitinkamą kvalifikaciją darbui su vaikais (būtų įgiję kvalifikuoto mokytojo statusą). Vietos valdžios organai kai kuriais atvejais nustato net aukštesnius reikalavimus. Darželiuose paprastai dirba ne tik samdomi asmenys, bet ir savanoriai. Tačiau ir jų kvalifikacijai yra keliami tokie pat reikalavimai, kaip ir samdomam personalui.

Visų ikimokyklinių ugdymo įstaigų veikla yra inspektuojama ugdymo, globos ir sveikatos aspektais. Šiuo metu ypač akcentuojama šių sričių integracija.

Darželiai dirba pagal naują 2008 metais patvirtintą programą, kuri viešai kritikuojama už tai, kad *labiausiai orientuojasi į vaiko intelektualinę ugdymą*, bet ne į vaiko patirties plėtotę apskritai. Joje nurodoma, kad pedagogai labiausiai turi rūpintis vaiko unikalumo įtvirtinimu (pripažinti, jog kiekvienas vaikas gali mokytis nuo gimimo, jam būdingas yra pasitikėjimas savimi ir pan.), pozityviais santykiais (vaikai turi išmokti būti stipriais ir savarankiškais, šių bruožų ugdymas turi būti grindžiamas saugiais santykiais su tėvais ir kitais vaikui reikšmingais žmonėmis), įgalinančia ugdymui aplinka (aplinka vaidina esminį vaidmenį plėtojant vaiko galias), mokymusi ir plėtote (vaikai vystosi, mokosi skirtingais būdais ir lygmenimis, visos mokymosi bei vystymosi sritys yra vienodai svarbios bei tarpusavyje susiję).

Pastaruoju dešimtmečiu vyriausybė akcentuoja tėvų įtraukimo į ikimokyklinį vaikų ugdymą švietimo įstaigose būtinybę. Neretai nurodoma, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogai ir tėvai turi glaudžiai bendradarbiauti (QCA, 1999). Už šį bendradarbiavimą atsakomybė deleguojama ikimokyklinio ugdymo įstaigai.

JK intensyviai rūpinamasi informavimo apie ikimokyklinį ugdymą sklaida. Įdomu tai, kad Vyriausybė finansavo organizaciją „Tėvai darbe“ rengiant paketą darbdaviams, kuriame nuodugniai išdėstoma nauda jiems, kurią gauna tuo atveju, jeigu *padeda savo darbuotojams spręsti vaikų auginimo ir ugdymo klausimus*. Ši organizacija taip pat yra parengusi konsultacinio pobūdžio dokumentą „Parama šeimoms“ (Supporting families), kuriame aprašoma nauda, kai darbdavys *įgyvendina rūpestingo požiūrio politiką*.

Tėvų informavimo stiprinimu rūpinamasi ir *realizuojant įvairius projektus*. Vienas tokių pavyzdžių – PEAL projektas *Darbas su tėvais* (Working with parents) (Prieiga internete: http://www.ncb.org.uk/Page.asp?originx485md_42733158499x33c4567732225), kuris buvo vykdomas

viename Londono rajone, Camdene 2005-2007 metais (tuo metu vyko pirmasis šio projekto etapas). Šiuo metu yra vykdomas kitas šio projekto etapas. Jo paskirtis – *padėti jauniems praktikuojantiems specialistams, ypač dirbantiems vaikų centruose*, įtraukti tėvus į vaikų ugdomąją veiklą ir taip prisidėti prie geresnių vaikų pasiekimų. Siekiant tokio tikslo buvo numatyti šie uždaviniai: nustatyti ir skleisti gerą patirtį šioje srityje; remiantis šia veikla sukurti modelį, kuris taptų pagrindu organizuojant mokymo kursus ir kuriant priemones, padedančias praktikuojantiems specialistams; *organizuoti mokymus apie 700 bendruomenių, ypač tų, kurios yra šioje srityje labiausiai apleistos*. Grįsdami tokio projekto reikšmingumą, rengėjai rėmėsi mokslininkų išvadomis apie tai, kad tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas lemia geresnius vaiko kompetencijų plėtotės rezultatus.

(http://www.teachernet.gov.uk/teachingandlearning/EYFS/themes_principles/Positive_relationships/Parents_as_partners/)

Vyriausybė taip pat skiria lėšų nemokamų valstybinio ir vietinio lygmens informacinių centrų įsteigimui, o ypač informacinių ir komunikacinių technologijų plėtotei šiems tikslams. Iš tokių centrų *reikalaujama, kad juose pateikiama informacija būtų išsami, detali, nauja ir prieinama tėvams, pateikiant ją įvairiomis formomis ir kalbomis*. Nacionalinės vaikų ugdymo informacijos telefono linijos yra traktuojamos kaip vietinio informavimo centro papildiniai. Informacija tėvams apie ikimokyklinį ugdymą taip pat teikia Ankstyvųjų puikių pasiekimų (*early excellence*) centrai, kurie gyvuoja nuo 1997 metų.

Tėvai, *siekdami gauti informacijos apie ugdymo galimybes ikimokyklinėje įstaigoje paprastai kreipiasi į vietos socialinius bei ugdymo, informacinius centrus* (jie gali patys čia ateiti, neretai užtenka parašyti laišką ar užpildyti elektroninę užklauso formą, į kurią privalu atsakyti centro darbuotojams per tris dienas), ir ten jie yra konsultuojami (žodžiu arba raštu, priklausomai nuo tėvų pageidavimų), gali pasiskaityti įvairių brošiūrų. Informaciniai centrai pirmiausia yra skirti suteikti tėvams reikiamą informaciją apie ikimokyklinį ir mokyklinį vaiko ugdymą. Tačiau juose gali gauti vertingų patarimų ir darbdaviai, kiti suinteresuoti asmenys, besikreipiantys į centrus. Tokiuose centruose yra kaupiama medžiaga apie visas ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo galimybes konkrečiame regione. Čia galima rasti informacijos ir apie organizuoto vaikų laisvalaikio galimybes, tėvų sambūrius ir pan. Svarbu tai, kad tokiuose centruose asmeniui kontaktuojančiam tiesiogiai su pareigūnais suteikiama labai išsami informacija konkrečiu atveju. Besikreipiančiųjų asmenų duomenys yra neviešinami.

Kokia minimali informacija turi būti teikiama informaciniuose centruose? *Besikreipiantieji asmenys yra bent supažindinami su: ikimokyklinio ugdymo paslaugų kontaktiniais duomenimis (tikslu adresu); paslaugų teikėjo tipu ir tai, ar ši įstaiga/susivienijimas yra įregistruotas registre ar ne, kokio amžiaus vaikams jis teikia paslaugas ir vietų skaičiumi šioje įstaigoje; įstaigos darbo laiku ir galimybe lankyti šią įstaigą atostogų metu, tuomet, kai iškyla neatidėliotina būtinybė palikti vaiką kito asmens globai; mokesčiais; ugdymo galimybėmis vaikams, kurių gimtoji kalba nėra anglų; ugdymo galimybėmis*

specialiųjų poreikių vaikams; paskutinio įstaigos inspektavimo data; duomenų apie konkrečią įstaigą atnaujinimo data.

Informaciniai centrai kaupia informaciją naudodamiesi standartine forma, kuri pritaikyta skirtingiems ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjams. Ši forma yra siunčiama tiems teikėjams, kurie yra registruoti Rūpybos komisijoje (The Care Commission). Užpildytą klausimyną teikėjai grąžina, o juose pateikta informacija yra talpinama duomenų bazėje. Visa informacija, kurią gauna informacinis centras, nėra viešinama, nes tokie centrai yra įpareigoti įstatymu laikytis konfidencialumo. Informacija yra atnaujinama kas 6 mėnesiai. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjai yra skatinami nuolat teikti informaciją centrui apie reikšmingus pokyčius telefonu ar laišku.

Pirminę informaciją apie vaiko ugdymą ikimokykliniame amžiuje minėti centrai skelbia savo interneto svetainėse, kurias reguliariai atnaujina. Tačiau ši informacija paprastai nėra labai išsami dėl to, kad šalyje veikia duomenų apsaugos įstatymas.

Informacinio centro parengtos brošiūros platinamos ne tik minėtuose centruose, bet ir gydymo įstaigose, mokyklose, ikimokyklinėse įstaigose, net stambiuose prekybos centruose (Guidance on the planning of pre-school education and childcare and the establishment of childcare partnerships (October 1998)). Kas rašoma šiose brošiūrose? Pavyzdžiui, Abenderšyro Švietimo, mokymosi ir poilsio tarybos parengtame informaciniame biuletenyje patariama, kaip tėvams geriau pasirinkti priešmokyklinio ugdymo įstaigą. Jame nurodoma ikimokyklinio ugdymo svarba vaikui ir nauda tėvams, konkretūs paraiškų pateikimo terminai, o taip pat – į kurį darželį galima vaiką registruoti.

Individualiose konsultacijose pateikta informacija paprastai būna dar išsamesnė, tikslesnė, nes informaciniai centrai palaiko glaudžius ryšius ne tik su ikimokyklinio ugdymo paslaugas teikiančiomis įstaigomis ir organizacijomis, bet ir su įvairiais susivienijimais, universitetais, įdarbinimo agentūromis, sveikatos apsaugos įstaigomis, kitais artimiausiais informaciniais centrais, įvairiomis organizacijomis ir grupėmis.

Nacionalinės programos pagalbinėje medžiagoje auklėtojams pateikiami kai kurie reikalavimai bendravimui su tėvais. Iš auklėtojo reikalaujama gerbti įvairovę (laikytis nuostatos, jog visos šeimos yra svarbios nepriklausomai nuo to, kurioje vietovėje jos gyventų; visos šeimos yra skirtingos ir vaikas gali gyventi tiek su vienu iš tėvų, tiek ir su abiem, o taip pat su giminėmis, be to tėvai gali būti ne tik skirtingų, bet ir tos pačios lyties; šeimose gali būti bendraujama keliomis kalbomis, yra keliautojų, pabėgėlių, besislapstančių šeimų; visiems pedagogams įvairi, antidiskriminacinė etiniu, kultūriniu ar socialiniu aspektais praktika yra vertinga), bendrauti su tėvais (pedagogui svarbu suvokti, kad geranoriška pedagogų sukurta aplinka padeda efektyviau komunikuoti, efektyvi komunikacija yra ta, kuri vyksta dviem kryptimis ir jos metu perduodama informacija, žinios ir patirtis; bet kuris komunikavimo aktas yra reikšmingas, svarbūs yra ne tik žodžiai, bet ir gestai, ženklai ir kūno kalba, nes veiksmai byloja garsiau nei žodžiai;

paveikslai ir plakatai bei kitokios priemonės, kurios formuoja pozityvų požiūrį į negalę, etninę, kultūrinę ir socialinę įvairovę, padeda ne tik vaikui, bet ir jo tėvams suvokti savo vertę), *mokyti kartu* (pedagogai turi įsisąmoninti, kad tėvai ir pedagogai visuomet turi ko pasimokyti vienas iš kito, ir tai gali pozityviai veikti vaiko mokymosi ir vystymosi eigą; tėvai turi reguliariai stebėti vaiko pasiekimus ir prisidėti prie vaiko mokymosi ir vystymosi; tėvams galima padėti labiau suprasti apie mokymąsi ir mokymą per žaidimus grupėje ir lauke; optimaliai bendradarbiaujant tėvai suvokia aplinkos reikšmę ir prisideda prie jos tobulinimo), efektyviai veikti (auklėtojai turėtų kurti skirtingų kalbų, kuriomis kalba vaikai, žodžių sąrašą ir pakviesti tėvus, pedagogus prisidėti prie šios veiklos, tėvai, matydami savo gimtosios kalbos žodžius, jausis vertinami ir įjungiami į grupės gyvenimą; *iš tėvų reikėtų sužinoti pasisveikinimus, kuriuos vartoja anglų ar kita kalba* ir padrašinti personalą, tėvus ir vaikus vartoti šiuos pasisveikinimus; įsitikinti, kad su visais, kurie įžengia į darželį draugiškai sveikinamasi; *pakalbėti su tėvais apie vaikų pažangą ir vystymąsi*, ypatingai suteikti paramą tiems tėvams, kurie nekalba ir nesupranta angliškai; teirautis tėvų apie tai, kaip jie rūpinasi vaiku, jo ugdymu.

Pedagogai turi nuolat svarstyti, kaip tėvus įjungti į veiklą. Jiems patariama net apgalvoti, ką reikia padaryti, kad atėję į darželį vyrai jaustųsi patogiai, kaip daugiau tėčių įtraukti į grupės gyvenimą. Taip pat pedagogui patariama apmąstyti ir tai, kaip bendrauti su *labai užimtais tėvais* ir pasiteirauti jų *apie patogu bendravimui laiką*, bendrauti su jais ne tik žodžiu, bet ir laiškais, telefonu, elektroniniais laiškais ar žinutėmis, perduodamomis per draugus, gimines ar vaiko aukles.

Svarbu tai, kad pedagogams ne tik patariama pagalvoti, kaip *sukurti tinkamą komunikavimui su tėvais aplinką*, bet ir tai, kaip jie turėtų *reflektuoti esamą praktiką*. Konkrečiau, pedagogai yra raginama pamąstyti: kaip jie sudaro sąlygas neformaliai pokalbiui su tėvais, kaip jie sužino tėvų nuomonę apie aplinkos politiką mokymo ir mokymosi atžvilgiu, inkluzija ir elgesys, kaip jie įsitraukia į aplinkos kūrimą, ar tėvai prisideda prie vaikų apibūdinimo, ar tėvai reguliariai seka vaikų pasiekimus kartu su pedagogais, *ar iš tiesų pedagogas išklauso tėvus ir vertina jų nuomonę*, ar pedagogas rengia tėvams susitikimus ir kitokius renginius, *ar vykdo pedagoginę tėvų švietimą*, ar dokumentacija ir demonstruojamos priemonės tikrai atspindi tėvų indėlį vaikų mokymuisi ir vystymuisi (<http://www.standards.dfes.gov.uk/eyfs/>).

Škotijoje išleistame informaciniame biuletenyje net nurodoma, kokią informaciją tėvams pedagogai turi teikti: parodyti vaiko darbų pavyzdžius, nuotraukas, pakomentuoti vaiko stipriąsias puses ir interesus, paaiškinti, ko toliau vaikas turi mokytis (<http://www.scotland.gov.uk/library/documents2/pre-00.htm>).

Metodiniuose patarimuose, *kaip įgyvendinti tėvų dalyvavimą ikimokykliniame ugdyme*, pateikiama pavyzdžių. Vienas jų – Pen Green centro šeimoms (Corby, Northamptonshire), auginančioms vaikus iki 5 metų pavyzdys. Šio centro bendravimas su tėvais grindžiamas tokiomis 4 pamatinėmis taisyklėmis:

1) Aktyvių ir lygių santykių su tėvais kūrimas priklauso nuo aiškių vertybių nustatymo. Tokia nuostata remiama Athey (1990), Meade (1995) tyrimo rezultatais, įrodančiais, jog maži vaikai daugiau pasiekia ir

yra laimingesni, kai ikimokyklinio ugdymo pedagogas dirba kartu su tėvais ir dalijasi idėjomis apie tai, kaip padėti vaikui ir plėtoti jo mokymąsi. Siekiant to, pedagogams siūloma pirmiausia aptarti su kolegomis savo įsitikinimus ir vertybes, būtinas įtraukiant tėvus į vaikų ugdymą, nes kai kurie tėvai jaučia grėsmę bendraudami su pedagogais ir todėl daug pedagogų jaučia nepasitikėjimą bendraudami su tėvais. Taigi pravartu pasitarti su kolegomis ramioje aplinkoje, pavyzdžiui, pedagogų susirinkime ar mokymuose ir sykiu gauti grįžtamąją informaciją iš kolegų.

2) Remiantis gauta informacija Pen Green centro auklėtojai nusistatė tokias 6 vertybes, kurios suteikė gaires bendravimui su tėvais: tiek tėvai, tiek vaikai turi teises (pagalba šeimai ne visuomet yra teisingai paskirstyta, reikia rasti tokią prieigą, kad tiek veikas, tiek ir jo tėvai gautų viską, kas įmanoma); tėvystė yra sudėtingas ir sunkus vaidmuo (niekas nemokė tėvystės, dauguma pedagogų turi sveikinti bet kokią tėvų paramą), tėvystė svarbi tiek mamai, tiek ir tėvui (tėvai, kaip ir motinos, turi tėvystės teisės ir pareigas, tačiau tėvas neretai yra ignoruojamas, nepakankamai įvertinamas, bet tėvas, kaip ir mama turi būti įtrauktas į vaiko ugdymo procesą), svarbu tikėti, jog tėvai giliai įsipareigoję savo vaikui (pedagogai turi tvirtai tikėti, jog tėvams rūpi vaiko pažanga ir vystymasis, tėvai nori būti gerais savo vaiko gynėjais), ankstyvojo amžiaus pedagogams reikia pripažinti tėvų, kaip vaikų pirmojo ir įtakingiausio ugdytojo, vaidmenį (pedagogai turi konstruktyviai ir pagarbiai bendrauti su tėvais), ugdytojai turi kurti aukštą lūkesčių kultūrą ikimokyklinėje įstaigoje (pedagogai turi tikėti tėvų rūpesčiu dėl vaiko mokymosi, jie turi skatinti tėvus plėsti savo žinias ir supratimą, tėvai ir pedagogai turi kelti aukštus lūkesčius vaikui, jie gali dirbti kartu suteikdami vaikui visą kas geriausia jo gyvenimo pradžioje, jeigu tėvai ir pedagogai yra pasidalinę aspiracijomis vaiko atžvilgiu, jie geriau skatins emocinį vaiko gerbūvį ir kognityvinę plėtotę tiek ugdymo įstaigoje, tiek ir namuose.

3) *Vadovavimasis geru pavyzdžiu.* Centro pedagogai pripažino, jog kurti aktyvius santykius su tėvais nelengvas darbas, todėl *pedagogai kreipėsi metodinės pagalbos į Njukastlo universiteto profesorių Patriką Easen, o taip pat ir į Frėbelio projekto direktorę Chris Athey.* Bendraudami su šiais mokslininkais pedagogai giliau suvokė, kaip vaikas mokosi iš tėvų.

4) *Darbo būdų įvairovė.* Per 20 Pen Green veiklos metų pedagogai bendradarbiavo su tėvais skirtingais būdais. Tradiciškai darbas su tėvais per tuos metus gali būti apibūdinamas kaip orientuotas į vaiko arba suaugusiųjų poreikius. Grupės, kurios koncentravosi ties vaikų poreikiais, dažniausiai taikydavo vaikų ir tėvų bendrus žaidimus, tėvų atliekamą vaikams masažą. Grupės, besiorientuojančios į suaugusiųjų poreikius vykdė ilgalaikę paramą vienišiams tėvams ar tėvams, turintiems specialiųjų poreikių vaiką, o taip pat organizavo tėvų švietimą (mokymąsi grupėse, mokymus dirbti kompiuteriu, sveikatos ar pagalbos sau, pavyzdžiui, ragino tėvus mesti rūkyti.

Dirbdami pedagogai išryškino efektyviausias strategijas, kurios įjungia tėvus į vaikų mokymąsi. Pirmasis šios įstaigos projektas trukęs 1997-2000 metais remiamas Esmee Fairbairn Charitable Trust

paskatino personalą idėmiai išskirti efektyvius tėvų įtraukimo į vaikų mokymąsi būdus. Siekiant to įsitikinti, jog visi tėvai skirtingi ir kalbėtis su jais nereikia vienodai, tačiau jie yra panašūs tuo, kad nori lankyti tik vieną kurį nors susitikimą. Be to įsitikinta, kad visi tėvai rūpinasi savo vaiko vystymusi ir mokymusi ir dauguma jų nori diskutuoti savo vaiko ugdymo klausimais, tačiau jie negali susirinkti visi vienu metu dėl įsipareigojimų šeimai ir darbui. Suvokęs tokią situaciją *personalas padarė išvadą, jog tėvams reikia pasiūlyti ir leisti pasirinkti patiems visą sąrašą būdų*. Iš anksto buvo susitarta, jog *personalas nekreips dėmesio į tėvų lankymosi dažnumą*. Kai tėvams buvo pateikti pasiūlymai, 84 proc. jų pareiškė norą dalyvauti *diskusijose dėl vaiko ugdymo su pedagogais*. Jos metu buvo stengiamasi tėvams parodyti, kad pedagogai vertina tai, ko vaikai išmoko namuose ir tą informaciją, kuria tėvai pasidalina su pedagogais apie namus ir mokymąsi.

Personalas sau kėlė uždavinį surasti būdus, kaip įtraukti tėvus. Efektyviausi jų: esminės koncepcijos nagrinėjimo sesijos lankymas, kassavaitiniai ilgalaikės studijų grupės susitikimai, kasmėnesiniai tyrimo grupės susirinkimai vakarais, individualūs užsiėmimai, kurių metu teikiama asmeninė parama, vykdomas esminės koncepcijos treningas ir informavimas, namų/darželio knygos, namų/darželio video, vakarai pašvęsti vienai temai, išvykos į Mokslo muziejų, šeimų grupių susitikimai.

Pedagogai kurį laiką tikslingai stebėjo vaikus. Po to jie *nusprendė savo stebėjimų rezultatais pasidalinti su tėvais*. Tuo tikslu buvo surengta keletas pratybų, kurių metu siekta nukreipti tėvų dėmesį į tikslingą vaiko stebėjimą namuose ir supažindino su Suzanos Isaak darbais, kurie buvo parašyti 1920 metais. Šių užsiėmimų metu personalas supažindino tėvus su 4 esminėmis vaiko vystymosi koncepcijomis, kurios taikomos darželyje. Studijų grupėse tėvams buvo pasiūlyta rašyti dienoraščius ir filmuoti vaikus namuose. Tėvai buvo kviečiami kartą per savaitę susitikti su pedagogais ir kitais tėvais ir diskutuoti apie vaiko ugdymą namuose ir darželyje. Dažniausiai tėvai tokiuose užsiėmimuose pasakojo, ką jų vaikai darė, kai buvo susikoncentravę ties žaidimu ar nusakė tipinį vaikų elgesį. Darbuotojai taip pat pristatė trumpus video vaizdus, iliustruojančius vaikų veiklą darželyje. Tėvams taip patiko tokia veikla, jog jie ėmė susitikinėti vis dažniau, ir galiausiai jie pradėjo kartu su personalu diskutuoti net 3 kartus per savaitę. Tokios studijų grupės tuo pat metu veikė ir netoliese esančios mokyklos 1-2 klasėse.

Tyrimo grupės buvo organizuojamos panašiai kaip ir studijų grupės. Čia buvo itin daug pastangų dedama susikviesti vyrus. Šioje grupėje buvo teikiama informacija apie naujausius tyrimus. Tėvams buvo itin svarbu sužinoti apie tai, ar jų vaikų galimybės sėkmingai mokytis švietimo sistemoje išaugo. Netrukus kasmėnesinės grupės tapo kassavaitinėmis.

Ne visi tėvai norėjo jaustis grupės dalimi, todėl daliai jų buvo skiriami individualūs pokalbiai. Keli tėvai išgyveno sunkumus ir jiems reikėjo erdvės pokalbiui apie juos pačius ir savo vaikus. Personalas suvokė, kad tokius tėvų poreikius būtina gerbti.

Tėvams buvo siūlytos *darželio/namų knygos*. Tai buvo kitas paprastas būdas keistis informacija. Šiose knygose galėjo būti vaiko nuotraukos su užrašais po jomis, paaiškinančias kas vyksta. Pedagogas galėjo tėvų paprašyti plačiau paaiškinti nuotraukoje užfiksuotą įvykį namuose. Šis metodas itin tinkamas buvo tais atvejais, kai vaikas buvo ugdomas dar kitų ugdytojų, pavyzdžiui po darželio vaikas pereidavo auklės globon. Knyga neretai tapdavo svarbiu ryšiu tarp vaiko ir jo ugdytojų skirtingose aplinkose.

Darželio/namų video buvo priemonė tapti „drugeliu ant sienos“ tuo laiku, kai vaikas buvo darželyje. Darbuotojai filmavo vaiką tada, kai jis žaidė ir siuntė video vaizdus tėvams kartu su savo komentarais ar klausimais, kurie inicijavo pokalbį su vaikais. Tėvai galėjo pasiskolinti video kamerą iš darželio norėdami nufilmuoti savo vaikus namuose. Tokiu būdu *informacijos pasikeitimas tapo abipusis*. Po kurio laiko darbuotojai išplėtė šią strategiją – jie filmavo vaiką darželyje kelias savaites nuo tos dienos, kai jis pirmą kartą *peržengė darželio slenkstį ir po to, kai vaikas jau adaptavosi darželyje*.

Vakaruose skirtuose vienai temai buvo gvildenamos mokslo ir technologijų klausimai. Tokie vakarai ypač tapo populiarūs vyrų tarpe.

Tėvams, kurių vaikai turėjo pradėti lankyti mokyklą, buvo surengta išvyka į Londono Mokslo muziejų. Grupė tėvų, vaikų ir šeimos darbuotojų keliavo traukiniu ir praleido visą dieną muziejuje. Ši priemonė taip pat labai sudomino vyrus, kurie turėjo mažai motyvų bendradarbiauti su ugdymo įstaiga.

Kiekvieną ketvirtį buvo rengiami *šeimos grupių susitikimai*. Jų metu buvo suteikta galimybė personalui pasikalbėti su savo šeimos darbuotoju ir su grupės tėvais. Šių susitikimų metu siekta padiskutuoti apie esmines vaiko vystymosi koncepcijas.

Šia veikla darželio pedagogai siekė organizuoti *ilgalaikę abipusės informacijos sklaidą tarp darželio ir namų*. Tokia veikla paskatino pedagogus ir tėvus dirbti išvien planuojant vaiko mokymąsi skirtingose aplinkose. Kai kurie tėvai išvydo vaikų mokymosi rezultatus, nes darželyje buvo formuojami vaikų aplankai, iš kurių buvo matyti vaiko interesai ir pažanga. Pen Green darželio personalas pagilino dialogą su Chris Athey. Seminarų metu darbuotojai pristatydavo 5 minučių trukmės video siužetus, kuriuose buvo fiksuota vaiko veikla. Seminarų metu buvo diskutuojama, ką vaikas veikia ir kaip galima būtų palaikyti ir išplėsti vaiko mokymąsi. Neretai apie vaiką buvo kalbama net 2 valandas. Tėvai, jeigu galėdavo, taip pat dalyvaudavo šiose diskusijose.

Pasitvirtino ir tėvų supažindinimas su esminėmis vaiko vystymosi koncepcijomis: profesoriaus iš Liuveno universiteto (Belgija) Ferre Laevers koncepciją, kuri *apėmė vaiko gerovės vertinimą*; to paties profesoriaus sukurtą įtraukimo priemonę, leidžiančią suprasti kada *vaikas vystosi ir mokosi*; Athey, (2003) sukurtois schemomis, atspindinčiomis žaidimų momentus, kuriuos vaikas demonstruoja tirdamas aplinką ir bandydamas suvokti, kaip daiktas veikia; suaugusiųjų pedagogine koncepcija, t.y. tėvai sužinojo apie 8 efektyvias mokymo strategijas, kurias suaugusieji naudoja padėdami vaikui mokytis.

Tėvai taip pat buvo įjungiami į savo vaikų mokymo metodologijos studijas. Šios studijos leido tėvams išmokti efektyviau vaikus mokyti. Šie treningai vyko tris su puse dienos.

Kokių esminių nuostatų laikėsi pedagogai dirbdami su tėvais? Pirmiausia pedagogai buvo nusiteikę sukurti tvirtus, artimus pasitikėjimu grįstus ryšius su vaikais ir jų tėvais. To buvo siekta įvairiais patikrintais praktikoje metodais. Bendraudami su tėvais *pedagogai traktavo tėvus kaip pirmuosius vaiko ugdytojus*, dalijosi žiniomis apie kiekvieno vaiko vystymąsi siekdami užtikrinti turtingą ir atvirą aplinką darželyje ir namuose; dialogų metu buvo laikomasi lygybės, aktyvumo ir pagarbos reikalavimo, pedagogai stengėsi pažinti kiekvieną vaiką; vaiko interesus pedagogai naudojo kaip atskaitos tašką ugdymo proceso planavime. Ryšius su tėvais taip pat stiprino pedagogų vizitai į namus, vieno pagrindinio auklėtojo buvimas (keyworking) sureguliuavimo (settling-in) periodais, kasdienių pokalbių organizavimas, kasdienis stebėjimas, *informacijos iš namų rinkimas*, vaiko stebėjimas ir pasidalinimas išpuodžiais su tėvais, programos kiekvienam vaikui planavimas, specialių atvirų vakarų organizavimas, nuotraukų ir video įrašų naudojimas kaip komunikacijai ir refleksijai.

Pen Green darželyje buvo organizuojamas reguliarus *šeimų lankymas*. Pedagogai apsilankydavo darželyje dar prieš vaikui pradėdant lankyti jį, vėliau – 2 ar 3 kartus kasmet. Jie laikėsi nuomonės, kad informacija galima dalintis efektyviau vaiko namuose, kur tėvai jaučiasi labiau atsipalaidavę ir pasitikintys. Daug darželio vaikų buvo iš išsiskyrusių šeimų, taigi darbuotojai stengėsi aplankyti ir tėvo, ir motinos namus.

Pagrindinis grupės auklėtojas *padeda vaikui susikurti stiprius emocinius ryšius su vienu iš personalo narių*. Šis pagrindinis auklėtojas yra žmogus, kuris žino visą *konfidencialią informaciją apie vaiką* ir tėvai ar kiti vaiku besirūpinantys asmenys gali paprašyti patarimo. Pagrindinis auklėtojas sutinka kiekvieną vaiką ir tėvą individualiai. Tėvai turi galimybę *perduoti jam informaciją* apie namus, naujus interesus ir rūpesčius.

Darželyje visi vaikai turi mažiausiai dviejų savaitių trukmės adaptacijos periodą. Jo metu vaiką nuolat lydi jam svarbus suaugęs asmuo. Tai gali būti vienas iš tėvų, auklė, senelis ar kitas šeimos atstovas. Šis adaptacijos periodas buvo laikomas svarbiu, nes galvota, jog tėvai ir pedagogai gali vienas kitam suteikti reikšmingos informacijos apie vaiką ir tuo būdu kurti tvirtus santykius. Darželyje praleistas laikas suaugusiajam leidžia pamatyti darželio veiklą ir stebėti santykius tarp vaiko, darbuotojų ir tėvų.

Svarbūs personalui ir kasdieniai pokalbiai su tėvais ar auklėmis. Jų metu pedagogai ir tėvai gauna informacijos, padedančius suvokti vaiko gyvybinius interesus ir ugdymo reiškinius.

Lengviau pedagogams su tėvais pasikalbėti tais atvejais, kai vaikai atvedami ne vienu metu. Pen Green centre darželis pradeda veikti nuo 8.15 ryto ir šeimos atveda vaikus iki 9.30. Taigi, šeimos atveda vaikus joms patogiu metu. Tokia atvedimo sistema sudaro sąlygas pagrindiniams grupės pedagogams individualiai pasveikinti tėvus ir vaikus, tėvams pabendrauti su darbuotojais, tėvams šiek tiek pabūti su vaiku darželyje.

Darželio pedagogai savo pozityvią nuomonę apie gautą iš tėvų informaciją išreiškia vaikų pasiekimų knygelėse ir atstovaudami vaikų interesus jų ugdyme(si).

Pen Green Nursery darželio aplinka yra tokia, kad vaikai gali laisvai judėti iš vieno kampelio į kitą, eiti, kada jie nori į lauką ir ten žaisti įkurtuose kampeliuose. Kai kuriuose iš šių kampelių sėdi pedagogas ir stebi vaiko veikloje tai, ko vaikas mokėsi namuose bendraudamas su tėvais. Kiekvieno užsiėmimo metu stengiamasi nuodugniau stebėti po du vaikus. Savo stebėjimo rezultatus pedagogai fiksuoja užrašuose arba vaizdo įrašuose. Konkretaus vaiko veikla yra fiksuojama keliųose kampeliuose. Vėliau stebėjimų medžiaga yra apibendrinama, siekiant susidaryti vaizdą apie vaiko patirtį. Šiais stebėjimais pedagogai dalijasi su tėvais, juos aptaria baigiantis užsiėmimams, grupės tėvų susitikimo metu arba vizitų į namus metu. Neretai *tėvai pasiima vaiko pasiekimų aplanką savaitgaliui*, nes nori jį peržiūrėti ir pasikalbėti apie vaiko pasiekimus su kitais šeimos nariais.

Kiekvieno vaiko *mokymasis planuojamas nubrėžiant galimų plėtotes kryptių žemėlapi.* Planavimo centre yra vaiko interesai ir nuolatiniai rūpesčiai. Po to vaiko interesus pedagogas sieja su konkrečiomis ugdymo turinio sritimis. Atlikdami šią veiklą pedagogai pastebėjo, kad tėvai pritaria numatytiems vaiko interesams, nes gauna daug informacijos iš pedagogų apie vaiką.

Darželyje rengiami ir *atviri vakarai*, kurių metu sukurama jauki bendravimui aplinka. Susirinkusieji stebi video medžiagą, kurioje užfiksuotas vaiko žaidimas ar kita veikla. Tokiuose vakaruose mielai lankosi ne tik motinos, bet ir tėvai.

Gyventojams teikiamos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą bei švietimo pagalbą patirtis (Prancūzija)

Prancūzijoje iki XVIII a. pabaigos vaikai buvo ugdomi skirtingai. Šalyje iki tol buvo didelis vaikų mirtingumas. Tokia situacija sudarė sąlygas kelti pažangias ugdymo, sveikatos saugojimo idėjas. 1770 m. Elzaso pastorius Ž. F. Oberlenas įkūrė pirmąją nedidelę „mezgimo“ mokyklą, kurioje 4-7 metų vaikai buvo mokomi amato, rašto ir gamtos mokslų pradmenų. Iš pradžių joje su vaikais buvo kalbama vietiniu dialektu, vėliau – literatūrine prancūzų kalba. Nuo 1826 m. pradėjo kurtis angliško tipo vaikų darželiai. Pirmasis toks darželis įsteigtas Paryžiuje. Jis buvo skirtas 2-6 metų beturčių vaikams. Šiame darželyje vyko ne tik religinis, bet fizinis vaikų ugdymas, o taip pat čia auklėtiniai buvo mokomi ir skaityti, piešti, daryti darbelius, dainuoti. Tuo pat metu pradėjo steigtis ir lopšeliai, kuriuose vaikai buvo ugdomi nuo 15 dienų iki 3 metų amžiaus. Po kelerių metų valstybė ėmėsi pati globoti ikimokyklines įstaigas. 1843 m. buvo 1500 Tautinio švietimo ministerijai pavaldžių ikimokyklinių įstaigų, kurias lankė 100 000 vaikų. Jose pagrindinis dėmesys skirtas drausmei ir kontrolei. Pap–Karpantje ir P. Kergomar įkūrė vadinamąsias *motinos mokyklas*, kuriose pradėjo dirbti pedagogai profesionalai. Tokiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose puoselėta pagarba vaikui ir atsisakyta akademinių užsiėmimų, stengtasi atsižvelgti į psichologinius vaiko ypatumus, o

žaidimas traktuotas kaip natūrali vaiko ugdymosi forma. Šis *motinos mokyklos* pedagogų požiūris suteikė galimybę maksimaliai ugdyti kiekvieno vaiko galias ir padarė tokio tipo ikimokyklinės įstaigas populiariomis šalyje.

Nuo 1885 m. vaikų darželių materialinio aprūpinimo klausimus sprendė komunos, bet darbo užmokestį pedagogams ir toliau mokėjo valstybė. Jau XIX a. pabaigoje dauguma vaikų nuo 2 iki 6 metų galėjo lankyti *motinos mokyklas*. Vaikų lopšėlius globojo ir valstybė, ir vietinė valdžia, be to jie buvo pradėti steigti ir prie gamyklų. Nuo 1921 m. buvo sutrupintas vaiko buvimo lopšelyje laikas nuo 12 iki 8 valandų. Su metais ugdymosi kokybė *motinos mokyklose* gerėjo, nes jau nuo 1940 m. auklėtojams buvo privalus išsilavinimas, prilygstantis bakalauro laipsniui.

Aukšta ikimokyklinio ugdymo kokybė leido Prancūzijai 1948 m. paskelbti idėją apie Tarptautinės ikimokyklinio ugdymo organizacijos sukūrimą. Septintajame dešimtmetyje Prancūzijoje aukšto lygio įvairią pagalbą šeimai buvo teikiama tėvų susivienijimuose, privačiuose vaikų darželiuose, auklių institutuose, valstybiniuose ir šeimyniniuose lopšeliuose, įvairių pedagoginių krypčių valstybinėse ikimokyklinėse įstaigose. Tuo metu apie 50 proc. jaunesnių nei 3 metai dirbančių motinų vaikų lankė vieno ar kito minėto tipo ikimokyklinę įstaigą. Daugumoje jų buvo laikomasi nuostatos, jog vaikas palaipsniui turi susipažindinti su gyvenimu už namų sienų, išmokti bendrauti su bendraamžiais, socializuotis, pasirengti mokyklai. Įgyvendindamos tokį tikslą, dauguma ikimokyklinių įstaigų siekė glaudaus bendradarbiavimo su šeima.

Nuo 1972 m. vietoj *motinos mokyklos* buvo įkurtos pradinės mokyklos, kuriose ugdymas vyko atsižvelgiant į visuomenės prioritetus ir realizuojant ministerijos lygmeniu patvirtintas programas. Reformuojant švietimą Prancūzijoje galvota apie tai, kad ugdymo veikla sietųsi su natūraliu psichiniu, fiziniu vaiko brendimu. Pradinėje *motinos mokykloje* mokosi 2-5 metų vaikai (jie suskirstyti į jaunesniąją, viduriniąją ir vyresniąją grupę). 5-7 metų vaikai iš pradžių ugdomi parengiamojoje, o po to – mokslų pagrindų elementariojoje grupėje. Grupėje vidutiniškai mokosi 25 (ne daugiau nei 35) vienodo amžiaus vaikai. Tais atvejais, kai grupę sudaro itin skirtingo pasirengimo vaikai, ugdymas realizuojamas pagal vadinamąsias mišrias programas.

Prancūzijos pradinėje mokykloje vyrauja tradicinis mintino mokymo metodas. Užsienio kalbos buvo mokomos tik nedaugelyje įstaigų ir jų mokymas nebuvo aktyvus. Tačiau kai kur buvo mokomasi anglų, ispanų ar vokiečių kalbos. 1997 m. organizuota švietimo reforma, kuri įtvirtino naują požiūrį į užsienio kalbų mokymą – pradėti mokytis užsienio kalbos, o taip pat *informacinių technologijų* jau ikimokyklinėje įstaigoje. Tačiau įdiegę šias naujoves prancūzai dabar neatsisako ir senų švietimo vertybių – enciklopedinių žinių.

Ikimokyklinio ugdymo tikslai realizuojami per fizinių, socialinių, intelektinių, būtinų įvairiose kasdienėse situacijose gebėjimų ugdymą. Šių tikslų įgyvendinimą užtikrina vieningi reikalavimai aplinkai.

Vaikai ikimokyklinėje įstaigoje yra skatinami kontroliuoti savo elgesį, apsitarnauti, savarankiškai spręsti iškilusias problemas, reguliuoti santykius su aplinka, ginti savo teises. Ikimokyklinio ugdymo pedagogai pripažįsta, kad to tiesiogiai išmokti negalima, bet galima palaipsniui išsiugdyti natūralaus bendravimo procese, ugdant vaikų iniciatyvumą. Kartu ugdymo programose nurodoma, kad multikultūrinė prigimtis dažnai trukdo vaikui adekvačiai elgtis susidariusioje situacijoje, tad vaikų iš multikultūrinės aplinkos ugdymui turi būti skirtas dar didesnis dėmesys, nes jiems yra sunkiau nei kitiems išmokti kalbą, gyventi bendruomenėje, suprasti naujas sąvokas.

Iš profesionalaus pedagogo reikalaujama stebėti vaikų pasiekimus, kai šie sprendžia įvairias užduotis, formuojasi sąvokas, ugdosi atmintį, samprotauja, logiškai mąsto, t.y. vaikų komunikacijos ir sąveikos su bendraamžiais procese.

Parengiamojoje grupėje vaikai turi:

1. Susiformuoti motorikos įgūdžius, kurie yra funkcionaliai reikšmingi, orientuoti į individualaus vystymosi ypatumus, leidžiančius realizuoti savo gebėjimus, džiaugtis socializacija ir įveikti vystymosi sunkumus ir trūkumus.

2. Išmokti reikšti mintis žodžiu ir raštu. Kai vaikui sukanca dveji metai, auklėtojas pradeda kreipti vaikų dėmesį į paveikslukus, ragina klausytis istorijų, stebėti žaidimus ir užsiimti kita veikla, kurioje gausu vizualinių, klausos signalų. Šiuos signalus auklėtojas sieja su elementariomis sąvokomis. Jis, supažindindamas vaikus su literatūros kūriniais, dainomis siekia, kad auklėtiniai įsisavintų kalbos sintaksės struktūras, pasigėrėtų garsų skambesiu. Vėliau auklėtojai supažindina vaikus su rašto formomis, o po to pereina prie hipotezių apie parašytą tekstą formulavimo, analizuoja raides ir plečia sintaksės struktūrų repertuarą bei žodyną.

3. Įgyti piešimo ir kitų meno krypčių įgūdžius. Manoma, kad menas padeda mokymuisi. Auklėtojas turi pateikti vaikui įvairios medžiagos, skirtos manipuliavimui, kūrybai, savivokos ir savikontrolės, sumanumo, motorinių įgūdžių, gestų, manualinių įgūdžių, koordinacijos, pusiausvyros, įvairių medžiagų ir instrumentų savybių pažinimo plėtotei.

4. Domėtis mokslais ir technine veikla. Vaikai ikimokyklinėje įstaigoje raginami tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti, konstruoti. Tai darydami jie turi mokėti stebėti, rodyti susidomėjimą, naudotis įvairias medžiagas, parinkti techninius idėjų įgyvendinimo būdus. Auklėtojas, siekdamas tokio tikslo, padeda vaikui formuoti mokslines, buitines ir technines sąvokas, skatina uždavinėti klausimus, ugdo kritinį mąstymą. Vaikai mokosi suskaičiuoti daiktus ir žaidžia žaidimus su skaičiais.

Dažniausiai ikimokyklinėje įstaigoje diena vaikams prasideda nuo laisvų žaidimų specialiai įrengtose kampeliuose (lėlės, rūbai vaidmeniniai žaidimai, žaislinis transportas ir pan.). Vėliau vaikai susirenka į kalbos užsiėmimus, kuriuose naudojamos skaičiuotės, pasakojimai, istorijos, paveikslukai, skaidrės. Po pusryčių jie eina į lauką ir tik po to yra vedami į rankdarbių (jie piešia, veria karoliukus, daro aplikacijas ir

pan. naudodami įvairias medžiagas ir instrumentus), trunkančius nuo 15 iki 30 min. (priklausomai nuo amžiaus); motorinio ugdymas (kūno kultūros); muzikinio ugdymo (dainavimo, muzikos klausymo, žaidimo su dainomis) užsiėmimus. Visas minėtas veiklas rengia auklėtojos be kitų specialistų pagalbos. Užsiėmimuose auklėtojos dažnai naudoja lėles, ypač kai jos dirba su 2-4 metų vaikais.

Emocinius išgyvenimus būtinai lydi kalbiniai komentarai. Sensorinis ugdymas taip pat orientuojasi į garsų atpažinimą ir skonio suvokimą. 4-5 metų vaikams, kuriems būdinga išlavėjusi fantazija, auklėtojai siūlo papildomų rankdarbių formų: piešimą ant medžiagos, vitražų gamybą ir pan. Vėliau auklėtojas su vaikais aptaria spontaniškai iškilusias ir apgalvotas temas. Tokių pokalbių metu reikalaujama, kad auklėtojas taisytų gramatines ir tarties klaidas. Auklėtojas taip pat padeda vaikams atpažinti savo vardą rašytinę formą.

Kūno kultūros užsiėmimo metu auklėtojas organizuoja bėgimus su kliūtimis, kurias vaikai turi įveikti lipdami, šokdami ir pan. Muzikos užsiėmimuose klausomasi daug dainų, atliekamų skirtingu ritmu, įvairiais instrumentais. Vaikams taip pat siūloma atspėti atstumą iki daikto, nusakyti jo viršų ir apačią, vidų ir išorę, sisteminti ir klasifikuoti daiktus.

5-6 metų vaikams suteikiama daugiau laisvės pasirenkant veiklą, bet auklėtojas skatina juos būti ramesniais. Daugumoje įstaigų vaikai patys pasirenka, kuria veikla užsiims tą dieną, ją pažymi specialioje lentelėje. Tačiau vaikai taip pat žino, kad savaitės eigoje jie turi užsiimti visomis veiklomis, taigi egzistuoja iš vienos pusės laisvas pasirinkimas, o iš kitos pusės – prievolė.

Prancūzijoje ikimokyklinių įstaigų veikla yra griežtai kontroliuojama, ypač nevalstybinių mokyklų – nuolat domimasi, ar jose paisomos vaikų teisės ir interesai. Ugdymo tikslai, turinys, metodai, priemonės ir struktūra bei kontrolės formas nustato vyriausybė. Ji taip pat rengia programas ir oficialias instrukcijas. Konkrečias metodikas (technologijas) visuotinės programos realizavimui kuria metodininkai.

Mokykloje diena prasideda 8:30 ir baigiasi 16:30. Mokymosi savaitės trukmė – 26 valandos. Savaitė yra padalinta į 9 dalis (po pusdienį). Kai kur skiriamas ir papildomas laikas mokymuisi. Jo metu vaikai papildomai dirba su mokytoju arba pedagogo prižiūrimi atlieka namų darbus. Ugdymo proceso kalendorių parengia nacionalinė Švietimo ministerija kiekvieniems metams. Jį sudaro 36 mokymosi savaitės, kurios yra suskirstytos į 5 periodus ir 4 atostogų intervalus. Vietinė valdžia gali skirti papildomą laisvą dieną. Sekmadienį visi vaikai nesimoko, tačiau kita diena, kurios metu neorganizuojamas tikslingai mokymo procesas, gali būti ne šeštadienis, o, pavyzdžiui, trečiadienis. Tą dieną vaikai gali mokytis Dievo įsakymus.

Pradinėje mokykloje skiriama daug dėmesio pasirengimui antrai pakopai. Kadangi ne visi vaikai gerai įsisavina ugdymo programą, jos koreguojamos taip, kad *daugiau dėmesio būtų skiriama praktiniams darbams*. Pavyzdžiui, neretai nustatoma, kad mokiniams labiau pravartu dalyvauti miesto gyvenime, bet ne mokytis visuomenės struktūros iš vadovėlio. Taigi uždaviniai nusakomi tokia tvarka: žinoti (įgyti tam tikrų žinių); žinoti kaip ką nors padaryti (įgyti praktinių įgūdžių), žinoti kaip gyventi (įgyti socialinių

kompetencijų), žinoti kaip keistis (igyti tokį požiūrį į gyvenimą, kad nuolatinis mokymas, tobulėjimas taptų būtinybe).

Gimtosios kalbos ir literatūros pamokose pradžioje mokoma taisyklingos tarties, rašybos, gramatikos taisyklių, adekvataus žodyno ir sintaksės vartojimo rašant apsakymus, legendas, rengiant plakatus. Paruošiamojoje klasėje mokomasi matematikos (objektų klasifikavimo, skaičių nuo 0 iki 100 identifikavimo ir rašymo ir pan.). Technologijų ir mokslų mokymas susijęs su įvairių daiktų savybių pažinimu, mokėjimu naudotis technologijomis (videokamera, magnetofonu ir pan.), biologijos pradmenų išmanymu (žmogaus kūno augimo, augalų ir gyvūnų gyvenimo pažinimo). Pilietinis ugdymas pirmajame lygmenyje sudarytas iš tokių sąvokų, kurios apima pagrindines etines normas ir fundamentalias visuomeninio gyvenimo taisykles, higienos, saugumo, darbo vertinimą, savigarbą, žmogaus teisių ir nacionaliniai simbolius. Paruošiamajame istorijos ir geografijos kurse mokoma orientuotis laike – vaikams įtvirtinamos laiko ir erdvės sąvokos; formuojami vietovės aprašymo ir žmonių charakteristikos sudarymo, įvykių, reiškinių aprašymo įgūdžiai; vaikai supažindinami su praeitimi ir chronologija. Meno pamokų metu pradžioje klausomasi liaudies, vaikiškų dainelių, vaikai patys atlieka nesudėtingus kūrinius. Nemažai dėmesio skiriama kūno kultūrai ir sportui (įskaitant ir mokėjimą organizuoti aktyvų laisvalaikį). Municipalitetai įpareigoti sudaryti visas sąlygas skirtingo amžiaus vaikams aktyviai leisti laisvalaikį, įtraukti juos į įdomius užsiėmimus ir apsaugoti nuo žalingo aplinkos poveikio.

Prancūzijos švietimo sistema tobulinama mažesnės centralizacijos kryptimi, švietimas tampa vis labiau adaptuotas, atviras, patrauklus mokiniams, bet išsaugojantis aukštus akademinis standartus. Siūloma rengti multikultūrinį švietimo turinį, daugiau skirti dėmesio komunikacinių ir kognityvinių kompetencijų ugdymui, kooperacijai, konstruktyviai konfrontacijai, bendravimui tarp bendraamžių. Kompiuterius siūloma taikyti kaip priemonę mokykliniam nepažangumui įveikti. Didelis dėmesys skiriamas vaikų su negale reabilitacijai.

Prancūzijoje *informaciją apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą teikia gyvenamosios vietos merija*. Kai vaikui sueina 2 metai, merija laišku informuoja šeimą, kad ši merijoje iš anksto įregistruotą vaiką į *motinos mokyklą*. Po to, birželio mėnesį, prieš pirmą kartą einant į mokyklą, pati *motinos mokykla* pakviečia *įsiregistravusias šeimas į mokyklą „adaptacijos“ pusdieniui*. Jo metu surengiama ekskursija po mokyklą, vaikai ir tėvai supažindinami su mokytojais, paaiškinama, kaip organizuojama mokyklos veikla, papasakojama apie mokymo programas. Be šio apsilankymo daugiau *nėra jokių kitokių specialių visuomenės informavimo būdų*. *Informacija apie vaikų iki 3 m. amžiaus mokymą* yra ribota. Kaimuose vaikai mokomi nuo 2 metų, o didesniuose miestuose merija paaiškina, kad *ikimokyklinės įstaigos lankymas priklauso nuo mokyklos pasirinkimo*. Vaikus nuo 3 metų amžiaus, jei tik šeima to pageidauja (o pageidauja faktiškai beveik visos šeimos), priima bet kuri *motinos mokykla*.

Gyventojams teikiamos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą bei švietimo pagalbą patirtis (Vokietija)

Vokietijoje tradiciniai vaikų darželiai dirba pagal dar Frebelio sukurtą, bet patobulintą modelį. Dėl spartaus miestų ir pramonės augimo antroje XIX a. pusėje Vokietijoje pradėjo kurtis lopšeliai darbininkų vaikams. Jų įkūrėjai – Feslingas ir Fleidner, turėjo tikslą išugdyti fiziškai ir doroviškai stiprias asmenybes, kad jie taptų garbingais piliečiais. Buržuazinių šeimų vaikams buvo kuriami darželiai pagal Frebelio sistemą. 1924 m. ministro įsakymu *Dėl vaikų gerovės*, buvo nuspręsta ikimokyklinės ugdymo įstaigas neįtraukti į švietimo sistemą, tad nuo tada privati iniciatyva buvo pradėta vertinti aukščiau nei valstybinė. Visų ikimokyklinių įstaigų paskirtis buvo padėti tėvams ugdyti vaikus. Pradžioje šiose įstaigose daugiausiai dirbo vyrų, vėliau kolektyvas tapo mišrus, o dar vėliau pradėjo dominuoti moterys. Pirmąją įstaigą, suteikiančią auklėtojo profesiją, tapo Pestalocio – Frebelio namai Berlyne (1872 m.), kurie tęsia savo veiklą iki šiol.

Nagrinėjant Vokietijos moterų darbininkų judėjimo darbus (pvz. K. Cetkin, R. Liuksenburg), galima pastebėti, kad juose gana dažnai kalbama apie tai, kokie turėtų būti socialistinės pedagogikos principai vaikų darželyje. Iš jų galima suformuluoti tokius ankstyvojo ugdymo demokratinius principus:

- Vieningas švietimas visiems vaikams (be jokių privilegijų);
- Tėvų teisė dalyvauti nustatant auklėjimo turinį ir formą, nes vaikas priklauso šeimai, o ne valstybei.
- Asmenybės kulto neigimas (pvz. nuolankumo kunigams, kunigaikščiams ir kitiems aukštuomenės nariams, politikos veikėjams netoleravimas).
- Socialistinio kryptingumo, kaip specialaus ugdymo turinio, neigimas (t.y. negalima mokyti socializmo, bet reikia būti socialistu ir įgyvendinti socialistinius auklėjimo principus).
- Tautų susivienijimas vietoje karo šlovinimo (šis tikslas skirtas internacionaliniam ugdymui. Jis apėmė smurtinių priemonių neigimą sprendžiant vidaus ir išorės politines problemas).
- Vadovavimo decentralizavimas ir kontrolės atšaukimas (vaikų ugdymo įstaigos turi būti kuriamos pagal gyvenamąją vietovę, pagal komunos sprendimą ir būti pavaldžios higienos, finansavimo srityse).
- Heterogeninis principas amžiaus aspektu (skirtingo amžiaus vaikų sujungimas į vieną grupę).
- Mokyklinio turinio ir ugdymo metodų neigimas (vaikai turi savo įstatymus).
- Kiekvieno vaiko teisė būti laisvam bendruomenėje.

Nacionalsocialistinė pedagogika rėmėsi visiškai kitais principais:

- Emociniu vystymusi suprantamu kaip manipuliavimo taikymas vietoje kognityvinio ugdymo;
- Vadovavimas visuose lygmenyse vietoje diskutavimo.
- Hitlerio šlovinimas;
- Militaristinis ugdymas;
- Neapykantos kitataučiams jausmo vietoj tautų vieningumo jausmo skiepijimas;

- Vaiko teisių į ugdymą pajungimas valstybės teisei į vaiko ugdymą pagal savo ideologiją.

1945 m. sovietinės karinės administracijos tikslu tapo įkurti rytinėje Vokietijoje ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Buvo leista, *nepaisant valdančios partijos nuomonės, atkurti bažnytinius vaikų darželius*, uždarytus valdant Hitleriui. Dauguma iš jų tapo kitos pedagogikos raidos „aikštelėmis“ ir demonstravo pasipriešinimą komunistinei ideologijai. Ikimokyklinės įstaigos tapo pavaldžiomis tautinio švietimo sistemai ir pirma karta Vokietijos istorijoje įsiliejo į bendrojo lavinimo procesą. Mokyklinio ugdymo tikslai ir keliai tapo vieningi visiems. Vaikų darželių ir lopšelių skaičius nuolat augo. Buvo skatinamos ankstyvos santuokos, propaguojama pagalbos jaunoms šeimoms politika. Tačiau kas trečia santuoka buvo nutraukiama, gyvenamojo būsto politika dažnai nesuteikdavo šeimoms galimybių organizuoti savo gyvenimą taip, kad *vaikas darželyje išbūtų trumpiau nei 10 – 11 valandų per dieną*. Tokia padėtis sąlygojo nepatvarius santykius tarp skirtingų kartų.

Po karo ir Vakarų, ir Rytų Vokietijoje nauja pedagogika rėmėsi principais, neigiančiais Hitlerio ideologiją. Tačiau fašizmas negatyviai paveikė šeimos gyvenimą. VFR pedagogai skyrė pakankamai dėmesio tėvų teisėms auklėti savo vaikus šeimoje, nes pripažino, kad valstybė neturi kištis į ugdymą, tačiau jie neigiamai VDR ikimokyklinio ugdymo sistemos puse laikė kolektyvizmo formavimą ir vaiko saviraiškos apribojimą; ugdymo procesų organizavimą (darbą pagal vieningą ugdymo planą, vieningas ugdymo programas).

Tuo tarpu VDR auklėtojai kritikavo VFR pedagogus už nepakankamą dėmesį higienai bei saugumui, už auklėtojų pasyvumą pedagoginiame procese, formalius vaikų ir suaugusiųjų santykius. Taip pat jie pažymėjo aukštą vaikų savimone, ikimokyklinių įstaigų nesuvaržytus santykius, geras medžiagas ir baldus.

Po Vokietijos apsjungimo nauji ugdymo tikslai pradėjo prieštarauti senoms vertybėms ir metodams. Pradėjo įsigalėti nuostata, kad visapusiškai ir harmoningai išsivysčiusią asmenybę per prievartą išugdyti negalima. Pradėta galvoti, kad vaiko ugdymą reikia grįsti nuodugniu jo stebėjimu, idėjų ir iniciatyvos palaikymu, pokalbiais, dėmesio į tam tikrus objektus koncentravimu.

Tuo metu pateikiami tokie nauji vakarų Vokietijoje darbo pavyzdžiai. Skirtingo vyresniojo amžiaus vaikams auklėtoja paruošė užsiėmimą „Akys. Regėjimas“, kurio metu vaikai tyrinėjo spalvotus akių vaizdus. Labiausiai jiems patiko paveikslukai iš medicinos atlaso, kuriuos jie lygino su foto kameros sandara ir savo akių atvaizdu veidrodyje. Vaikai samprotavo, kas bendro tarp akių ir kameros sandaros. Labiausiai jiems patiko savarankiškai paveiksluoti, lyginti akių ir plaukų spalvą. Vaikus sudomino klausimas apie šviesos, tamsos ir regėjimo ryšį. Akių užmerkimas ir atmerkimas privertė juos galvoti apie tai, kaip jie užmiega vakare. Auklėtojas ne tik klausė, bet užduodavo klausimų, siūlė ką dar galima padaryti. Buvo nuspręsta, kad visi stebės, kaip jie užmiega. Kitą dieną vaikai, kurie labiausiai susidomėjo nagrinėta problema, susirinko kartu ir kiekvienas pademonstravo, kaip jų namuose vyksta miego ritualas. Po to vaikai aptarinėjo tai, kas pamatyta, ir jiems svarbiausia buvo ne veiksmų teisingumas, o svetimos

patirties pažinimas, panašumų ir skirtumų suradimas. Vaikai visus veiksmus atlikto noriai, su malonumu, o tai liudija apie tai, kad užsiėmimo turinys įsisavintas.

Dialoginio darbo apraiškų galima rasti ir kituose pavyzdžiuose, kuriuose siekta ugdyti vaiko kalbą. Suplanavus temą „Piešimas dažais ir teptukais“ auklėtojas nusivedė vaikus į salę, paklojo popierių ant grindų ir pasiūlė nuspalvinti iš anksto nupieštus vaisių ir daržovių paveikslukus artėjančiai rudens šventei. Tačiau jis kartu leido suprasti, kad vaikai gali užsiimti ir kitokia veikla. Iš pradžių vienas vaikas, o paskui ir kiti, pradėjo piešti ant savo veido ir rankyčių, po to tą patį darė ir ant kitų vaikų veidukų. Auklėtojas komentavo vaikų veiksmus („vaikai tapo tarsi rudeniniai lapai“), kai kurie vaikai užlipo ant švediškos sienelės ir pradėjo šokinėti žemyn tarsi krintantys lapai. Auklėtoja vaidino vėją, kuris nupūsdavo lapus nuo medžio. Retkarčiais vaikai grįždavo prie paveikslukų spalvinimo, tačiau netrukus toliau tęsė savo žaidimus.

Galiausiai buvo prieita prie išvados, kad buvusios VDR auklėtojų gebėjimai organizuoti vaikų veiklą, pasiūlyti jos formų įvairovę, užpildyti turiniu yra susiję su jų susiformavusiomis iš anksčiau nuostatomis, jog vaikų ugdymo procese svarbu daug dėmesio skirti protiniam aktyvumui, iniciatyvai, socialinei kompetencijai plėtoti. Tačiau pedagogai iš buvusios VDR neskubėjo demonstruoti savo įgūdžių, kadangi bijojo savo kolegų priekaištų už tai, kad jiems nepavyko atsisakyti buvusios pedagoginės patirties. Tokia orientacija greičiausiai sąlygojo tai, kad iki šiol rytų Vokietijoje jaučiamas profesionaliai parengtų auklėtojų stygius, o vakarų – darbo rinka jais yra perpildyta. Tačiau tokius skirtumus tarp atskirų šalies dalių galėjo lemti ir tai, kad VDR auklėtojai gauna kompensacijas, jeigu sutinka dirbti ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Daugumoje ikimokyklinių įstaigų vaikai būna pusę dienos, apie 12 proc.— visą dieną. Menka dalis vaikų iki 3 metų turi galimybę lankyti lopšėlį (manoma, kad ten pakliūna vaikai iš asocialių šeimų). Kita vertus, dėl moterų užimtumo, šeimos struktūros ir organizacijų, atitinkančių vaikų poreikius, aplinkos pokyčių šalyje yra poreikis plėsti vaikų priežiūros dienos metu sistemą. Vieningos programos ikimokyklinio ugdymo įstaigoms šioje šalyje nėra.

Auklėtojai privalo gauti profesinį išsilavinimą, nors jo lygis gali būti skirtingas. Didelis dėmesys yra skiriamas auklėtojų kūrybinio potencialo formavimui. Vadovaujant pedagogui dailininkui jie kuria įdomius darbus iš skirtingų medžiagų (medienos, popieriaus, metalo, molio, karoliukų ir kt.) – karnavalinius kostiumus, kaukes, originalius šviestuvus, papuošalus. Daug dėmesio skiriama auklėtojų parengimui socialiniam darbui su šeima, nes įstaigose steigiami konsultaciniai centrai tėvams ir vaikams. Tėvams leidžiama populiarinti pedagoginę literatūrą.

Vaikų darželiai gali būti pavaldūs vietinei valdžiai, privatiems asmenims ar bažnyčiai, o finansuojami – iš komunų arba bažnyčios biudžetų. Kai stinga personalo ir patalpų vaikų darželiui įrengti, tėvai, gali parodyti iniciatyvą – rasti patalpas, tapti auklėtojais, surinkti vaikus, sudaryti darželio veiklos planą.

Mokestis už ugdymą vaikų darželyje nustatomas atsižvelgiant į šeimos pajamas ir laiką, kurį vaikas praleidžia įstaigoje. Dabar į vaikų darželius priimami vaikai nuo 3 iki 6 metų. Yra darželių, kuriuose beveik visi vaikai ugdomi planingai, bet yra ir tokių, kuriuose nesirūpinama vaiko užimtumu. Pastarųjų daugiau, nes Vokietijos mokslininkai laikosi nuostatos, kad intensyvus ugdymas duoda trumpalaikius teigiamus rezultatus. Tokiame darželyje pedagoginės veiklos centre – laisvas žaidimas ir bendravimas (stalo žaidimai, konstravimas, vaidmeniniai žaidimai) vyksta nuo 8.00 iki 10.00 valandos; užsiėmimai grupėje ir lauke (judrūs žaidimai, rankdarbiai, piešimas, iliustruotų knygų skaitymas) būna nuo 10.00 iki 11.00; po to vaikai eina į kiemą arba laisvai iki 12.20 žaidžia. Galiausiai tėvai pasiima vaikus. Jeigu vaikas lanko darželį visą dieną, tai užsiėmimų veikla kartojasi nuo pradžių.

Vaikų darželio personalas pats kuria savo darbo koncepciją. Tėvai ypač vertina tokias auklėtojo savybes, kaip empatija ir gebėjimą spręsti konfliktus. Tėvai turi teisę įtakoti personalo darbą, bet neretai jie aplanko darželį tik per šventes. Auklėtojų profesinė kūryba yra apribojama tik saugumo reikalavimais, ir pedagogai juridškai neatsako už vaikų gyvybę. Todėl vaikai gana laisvai gali judėti nemažoje teritorijoje, eiti į kitas grupes prieš tai išpėję auklėtoją. Vaikų darželių architektūra būna gana įvairi, tačiau architektai dažnai nepaiso pedagogų nuomonės.

Ilgesnė nei 200 metų ikimokyklinių įstaigų darbo patirtis tradiciškai vyksta pagal metų ciklą, nes galvojama, kad besikartojantys cikliškai metų laikai ir šventės nusako kasdieninės veiklos turinį. Po vasaros atostogų vaikai pasakoja, kaip jie praleido vasarą, atneša suvenyrų. Rudenį jie aptaria derliaus rinkimo temas, po to švenčia visų Šventųjų dieną, vėliau rengiasi Kalėdoms. Po Naujų metų tęsiamos žiemos temos, ją pakeičia karnavalas, po kurio vaikai laukia Velykų, pradeda nagrinėti pavasario, po to – vasaros temas. Tokia veiklos eiga leidžia mažiesiems išmokti geriau orientuotis laike, o auklėtojams – suderinti auklėtojų ir grupių darbą.

Jeigu anksčiau vokiečių vaikai turėjo daug piešti, meistrauti, kažką daryti pagal pavyzdį darželyje, tai dabar manoma, kad vaikus negalima versti daryti kažką savo rankomis ar mokytis mintinai – juos galima tik sudominti kokia nors veikla. Reikšmingesnis dabar yra vaikų žaidimas ir tarpusavio bendravimas nei darbinis ugdymas. Pedagogai skatina savarankišką vaikų kūrybą, ir stengiasi kūrybos procese kuo mažiau padėti, kadangi jie negali žinoti vaikų idėjų ir sutrukdyti jų įgyvendinimui. Visose darželiuose vyksta ekskursijos, mokomasi dainų ir eilėraščių, eksperimentuojama su meninėmis ir gamtinėmis medžiagomis, organizuojami kūno kultūros užsiėmimai, vaidinami spektakliai, žaidžiami stalo žaidimai, organizuojamos atsisveikinimo su darželiu šventės. Tačiau kai kurie renginiai vyksta spontaniškai ir netradiciškai.

Kai kur auklėtiniai turi atsinešti savo maistą iš namų, o auklėtojos paruošia gėrimus grupėje. Dažniausiai visi vaikai vienu metu plaunasi rankas, valgo. Auklėtojai patys plauna indus arba tai patiki praktikantams. Dalis vaikų darželyje praleidžia pusę dienos, kiti – visą dieną. Dienos režime numatytas užsiėmimų, pokalbių, miego ir buvimo lauke (2 kartus) laikas.

Vokietijoje mažai privačių mokyklų, bet atsiranda vis daugiau bendrų mokyklų. Buvusios VDR teritorijoje mokyklos tradiciškai valstybinės ir bendros. Kiekvienoje žemėje yra savo taisyklės. Specialaus parengimo mokyklai nėra, bet beveik visi vaikai tam tikrą laiką lanko vaikų darželius ir taip natūraliai pasirengia mokymosi procesui.

6 – 10 metų vaikai lanko bendrąją pradinę mokyklą, po to skirstomi pagal pažangumą: į bendrąją, realinę arba gimnaziją, todėl vaikams rūpi gerai pabaigti pradinę mokyklą. Po pamokų nemaža vaikų dalis eina į darželius, kuriose jau ikimokyklinukų nebebūna. Ten jų laukia specialieji pedagogai, jie žaidžia, užsiima mėgstama veikla (kepa sausainius, geria arbatą, rūpinasi gyvūnais, būna lauke, žaidžia ir pan.). Pedagogui leidus, vaikas gali eiti į baseiną ar sporto salę, jeigu jam paskirta treniruotė. Kartais vaikai atlieka namų darbus, jeigu patys nori, nes namų darbų pradinėje mokykloje skiriama mažai. Vaikas važiuoja į ekskursijas, į gamtą, susipažįsta su aplinkiniu pasauliu, jie gali į darželį pasikviesti savo draugus, net jei šie nelanko darželio. Prieš eidami į namus vaikai susitaria su pedagogu, kuria veikla užsiims kitą dieną, kad pedagogas galėtų paruošti reikalingas priemones.

Tėvai teigiamai vertina tokių vaikų gyvenimo organizavimą po pamokų ikimokyklinėse įstaigose, mano, kad vaikai čia daug ko išmoksta, jie yra užimti patrauklia prasminga veikla.

Pradinė mokykla kaip atskira švietimo pakopa atsirado tik po Pirmojo pasaulinio karo, kai paaikėjo, kad tokio amžiaus vaikai skiriasi nuo vyresnių savo elgesiu, tačiau jau geba įsisavinti mokomąją medžiagą. Pirmosios mokyklos rėmėsi Herbartu J. F. (1776 – 1841) idėjomis apie mąstymo raidos dėsningumus. Ugdymas vyko pagal griežtą sistemą klausimų – atsakymų formą. Vaikai buvo mokomi skaityti, rašyti, skaičiuoti, jiems buvo skiepijamos dorovinės normos ir formuojami konkretūs praktiniai įgūdžiai. Iki XX amžiaus pradžios sustiprėjo pedagogų reformatorių, kurie reikalavo, kad mokykla orientuotųsi ne į mokytoją, o į mokinį, į jo veiklą, į jo gyvenimą, įtaka. Prie Hitlerio fašistinio režimo mokykla tapo politinės doktrinos realizavimo įrankis, o po karo po ilgalaikių diskusijų visuomenėje – mokykla tapo labiau demokratiška, joje imta rūpintis visiems vienodų galimybių įgyti išsilavinimą įgyvendinimu. Vakarų Vokietijoje ugdymui poveikį turėjo Amerikos pedagogų bei psichologų idėjos (Bloomo ir Brunerio teorijos), o Rytų – sovietiniai pedagoginiai ieškojimai. Tačiau iki šiol tarpkultūrinės pedagogikos problemos yra itin aktualios Vokietijoje, nes čia yra daug imigrantų bei repatriantų.

Vokietijoje intensyviai plėtojosi tėvų iniciatyvos, kurios gali būti suvokiamos pirmiausia kaip pedagoginio tėvų švietimo forma, kurioje kartu su pedagogais yra keičiamasi informaciją įvairiais klausimais. Ji intensyviai plėtojosi daugiau nei tris dešimtmečius, kai buvo pradėtas kelti motinystės ir karjeros suderinamumo klausimas. Jos įgalino tėvų izoliacijos nuo visuomenės auginant vaikus įveikimą.

Tėvų nevyriausybių organizacijų iniciatyvos pedagoginės savipagalbos srityje Vokietijoje pastaruoju metu įgijo didelį populiarumą apima gana nemažą tėvų, auginančių mažamečius vaikus namuose, skaičių. Šios organizacijos jungia apie 85 000 tėvų grupių, kurios paskelbė daugiau nei 300 politinės socialinės

pedagoginės reikšmės iniciatyvų. Šių iniciatyvų pagrindu buvo pertvarkytas vaikų ikimokyklinis ugdymas, išplėtotas privačių darželių ir mokyklų tinklas, įkurti tėvų švietimo centrai bei 10 000 darbo vietų pedagogams. Tėvų pedagoginės savipagalbos grupės sprendžia pačias įvairiausias tėvų gyvenimo, vaikų priežiūros bei vaikų mokymosi ugdymo įstaigose problemas: nuo sveikatos, jų maitinimo iki vaikų laisvalaikio bei moterų-motinų teisių į švietimą ir šiuolaikinę pedagoginę kompetenciją.

Tėvų grupių nariai skiriasi pagal tai, kokiai aplinkai jie priklauso, kokios jie yra lyties ar socialinio statuso. Tėvai, užimantys vadovaujančias pozicijas grupėje, dažniausiai turi pedagoginį išsilavinimą. Tokios moterys yra pajėgios suprasti moterų-namų šeimininkių ir motinų izoliavimosi problemą visuomenėje ir savo profesine patirtimi inicijuoti tėvų grupes (moteris ir motinas), neturinčias pedagoginio išsilavinimo.

Iniciatyviausios Vokietijoje (kaip ir šeimos, tėvų švietime) yra moterys. Todėl joms aktualiau nei vyrams pakeisti situaciją, kuri susiklosto šeimoje dėl vaikų auginimo ir priežiūros. Tačiau iniciatyvumas priklauso ne tik nuo moterų, bet ir nuo vyrų. O tėvų grupėse jų dalyvauja kur kas mažiau nei moterų.

C. Gilligan (1998) išskiria penkis tėvų pedagoginių orientacijų etapus, atspindinčius laipsnišką tėvų įsijungimą į iniciatyvinę grupę, pradedant nuo jų siekio spręsti tik savo vaiko ugdymo problemas, vėliau orientuojantis į save kaip į suaugusį, atsakingą už vaikų ugdymą, o dar vėliau orientuojantis į grupę ir į jos išorinius kontaktus bei švietimą, kuris iš pradžių yra suvokiamas kaip išorinis, o vėliau tėvams tampa ir vidiniu poreikiu.

Mokymasis per savęs atradimą. Ši koncepcija atitinka pirmąjį tėvų iniciatyvų raidos etapą, kuris yra orientuotas į vaiką. Pirmiausia pačios motinos mokosi spręsti vaikų problemas, o pagal tai formuoja ir grupės vidinę struktūrą. Tačiau pačios motinos tokioje grupėje dar labai mažai galvoja apie savo mokymąsi ir retai paiso patarimų iš šalies. Spręsdamos vaikų ugdymo problemas, jos dažniausiai remiasi savo patirtimi ir žiniomis. Šiame etape tikslinga būtų į veiklą įtraukti ekspertus, kurie patartų motinoms, kaip dirbti grupėje. Tačiau jie neturėtų perimti iš motinų organizacinių užduočių, o tik padėtų joms suvokti pedagoginę vaikų ugdymo kompetenciją.

Išorinė organizacinė ekspertų funkcija turėtų apsiriboti patalpų ieškojimu, reikalingų dokumentų tvarkymu. Moterys ir motinos, kurios lanko pedagoginius kursus, jiems baigiantis turėtų būti skatinamos pačios teikti pasiūlymų organizacijai tobulinti.

Nustatydami grupės ir tėvų tikslus ir pedagogines koncepcijas, ekspertai taip pat turi išklaudyti motinas ir jų idėjas remti besąlygiškai. Norint prisitaikyti prie tėvų patirties, dažnai būtinos konservatyvios pedagoginės koncepcijos, ypač kaimo vietovėje.

Reikia pripažinti, kad moterų mokymasis ir savipagalba yra neatsiejama nuo jų rūpinimosi savo vaikais namuose. Iniciatyvos kaimuose pradeda kurtis tik tuomet, kai pripažįstamos motinų individualaus tobulėjimo galimybės. Išorės ekspertai čia veikia kaip „pribuvėjai gimstant naujai

idėjai" (Schultz, 1994, p. 17): jie dalyvauja procesuose ir stebi kaip prabunda moterų-motinių socialinis-pedagoginis sąmoningumas.

Mokymasis per Aš-refleksiją. II etape motinos pradeda sąmoningai mokytis, ir mokymasis joms tampa svarbiu užsiėmimu, pereinančiu į komunikacinių poreikių tenkinimą. Motinos bando praplėsti savo žinias ir pradeda rinkti idėjas, reikalingas jų veiklai. Jos remiasi specialistų patarimais ir moksline literatūra. Tačiau šis procesas vyksta dar labai nedrąsiai. Šiame etape yra dar daug motinų, kurios atsisako specialistų pagalbos, nes mano, kad joms užtenka jų pačių kompetencijos.

Ekspertas gali jas tikrai padrąsinti ir taip padėti plėtotis naujai atsirandančiam tėvų pedagoginiam sąmoningumui. Ypač svarbu skatinti motinas savarankiškai ieškoti mokslinių žinių. Ekspertas turėtų joms nušviesti, kaip ir kokiais būdais šių žinių galima įgyti. Jis turi paaiškinti, kaip pats mokėsi ir kaip įgijo reikiamų žinių, o ne tik pateikti motinoms „nekintantį, universalų" teorinį pedagoginį „kas" modelį.

Didaktinį pagrindą sudaro dalijimasis patirtimi tėvų grupėse, kuris gali vykti ne tik vieno, bet ir kelių regionų viduje. Taip siekiama sudominti kuo daugiau moterų. Heterogeninė tėvų grupė dažnai gali atstovauti atskiras socialines-kultūrines aplinkas (miesto ar kaimo) ir todėl per silpnai abstrahuoti savo patirtį. Todėl dalijimasis patirtimi su tėvais iš kitos socialinės aplinkos šiuo atveju gali būti beprasmis. Tuo tikslu gali būti rengiami savaitgalio seminarai šeimoms, motinoms ir vaikams, arba pasiūlyti jiems vienkartiniai renginiai. Šių renginių ir seminarų koncepcinis uždavinys – suteikti tėvams reikalingą informaciją.

Tėvų sąmoningo mokymosi koncepcija. Šis mokymasis vyksta tik kai kuriose iniciatyvose, dažniausiai tokiose, kurios atspindi ilgus metus trukusio tėvų judėjimo tradicijas arba kai tėvų veikla yra tiriamama mokslininkų ir specialistų. Čia atsiranda geriausios sąlygos tėvui švietimo didaktikos pradžiai.

Šiame etape panaudojami visi vidiniai moterų mokymo(si) resursai, kurie sisteminami ir plėtojami. Svarbu, kad motinos būtų pačios atsakingos už savo mokymąsi. Švietimo ekspertų užduotys aiškios: jie remia motinas ir siekia, kad šios sąmoningai suvoktų savo pedagoginę kompetenciją ir įtrauktų kitas motinas. Tai įmanoma tik nuolat bendradarbiaujant su motinomis ir joms patariant. Ugdymo srities specialistai turėtų pastoviai bendradarbiauti su keliomis motinomis. Tai dažniausiai daro motinos-ekspertės, turinčios profesinę pedagoginę patirtį. Dirbdamos iniciatyvose tėvų grupėse, jos padeda formuoti sąmoningą tėvų požiūrį į mokymąsi. Tačiau ekspertų pagalba joms yra reikalinga tam, kad moterys-motinos galėtų geriau panaudoti savo vidinius resursus ir patirtį. Ekspertai turėtų būti gerai susipažinę su moterų gyvenimo situacijai namuose. Integruodamiesi į grupės veiklą jie įgyja grupės pasitikėjimą ir užima patikimo žmogaus poziciją. Tuomet motinos žino, kad ekspertai supranta jų specifinius poreikius, gyvenimo situaciją ir nereikalauja iš jų „pavyzdingo elgesio" ar mokymosi.

Atsiradus jų tarpusavio pasitikėjimui, ekspertams lengviau padėti motinoms mokytis, nes būtent šiame etape susiformuoja motinų kritinis mąstymas ir jos geba geriau suvokti savo kompetencijos trūkumus.

Nuo konkrečios situacijos atsiribojusio kritinio mąstymo raiška. Šiame etape motinų orientacija peržengia jų konkrečių iniciatyvų ribas, o jų mąstymas nebėra „pririštas“ prie apibrėžtos iniciatyvios veiklos. Tai skatina motinas ieškoti mąstymo pavyzdžių, kurie skiriasi nuo iki šiol egzistavusių. Čia motinos ne tik ieško kontaktų su kitomis grupėmis, bet ir su ekspertais. Ekspertai įtraukiami į švietimo darbą, o švietimo tikslai, turinys praplečia subjektyvius, asmeninius grupės narių poreikius. Naujos veiklos sritys planuojamos kartu su ekspertais ir jos peržengia regiono švietimo politikos ribas.

Bendradarbiavimas tarp ekspertų ir tėvų vyksta ilgą laiką ir skirstomas į penkis etapus:

1. *Pirmajame*, pasirengiamajame, etape būtina, kad motinos kartu su ekspertais numatytų savo veiklos tikslus, mokymosi turinį ir pačią veiklą. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad motinos išliktų savo patirties ir situacijos ekspertėmis. Svarbi ir jų socialinė kompetencija bei gyvenimiškoji patirtis.

2. *Antrajame* etape motinos pradeda atsiriboti nuo savo statuso grupėje ir ima galvoti, kaip pakeisti gyvenimo sąlygas šeimoje. Tai skatina motinų savimone, drąsą, nes vykstantys pokyčiai reiškia tradicijų bei stereotipų laužymą. Ekspertai turėtų remti moterų-motinų galimų ir realizuojamų veiklos žingsnių paiešką.

3. *Trečiajame* etape tenka išnagrinėti vietos infrastruktūrą, užmegzti kontaktus su valdžios organais, institucijomis ir jų atstovais. Ekspertų funkcija – patariamoji, o aktyvus veiklos organizavimas lieka moterų ir motinų užduotimi.

4. *Ketvirtajame* etape motinos realizuoja į socialinę šeimos ir vaiko situaciją orientuotus veiklos žingsnius. Ekspertai gali būti tokie pat aktyvūs, kaip ir motinos, tačiau jų iniciatyva apsiriboja motinų nurodytų uždavinių įgyvendinimu.

5. *Penktasis* etapas užbaigia projektų kūrimo, patirties refleksijos, visuomeninės, politinės veiklos kritinės analizės procesus. Šiame etape ekspertai turėtų atsitraukti ir užimti klausytojų ir stebėtojų vaidmenį. Jie turėtų atsižvelgti į grupės tikslus, subjektyvius motinų poreikius, taip pat motinų ir švietimo ekspertų vaidmenis, švietimo įstaigų funkcijas bei siekti, kad būtų išvengta motinų iniciatyvų blokavimo. Būtina siekti, kad motinos netaptų priklausomos nuo ekspertų kaip tik tuomet, kai jos pradeda nuo jų įtakos išsilaisvinti.

Mokymosi koncepcija, grindžiama mąstymu, pereinančiu nuo procedūrinio į kontroliuojantį. Šiame etape išnyksta ribos tarp pačių tėvų organizuotų ir institucijų organizuojamo mokymosi. Motinos pačios perima mokymosi pasiūlymus, kurie būna orientuoti ne tik į grupę, bet ir į jų asmeninius siekius. Institucijos neturėtų per anksti kištis į motinų veiklą, nes priešingu atveju gali būti sutrukdytas jų kompetencijų ir iniciatyvų plėtojimas. Tačiau motinos turėtų bendradarbiauti su institucijomis ir ten dirbančiais pedagogais, kartu planuoti ir struktūruoti naują didaktinį požiūrį į mokymąsi, pačioms būti už jį atsakingoms. Išoriniai ekspertai turi grupei patarti ir remti jų iniciatyvas. Tuo atveju, kai

besimokantieji nepritaria pedagogams, išoriniai ekspertai turėtų pagarbiai reaguoti į jų problemas (Lileikaitė, Juodaitytė, 2003).

Gyventojams teikiamos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą bei švietimo pagalbą patirtis (Švedija)

Švedijoje viešas ikimokyklinis ugdymas yra gana naujas fenomenas. Pirmasis dienos priežiūros centras atvėrė duris 1854 metais, tačiau šalyje visą tolimesnį šimtmetį vaikų skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose buvo labai menkas. 1935 metais tik 4000 vaikų buvo ugdomi darželiuose. Šiuose darželiuose siekta suteikti ugdymą tiems skurdžioje aplinkoje gyvenantiems vaikams, kurių motinos turėjo dirbti. Tokios įstaigos buvo finansuojamos fondų ar privačių asmenų, labdaringų lėšų. 1944 metais nacionalinė Sveikatos ir gerovės taryba ėmėsi globoti tokias įstaigas.

Įsikūrimo pradžioje darželiai siekė rūpintis vaiku, kol jo mama, dažniausiai vieniša, dirbo. Tai buvo šeimos globėjos alternatyva. Šeima globėja rūpinosi vaikais, kurie dėl skurdo buvo joje dalinai apgyvendinti, t.y. jie būdavo čia tuo metu, kai tėvai dirbdavo, nors likusį laiką praleisdavo biologinių tėvų namuose. Pirmasis darželis, kuris rėmėsi nuoseklia Frėbelio ugdymo idėjomis, buvo įkurtas 1890 metais. Tokioje įstaigoje didžiausias dėmesys skirtas vaikų žaidimui, nes laikytasi nuomonės, kad per žaidimą vyksta vaiko galių plėtotė. Tokių darželių tinklo plėtotė įgalino formotis nuostatai, kad vaiko žaidimas būtų vertinamas ne tik formalioje, bet ir šeimos aplinkoje. Taigi Švedijos vaikų darželio filosofinės ištakos – Frėbelio ugdymo idėjos. Ir tik žymiai vėliau pradėta šioje šalyje domėtis Montessori ugdymo sistema. Pastaroji jau nebeturėjo tokio didelio poveikio požiūrio į ikimokyklinį ugdymą plėtotei.

Intensyviausiai ikimokykliniu ugdymu pradėta rūpintis nuo to meto, kai 1968 metais Nacionalinė Vaiko rūpybos komisija ėmėsi konkrečių tyrimų, susijusių su ikimokykliniu ugdymu, ir po ketverių metų paskelbė jo rezultatus ataskaitoje „Ikimokyklinis ugdymas“. Šioje ataskaitoje Vyriausybei buvo teigiama, kad ikimokyklinis ugdymas nebegali būti traktuojamas tik kaip priemonė mažinti skurdą ir neturtingų vaikų ugdymo galimybę. Tokioje įstaigoje turi būti rūpinamasi įvairių socialinių sluoksnių vaikų globa ir ugdymu. Vaikai turi būti skirstomi į grupes ne pagal amžių, nes mažesnieji gali daug ko išmokti iš vyresniųjų. Specialiųjų poreikių vaikai turi būti integruojami į tokias ugdymo įstaigas. Komisijos rekomendacijose taip pat teigiama, kad ikimokykliniame ugdyme turi būti svarbi vieta skirta tėvų ir personalo bendradarbiavimui. Sykiu jame rekomenduota ir pedagoginė nuostata į pedagogą – jis yra pagalbininkas vaikui pasirenkant veiklą, ją atliekant, tenkinant vaiko poreikius. Šis dokumentas nustatė visiškai naują požiūrį į ikimokyklinį ugdymą, nes akcentavo vaiko savivarbos bei laisvės plėtotę, kuri jau seniau buvo įtvirtinta kitose Vakarų Europos šalyse. 1975 metais patvirtintas Valstybinis vaikų ugdymo įstatymas padidino vietinių bendruomenių atsakomybę už ikimokyklinį ugdymą, įpareigojo jas plėsti ikimokyklinių ugdymo įstaigų tinklą. Be to šiame dokumente užtikrinama, kad 6 metų vaikas mažiausiai

525 valandas per metus būtų nemokamai ugdomas ikimokyklinėje įstaigoje. Nuo minėto akto pasirodymo dar labiau įtvirtinama nuostata, kad vaikų ugdymas darželiuose turi remtis bendradarbiavimu su šeima. Ugdymą turi finansuoti ikimokykliniame amžiuje municipalitetai bei dalinai tėvai. Municipalitetai buvo netgi įpareigoti planuoti ikimokyklinį ugdymą. 1985 metais Švedijos parlamentas priėmė nutarimą, kuriame numatoma galimybė visiems vaikams nuo 1,5 iki 6 metų amžiaus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Tai turėjo būti įvykdyta iki 1991 metų. Toks šalies valdžios dėmesys ikimokyklinio ugdymo prieinamumui kilo ne tiek dėl rūpesčio pačio vaiko gerove, bet dėl ekonominių priežasčių – vis daugiau moterų siekė įsiliesti į darbo rinką. 1995 metų įstatymais municipalitetai jau įpareigoti rūpintis 1-12 metų sveikų (dirbančių tėvų), o taip pat turinčių specialiųjų poreikių vaikų ugdymu. Ši politika lėmė, kad 1998 metais dauguma municipalitetų konstatavo, jog 95 proc. vaikų lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas, o vieta vaikui yra surandama praėjus ne daugiau kaip 3-4 mėnesiams nuo pareiškimo padavimo datos. Beje, lankančių ikimokyklinės įstaigas mieste ir kaime vaikų dalis yra skirtinga. Mieste bemaž visi vaikai lanko darželius, o kaime tokių šiek tiek mažiau, nes kai kurių vaikų motinos čia dažniau nei miestietės nedirba. Be to, bedarbių vaikai neturi teisės lankyti ikimokyklinės įstaigos, kai kuriais atvejais jie gali lankyti darželį tik kelias valandas per dieną. Migrantų vaikams darželis ne visuomet prieinamas.

Taigi šiuo metu ikimokyklinis viešas ugdymas įstaigose skirtas 1-12 metų vaikams. Čia privalomas mokymas prasideda nuo septynerių metų amžiaus. Bet dauguma šešiamečių prieš mokyklą savanoriškai lanko priešmokyklinės klases. Vaikai gali lankyti įprastinius vaikų darželius, šeimyninius darželius, atvirus darželius. Švedijoje visi tėvai turi teisę užregistruoti savo 1-6 metų vaiką į ikimokyklinę įstaigą ar šeimos dienos centrą.

Ikimokyklinio ugdymo įstaiga (Förskola) veikia ištisus metus, jos darbo laiką apsprendžia tėvų darbo laikas. Dažniausiai darželio grupėje su vaikais dirba keli auklėtojai ir jų pagalbininkas.

LPFÖ (1998 m.) ikimokyklinio ugdymosi programoje teigiama, kad ikimokyklinio ugdymo įstaiga turi būti maloni, saugi vieta, kur vaikai ugdomi taip, kad visos jų galios plėtotųsi harmoningai.

Vaikų darželis turi sustiprinti šeimos vaidmenį vaikų gyvenime, padėti jiems augti ir vystytis. Ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus darželyje siekiama glaudžiai bendradarbiauti su tėvais ir taip užtikrinti individualių kiekvieno vaiko galių plėtotę. Darželyje itin didelis dėmesys kreipiamas į tų vaikų ugdymą, kuriems reikia didesnės paramos nei kitiems jų bendraamžiams dėl tam tikrų susiklosčiusių aplinkybių. Kita vertus, programoje numatoma, kad visi vaikai ikimokyklinėje įstaigoje turi išgyventi sėkmę atlikdami veiklą, pratintis įveikti sunkumus, jaustis aktyviu grupės dalyviu.

Ikimokyklinė įstaiga turi atsižvelgti į tai, kad vaikai gyvena skirtingose aplinkose ir jie bando sukurti savo patyrimui atitinkantį kontekstą ir reikšmę. Suaugusiųjų uždavinys yra suteikti vaikui paramą ugdantis pasitikėjimą savo jėgomis ir kitais asmenimis. Jie turi žadinti ir palaikyti vaiko smalsumą, savigarbą ir norą mokytis.

Ikimokyklinė įstaiga siekia perteikti jaunajai kartai savo kultūros paveldą – tradicijas, istoriją, kalbą ir išmintį. Sykiu tokia įstaiga, atsižvelgdama į Švedijoje egzistuojančią kultūrų įvairovę, nori vaikus ugdyti taip, kad jie suvoktų ir gerbtų kitas kultūras. Ikimokyklinė įstaiga traktuojama kaip individo kultūrinio ir socialinio ugdymo institucija, rengianti vaikus gyvenimui multikultūrinėje erdvėje. Savo kultūrinio paveldo suvokimas ir kitų kultūrų pripažinimas turi sąlygoti vaikų gebėjimą suprasti ir išgyventi kitų žmonių vertybes. Ikimokyklinė įstaiga turi padėti užtikrinti tai, kad nacionalinių mažumų bei imigrantų vaikai pajustų savo kultūros vertę.

Ikimokyklinės įstaigos aplinka turi būti saugi ir sudaryti sąlygas vaikui žaisti, laisvai veikti. Tokia aplinka turi skatinti vaikus tyrinėti supantį pasaulį. Visi ikimokyklinės įstaigos darbuotojai turi išvelgti kiekvieno vaiko raidos potencialą ir gebėti ugdyti jį naudodamasis interaktyviais metodais, dirbti individualiai su vaiku ir su visa grupe.

Šiuolaikinėje informacinėje nuolat besikeičiančioje visuomenėje itin svarbu ugdyti vaikų gebėjimą bendrauti, mokytis iš kitų ir bendradarbiauti. Todėl ikimokyklinė įstaiga turi sudaryti sąlygas vaikams ugdyti siekimą įgyti žinių ir gebėjimų, kurie padėtų jiems veikti visuomenėje. Ikimokyklinė įstaiga traktuojama kaip tokia sociokultūrinė aplinka, kuri skatina vaikų iniciatyvumą, jų bendravimo kompetencijos plėtotę, gebėjimą išvelgti ir savarankiškai spręsti problemas.

Žaidimas yra apibūdinamas kaip svarbi vaiko ugdymo priemonė. Tad ši veikla traktuojamas kaip pagrindinis vaiko pažinimo ir jo galių plėtojimo įrankis, nes žaidimas plėtoja vaiko vaizduotę, išvalgą, komunikaciją ir gebėjimą operuoti simboliais, o taip pat gebėjimą bendradarbiauti ir spręsti problemas. Per kūrybinius ir vaidmeninius žaidimus, vaikas turi galimybę išreikšti save, kaupti patirtį ir ugdytis jausmus. Ikimokyklinė įstaiga turi skatinti vaikų tyrinėjimą, kuris tampa prielaida organizuoti diskusijas grupėje, o diskusijos savo ruožtu sąlygoja gilesnį pasaulio suvokimą, tikslesnių sąvokų susiformavimą. Ikimokyklinėje svarbiausiu atskaitos tašku ugdant vaikus yra vaikų patirtis ir motyvacija. Taigi auklėtojo paskirtis yra vadovauti ugdytinių pažinimo procesui taip, kad vaikai remdamiesi savo patyrimu plėstų savo kompetencijas žaisdami, sąveikaudami su aplinkiniais žmonėmis, tyrinėdami aplinką, diskutuodami ir reflektuodami.

Itin daug dėmesio yra skiriama vaiko kalbos plėtotei, nes galvojama, kad kalba yra asmeninio tapatumo pajautos pamatas. Taigi auklėtojas pasitelkdamas prieš tai minėtas priemones turi stimuliuoti vaiko sakytinę kalbą, drąsinti reikšti savo mintis, suteikti rašytinės kalbos pradmenis. Be to darželis turi užtikrinti, kad vaikai turės galimybę ne tik išmokti švedų kalbos, bet galės plėtoti savo gimtąją kalbą.

Darželio aplinka turi būti atvira, turtinga ir patraukli, o auklėtojo veikla turi būti nukreipta į žaidimų organizavimą, kūrybiškumo ir smalsumo žadinimą, nes tai stiprina vaikų siekį mokytis ateityje. Kita vertus, pedagoginė veikla turi ugdyti ir vaikų savarankiškumą.

Tėvai ar globėjas yra atsakingi už vaiko ugdymą. Vaikų darželis turi papildyti namuose teikiamą ugdymą, kurdamas geriausias ankstyvas sąlygas jų visapusiškam vystymuisi. Vaikų darželis glaudžiai bendradarbiaudamas su tėvais įsipareigoja laikytis konfidencialumo, pagarbiai elgtis su tėvais ir yra atsakingas už gerų santykių su tėvais plėtotę. Įgyvendindamas bendradarbiavimą su tėvais, vaikų darželis supažindina tėvus su savo veiklos tikslais ir turiniu, nuolat palaiko dialogą su tėvais. Apskritai, tėvai dalyvauja intensyviai darželio gyvenime, nes 1998 metais daželiai yra įpareigoti įjungti tėvus į darželio veiklos planavimą, vertinimą, įsiklausyti į tėvų nuomonę dėl darželio veiklos.

Apskritai bendradarbiavimas ir bendravimas su tėvais Švedijoje yra labai vertinamas. Vaikui pradėjus lankyti darželį pirmąsias kelias savaites palaikomi ypač glaudūs kontaktai tarp pedagogų ir tėvų. Vėlesnė pedagogų ir tėvų sąveika realizuojama kasdieniais kontaktais tėvams atvedant ir pasiimant vaiką iš darželio. Tėvai gali veikti vaiko ugdymą *keisdamiesi su pedagogais informacija apie vaiką*. Bent vieną kartą per ketvirtį ikimokyklinio ugdymo įstaigos organizuoja tėvų susirinkimus. Kartais jos rengia sriubos vakarienes, muges, kuriose vaikai, jų tėvai ir pedagogai susirenka kartu. Rengiamos reguliarios “pasiekimų diskusijos”. Jos metu tėvai turi galimybę pasikalbėti jau su dauguma ikimokyklinės įstaigos pedagogų kartu, net su merijos atstovu, atsakingu už ikimokyklinį ugdymą.

Švedijos Kristianstado miesto ikimokyklinėje įstaigoje „Lekholmens“ naudojamos šios bendradarbiavimo su tėvais formos:

- ✓ Dienoraščio rašymas (kiekvieną dieną ant didelio formato lapo rašoma, kaip buvo praleista visa vaikų diena).
- ✓ Lankymasis namuose (vaikai kartu su auklėtoja vyksta į svečius, vėliau išpūdžius bei nuotraukas pateikia specialiose knygelėse).
- ✓ Individualūs vaikų dienoraščiai su nuotraukomis (juose yra vaiko nuotraukos, jo veiklos aprašai ir kt.).
- ✓ Tėvų dalyvavimas grupės gyvenime (tėvai padeda organizuoti renginius, dalyvauja kasdienėje vaikų ugdomojoje veikloje).

Švedijos nacionalinė Švietimo agentūra taip pat rengia informaciją tėvams. Labai paplitusios yra įvairūs lankstinukai, kuriose nurodoma, kad tėvai yra labai svarbūs vaiko gyvenime, ir jų nuomonė darželio pedagogams yra labai reikšminga. Kartu čia nurodoma, kad darželiuose ugdymas vykdomas pagal Švedijos parlamente patvirtintą programą, kurią konkretizuoja municipaliteto taryba. Konkrečių ikimokyklinių įstaigų kontaktų siūloma pasiieškoti tėvams telefonų knygos ir internete. Šiuose lankstinukuose akcentuojama, jog vaikų darželio paskirtis globoti, kontroliuoti ir mokyti vaiką ir tėvams suteikti galimybę dirbti ar studijuoti. Iškilus tam tikroms problemoms bendraujant su darželio pedagoginiu personalu, tėvams rekomenduojama kreiptis į municipaliteto tarybą.

Tėvams rekomenduojama pasikalbėti su pedagogais apie vaiką atvedus vaiką ar jį pasiimant iš darželio. Jiems patariama papasakoti visus įvykius, kurie nutiko šeimoje. O jeigu tam reikėtų daugiau laiko, tai

patariama paprašyti skirti jiems atskirą susitikimą. Darželio pedagogai taip pat privalo atsižvelgti į tėvų pageidavimus, kai jie planuoja ugdymo turinį, be to tėvams jie turi sudaryti galimybę vertinti darželį. Tėvams informaciniuose dokumentuose siūloma įdėmiai perskaityti ikimokyklinio ugdymo programą ir nurodoma, kur ją rasti (<http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/.../target/pdf1690.pdf%3Fk%3D1690>).

Gyventojams teikiamos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą bei švietimo pagalbą patirtis (Lenkija)

Lenkijoje ikimokyklinis ugdymas (*Wychowanie przedszkolne*) yra formalios švietimo sistemos dalis. Šiuo metu čia yra sukurtas ikimokyklinių įstaigų tinklas.

Dabar ikimokyklines įstaigas vaikai gali lankyti iki 7 metų. Vaikas, kuriam buvo atidėtas mokyklos lankymas, gali lankyti darželį iki mokslo metų galo tais kalendoriniais metais, kada jam sukanka 10 metų. Beveik 97 proc. sulaukę tokio amžiaus vaikų pradeda lankyti pradinę mokyklą, nes nuo tada ugdymas yra privalomas. Ikimokyklinis ugdymas yra taip organizuotas, kad ugdytų vaiko savarankiškumą, pasitikėjimą savimi ir savo galimybėmis. Didžiausiais dėmesys čia skiriamas komunikacinėms ir socialinėms kompetencijoms plėtoti, nes galvota, kad būtent tai padeda vaikams orientotis aplinkoje. Tėvams yra sudaryta galimybė prisidėti prie veiklos organizavimo darželyje.

Programa remiasi prielaida apie tai, kad vaikas tikisi paskatinimo ir saugumo, jie siekia plėtoti savo komunikacinius ir socialinius gebėjimus ir juos reikia skatinti tyrinėti ir suprasti supančią aplinką, visą pasaulį, vaikui turi išskleisti savo kūrybinę prigimtį, išmokyti atpažinti ir reikšti savo emocijas, išmokyti bendrauti grupėje ir veikti savarankiškai. Iš lenkų pedagogų tikimasi, jog šie sukurs situacijas, kuriose vaikai galėtų realizuoti savo vidines galimybes.

Vaikų darželiuose yra nuolat matuojamai vaikų pasiekimai, ir šių tyrimų pagrindu yra pažįstamos vaiko galios ir daromos išvados apie ankstyvosios intervencijos galimybes. Kita vertus surinkti duomenys leidžia pedagogui padėti vaikui geriau suprasti save ir kitus, kurti darnius santykius su bendraamžiais bei savo vertybių sistemą (<http://education.stateuniversity.com/pages/1212/Poland-PREPRIMARY-PRIMARY-EDUCATION.html>).

Tokios nuostatos atsispindi ir svarbiausiuose dokumentuose, kuriais reglamentuojamas ikimokyklinis ugdymas Lenkijoje. 1991 metais priimtas Švietimo įstatymas tik apibrėžia darželių darbo organizacinius ir programinius pagrindus. Remiantis šiuo įstatymu konkrečią darželio organizacinę veiklą apibrėžia: Pamatiniai bendrojo darželio įstatai, patvirtinti Liaudies švietimo ministro 2001 m. įsakymo priede. Darželių, bendrųjų ir nebendrųjų esminė veikla yra pagrįsta bendrai priimtomis ikimokyklinio lavinimo taisyklėmis, atitinkančiomis ikimokyklinio auklėjimo programos pagrindus, privalomus nuo 2007 metų rugpjūčio.

Iš šio dokumento matyti, kad Lenkijoje egzistuoja kelių tipų viešieji darželiai – „darželis“, „Specialusis darželis“, „Integracinis darželis“ arba „Darželis su integraciniais skyriais“. Šie žodžiai būtinai turi būti pilname darželio pavadinime. Kartu akcentuojama, kad Lenkijoje galim kurti darželius, kuriose vaikai yra ugdomi tautinių mažumų kalba. Kiekvienas darželis, pagal minėtą dokumentą, pasirengti savo įstatus, kuriuose turi būti išdėstyta darželio uždavinių realizavimo būdai, atsižvelgiant į individualų vaiko ugdymą ir pagalbą tėvams, auklėjant vaiką ir ruošiant jį mokyklai, o neigalių vaikų atveju, ypač atsižvelgti į jo negalios pobūdį ir laipsnį, vaikų globos būdas užsiėmimų darželyje metu ir užmokyklinių užsiėmimų metu, konkretūs tėvų (teisėtų globėjų) arba jų įgalioto asmens vaikų atvedimo ir atsiėmimo iš darželio principai, garantuojantys vaikų saugumą, papildomų užsiėmimų organizavimas, atsižvelgiant į vaikų poreikius ir ugdymo galimybes. Darželyje taip pat turi būti sukurta *darželio taryba ir tėvų taryba*, kuri aktyviai dalyvauja ikimokyklinės įstaigos valdyme.

Pagrindinis darželio organizacinis vienetas yra skyrius, skirtas panašaus amžiaus vaikams, ir formuojamas atsižvelgiant į jų poreikius, interesus, gabumus, negalės pobūdį ir laipsnį. Vaikų skaičius skyriuje negali būti didesnis kaip 25. Integracinio darželio skyriuje bei integraciniame skyriuje darželyje turi būti nuo 15 iki 20 vaikų, tarp jų 3-5 vaikai su negale. Specialaus darželio skyriams nustatomos vaikų kvotos yra dar mažesnės, atsižvelgiant į jų negalės pobūdį.

Ugdomoji veikla vyksta pagal pačių darželių parengtą programą ir realizuojama užsiėmimų, kurių trukmė 60 min. metu. Ikimokyklinio ugdymo programos pagrindų realizavimui turi būti skirta ne mažiau kaip 5 valandos per dieną. Tėvų (teisėtų globėjų) pageidavimu darželyje gali būti vedami papildomi užsiėmimai. Papildomų užsiėmimų laikas, ypač muzikos, užsienio kalbų mokymo, tikybos ir reabilitacijos turi būti pritaikyti prie vaikų išsivystymo galimybių ir trukti ir yra ribojamas pagal amžių. Darželyje gali būti organizuojami reabilitacijos – auklėjimo užsiėmimai vaikams su gilia silpnąprotyste, pagal principus, apibrėžtus atskirose taisyklėse.

Darželyje gali būti vienas arba daug skyrių. Pagrįstais atvejais atskiri skyriai, bet ne daugiau kaip 6, gali būti skirtingose vietose, jeigu vadovaujanti instancija garantuos direktoriui tiesioginės šių skyrių priežiūros sąlygas. Tokiu būdu yra sudaromos sąlygos kurti darželių skyrius mažai apgyvendintose vietovėse.

Ypatingą auklėjimo, mokymo ir globos organizaciją šiais mokslo metais apibrėžia darželio darbo organizavimo raštas, kurį paruošė darželio direktorius. Darželio organizavimo raštą tvirtina vadovaujanti instancija. Jame nusakomas atskirų skyrių darbo laikas, darbuotojų skaičius, bendros darbo valandos.

Darželio darbo organizavimą apibrėžia pamatinis dienos tvarkaraštis, kurį sudaro darželio direktorius pagal pedagogų tarybos rekomendacijas, atsižvelgdamas į sveikatos apsaugos ir darbo higienos principus bei tėvų (teisėtų globėjų) lūkesčius. Mokytojas (mokytojai), kuriam patikėta šio skyriaus globa, pamatinio

tvarkaraščio pagrindu šiam skyriui sudaro dienos tvarkaraštį, atsižvelgdamas į vaikų poreikius ir interesus. Darželis veikia visus mokslo metus, išskyrus vadovaujančios instancijos.

Darželio direktorius atskirų skyrių globą gali paskirti vienam arba dviem mokytojams, priklausomai nuo skyriaus darbo laiko arba atliekamų užduočių ir atsižvelgiant į tėvų (teisėtų globėjų) siūlymus. Siekiant užtikrinti auklėjamojo ir didaktinio darbo nenutrūkstamumą, rekomenduojama, kad mokytojas (mokytojai) globotų šį skyrių visą vaikų darželio lankymo laiką.

Integraciniame ir bendrojo lavinimo darželyje su integraciniais skyriais papildomai įdarbinami mokytojai, turintys specialųjį pedagoginį pasirengimą bei specialistai, vedantys reabilitacijos užsiėmimus. Specialiame darželyje vaikams su vidutine ir žymia silpnaprotyste, su judėjimo negalia, su autizmu ir su kompleksine negalia įdarbinami mokytojų padėjėjai.

Darželio įstatuose nusakomos konkrečios mokytojų pareigos, kurios apima bendradarbiavimą su tėvais (teisėtais globėjais) vaikų ugdymo srityje, tėvų supažindinimą su ugdymo programa, informacijos apie vaiką, jo elgesį ir vystymąsi teikimą, ugdymo veiklos planavimą ir atsakomybę už ugdymo kokybę, būtinybė pažinti vaiką ir užtikrinti jo vystymosi poreikių tenkinimą, bendradarbiavimą su specialistais, teikiančiais psichologinę – pedagoginę pagalbą ir kita. Be to, darželio įstatuose apibrėžiamos bendradarbiavimo formos bei nuolat organizuojamų susitikimų su tėvais (teisėtais globėjais) dažnumas. Darželio įstatuose nurodomi konkretūs vaikų priėmimo į darželį principai, jų teisės ir pareigos, vaikų, esančių darželyje, saugumo garantijų sąlygos, atvejai, kada darželio direktorius gali vaiką išbraukti iš auklėtinių sąrašo.

Dabartiniu metu ministerija pateikė visuomenės aptarimui ikimokyklinio auklėjimo programos pagrindus. 2008/2009 metai yra pavadinti „Darželinuko metais“. Darbo su ikimokyklinio amžiaus vaiku programas įstaigos gali pasirinkti laisvai, prieš tai pasikonsultavusios su pedagogų kolektyvu ir tėvais. Darbo su ikimokyklinio amžiaus vaikais programos yra arba autorinės, apimančios visą Lenkiją, patvirtintos liaudies švietimo ministro ir turinčios suteiktą ministerijos leidimo naudoti mokymui numerį, arba – individualios, naudojamos vietoje. Beveik kiekvienai programai yra sudarytas švietimo paketas, į kurį įeina: vadovėliai, knygutės vaikams, pratybų sąsiuviniai, vadovai arba metodinės knygos, veiklos planai, pavyzdiniai darbo planai pavyzdiniai scenarijų rinkiniai ir t.t.

Jeigu vieni darželiai ugdo savo auklėtinius pagal bendrąsias programas, tai kituose – pagal Rudolfo Štainerio ar Marijos Montessori ugdymo sistemas.

Kitas darželių tipas yra parapijiniai darželiai. Dauguma jų – katalikiški, ir jų veikla orientuota į konfesinius tikslus. Veikia ir kalbų ikimokyklinės įstaigos, kuriose vaikai mokomi dviejų ar net daugiau kalbų.

Nepaisant ikimokyklinio ugdymo įstaigų įvairovės, Lenkijos *lankančių darželių vaikų skaičius yra vienas žemiausiais Europoje* ir šis skaičius dar gali netrukus sumažėti dėl demografinės šalies situacijos.

Ypač prasta situacija šiuo aspektu buvo iki 2005 metų. Kita problema ta, kad dauguma darželių yra mieste, tuo tarpu kaimo vietovėse jų yra mažai. Ypač mažai yra privačių ir parapijinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų yra kaimo vietovėse. Tokia situacija leidžia galvoti, jog ateityje yra būtina reorganizuoti ikimokyklinių įstaigų tinklą. Kita vertus, pripažįstama, jog būtina yra ir įstatyminės bazės, reglamentuojančios ikimokyklinį ugdymą, kaita. Svarbu, jog įstatymuose būtų įtvirtinta nuostata suteikti visiems vaikams ikimokyklinį ugdymą darželiuose (<http://www.warsawvoice.pl/view/2806/>).

Kiekvienas darželis, nesvarbu, ar tai bendrasis, ar privatus, vykdydamas švietimo įstatymą *stengiasi pasiūlyti papildomo ugdymo užsiėmimų*. Pasiūlymų įvairovė yra didelė. Visgi dažniausiai papildomas ugdymas labai priklauso nuo finansavimo – jeigu darželis susiranda daug rėmėjų, jo papildomo ugdymo pasiūla yra didesnė, kokybiškesnė, nes ikimokyklinio ugdymo institucijos nėra dotuojamos valstybės. Dažniausiai darželiai stengiasi pasiūlyti papildomus užsienio kalbos, meninės veiklos (muzikos ir dailės) papildomus užsiėmimus. Kai kur vaikai yra papildomai mokomo jodinėti, plaukti baseine, čiuožti, vaidinti ir t.t.

1993 metais 43 proc. vaikų naudojosi ikimokyklinio ugdymo įstaigų paslaugomis. Vaikų skaičius ikimokyklinėse įstaigose šiek tiek palaipsniui didėjo. 2001/02 mokslo metais jis jau siekė 50,4 proc. Dabar Lenkijoje apie 52 proc. visų vaikų, kuriems yra nuo 3 iki 6 metų, lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Tačiau daugiausia darželius lanko šešiamečių, nes jiems yra garantuota teisė į priešmokyklinį ugdymą. Tokia teise naudojasi beveik visi miesto ir 86-87 proc. kaimo vaikai. Vidutiniškai ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko 97.2 proc. tokio amžiaus vaikų. Šiuos duomenis pateikia Ewa Brańska, Švietimo ir sporto ministerijos Mokyklų inspekcijos vadovė. Ji nurodo, kad tik apie 35 proc. visų 3-5 metų vaikų lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas.

Ikimokyklinės įstaigos yra viešosios ar privačios. Tačiau visos jos yra mokamos. Tik priešmokyklinis ugdymas elementariose klasėse mokyklose nemokamas. Ikimokyklinėse įstaigose dirba kvalifikuoti pedagogai. Privačių mokyklų, kaip ir valstybinių, veikla, laikantis 1991 metais priimto švietimo įstatymo, yra inspektuojamos.

1.2. Gyventojams teikiamos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą bei švietimo pagalbą patirtis (Lietuva)

Švietimo įstatymo (2003 06 17) 7 straipsnyje apibrėžiama ikimokyklinio ugdymo paskirtis – „padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius“. Jame nurodoma, jog ikimokyklinis ugdymas vaikams nuo 1-5 (arba 6) metų vyksta šeimoje, o tėvams (globėjams) pageidavus ar atsakingoms už vaiko teisių apsaugą institucijoms rekomendavus, pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Ikimokyklinio ugdymo programą vykdo lopšeliai, lopšeliai-darželiai,

darželiai, mokyklos-darželiai ir kitos mokyklos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo teikėjas. Ikimokyklinio amžiaus vaiką namuose auginančiai šeimai teikiama švietimo pagalba Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

Tame pačiame dokumente 8 straipsnyje pažymima, kad Priešmokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui pasirengti sėkmingai mokytis pagal pradinio ugdymo programą. Priešmokyklinis ugdymas pradedamas teikti vaikui, kai tais kalendoriniais metais jam sueina 6 metai. Priešmokyklinis ugdymas anksčiau gali būti teikiamas tėvų prašymu ir jeigu vaikas yra pakankamai tokiam ugdymui subrendęs, bet ne anksčiau, negu jam sueis 5 metai. Atsakingų už vaiko teisių apsaugą institucijų sprendimu atskiram vaikui jis gali būti privalomas. Vienerių metų priešmokyklinio ugdymo programą vykdo darželiai, pradinės ir kitos mokyklos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo teikėjas. Nelankančiam ugdymo įstaigos 5–6 metų vaikui švietimo pagalba teikiama Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

Švietimo įstatyme (2003) 26 straipsnyje taip pat apibrėžiamos ir tai, kad turi būti vykdomas *informavimas apie švietimo sistemą*, kurio paskirtis – teikti asmeniui informaciją, kuri padėtų pasirinkti jo interesus, polinkius, gebėjimus atitinkantį švietimą ir jo teikėją, siekiamą išsilavinimą ir profesiją. Kitaip tariant, šiame dokumente yra nubrėžiamos pamatinės gairės, susijusios su informavimu ir apie ikimokyklinį ugdymą (1 lentelė).

Ikimokyklinio ugdymo paskirtis ir informavimo turinys, dalyviai (LR švietimo įstatymas, 2006)

Kategorija	Subkategorija	Sk.	Teiginiai
Ugdymo paskirtis	Vaiko prigimtiniai poreikiai	3	„padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius“.
	Vaikų kultūriniai, etniniai poreikiai		
	Vaikų socialiniai, pažinimo poreikiai		
Ugdymo institucionalizavimasis	Ugdymas šeimoje	2	„ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvams (globėjams) pageidavus ar atsakingoms už vaiko teisių apsaugą institucijoms rekomendavus, pagal ikimokyklinio ugdymo programą“.
	Tėvų ir vaikų teisių apsaugos institucijų pageidavimai ir rekomendacijos ugdymui pagal programas		
Informacijos tėvams turinys ir prieinamumas	Informacija apie vaiko būklę	4	„gauti informaciją apie vaiko būklę, ugdymo ir ugdymosi poreikius, pažangą, elgesį“.
	Informacija apie ugdymo poreikius		
	Informacija apie vaiko pažangumą		
	Informacija apie vaiko elgesį		
Bendradarbiavimo su tėvais tikslai	Ugdymo problemų sprendimas	4	„dalyvauti parenkant vaikui ugdymo programą, formą, mokyklą ar kitą švietimo tiekėją“.
	Vaikų ugdymo programos parinkimas		
	Vaikų ugdymo formų, mokyklos parinkimas		
	Kito švietimo tiekėjo parinkimas		
Dalyviai	Švietimo paslaugų tiekėjai	4	„bendradarbiauti su švietimo tiekėju, mokytojais, kitais specialistais, teikiančiais specialiąją, psichologinę, socialinę, specialiąją pedagoginę pagalbą, sveikatos priežiūrą, sprendžiant vaiko ugdymosi klausimus“.
	Mokytojai,		
	Specialistai, teikiantys specialiąją, psichologinę pagalbą		
	Sveikatos priežiūros specialistai		

Šiame dokumente nurodoma, kad tėvams turi būti *teikiama tokio turinio informacija*: vaiko būklė ugdymo(si) poreikiai, vaiko pasiekta pažanga, vaiko elgesys. Tėvai gali gauti jiems būtiną informaciją iš ikimokyklinės įstaigos darbuotojų, pasirenkant ikimokyklinio ugdymo įstaigą, ugdymo programą. Nurodoma, jog ši informacija teikiama bendradarbiaujant su tėvais ir sustiprina tėvų bei pedagogų ryšius.

Dokumente nurodoma, jog bendradarbiavimo su tėvais tikslams pasiekti yra reikšminga *tokio turinio informacija*: ugdymo problemų sprendimas, ugdymo programų aptarimas. *Aiškinama kas turėtų dalyvauti teikiant informaciją. Informacijos dalyviai yra visi įstaigos, kaip paslaugų teikėjos specialistai, o būtent: pedagogai, specialieji pedagogai, psichologai bei sveikatos priežiūros specialistai.*

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatuose (2003) išdėstomi minėtam laikotarpiui numatyti siekiniai, kurie skirti visoms švietimo grandims, o kai kur tiesiogiai nusakomi ir ikimokykliniam bei priešmokykliniam ugdymui. Jame nurodoma, kad siekiant užtikrinti švietimo plėtotės efektyvumą ir darną numatyta *įdiegti atsakingo valdymo sistemą, pagrįstą nuolatine visų švietimo lygių būklės analize, į švietimo tobulinimą orientuota vadybos kultūra, visuomenės informavimu ir dalyvavimu*. O šis siekinys realizuojamas įgyvendinant švietimo prieinamumo ir socialinio teisingumo užtikrinimą, švietimo kokybės vertinimą ir *visuomenės informavimą apie tai; sukuriant švietimo informacinę sistemą, laiku teikiančią informaciją, reikalingą įvairiems švietimo valdymo lygiams ir švietimo socialiniams partneriams*. Šiame dokumente akcentuojama, kad užtikrinant švietimo plėtotės prieinamumą, tęstinumą ir socialinį teisingumą reikia sukurti *šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą; išplėsti ikimokyklinio ugdymo paslaugas*. Ikimokyklinis ugdymas visų pirma turi būti atveriamas *socialinę atskirtį patiriantiems ir socialinės rizikos šeimų vaikams*. sukurti ir išplėtoti visuotinio priešmokyklinio ugdymo sistema. O įgyvendinat šias nuostatas gale nurodoma, kad vienas iš pagrindinių siekinių yra tas, kad visi vaikai, ypač iš socialiai remtinų šeimų, turėtų sąlygas pasirengti mokyklai ir pradėtų ją lankyti; visiems socialiai remtinų šeimų vaikams (nuo trejų metų) būtų užtikrintas nemokamas ikimokyklinis ugdymas; priešmokyklinis ugdymas taptų visuotinis (2 lentelė).

2 lentelė

**Šeimos informavimo ir konsultavimo būtinumo akcentavimas
(Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams nuostatose)**

Kategorija	Teiginiai
Ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtotė	„išplečiamos ikimokyklinio ugdymo paslaugos“
Šeimų informavimas, konsultavimas	„sukuriama šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistema“

Ikimokyklinio ugdymo kokybė apibūdinama dvejopo pobūdžio kategorijomis: „Ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtotė“, „Šeimų informavimas, konsultavimas“. Tokiu būdu Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams nuostatose (2003) visas dėmesys yra skiriamas ikimokyklinio ugdymo paslaugoms, jų turiniu bei plėtotei, nurodant, jog „išplečiamos ikimokyklinio ugdymo paslaugos“ ir „sukuriama šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistema“ (3 lentelė).

3 lentelė

**Informavimo tinklas ir žinių pobūdis, akcentuojamas
Ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989)**

Kategorija	Subkategorija	Sk.	Teiginiai
Žinios apie socialinės-pedagoginės pagalbos šeimai būdus	Būdų žinojimas,	2	„žinoti pagrindinius paramos šeimai būdus ir paramą teikiančias institucijas“
	Institucijų žinojimas		
Žinios apie švietimą	Suaugusių švietimo esmės žinojimas	3	„žinoti pagrindinius suaugusiųjų švietimo principus ir metodus“
	Suaugusių švietimo principų žinojimas		

	Suaugusių švietimo metodų žinojimas		
Ryšiai su visuomene	Ryšiai su įvairiomis institucijomis	2	„užmegzti konstruktyvius ryšius su įvairiomis institucijomis bei kryptingai bendradarbiauti“
	Kryptingas tarpinstitucinis bendradarbiavimas		
Vaiko ugdymo efektyvumas	Efektyvumo pagrindimas	2	„įrodyti tėvams ir visuomenei kvalifikuoto vaikų ugdymo efektyvumą ir jo reikalingumą“
	Efektyvumo įrodymai		

Ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje yra akcentuojamas žinių *būtinumas apie socialinės pedagogikos pagalbos šeimai būdus*, o taip pat *žinojimas institucijų*, teikiančių šio pobūdžio pagalbą šeimai. Be to, teigiama, jog *teikiant informaciją jos teikėjams yra būtinos žinios* apie šiuolaikinius suaugusiųjų švietimo procesus (esmę, principus, metodus). Nurodoma, jog tinkamas informacijos teikimas ir jos funkcionavimas padeda ikimokyklinio ugdymo įstaigai palaikyti ryšius su visuomene, įvairiomis institucijomis ir yra kaip jų kryptingo bendradarbiavimo sąlyga. Be to, Ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje informacijos sklaida yra akcentuojama, kaip būtina sąlyga *vaiko ugdymo efektyvinimui*, nes jos pagrindu, galima „įrodyti tėvams ir visuomenei kvalifikuoto vaikų ugdymo efektyvumą ir jo reikalingumą“.

Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje (2003) pripažinta, kad Lietuvoje dirbančių tėvų vaiko teisė į ikimokyklinę priežiūrą bei ugdymą buvo ženkliai apribota uždarius daugelį vaikų darželių bei lopšelių. Teikiant šias paslaugas pabrėžiamas vaiko parengimas mokyklai, bet ne pagalba šeimai, derinant darbą su tėvų pareigomis. Siekiant šalinti tokią situaciją numatoma ypatingą dėmesį skirti ikimokyklinių ir vaiko dienos priežiūros institucijų organizavimui. Šios paslaugos turėtų būti plečiamos įgyvendinant visuotinę priešmokyklinį ugdymą ir priežiūrą, sukuriant visiems ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikams prieinamų dienos centrų tinklą, kad ikimokyklinį, priešmokyklinį ir pradinį ugdymą teikiančios mokyklos būtų kuo arčiau vaiko namų.

Įgyvendinant koncepciją siūloma įvairioms institucijoms ir žinyboms koordinuoti savo veiklą kuriant ir įgyvendinant bendrą vaiko gerovės politikos strategiją. Sėkmingai spręsti vaiko problemoms organizuoti nuolatinius tarpžinybinį bendradarbiavimą keičiantis informacija apie galimybes padėti sunkiau besiverčiančioms šeimoms, auginančioms vaikus.

Paanalizuosime priešmokyklinio ugdymo organizavimo ir įnormavimo uždavinius, akcentuojamus LR švietimo dokumentuose (4 lentelė).

4 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo organizavimo ir informavimo uždaviniai LR švietimo dokumentuose

Švietimo politikos strategijos lygmuo	Teisės aktai	Kategorijos	Sk.	Sukate- gorijos	Sk.	Tekstai
Institucinis kontekstas	Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašas LR švietimo ir mokslo ministro 2005 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1180	Priešmokyklinio ugdymo specifi- ka	16	Priešmokykli- nio ugdymo kontekstualu mas	16	„priešmokyklinio ugdymo organizavimas vyksta tam tikrame kontekste, atsižvelgiant į daugumą veiksmų“
	Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašas LR švietimo ir mokslo ministro 2003 m. spalio 29 d. įsakymas Nr. ISAK-1478	Ugdymosi aplinkos kūrimas	9	Nuolatinis ugdymas	4	„formuojama erdvė, kuri reikalauja nuolatinio tobulėjimo, naujų kompetencijų įgijimo ar turimų panaudojimo“
				Inovacijų įgyvendinimas	5	„būtina kurti atviras švietimo aplinkas, diegti inovacijas, naudoti įvairias technologijas ugdymo procese“.
	Rekomendacijos savivaldybėms dėl centralizuoto vaikų priėmimo į švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes LR švietimo ir mokslo ministro 2003 m. birželio 25 d. įsakymas Nr. ISAK-918	Informavimas	5	Informacijos įsisavinimo greitumas	3	„naujos informacijos greitas įsisavinimas“.
				Informacijos panaudojimo adekvatumas	2	„naujos informacijos tinkamas panaudojimas“
	Švietimo pagalbos nelankančiam ugdymo įstaigos 5–6 metų vaikui teikimo tvarka LR švietimo ir mokslo ministro 2003 m. gruodžio 16 d. įsakymas Nr. ISAK-1809		7	Tėvų informa- vimas	7	„informuojama dėl teikiamos pagalbos nelankantiems vaikų ugdymo institucijų“.

Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos apraše (2005) nurodoma, jog Apskrities viršininko, savivaldybės administracijos direktoriaus pavedimu švietimo padalinys informuoja apskrities, savivaldybės teritorijoje gyvenančius asmenis ir mokyklas apie patvirtintus priešmokyklinio ugdymo modelius. O mokykla informuoja tėvus (globėjus) apie steigėjo patvirtintą(us) priešmokyklinio ugdymo modelius mokykloje; pasirašo mokymo sutarti su tėvais (globėjais), kurioje įteisinami abiejų šalių susitarimai dėl priešmokyklinio ugdymo programos įgyvendinimo sąlygų ir/ar švietimo pagalbos, mokyklos ir tėvų (globėjų) teisių ir pareigų.

Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių apraše (2003) nekalbama apie visuomenės informavimą apie priešmokyklinį ugdymą, tačiau nurodoma, kad jis turi būti prieinamas visiems ir

pateikiamos gairės padedančios užtikrinti šį prieinamumą. Konkretesni duomenys apie visuomenės informavimą apie priešmokyklinį ugdymą jau yra išdėstomi mokyklų ar darželių parengtuose nuostatuose.

Informavimas ypač akcentuojamas *Rekomendacijos savivaldybėms dėl centralizuoto vaikų priėmimo į švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes (2003), Švietimo pagalbos nelankančiam ugdymo įstaigos 5-6 metų vaikui teikimo tvarka.* Nurodoma, jog *pateikiama informacija dėl centralizuoto vaikų priėmimo į švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes turi visų pirma būti orientuojama tėvams, kurių vaikai dar nelanko ikimokyklinių įstaigų. Ši informacija turi apimti teikiamos pagalbos rūšis.* Akcentuojami informacijos įsisavinimo ir panaudojimo procesai. Teigiama, jog informaciją teikiantys asmenys turi siekti, jog vyktų „informacijos greitas įsisavinimas“ ir kad informaciją jos perėmėjai gebėtų tinkamai panaudoti.

II. TYRIMO METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS

II.1. Tyrimo metodologija

Tyrimas yra grindžiamas švietimo organizacijų, kaip atvirų socialinių, kultūrinių sistemų samprata, kurių viena iš pagrindinių funkcijų yra komunikacinė, informacinė. Barczyk (1999), Cotton (<http://www.nwrel.org/scpd/sirs/9/s035.html>). Švietimo organizacijos, būdamos atviromis informacijai savaime tampa komunikacinėmis, nes jos geba dalyvauti informacijos kūrimo procesuose. Švietimo organizacijų teikiama informacija per komunikacinius procesus su įvairiom socialinėm grupėm įjungia šias organizacijas į kitas visuomenės struktūras ir tokiu būdu švietimas, kaip reiškinys tampa visuomenės žinių kultūrą kuriančia ir ją palaikančia institucija. Tokiu būdu ir pati švietimo organizacija tampa kaitos procesus palaikančia socialine struktūra, nes ji įsijungia į žinių ir žinojimo procesų konstravimą bei tampa jų kokybę įtakojančiu veiksmu. Tuo pagrindu sustiprėja švietimo organizacijos įtaka socialinei, kultūrinei visuomenės kaitai, o švietimas, kaip reiškinys, tampa viešuoju, reikšmingu tiek pačiai visuomenei, tiek ir socialinėms grupėms, dalyvaujančioms švietimo procesuose.

Tyrimas yra grindžiamas švietimo, kaip socialinės, komunikacinės paslaugos samprata, apimančia socialinių grupių įvairovę, jų aukščiausių poreikių sistemas. Švietimo paslaugos samprata apima orientaciją ir į asmenį, jo individualiuosius poreikius bei bendruosius paslaugos kokybės požymius, kuri rinkos ekonomikos sąlygomis reiškia „geriausią produktą mažiausiomis sąnaudomis“ (Daft, 1997). Todėl paslaugos tinkamumas yra apibrėžiamas per jos tikslus, turinį bei šio turinio pateikimo formas, kurios švietimo paslaugų prasme reiškia prieinamumą, informacijos patikimumą, jos tinkamumą (pritaikomumą). Be to, švietimo paslauga yra suvokiama kaip išskirtinė orientuota ne į materialų, o į idealų kultūros produktą, kurio kūrimas yra ilgalaikis procesas ir reikalauja pastangų tiek iš švietimo paslaugų teikėjo, tiek ir iš vartotojo, nes vartotojas nėra tik pasyvus šių paslaugų perėmėjas. Vartotojas yra kūrėjas, kartu su teikėju dalyvaujantis švietimo paslaugos kokybės procesuose. Todėl ryšių tinklas tarp vartotojo ir teikėjo turi būti nuolat plėtojamas bei palaikomas tiek mezo (idėjų lygiu), tiek makro (institucijų lygiu), tiek ir mikro (grupių ir asmenybių sąveikos lygiu).

Tyrimas yra grindžiamas socialinės ir interakcinės komunikacijos sampratomis, kai socialinė komunikacija reiškia dalinimąsi komunikacijos turiniu (informacija) tarp įvairių socialinių grupių, palaikančių socialinį visuomenės stabilumą, priimant bendras vertybes ir informaciją, kurių pagrindu šios vertybės yra kuriamos. Viena iš pagrindinių socialinės komunikacijos vertybių yra švietimas, kaip socialinis reiškinys, kurio pagrindinė funkcija -informacijos perteikimas reikšmingas visuomenei, kaip socialinei, kultūrinei organizacijai. Todėl komunikacijos procesus palaiko visuomenės institutai, juos inicijuoja bei sudaro sąlygas, būtinas jų kokybės veiksmingumui.

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas suprantamas kaip lokaliosios švietimo sistemos subsystemos, kurioms yra būdingos tos pašios savybės ir bruožai, kaip ir visoms kitoms švietimo sistemos grandims, o tuo pačiu ir sąlyginė autonomija, apsprendžianti šių subsystemų funkcionavimo kokybę, sąlyginai priklausančią nuo jų pačių organizacinės struktūros. Todėl gyventojų informavimo procesai yra kuriami ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo subsystemų organizacijose ir yra kaip komunikacijos įrankiai, atkleidžiantys šių organizacijų funkcionavimo reikšmingumą tiek bendroje švietimo sistemoje, tiek ir visuomenėje.

II.2. Tyrimo organizavimas

Anketų administravimas.

Tyrimas vyko dviem etapais. Pirmame etape buvo praveistas pilotinis tyrimas, kurio tikslas patikrinti tyrimo instrumentus. Pilotinis tyrimas vyko 2008 m. rugsėjo mėn. Jo metu apklausti: tėvai, kurių vaikai lanko ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigas (N=392), tėvai, kurių vaikai nelanko ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigas (N=149), ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų pedagogai (N=357), jų vadovai (N=120) bei savivaldybių administracijos darbuotojai (N=22). Atliktas pilotinis tyrimas padėjo išsiaiškinti anketos privalumus ir trūkumus. Remiantis tyrimo duomenimis buvo patikslinti ir galutinai atviro tipo klausimai ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų vadovams bei savivaldybių administracijos darbuotojams.

Antrajame etape vyko tyrimas, kurio rezultatai bus pristatomi III skyriuje.

Anketos struktūra

Atsižvelgiant į iškeltus uždavinius struktūriniu požiūriu tyrimą nusako keletas teminių blokų, kurie turinio požiūriu sudaro atskiras (bet susijusias) darbo dalis.

- *Anketų blokai orientuoti į:*

- Sociodemografinį bloką, kuris padės identifikuoti, kokia informacija yra veiksmingiausia, kiek ją teikiant atsižvelgiama į šeimų įvairovę (dirbančios, nedirbančios, pilnos, nepilnos, mišrios kalbos atžvilgiu, materialinės padėties, sveikatos atžvilgiu, ir kt.), skirtingus šeimų švietimo poreikius, skirtynes. Pedagogų sociodemografiniame bloke siekiama atsižvelgti į darbo stažą, išsilavinimą, turimą kvalifikacinę kategoriją.
- informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, švietimo pagalbą mieste ir kaime tiekėjus ir pageidaujamus tiekėjus.
- esamos ir galimos šeimų informavimo apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, švietimo pagalbą formas ir turinį.
- informacijos atitikimą šeimos poreikiams.

- į šeimų, auginančių vaikus nuo gimimo iki 7 metų informavimo apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, švietimo pagalbą priemones ir būdus, jų veiksmingumą.
- Informacija, kuri padės atskleisti priežastis, trukdančias skleisti informaciją apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, švietimo pagalbą.
- labiausiai pasiteisinusius visuomenės informavimo būdus apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, švietimo pagalbą.

Tiriamųjų atrankos metodai.

Anketinės apklausos metodas įgalina surinkti didelį kiekį duomenų. Respondentų (šeimų, auginančių ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikus, kurie nelanko ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų) atrankai pasirinktas *prieinamų atvejų* būdas. Būtent tokią atranką sąlygojo generalinės visumos neaiškumo aplinkybė. Generalinė visuma – tai grupė apie kurią mes norime surinkti informaciją. Dauguma tyrimų siekia atsitiktinai atrinkus tam tikrą skaičių generalinės narių (atrankinę visumą arba imtį) gauti informaciją apie generalinę visumą. Išankstinė sąlyga – turi būti įmanoma pakankamai aiškiai ir resursų požiūriu racionaliai nusakyti generalinę visumą naudojant, pavyzdžiui, savivaldybių sąrašus, telefonų knygas ir kitus šaltinius. Deja, nagrinėjamu atveju tai komplikauta galimybė. Yra sudėtinga ne tik išnagrinėti prieinamą atrankos šaltinį savivaldybėse (nepilną ir kintantį), bet dar sunkiau juo remiantis surasti atsitiktinės atrankos būdu atrinktus respondentus. Savivaldybėse nėra mechanizmo identifikuoti tas šeimas, kurių vaikai nelanko ikimokyklinių ir priešmokyklinių ugdymo įstaigų. Atsitiktinė atrankos forma (kiekvienas generalinės visumos narys turi turėti galimybę pakliūti į imtį) nagrinėjamu atveju yra labai imlus resursams (kelionės, ryšio, laiko ir kitos sąnaudos). Taigi, nors atsitiktinės atrankos forma pagrįstai laikoma patikimesne, nagrinėjamos problemos atžvilgiu buvo pasirinkta neatsitiktinė atranka. Atsitiktinė atranka buvo naudojama apklausiant šeimas, kurių vaikai lanko ikimokyklines ir priešmokyklines ugdymo įstaigas, ikimokyklinių ir priešmokyklinių ugdymo įstaigų pedagogus, vadovus bei savivaldybių darbuotojus.

Papildant anketinės apklausos metu gautus duomenis panaudota ir atviro tipo kalusimų/teiginių metodas, kuriam netaikomi griežti reprezentacijos reikalavimai. Atvirųjų klausimų/teiginių būdu siekta metu išgvildinti problemos atžvilgiu tikslingai sufokusuoti klausimai. Respondentais pasirinkti šeimos, kurie augina ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikus, ikimokyklinių ir priešmokyklinių ugdymo įstaigų pedagogai, vadovai bei savivaldybių darbuotojai.

Tiriamųjų imtis buvo apskaičiuota remiantis viena iš galimų formulių (Kardelis, 2002):

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$$

(kur n - atrankos dydis, Δ – paklaidos dydis (0,05), N – generalinės visumos dydis.

Surinktų duomenų tvarkymas

Anketos buvo koduojami naudojantis standartizuotomis kodavimo instrukcijomis ir sudaroma kompiuterinė testavimo duomenų matrica. Duomenų kodavimo ir perkėlimo procedūrų patikimumui įvertinti pakartotinai koduota ir suvesta 5% atsitiktinai atrinktų anketų. Kodavimo klaidų skaičius neviršijo 0,3%.

Uždaro tipo klausimai buvo vertinamas pagal Likert'o skalės principus nuo 5 iki 1: „visiškai sutinku“ (5), „sutinku“ (4), „nesu tikras(-a)“ (3), „nesutinku“ (2), „visiškai nesutinku“ (1).

Atviro tipo klausimai buvo kategorizuojami pagal kokybiniui tyrimui keliamus reikalavimus (Rupšienė, 2008).

Skaičiavimai atlikti naudojantis specializuota statistine kompiuterine programa SPSS 11.0 (Bühl, Zöfel, 1996), lentelės ir grafikai sukurti bendraisiais redaktorais.

Priklausomai nuo kintamųjų pobūdžio buvo taikomi atitinkami statistikos metodai:

- kategoriniams (ranginiams, nominaliniams) kintamiesiems skaičiuotas santykinis dažnis;
- diskretiesiems ir tolydiesiems kintamiesiems skaičiuotos duomenų padėties (vidurkis, moda, mediana) charakteristikos;
- kintamųjų statistiniai ryšiai, jų patikimumas ir reikšmingumas buvo tiriami naudojant: Chi-kvadrato testą.

Turinio (content) analizės atlikimo principai

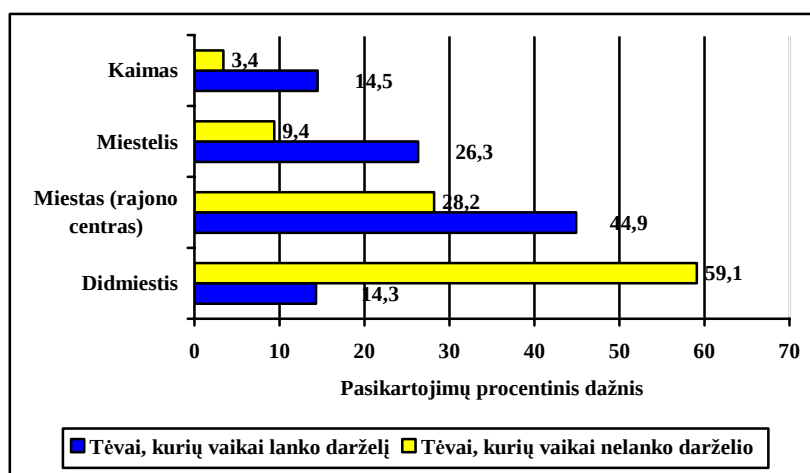
Buvo analizuojami atskirų šalių pateikti dokumentai (ataskaitos), kurie leido atskleisti atitinkamų šalių patirtį apie gyventojų informavimą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo bei švietimo pagalbos aspektu.

III. EMPIRINIŲ TYRIMŲ REZULTATAI

III.1. Tyrimo imties charakteristika

III.1.1. Bendra tyrime dalyvavusių šeimų, auginančių ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikus charakteristika

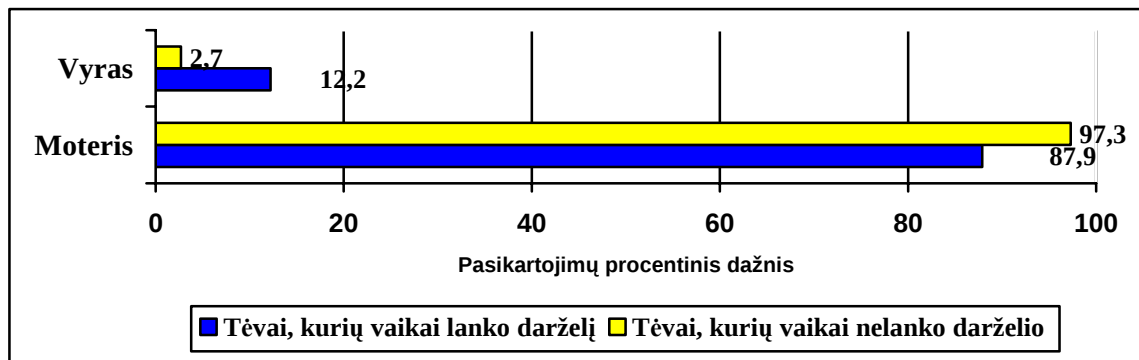
Didžiausia imties dalis tyrime dalyvavusių IKPRU¹ įstaigas lankančių vaikų tėvų yra iš rajono centrų, per pusę mažesnė iš miestelių. Iš didmiesčių tyrime dalyvavo santykinai nedidelė dalis tiriamųjų (14,3%). Tuo tarpu darželio nelankančių vaikų tėvų imties didžiausią dalį sudaro gyvenantys didmiestyje, mažesnę – gyvenantys rajono centruose. Abiejų grupių tėvų tyrime mažiausiai dalyvavo iš kaimo. Jie sudaro vos 3,4%. Kadangi ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų kaimuose beveik nėra, vaikai, jei yra galimybių, IKPRU įstaigą lanko seniūnijos centre t.y. miestelyje, tai dalis tiriamųjų pateko būtent į šią grupę. Tyrimo duomenys vaizdžiai iliustruoti 1 paveiksle.

1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą (%)

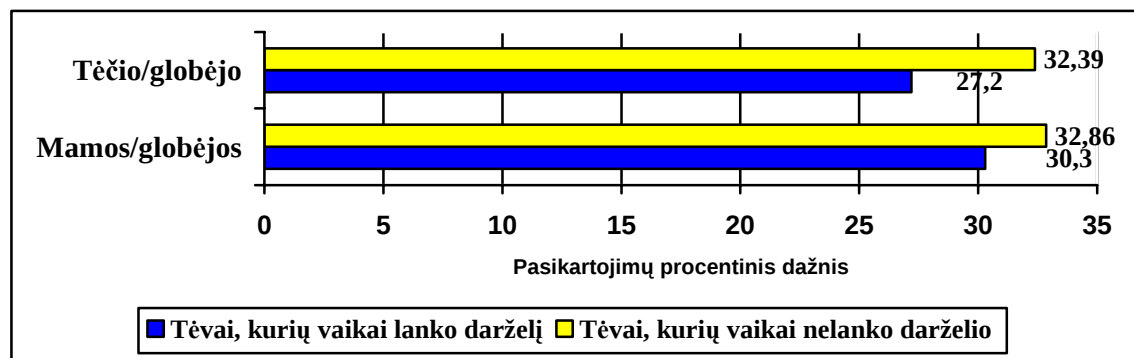
Išanalizavus tyrime dalyvavusių tėvų demografinius duomenis paaiškėjo, kad tikslinę tėvų grupę daugiausiai sudaro moterys, nors apklausos anketos buvo adresuotos „tėvams“ be aiškos nuorodos konkrečiai į tėvą ar motiną. Kaip parodė rezultatai, į klausimus atsakė tik labai maža dalis vyrų. Tai leidžia daryti prielaidą, kad klausimų, susijusių su vaiko ugdymu šeimoje sprendimas vis dar yra suvokiamas kaip moters funkcijų dalis. Tyrimo duomenys iliustruoti 2 paveiksle.

¹ Čia ir kitur IKPRU – ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaiga

2 pav. Tyrime dalyvavusių tėvų (globėjų) pasiskirstymas pagal lytį (%)

Tyrimo metu buvo apskaičiuotas tyrime dalyvavusių tėvų amžiaus aritmetinis vidurkis. Tyrimo rezultatai iliustruoti 3 paveiksle. Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad tiriamųjų šeimos yra jaunos (vidutiniškai abiem tėvams apie 30 metų). Pastebima tai, kad moterų amžiaus vidurkis šiek tiek didesnis nei vyrų, tačiau didelio skirtumo nėra. Statistiniai reikšmingo skirtumo tarp tėvų, kurių vaikai lanko ir kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigas, neužfiksuota.

3 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių

Beveik visi tyrime dalyvavę tėvai kalba lietuvių kalba. Tik 2,8% IKPRU įstaigas lankančių vaikų tėvų šeimos yra dvikalbės.

Tyrimo dalyvavusių tėvų išsilavinimas įvairus. Daugiausia apklausoje dalyvavusių abiejų tikslinių grupių mamų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą (33,2% ir 35,6%), o daugiausia tėčių yra baigę profesines arba spec. vidurines mokyklas (34,7% ir 38,9%). Nelankančių IKPRU įstaigų vaikų tėčių yra nežymiai daugiau įgijusių aukštąjį (universitetinį ir neuniversitetinį) išsilavinimą, nei kad IKPRU įstaigas lankančių vaikų tėčių. Abiejų tikslinių grupių mamos pagal aukštąjį neuniversitetinį ir profesinį/spec. vidurinį išsilavinimą yra panašiose pozicijose. Tik nedidelė tyrime dalyvavusių tėvų dalis turi vidurinį (vidutiniškai 10,2%) ar pagrindinį (vidutiniškai 6%) išsilavinimą. Režimuojant galima daryti išvadą, kad tyrime dalyvavę tėvai yra pakankamai išsilavinę ir turėtų domėtis IKPR amžiaus vaikų ugdymo problemomis.

Tyrime dalyvavusių tėvų darbo patirtis taip pat įvairi. Vidutiniškai 52,5% visų apklausoje dalyvavusių mamų save priskiria tarnautojų užimtumo grupei, o 45,3% tėčių – darbininkų. Beveik vidutiniškai 30% visų mamų dirba darbininkėmis, o tėčių – tarnautojais.

Didžiausia abiejų tikslinių tyrime dalyvavusių tėvų grupių šeimose dirba abu šeimos nariai. 20,9% IKPRU įstaigas lankančių ir 28,9% IKPRU įstaigų nelankančių vaikų šeimose dirba vienas iš tėvų. Tai neesminis skirtumas, tačiau nežymiai didesnis procentas leidžia manyti, kad dirbant vienam šeimos nariui yra galimybių vaikų rūpintis patiems ir nevesti jo į IKPR ugdymo įstaigą.

Išanalizavus šeimos materialinę padėtį apibūdinančius duomenis, išryškėjo, kad daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių šeimų savo materialinę padėtį apibūdina kaip gyvenančios pasiturinčiai, bet be prabangos (vidutiniškai 58,1%). Vidutiniškai 35,5% šeimų nurodė, kad kasdienėms išlaidoms užtenka, bet sunkiai. Socialines išmokas gauna vidutiniškai tik apie 15% tyrime dalyvavusių šeimų.

Detalesni tyrime dalyvavusių šeimų ir tėvų bendros charakteristikos duomenys pateikti 5 lentelėje.

5 lentelė

Tiriamųjų pasiskirstymas pagal išsilavinimą, užimtumo grupę, kalbą, darbingumą, socialines išmokas, šeimos materialinę padėtį, sveikatą

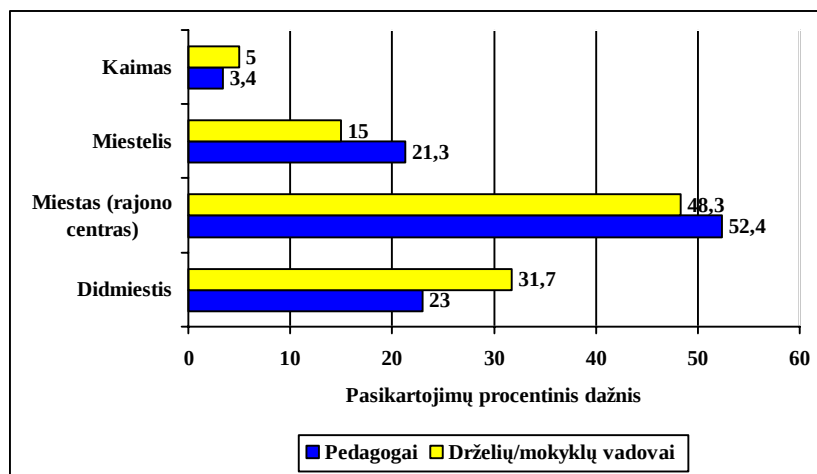
Tiriamųjų grupė Tiriamasis parametras		Tėvai, kurių vaikai lanko darželį mokyklą (n=392)		Tėvai, kurių vaikai nelanko darželio mokyklos (n=149)	
Išsilavinimas (%)					
		Motinos (globėjos)	Tėčio (globėjo)	Motinos (globėjos)	Tėčio (globėjo)
1.	Pradinis (4 klasės)	1	1	0	0
2.	Pagrindinis (10 klasių)	5,1	8,2	5,4	5,4
3.	Vidurinis (11/12 klasių)	10,2	12,2	8,1	10,1
4.	Profesinis /spec. vidurinis	23,5	34,7	24,2	38,9
5.	Aukštasis ne universitetinis (technikumas, kolegija)	27	19,9	26,8	20,8
6.	Aukštasis universitetinis	33,2	16,8	35,6	22,1
7.	Nenurodė	0	0	0	2,7
Užimtumo grupė (%)					
1.	Darbininkė(as)	32,1	50,3	22,8	40,9
2.	Tarnautoja(as)	49,2	25,3	55,7	34,9
3.	Verslininkė(as)	4,6	13,3	8,1	9,4
4.	Namų šeimininkė/bedarbis	12,5	3,8	11,4	8,1
5.	Nenurodė	1,5	7,4	2	6,7
Kalba (%)					
1.	Kalba abu lietuviškai	96,9		100	
2.	Vienas iš tėvų kalba kita kalba	2,8		0	
3.	Abu tėvai kalba ne lietuvių kalba	0,3		0	
Darbingumas (%)					
1.	Abu dirbantys	78,3		71,1	
2.	Tik vienas iš tėvų/globėjų dirbantys	20,9		28,9	
Socialinės išmokos (%)					
1.	Gauna socialines išmokas	14,5		15,4	

2.	Negauna socialinių išmokų	84,4	84,6
3.	Nepažymėjo	1	0
Šeimos materialinė padėtis (%)			
1.	Gyvename turtingai	2,8	0,7
2.	Gyvename pasiturinčiai, bet be prabangos	63,8	52,3
3.	Kasdieninėms išlaidoms užtenka, bet sunkiai	30,6	40,3
4.	Gyvename vargingai	1,8	5,3
5.	Nenurodė	1	1,3
	Iš viso	100	100
Sveikatos padėtis (%)			
1.	Abu sveiki	94	96,6
2.	Vienas iš tėvų turi negalę	3,1	3,4
3.	Vaikas(i) turi negalę	2,9	0

Didžiausia grupė tyrime dalyvavusių šeimų vaikų lanko ikimokyklinę grupę (62,2%). Priešmokyklinę grupę *darželyje* - 29,8% ir tik 6,2% priešmokyklinę grupę *mokykloje*. Tai leidžia daryti prielaidą, kad didžiajai daliai tyrime dalyvavusių IKPRU įstaigą lankančių vaikų tėvų yra galimybių bendradarbiauti tik su IKPRU paslaugas teikiančia institucija, kuri, savo ruožtu, neišskaido dėmesio į kitas ugdomąsias grupes (mokyklinio amžiaus vaikus) ir gali koncentruotis į siauresnės pagal amžių tikslinės grupės vaikų ugdymą, glaudžiau bendradarbiauti su jų tėvais.

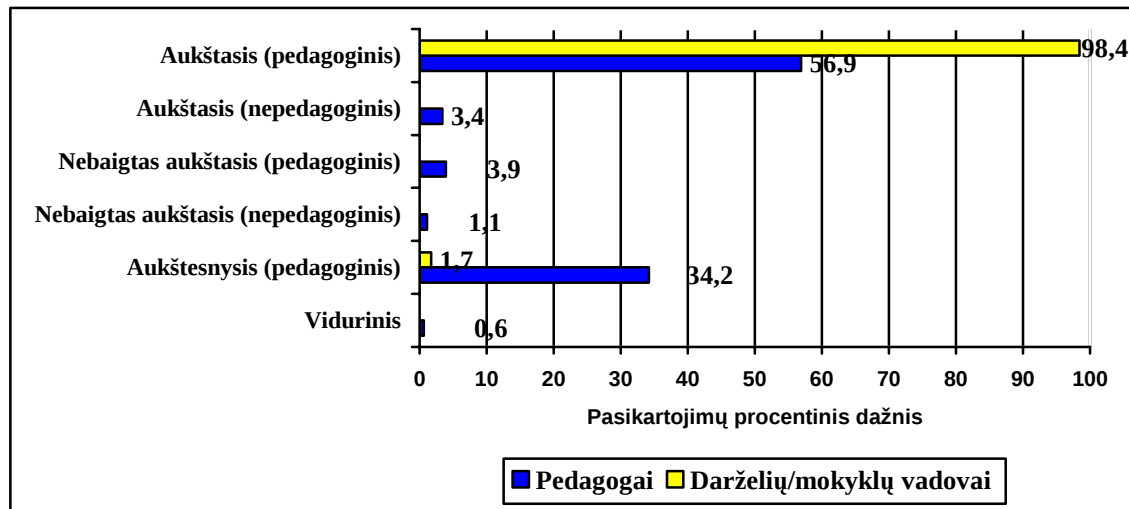
III.1.2. Bendra tyrime dalyvavusių ikimokyklinių ir priešmokyklinių įstaigų pedagogų, vadovų ir savivaldybės administracijos atstovų charakteristika

Didžiausia tyrime dalyvavusių pedagogų dalis buvo iš rajoninių miestų, per pusę mažiau iš didmiesčių ir iš miestelių, o mažiausiai iš kaimų. IKPRU įstaigų vadovų tiriamųjų imtis pagal darbo vietą pasiskirstė panašiai kaip ir pedagogų: didžiausia dalis buvo iš rajono centrų, kiek mažesnė iš didmiesčių. Tyrimo duomenys iliustruoti 4 paveiksle.

4 pav. Tiriamųjų (pedagogų) pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Pedagogų išsimokslinimą apibūdinantys duomenys rodo, kad daugiau nei pusė IKPRU įstaigose dirbančių pedagogų turi aukštąjį universitetinį, o trečdalis aukštesnįjį pedagogo kvalifikaciją suteikiantį išsilavinimą. Tikėtina, kad 9 % pedagogų neturi pedagogo kvalifikacijos, nes jie yra baigę nepedagoginio profilio ugdymo įstaigas arba neužbaigę studijų pedagoginio profilio aukštosiose mokyklose. Detalesnė informacija pateikta 5 paveiksle.

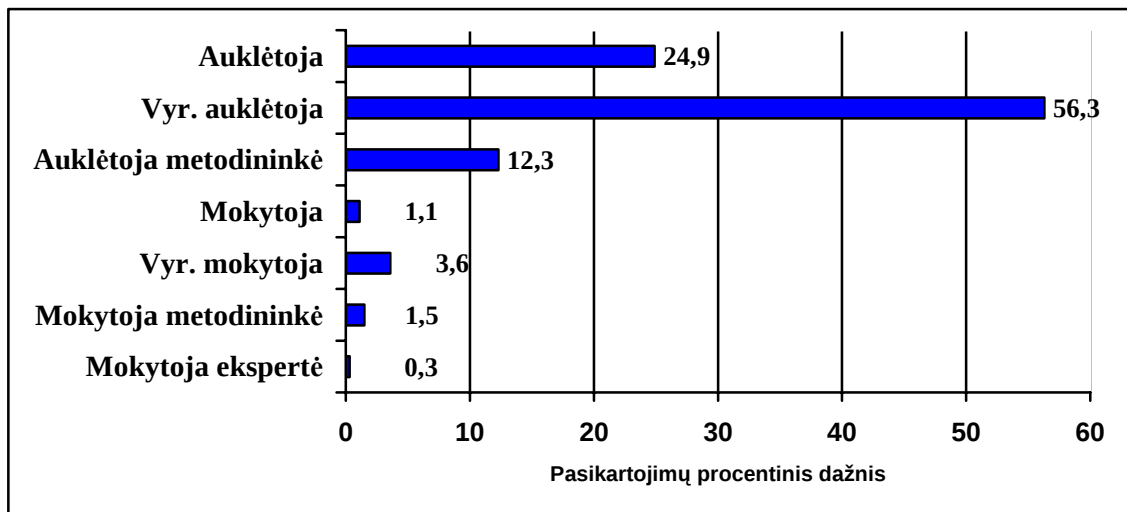

5 pav. Pedagogų, darželių/mokyklų vadovų, dirbančių ikimokyklinio/priešmokyklinio ugdymo įstaigose pasiskirstymas pagal išsimokslinimą

Tyrimo dalyvavę savivaldybių administracijos atstovai, kurie miestų ir apskričių savivaldybėse atsakingi už ikimokyklinį/ priešmokyklinį ugdymą yra visi baigę aukštąsias pedagoginio profilio universitetines studijas.

76,2% tyrimo dalyvavusių pedagogų dirba su ikimokyklinio amžiaus, o 26,8% - su priešmokyklinio amžiaus vaikais. Bendras tiriamųjų pedagoginio darbo stažo vidurkis 20,6. Darželių/ mokyklų vadovų bendro darbo stažo ikimokyklinio/priešmokyklinio ugdymo srityje vidurkis yra 26 metai. Tai rodo, kad tiek pedagogai, tiek IKPRU įstaigų vadovai turi turėti didelę ne tik darbo su vaikais, bet ir su jų tėvais patirtį.

Šią prielaidą sustiprina ir tyrimo dalyvavusių pedagogų pasiskirstymo pagal kvalifikaciją rezultatų analizė. Tik ketvirtadalis apklaustųjų turi auklėtojo ar mokytojo kvalifikaciją, o likusioji dalis – vyr. auklėtojos, vyr. mokytojos (59,9%) ar auklėtojos, mokytojos metodininkės (13,8%) kvalifikacines kategorijas. Tyrimo duomenys iliustruoti 6 paveiksle.

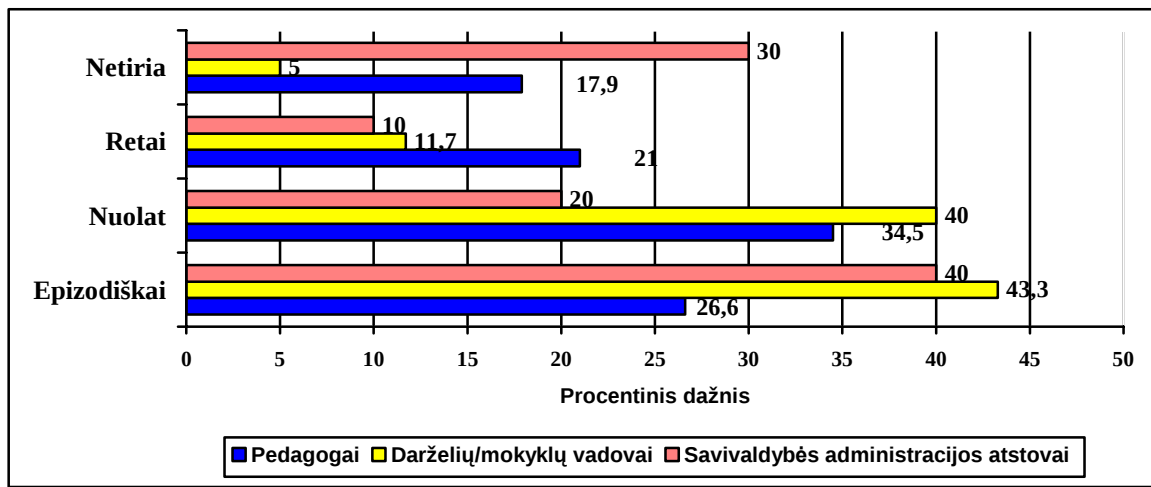

6 pav. Pedagogų, dirbančių ikimokyklinio/priešmokyklinio ugdymo įstaigose pasiskirstymas pagal kvalifikacines kategorijas

III.2. Veiksnių, įtakančių informavimo apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą būklės analizė

Šeimos poreikių informacijai apie IKPR vaikų ugdymą tyrimų periodiškumas. Norint gerinti tėvų informavimo vaikų ugdymo klausimais ir institucijų teikiamos švietimo pagalbos tėvams kokybę, svarbu minėtais klausimais periodiškai atnaujinti informaciją apie tėvų poreikius tokiai informacijai. Tikėtina, kad tik žinant tikslinių grupių poreikių kaitos tendencijas galima kryptinga ir savalaikė švietimo pagalba tėvams. Todėl kaip vieną iš veiksnių, turinčių įtakos tėvų informavimo ir švietimo būklės kokybei laikėme *tėvų poreikio tokiai informacijai tyrimų periodiškumą*. Savivaldybės yra atsakingos už informacijos sklaidą savo teritorijoje, o ši sklaida vykdoma per tiesioginį ryšį su tėvais, kurį palaiko darželių/mokyklų vadovai bei pedagogai. Todėl šių trijų tyrime dalyvavusių grupių nariams reikėjo atsakyti į klausimą ar jie tiria šeimos poreikius, susijusius su informavimu ir švietimo pagalba.

Tyrimo duomenys apie šeimos poreikių informacijai *vaikų ugdymo klausimais* atliekamų tyrimų periodiškumą iliustruoti 7 paveiksle.

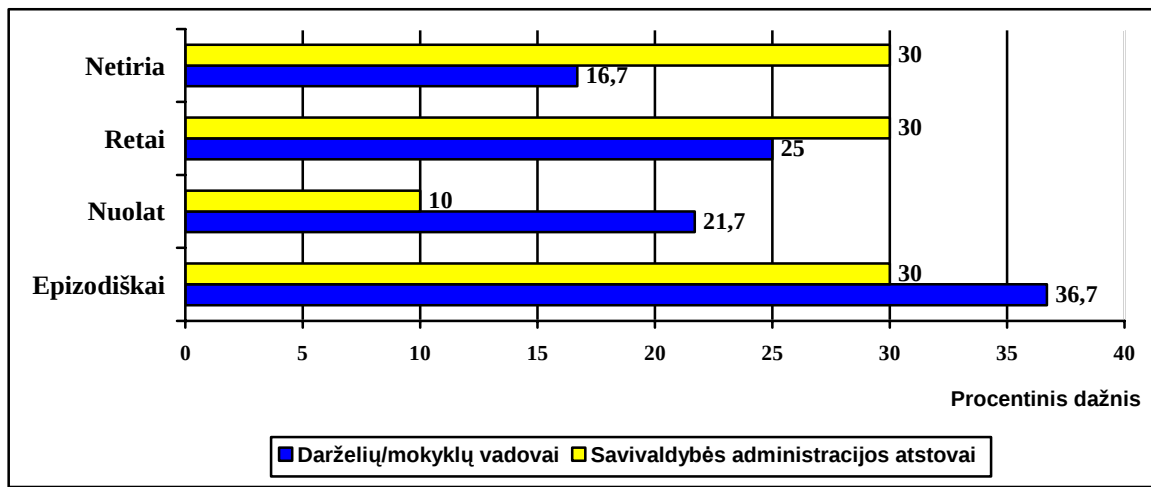

7 pav. Šeimos poreikių informacijai apie vaikų ugdymą atliekamų tyrimų periodiškumas

Nors savivaldybės, būdamos atsakingos už savo teritorijos gyventojų gerovę turėtų nuolat domėtis jų poreikiais (tame tarpe ir tokio pobūdžio), tačiau 30% tyrime dalyvavusių savivaldybės administracijos vadovų nurodė, kad jie tokių tyrimų neatlieka. Kiek didesnė dalis (40%) nurodė kad juos atlieka epizodiškai ir tik 20% dalyvavusių tyrime pažymėjo, kad tėvų poreikius šiais klausimais tyrinėja nuolat. Likusi dalis (10%) tai daro retai. Kad nuolat atlieka tyrimus nurodė 40% IKPRU įstaigos vadovų, panaši dalis jų (43,3%) tai daro epizodiškai, o likusi dalis tai daro retai arba visai netyrinėja tėvų poreikių informacijai apie IKPR ugdymą (34,5% pedagogų ir 20% savivaldybės administracijos atstovų).

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad tėvų poreikių informacijai apie vaikų ugdymą tyrimai *periodiškiausiai atliekami instituciniu (mokyklos/darželio) lygiu, po to konkrečios grupės/klasės lygiu ir trečioje vietoje - savivaldybės lygiu*. Kita vertus, savivaldybių administracijos atitinkami skyriai formuodami tėvų informavimo vaikų ugdymo klausimais politiką savivaldybių lygiu, gali remtis konkrečių IKPRU įstaigų lygiu atliktais tyrimais ir tokiu būdu jais pagrįsti savo veiklą. Tačiau šis klausimas reikalauja detalesnio tyrimo.

Tokiu pat būdu buvo tiriamas šeimos poreikių informacijai apie švietimo pagalbą tėvams atliekamų tyrimų periodiškumas. Kadangi tėvų švietimo programos daugiau vykdomos instituciniu, o ne konkrečios klasės ar grupės lygmeniu, tai tyrime dalyvavo dvi tikslinės grupės – savivaldybės administracijos ir IKPRU įstaigos vadovai. Tyrimo duomenys iliustruoti 8 paveiksle.

8 pav. Šeimos poreikių informacijai *apie švietimo pagalbą* atliekamų tyrimų periodiškumas

Remiantis tyrimo duomenimis, šeimos poreikių informacijai *apie švietimo pagalbą* tyrimai (kaip ir informavimo ugdymo klausimais atveju) periodiškiau atliekami ne savivaldybių, bet instituciniu lygiu. Tačiau duomenys rodo, kad tik penktadalis (21,7%) visų tyrime dalyvavusių mokyklos/darželių vadovų tikslinės grupės narių ir tik 10% savivaldybės administracijos atstovų minėtus tyrimus atlieka pastoviai. Trečdalis (36,7%) mokyklų/darželių vadovų ir savivaldybės administracijos atstovų tai daro epizodiškai. Likusi dalis tyrimus atlieka retai, arba visai netyrinėja tėvų poreikių tokio pobūdžio informacijai.

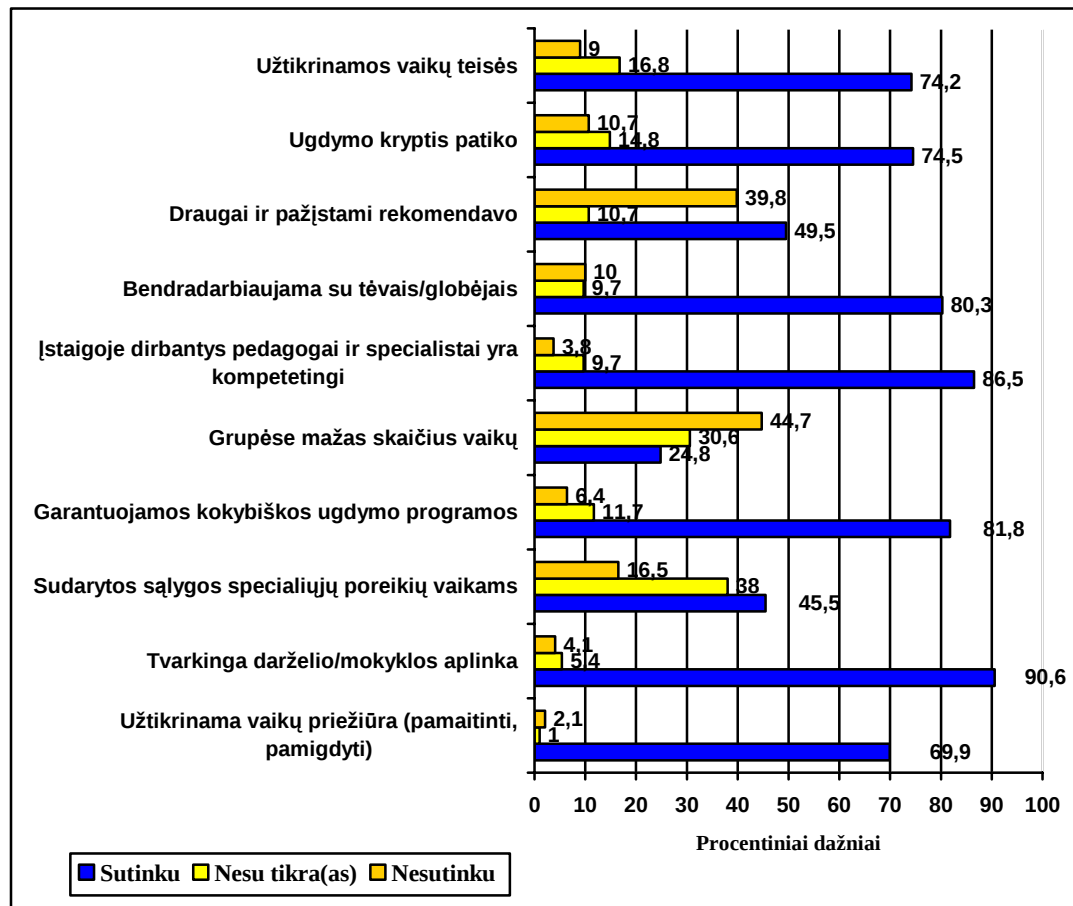
Apibendrinant galima pasakyti, kad vertinant atliekamų tyrimų periodiškumą, tėvų poreikių informacijai apie vaikų ugdymą tyrinėjimai yra kiek geresnėje situacijoje, nei kad poreikių informacijai apie švietimo pagalbą šeimoms tyrimai. Tačiau abiejų tyrimų duomenys leidžia daryti prielaidą, kad situacija nėra gera ir kad įgyvendinant LR Švietimo įstatymo gyventojų informavimo nuostatas vietos savivaldų administracija, o kartu ir atskirų IKPRU įstaigų vadovai nors ir turėtų domėtis šeimų poreikiais nuolat, tačiau to nedaro.

Veiksnių, turinčių įtakos tėvų apsisprendimui pasirenkant ugdymo įstaigą, analizė. Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, kokie veiksniai turi įtakos tėvų apsisprendimui leisti ar neleisti vaiką į vieną ar kitą IKPRU instituciją. Iš pateiktų atsakymų tikėtasi sužinoti apie tai, ar tėvai prieš parinkdami savo vaikui ugdymo instituciją domisi joje teikiamomis ugdymo ir vaiko priežiūros paslaugomis bei jų kokybe, ar jų pasirinkimą apsprendžia jau anksčiau įgyta patirtis, ar lemia pragmatiniai poreikiai ir pan. Tėvų apsisprendimo motyvai gali turėti įtakos tam, kokių IKPRU įstaigos teikiamų paslaugų vartotojų sulauks darželiai/mokyklos. Kita vertus, nuo to, kokius juos (tėvus) matys pedagogai, darželių administracija, gali priklausyti pateikiamos informacijos turinys, kokios informacijos apie teikiamą švietimo pagalbą jie tikėtis ir pan. Siekiant atsakyti į minėtus klausimus, tikslinių grupių tiriamiesiems reikėjo įvertinti pateiktus teiginius. Atsakymai „visiškai sutinku“ ir „sutinku“ bei atsakymai „nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“ apjungti.

Tėvų, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas, požiūrio analizė

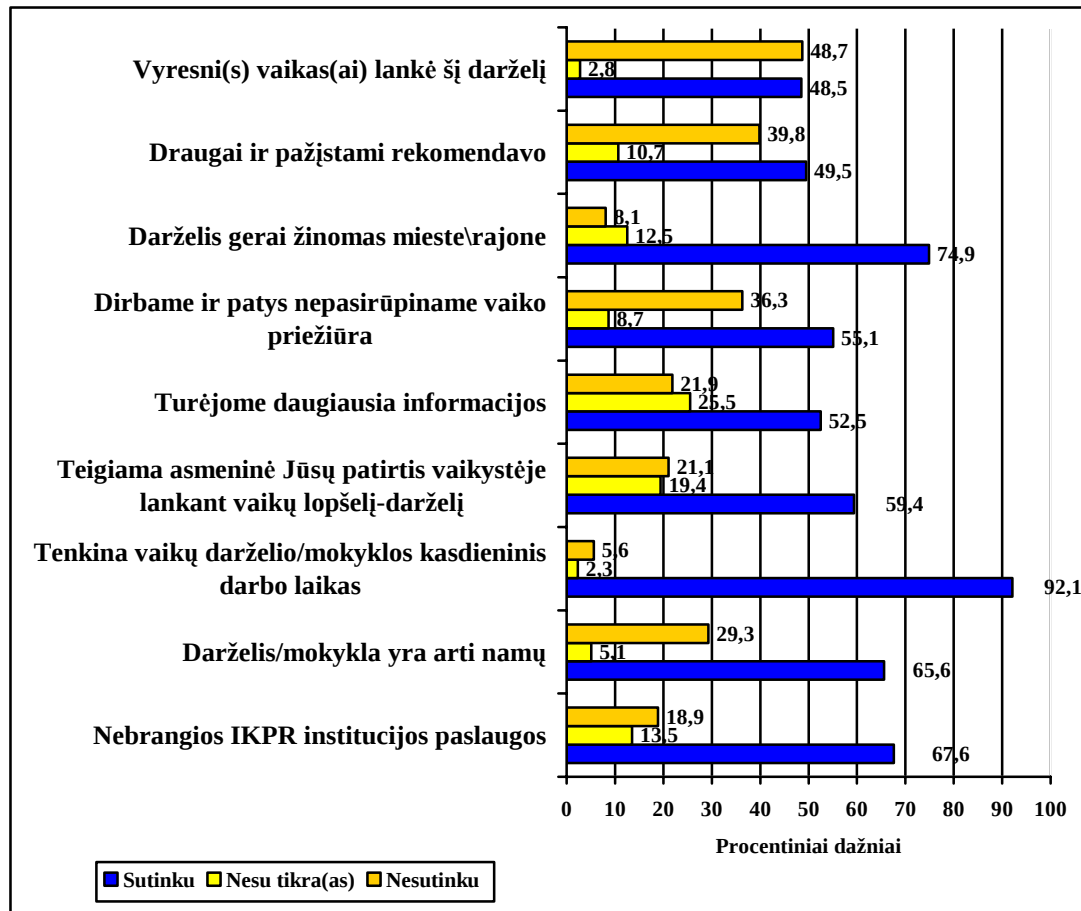
Tėvų, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas atsakymai iliustruoti 9-10 paveiksluose.

Gauti duomenys parodė, kad tėvų, nusprendusių vaikus leisti į IKPRU įstaigą jos pasirinkimo motyvacijos laukas yra platus ir įvairus. 9 paveiksle iliustruotas tų teiginių įvertinimas, kurie orientuoti į tėvų domėjimąsi IKPRU institucijos *ugdomąja* veikla. Kaip matyti, su daugeliu teiginių tėvai sutiko. Beveik absoliuti dauguma (90,6%) tėvų kaip labai svarbų veiksnių, turėjusių įtakos jų pasirinkimui nurodė darželio/mokyklos aplinką. Matomai tvarkinga, estetizuota aplinka vertinama kaip išorinis įstaigos veidas bei savita „vizitinė kortelė“, kuri gali atskleisti institucijos šeimininkų požiūrį į tam tikras vertybes. Kitas labai svarbus veiksnys - tai įstaigoje dirbančių pedagogų kompetencijos. Net 86,5% tiriamųjų šį teiginį įvertino kaip labai svarbų. Tai rodo, kad tėvai nėra abejingi savo vaikų ugdymo ir priežiūros kokybei ir domisi įstaigoje dirbančių pedagogų kompetencijomis. Minėtą teiginį patvirtina ir tai, kad 81,8 % tėvų kaip svarbias įvertino ugdymo įstaigos galimybes laiduoti kokybiškas ugdymo programas. Kaip vieną iš svarbiausių veiksnių nurodė ir įstaigos gebėjimą bendradarbiauti su tėvais (80,3%).

9 pav. Veiksniai, susiję su įstaigos ugdomąja veikla (tėvų, kurių vaikai lanko darželį/mokyklą požiūris)

Išanalizavus veiksniai, kurie yra susiję su IKPRU įstaigos *organizacine* veikla išryškėjo, kad didžiausios įtakos tėvų apsisprendimui turėjo tai, kad yra tinkamas įstaigos darbo laikas. Taip pat įtakos turėjo ir tai, kad darželis gerai žinomas.

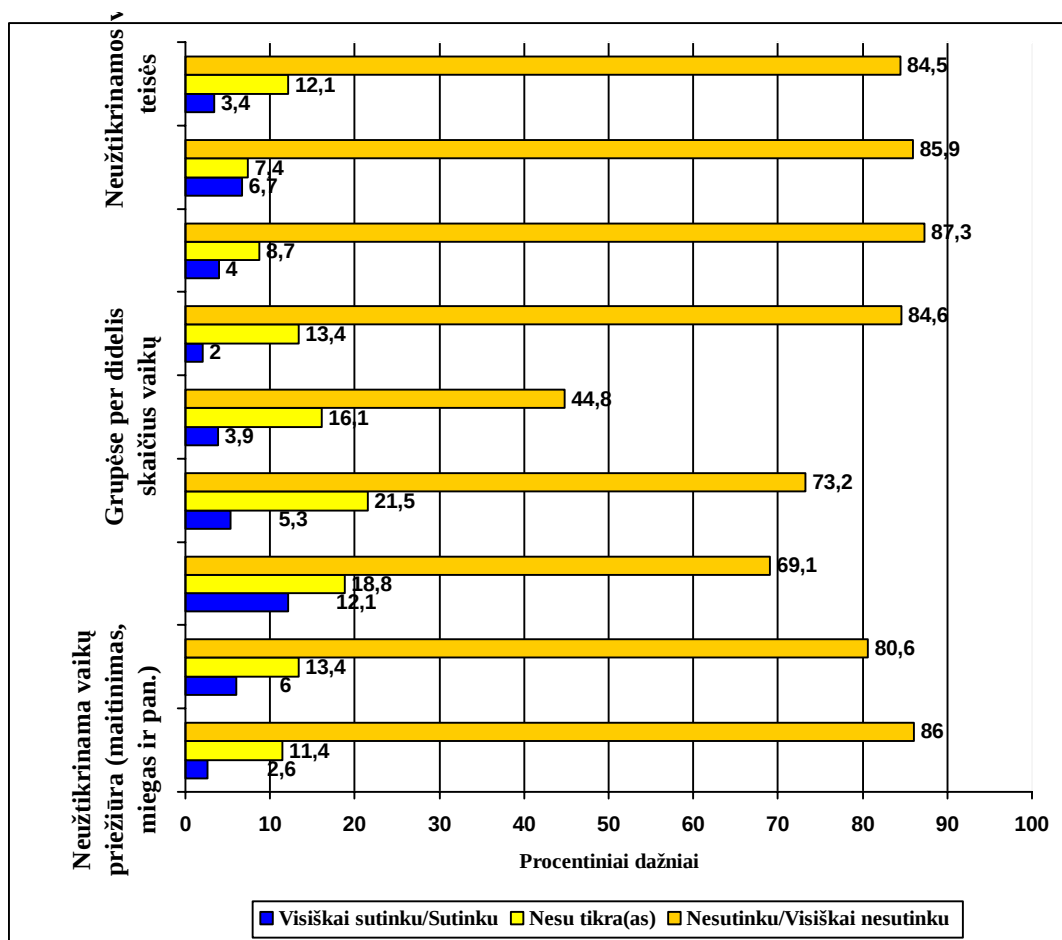
10 pav. Veiksniai, susiję su įstaigos organizacine veikla ir tėvų asmenine patirtimi (tėvų, kurių vaikai lanko darželį/mokyklą požiūris)

Apibendrinant tėvų, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas tyrimo rezultatus, galima daryti prielaidą, kad tėvų apsisprendimui pasirinkti vieną ar kitą ugdymo įstaigą reikšmės turi tie veiksniai, kurie yra susiję su vaikų ugdymu ir priežiūra, šių paslaugų kokybe (žr. 9 paveikslą), ir labai nedaug mažiau svarbūs organizaciniai (žr. 10 paveikslą) veiksniai.

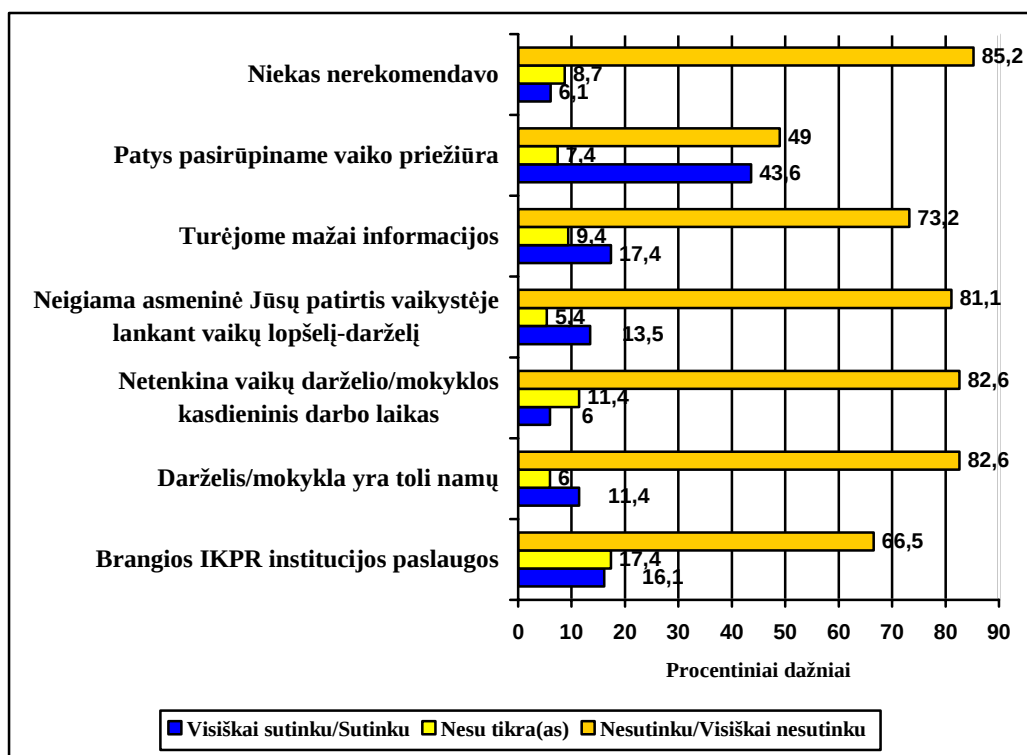
Mieste ir kaime gyvenančių tėvų atsakymuose reikšmingi skirtumai neišryškėjo.

Tėvų, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigos, požiūrio analizė

Vadovaujantis ta pačia metodika vertinimą atliko ir tie tėvai, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigų. Tyrimo duomenys užfiksuoti 11-12 paveiksluose. Palyginus gautus rezultatus su tėvų, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas, rezultatais paaiškėjo, kad jie labai panašūs - ir šios tikslinės grupės nariams taip pat svarbūs tiek su ugdymu ir vaikų priežiūra, tiek ir su įstaigos organizacine veikla susiję veiksniai.

11 pav. Veiksniai, susiję su įstaigos ugdomąją veikla (tėvų, kurių vaikai nelanko darželio/mokyklos požiūris)

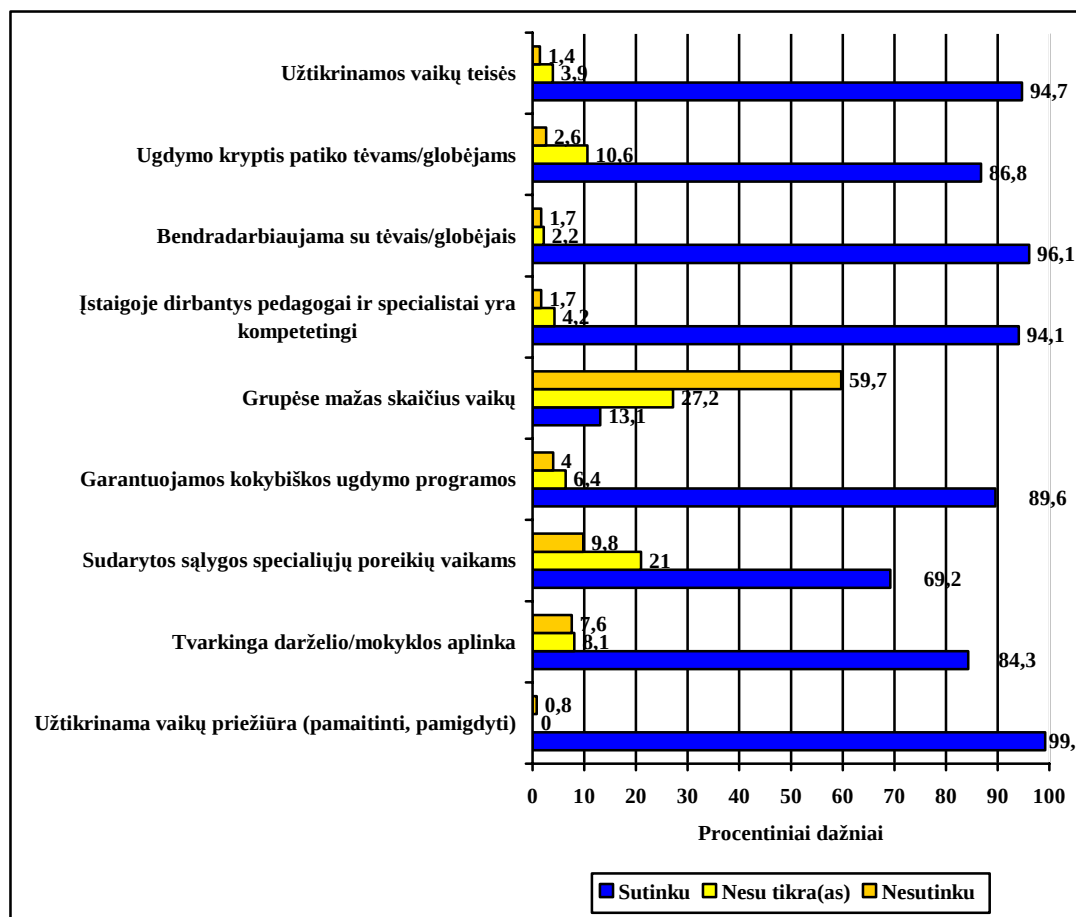

12 pav. Veiksniai, susiję su įstaigos organizacine veikla ir tėvų asmenine patirtimi (tėvų, kurių vaikai nelanko darželio/mokyklos požiūris)

Išanalizavus gautus duomenis pagal tėvų gyvenamąją vietą reikšmingo skirtumo nenustatyta.

Pedagogų požiūrio analizė

Tyrime buvo siekta išsiaiškinti, kaip tuos pačius teiginius vertina pedagogai. Tyrime vadovautasi ta pačia metodika kaip ir tiriant tikslines tėvų grupes. Gauti duomenys iliustruoti 13-14 paveiksluose.

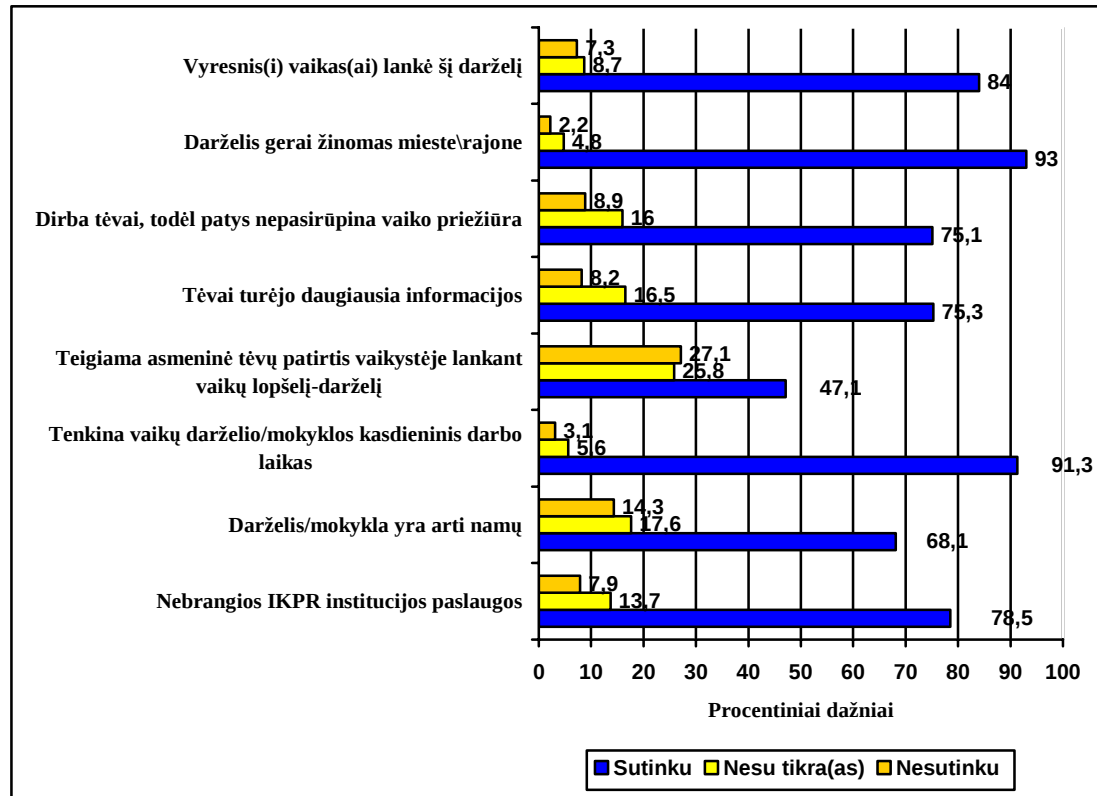

13 pav. Veiksniai, susiję su įstaigos ugdomąją veikla (pedagogų požiūris)

Dauguma (99,2%) pedagogų mano, kad pats svarbiausias veiksnys pasirenkant ar vaiką leisti į IKPRU įstaigą, yra tai, kad darželyje bus užtikrinama vaikų priežiūra (vaikai bus pamaitinti, pamigdyti ir pan.). Tėvai, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigos mano panašiai (kaip svarbų šį veiksni įvardino 86% tikslinės grupės tėvų (žr.11 paveikslą)). Tačiau IKPRU įstaigą lankančių vaikų tėvai šio veiksnio nelaiko pačiu svarbiausiu (69,9%) (žr. 9 paveikslą). Matomai, pradėjus lankyti darželį/mokyklą tėvų požiūris keičiasi ir svarbesniais tampa tie veiksniai, kurie turi įtakos vaikų ugdymo kokybei. Šio teiginio išryškėjimas kaip svarbiausio leidžia daryti prielaidą, kad pedagogai tėvus pirmiausia mato kaip grupę, kuri daugiausia yra suinteresuota *kokybiška vaiko priežiūra* su jo teisių užtikrinimu.

Kita vertus, pedagogai mano, kad tėvams labai svarbi yra ir su jų vaikais dirbsiančių pedagogų kompetencija (94,1%), įstaigos bendradarbiavimo su tėvais patirtis (96,1%), ugdymo programų kokybės

klausimai (89,6%), kad patiko ugdymo kryptis (86,8%). Tai rodo, kad be vaiko priežiūros, pedagogai mato tėvus kaip kokybiškų ugdymo paslaugų vartotojus.

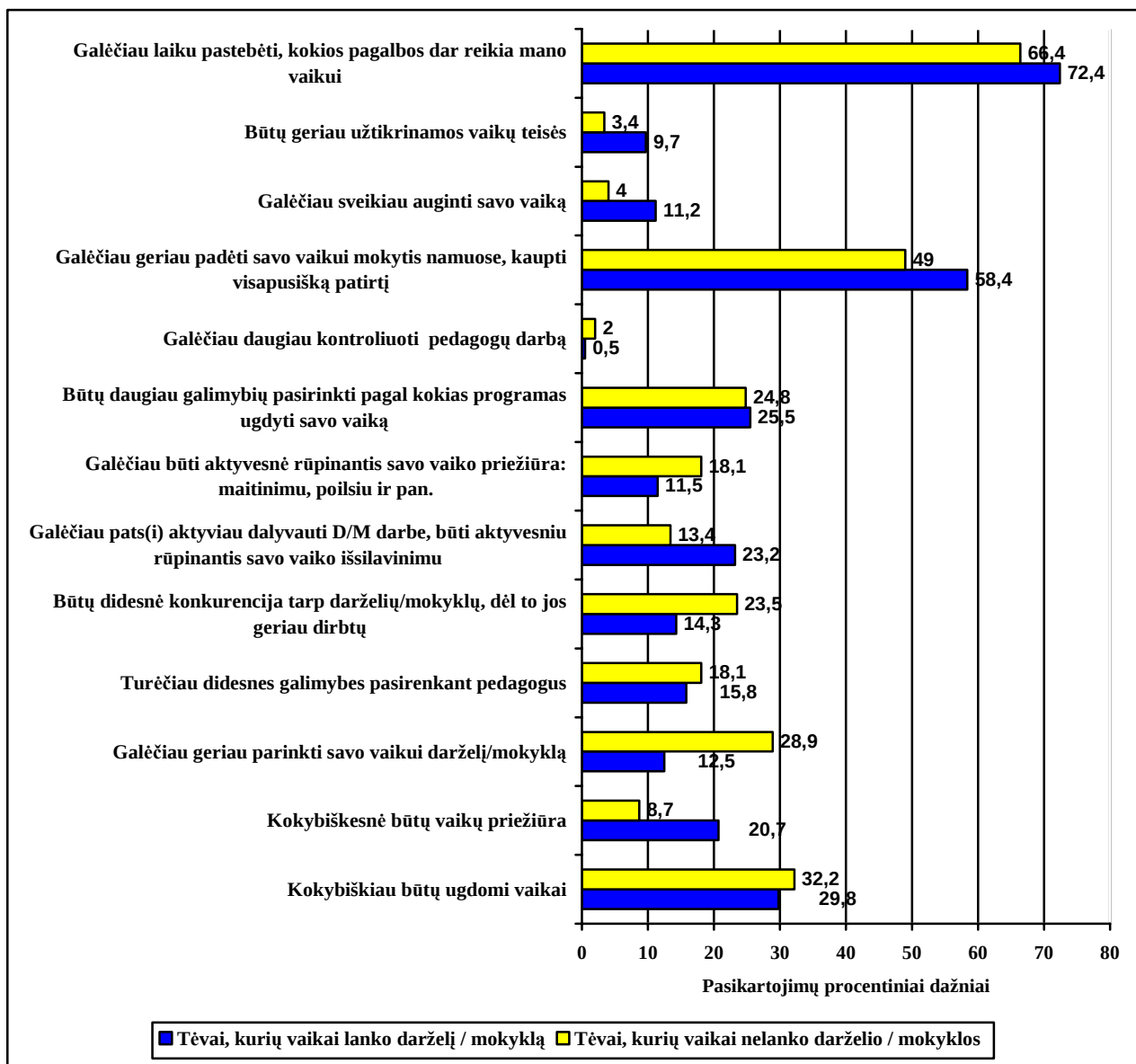

14 pav. Veiksniai, susiję su įstaigos organizacine veikla ir tėvų asmenine patirtimi (pedagogų požiūris)

Pedagogų požiūriu, tėvams taip pat svarbus ir praktiškasis faktorius – tai, kad patogus įstaigos darbo laikas (91,3%), kad įstaiga populiari ir gerai žinoma (93%). Kiti veiksniai mažiau svarbūs.

Apibendrinant tyrime dalyvavusių pedagogų atsakymus galima teigti, kad, jų nuomone, tėvams svarbesni yra su vaiko priežiūra ir ugdymu susiję veiksniai, nei kad su įstaigos organizacine veikla susiję veiksniai. Toks pedagogų požiūris į tėvų apsisprendimą lemiančius veiksnius pasirenkant IKPRU įstaigą, gali turėti įtakos pateikiamos informacijos tėvams turiniui ateityje. Kita vertus, galima manyti, kad tėvai turėjo daugiau būtent tokio pobūdžio informacijos, kas ir galėjo jiems padėti apsispręsti pasirenkant ugdymo įstaigą.

Šeimos nuomonė apie gaunamos informacijos reikšmingumą vaikų ugdymui. Nuo to, kokią gaunamos informacijos prasmę matys šeima, gali prasiplėsti arba susiaurėti informacijos sklaidos galimybių laukas. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti šeimos nuomonę apie jiems rūpimos informacijos vaikų ugdymo klausimais reikšmingumą. Tuo tikslu buvo sudarytas 13 teiginių blokas. Teiginiais apibūdinamos vaikų ugdymo kokybės, priežiūros, darželio/mokyklos darbo organizavimo kaitos ir kt. galimybės. Iš jo šeimoms reikėjo pažymėti 3, jų manymu, pačius svarbiausius teiginius, atsakant į klausimą „kas pasikeistų nuo to, jei galėtumėte gauti išsamią informaciją apie vaikų ugdymą?“ Gauti duomenys iliustruoti 15 paveiksle.

15 pav. Šeimos nuomonė, apie gaunamos informacijos reikšmingumą

Išanalizavus tyrimo duomenis paaiškėjo, kad tiek lankančių darželį, tiek ir nelankančių darželio vaikų šeimų nuomonės apie gaunamos informacijos reikšmingumą yra panašūs. Abiejų tikslinių grupių šeimų nuomonės daugiau koncentruojasi ties parametrais, kurie orientuoti į vaikų ugdymo kokybės gerinimą suteikiant daugiau pagalbos vaikui. Didžiausia abiejų tikslinių grupių tėvų mano (atitinkamai 72,4% ir 66,4%), kad gavę išsamią informaciją apie vaikų ugdymą jie galėtų laiku pastebėti, *kokios papildomos pagalbos reikia jų vaikui*. Beveik puse (atitinkamai 58,4% ir 49%) apklaustų tėvų tikisi, kad tai pastebėję galės *geriau padėti savo vaikui mokytis namie, kaupti visapusišką patirtį*. Trečdalis (atitinkamai 29,8% ir 32,2%) tyrime dalyvavusių tėvų tai sieja su *vaikų ugdymo kokybės gerinimu*. Ketvirtadalis tėvų mano, kad tai *praplėstų jų galimybes pasirenkant ugdymo programas*. Tėvai visiškai nesiekia kontroliuoti pedagogų darbo (atitinkamai 0,5% ir 2%). Tik nedidelė dalis tėvų gaunamos informacijos reikšmingumą susieja su galėjimu sveikiau auginti vaiką (atitinkamai 11,2% ir 4%). Tėvai nemano, kad išsamesnės informacijos

valdymas padėtų jiems geriau užtikrinti tai, kad geriau būtų paisoma vaiko teisių (9,7% ir 3,4%). Nežymiai tėvų nuomonės išsiskyrė vertinant geresnes galimybes pasirinkti norimą ugdymo įstaigą. Matomai, IKPRU įstaigą lankančių vaikų tėvams tai jau lyg ir prarado aktualumą (8,7%), o vaikų, kurių tėvai nelanko IKPRU įstaigos, ypač jei jie dar tik planuoja leisti vaiką į darželį, tai yra pakankamai aktuali problema (28,9%). Be to, šios tikslinės grupės tėvai mano, kad valdydami tokio pobūdžio informaciją jie savo pasirinkimais (apsisprendžiant pasirinkti vieną ar kitą ugdymo įstaigą) galėtų daryti įtaką konkurencingumo tarp IKPRU įstaigų skatinimui (23,5%).

Išanalizavus duomenis šeimų sudėties atžvilgiu išryškėjo, kad nepilnose šeimose daugiau dėmesio yra kreipiama į galimybes pasirinkti pedagogą. Išryškėjęs statistinis reikšmingumas tarp šių grupių ($p < 0,0001$) leidžia teigti, kad pilnose šeimose ne taip ryškiai akcentuojamas pedagogo vaidmuo. Jiems tai nėra prioritetas.

Reziumuojant galima teigti, kad abiem tikslinėms tyrime dalyvavusių tėvų grupėms ***reikšmingiausi su vaikų ugdymo kokybės gerinimu susiję siekiai***. Tai rodo, jog tėvai domisi tokio pobūdžio informacija, ji reikšminga jiems ir jos trūksta.

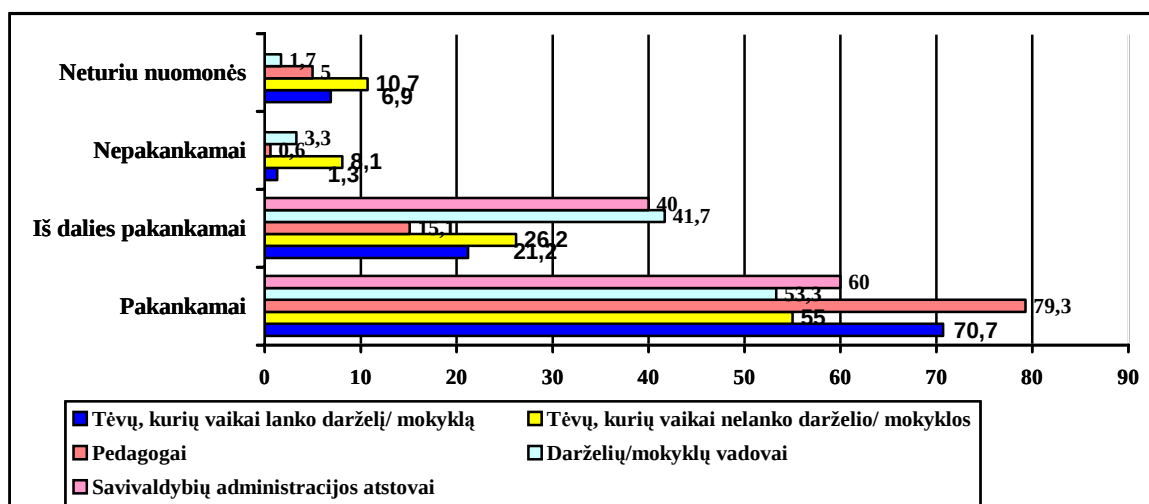
III.3. Gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą turinys, formos ir būdai

III.3.1. Gyventojų informavimo IKPR amžiaus vaikų ugdymo klausimais situacijos tyrimas

Nuo tikslinių grupių požiūrio į tėvų informavimą IKPR amžiaus vaikų ugdymo klausimais priklauso informacijos teikimo/gavimo, perdavimo/priėmimo galimybės, turinys, sklaidos būdai, formos. Todėl svarbu analizuoti kaip atskiros grupės vertina apskritai bendrą informavimo situaciją, kokią ją mato, kokie kokybės parametrai jiems yra svarbūs.

Šeimų informuotumo IKPR ugdymo klausimais situacija. Tyrimu siekta išsiaiškinti kaip atskiros tyrime dalyvaujančios tikslinės grupės vertina apskritai IKPRU įstaigos teikiamą informaciją ugdymo klausimais. Tyrimo duomenys vaizdžiai iliustruoti 16 paveiksle.

Remiantis tyrimo duomenimis, geriausiai įstaigų teikiamą informaciją ugdymo klausimais vertina ten dirbantys pedagogai – kaip pakankamą išskyrė 79,3% tikslinės grupės tiriamųjų. Daugiau nei du trečdaliai (70,7%) IKPRU įstaigas lankančių vaikų tėvų mano taip pat. Tai tos tikslinės tiriamųjų grupės, kurios neišvengiamai betarpiškai turi kontaktuoti tarpusavyje.

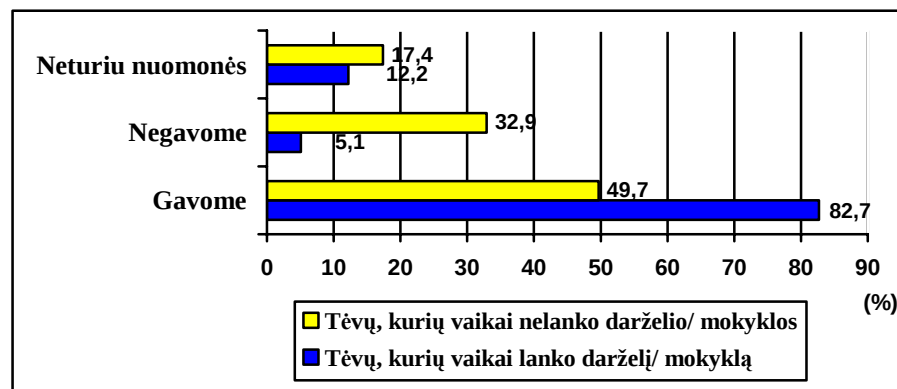
16 pav. Vaikų darželio/mokyklos teikiamos informacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimais pakankamumo vertinimas

Kitokią situaciją mato IKPRU įstaigų nelankančių vaikų tėvai – tik kiek daugiau nei pusę jų informavimo ugdymo klausimais situaciją vertina kaip pakankamą (55%). Panašiai mano ir darželių/mokyklų vadovai (53,3%). Matomai tokiems rezultatams įtakos turi tai, kad IKPRU įstaigos nelankantys tėvai neturi galimybių betarpiškai kontaktuoti su įstaigoje dirbančiais pedagogais, nes nėra pagrindinės jungiamosios grandies – įstaigą lankančio vaiko. Įstaigų vadovai, kontaktą su tėvais daugiau palaiko ne tiesiogiai, o per pedagogus. Kita vertus, matomai jie dar mato daug neišnaudotų galimybių šioje

srityje. Kiek geresnės nuomonės šiuo klausimu yra savivaldybių administracijos vadovai – beveik du trečdaliai šios tikslinės grupės apklaustųjų mano, kad IKPRU įstaigos teikiama informacija ugdymo klausimais yra pakankama, o likusi jų dalis – kad iš dalies pakankama.

Išanalizavus duomenis pagal gyvenamąją vietą, šeimos sudėtį bei užimtumo grupę, reikšmingo statistinio skirtumo neužfiksuota.

Kiek IKPRU įstaigų teikiamos informacijos ugdymo klausimais vertinimas yra pagrįstas, iliustruoja tyrime dalyvavusių tėvų atsakymai į klausimą *ar per pastaruosius metus jie sulaukė tokios informacijos* (17 pav.).

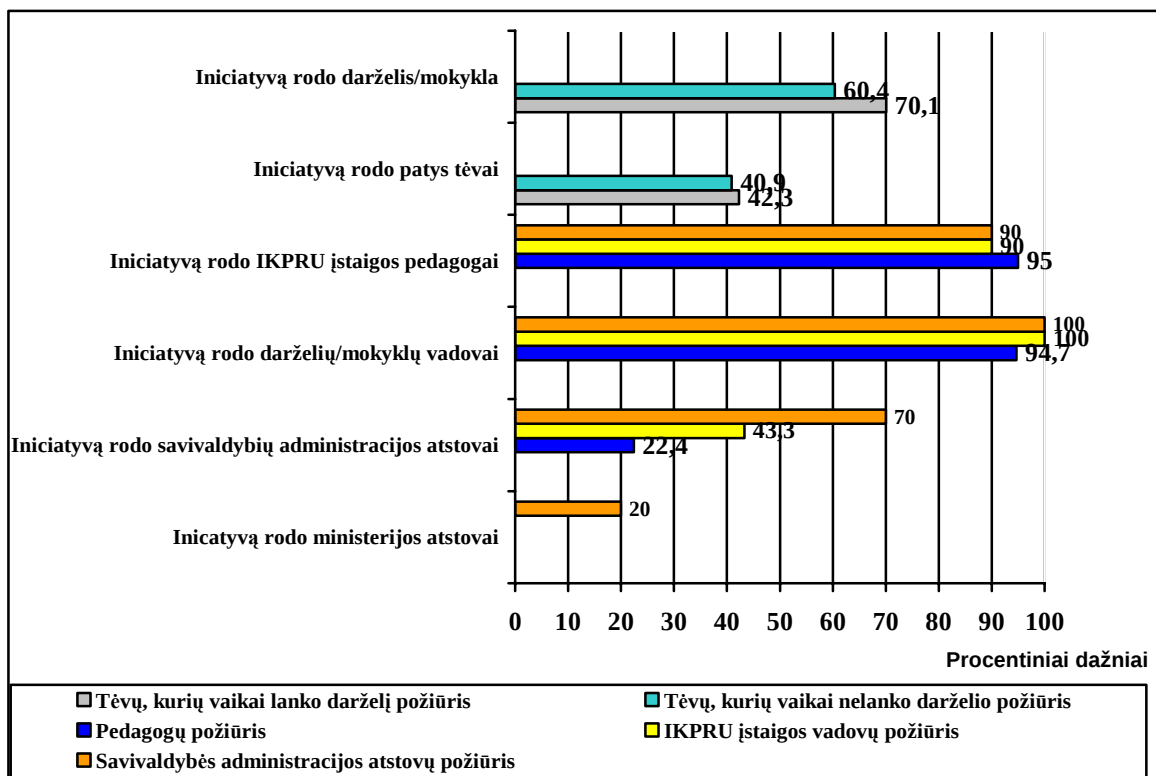

17 pav. Šeimų nuomonė apie informacijos gavimą ugdymo klausimais per pastaruosius metus

Kaip parodė tyrimas, 82,7% IKPRU įstaigą lankančių vaikų tėvų nurodė, kad reikiamos informacijos jie sulaukė. Kad sulaukė tokios informacijos nurodė tik pusė IKPRU įstaigos nelankančių vaikų tėvų. Tokio tendencijos iš dalies sutampa su prieš tai pateiktais tėvų tikslinių grupių narių vertinimais (žr. 16 pav.)

IKPRU institucijos teikiamos informacijos apie vaikų ugdymą bendra situacija reikalauja detalesnės analizės. Tuo tikslu buvo išskirti parametrai, kurie susiję tiek su bendraisiais informaciją apibūdinančiais bruožais, tiek su konkretesniais - informavimo iniciatorių išsiaiškinimu, sistemiškumu, suprantamumu. Atsakymai „visiškai sutinku“ ir „sutinku“ bei atsakymai „nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“ apjungti.

Pirmiausia siekta išsiaiškinti, *kas rodo iniciatyvą* teikiant ir gaunant informaciją. Siekiant palyginti atsakymus tarp atskirų tiriamųjų grupių, vertinama buvo pagal parametą „sutinku/ visiškai sutinku“. Skirtingos tiriamųjų grupės vertino kiek skirtingus teiginius, nes buvo manoma, kad tėvai nelabai konkrečiai gali žinoti, kas būtent inicijuoja jų švietimą ir konsultavimą vaikų ugdymo klausimais – įstaigos vadovai, pedagogai ar savivaldybės administracijos vadovai. Todėl jie vertino du teiginius – ar jie patys ieškosi informacijos, ar jos gavimą inicijuoja IKPRU įstaiga. Atitinkamai iš kitų tiriamųjų grupių (įstaigos administracijos, savivaldybės atstovų) buvo išimti klausimai apie tėvų iniciatyvas. Tyrimo duomenys vaizdžiai iliustruoti 18 paveiksle.

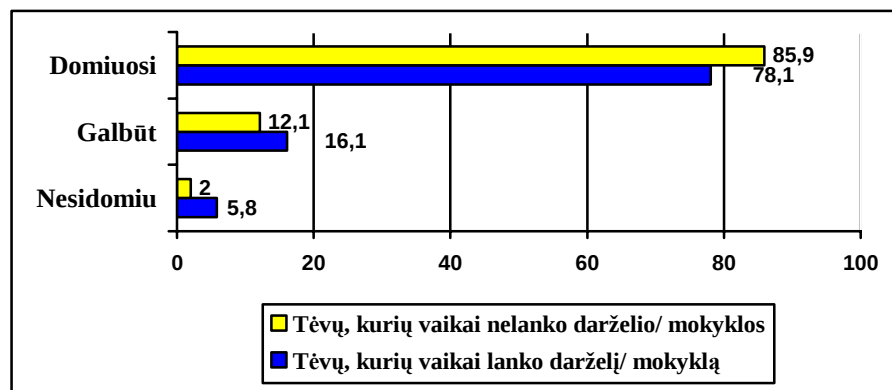

18 pav. Informacijos apie IKPRU iniciatyvos vertinimas

Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad didesnę iniciatyvą informuojant tėvus IKPRU klausimais jų pačių nuomone rodo IKPRU įstaiga (vidutiniškai 65,3%), o patys save iniciatyviais įvardino vidutiniškai 41,6% tyrime dalyvavusių tėvų. 24,4% tėvų įvardijo, kad jie nerodo jokios iniciatyvos, o likusi dalis kiek abejoja savo iniciatyvumu domintis IKPR amžiaus vaikų ugdymo klausimais. Tyrime dalyvavusių pedagogų nuomone, didžiausią iniciatyvą rodo jie patys ir įstaigos administracija (atitinkamai 95 % ir 94,7%). Tik nepilnas ketvirtadalis pedagogų mano, kad savivaldybės administracijos atstovai inicijuoja tėvų informavimą IKPRU klausimais, kai tuo tarpu 70% pačių savivaldybės administracijos atstovų mano, kad jie yra informacijos teikimo šeimoms iniciatoriai.

Tyrimas rodo, kad dalyvavę tyrime tikslinių pedagogų, įstaigos vadovų ir savivaldybių administracijų grupių atstovai pagal informacijos teikimo iniciatyvumą patys save kiek geriau vertina, nei kad juos vertina tyrime dalyvavę tėvai. Tėvai, priešingai, savo iniciatyvą vertina kaip mažesnę, nei įstaigos rodomą.

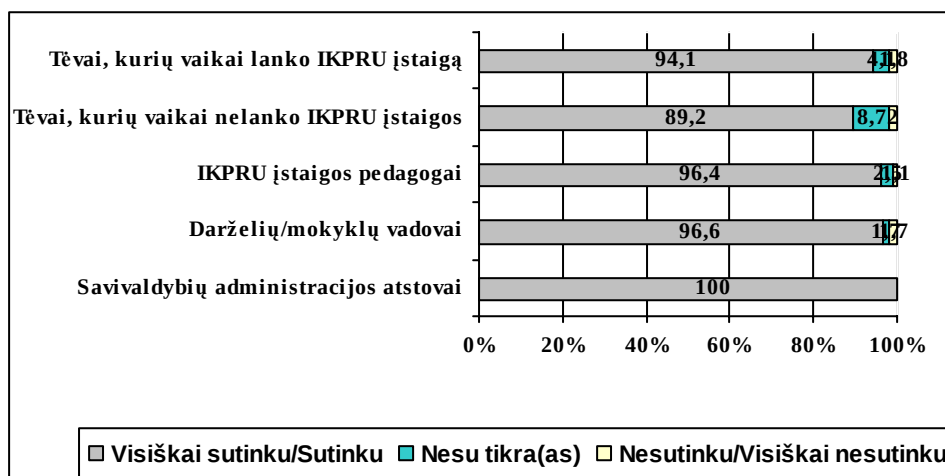
Toliau buvo svarbu išsiaiškinti, kiek patys tėvai aktyviai domisi vaikų ugdymo klausimais. Tyrimo duomenys pateikti 19 paveiksle.

19 pav. Šeimų domėjimosi vaikų ugdymo klausimais raiška (tėvų nuomonė)

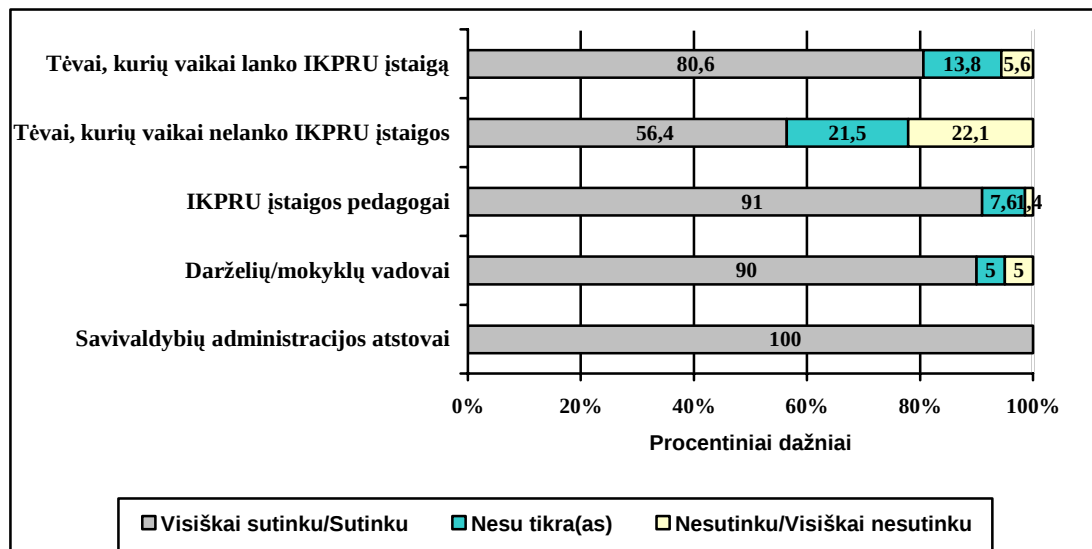
Didelė dalis abiejų tyrime dalyvavusių tikslinių grupių tėvų aktyviai domisi vaikų ugdymo klausimais patys. Kiek didesnis IKPRU įstaigos nelankančių tėvų aktyvumas, tačiau esminio skirtumo tarp abiejų grupių nėra. Tikėtina, kad šios tikslinės grupės tėvai patys rūpinasi vaikų ugdymu ir priežiūra, tad jiems tenka patiems ieškoti atsakymų į kylančius klausimus. Kita vertus, lyginant duomenis su 18 paveiksle užfiksuotais duomenimis, galima daryti prielaidą, kad tėvai nors ir aktyviai domisi jiems teikiama informacija, tačiau nėra tos informacijos iniciatoriai. Jie daugiau pasitenkina tuo, ką siūlo IKPRU įstaiga.

Nuomonė apie šeimų informavimo IKPR ugdymo klausimais kokybę (*išsamumas, sistemiškumas, suprantamumas, lūkesčių patenkinimas*). Tyrimu siekta išsiaiškinti, ką mano visi tiriamieji apie tokios informacijos išsamumo būtinumą. Tyrimo rezultatai (žr. 20 paveikslą) rodo, kad visi apklausoje dalyvavę savivaldybių atstovai tokios informacijos teikimo išsamumą laiko būtinu. Panašiai mano ir kitų tikslinių tiriamų grupių nariai. 89,2% IKPRU įstaigų nelankančių vaikų tėvų mano, kad tokios informacijos išsamumas būtinas. Tai mažiausią išsamumo būtinumo procentą nurodė tiriamieji. Tačiau lyginant su kitomis grupėmis matyti, kad skirtumas statistiniai nėra reikšmingas.

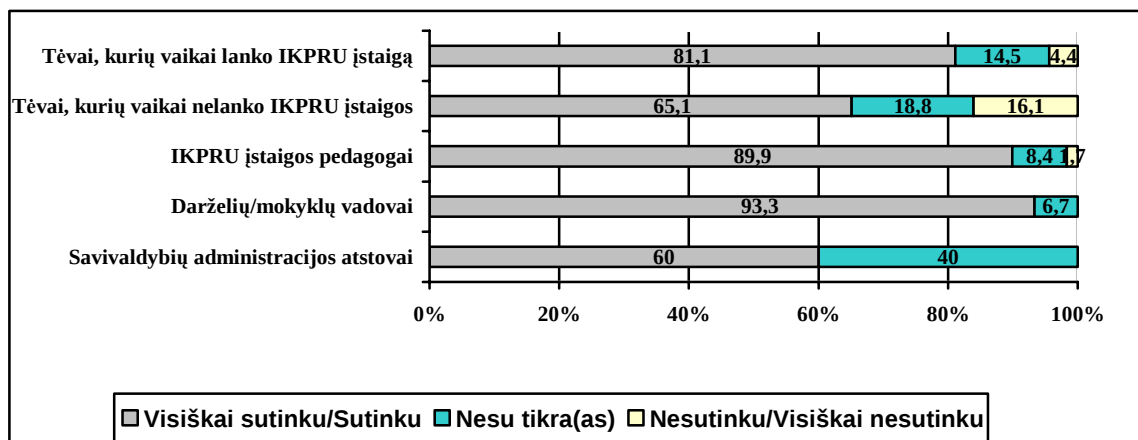
20 pav. Teikiamos informacijos vaikų ugdymo klausimais išsamumo būtinumas

Tyrimu siekta išsiaiškinti, kaip atskiros tyrime dalyvavę grupės vertina gaunamos/teikiamos informacijos apie IKPR amžiaus vaikų ugdymo *sistemiškumą*. Gauti duomenys iliustruoti 21 paveiksle. Absoliuti dauguma savivaldybių administracijos atstovų mano, kad tėvai apie vaikų ugdymą yra informuojami sistemiškai, panašiai mano ir mokyklų/darželių administratoriai bei pedagogai. Kiek kitokia nuomonė tėvų. 80,6% IKPRU įstaigą lankančių vaikų tėvų sutinka, kad informacija pateikiama sistemingai. IKPRU nelankančių vaikų tėvų taip mano tik pusė. Galima daryti prielaidą, kad šios tikslinės grupės tėvai neturėdami tampresnio kontakto su konkrečia ugdymo įstaiga jiems rūpimą informaciją vaikų ugdymo klausimais gauna epizodiškai pagal individualų interesą.

21 pav. Teikiamos informacijos vaikų ugdymo klausimais sistemiškumo būtinumas

Sekančiu tyrimo klausimu siekta išsiaiškinti, kaip atskiros tyrime dalyvavę grupės vertina gaunamos/teikiamos informacijos apie IKPR amžiaus vaikų ugdymo *suprantamumą*. Tyrimo duomenys užfiksuoti 22 paveiksle.

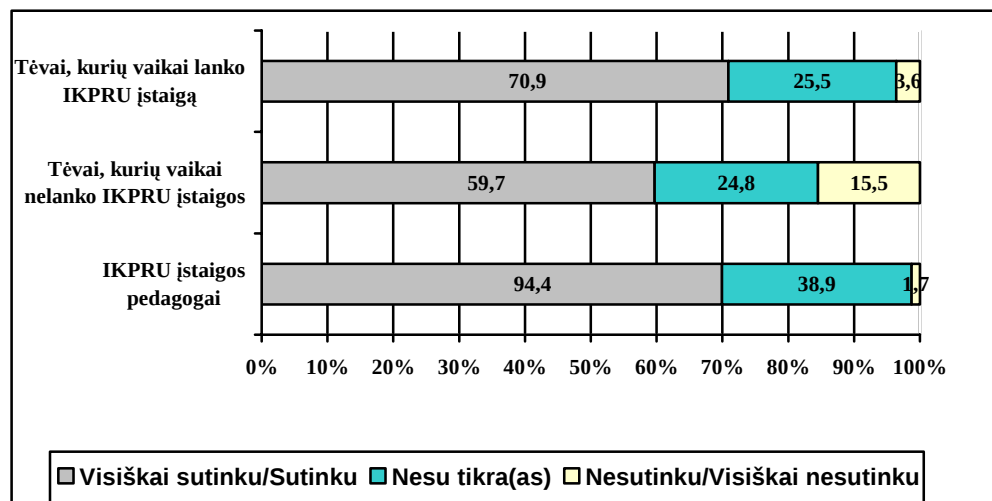

22 pav. Informacijos vaikų ugdymo klausimais suprantamumo būtinumas

Geriausios nuomonės apie tai, kad tėvams teikiama informacija yra aiški ir suprantama yra darželių/mokyklų vadovai ir pedagogai. 81,8% IKPRU įstaigą lankančių tėvų taip pat nurodė, kad gaunamą

informaciją jie supranta. Tuo tarpu gaunamą informaciją tik iš dalies tesupranta arba jos visai nesupranta trečdalis IKPRU įstaigos nelankančių vaikų tėvų. Tokiam rezultatui įtakos gali turėti tai, kad IKPRU įstaigą lankančių vaikų tėvai turi galimybių pakartotinai pasiaiškinti tai, ko jie nesuprato, nes palaikomas glaudesnis ryšys su ugdymo proceso organizatoriais ir vykdytojais.

Apibendrinant atskirų informacijos apie vaikų ugdymą parametrų vertinimą, tyrime dalyvavusių pedagogų ir tėvų tikslinių grupių nariai, turėjo išsakyti savo požiūrį ir į tai, ar apskritai šio pobūdžio informacija patenkina tėvų lūkesčius. Šios grupės pasirinktos dėl to, kad jos turi tiesioginį sąryšį – pedagogai yra informacijos tiekėjai ar tarpininkai, o tėvai – vartotojai. Tyrimo duomenys užfiksuoti 23 paveiksle.

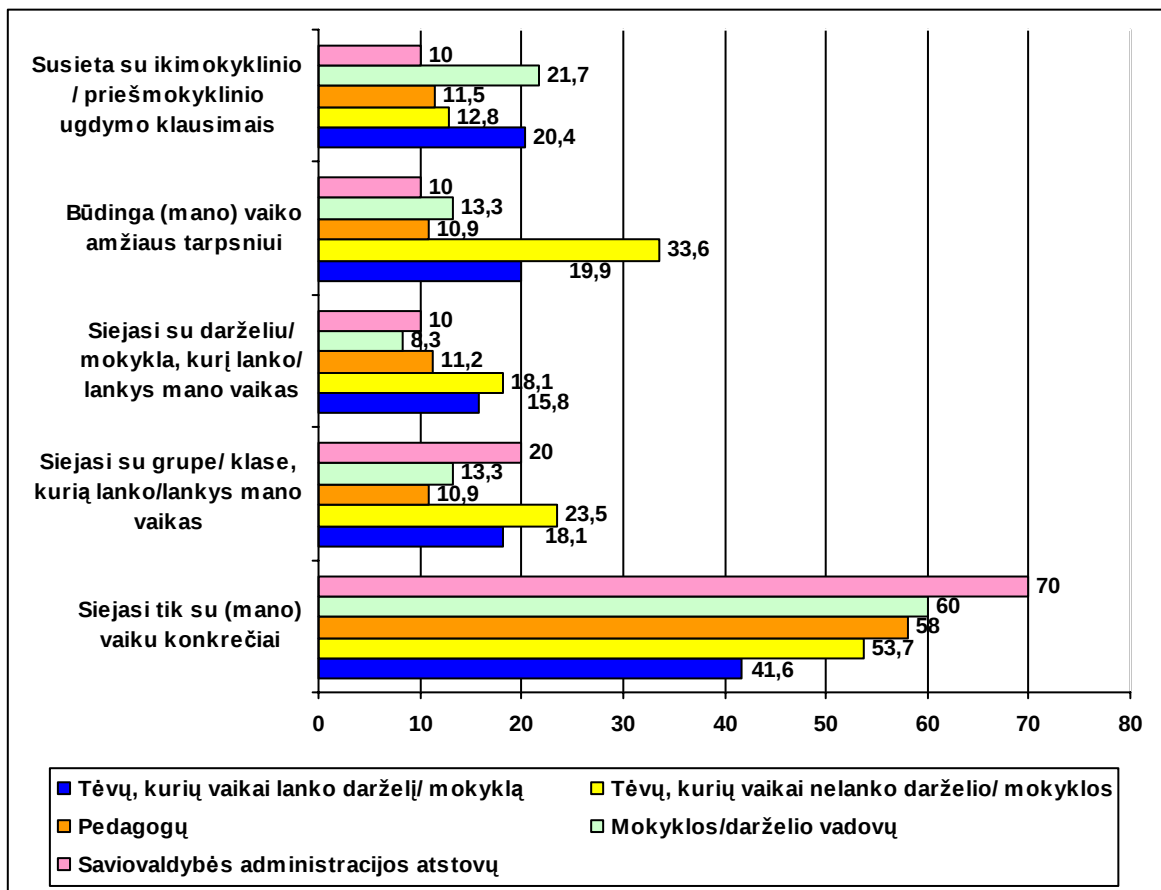
23 pav. Informacijos vaikų ugdymo klausimais tėvų lūkesčių patenkinimo būtinumas

Kaip rodo tyrimas, beveik absoliuti dauguma pedagogų mano (94,4%), kad teikiama informacija vaikų ugdymo klausimais visiškai pateisina tėvų lūkesčius. Tuo tarpu tėvų, kaip tiesioginių šios informacijos gavėjų nuomonė, kiek skiriasi nuo tiekėjų (pedagogų) nuomonės. Ketvirtadalis tyrime dalyvavusių IKPRU įstaigą lankančių vaikų tėvai nėra tikri, ar jų lūkesčius pateisinami. Tik kiek daugiau nei pusės IKPRU įstaigų nelankančių vaikų tėvų lūkesčius pateisina gaunama informacija, kita pusė abejoja (24,8%) arba jų lūkesčiai visiškai nepasiteisina (15,5%).

III.3.2. Gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą turinys: pasiūlos ir poreikio analizė

Šeimas dominančios informacijos apie IKPR ugdymą turinio pobūdis. Tyrimu siekta išsiaiškinti šeimas dominančios informacijos turinio pobūdį *bendraisiais bruožais*. Tuo tikslu buvo sudarytas penkių teiginių blokas. Taikytas neužbaigto sakinio metodas, kai tyrime dalyvavusių tikslinių grupių nariams reikėjo išsirinkti vieną jiems svarbiausią teiginį iš pateiktų ir užbaigti pagrindinį: *man / tėvams aktuali*

(įdomi) informacija yra tik ta, kuri <<.....>>. Buvo apskaičiuoti pažymėtų teiginių pasikartojimo procentiniai dažniai. Tyrimo duomenys vaizdžiai iliustruoti 24 paveiksle.

24 pav. Tiriamųjų nuomonė apie šeimas dominančią informaciją ugdymo aplinkos klausimais (mikro, makro aplinkos lygiu)

Remiantis tyrimo duomenimis galima teigti, kad visų tyrime dalyvavusių grupių nuomone, tėvams aktualiausia yra ta informacija, kuri susieta „tik su (mano) vaiku konkrečiai“. Kad taip yra mano 70% savivaldybių administracijos vadovų, kiek mažiau – mokyklos/darželių vadovų (60%), pedagogų (58%), o dar mažiau tėvų: kad tik tokia informacija įdomi IKPRU įstaigas lankančių vaikų tėvų teigia 41,3%, o nelankančių – 53,7 %. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad lankančių darželį/mokyklą vaikų tėvų interesų ratas informacijai platesnis, nei nelankančių IKPRU įstaigų vaikų tėvų. Galima daryti prielaidą, kad betarpiškas kontaktavimas su vaikų ugdytojais praplečia tėvų domėjimosi lauką, kuris pereina į domėjimąsi apskritai ikimokyklinio/ priešmokyklinio ugdymo klausimais (20,4%), kurie siejasi su jo vaiko amžiaus tarpsniui būdingais ypatumais (19,9%). Tai įdomu ir darželio nelankančių vaikų tėvams. 33,6% jų šį teiginį taip pat įvertino kaip aktualų. Žymiai mažiau kitų tikslinių grupių atstovų mano, kad tokio pobūdžio informacija gali būti aktuali tėvams - pedagogų (10,9%), įstaigos vadovų (13,3%), savivaldybių administracijos atstovų (10%).

Apibendrinant kiekybinius tyrimo duomenis, galima teigti, kad išskyrus individualaus pobūdžio informaciją (kuri susieta su konkrečiu vaiku), visus kitus teiginius tėvai mato įdomesniais jiems, nei kad pedagogai, įstaigų vadovai ar savivaldybių administracijos atstovai. Tai rodo, *kad savivaldybių administracijos atstovai, IKPRU įstaigų vadovai, pedagogai nepakankamai įvertina tėvų interesų informacijai ugdymo klausimais lauką: ji mato siauresnį, nei kad teigia patys tėvai*. To priežastis gali būti ir tai, kad neatliekami periodiškai tėvų poreikių tyrimai informavimo ugdymo ir švietimo pagalbos klausimais nei savivaldybių, nei instituciniu lygiais (žr.2.1 dalį).

Siekiant detaliau išanalizuoti *pedagogų nuomonę* apie tai, kokiomis temomis būtina informuoti tėvus, jiems buvo pateiktas atviro tipo klausimas „*apie ką reikėtų informuoti tėvus?*“ Tyrimo duomenys pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė

Pedagogų nuomonė apie tėvams būtiną informaciją

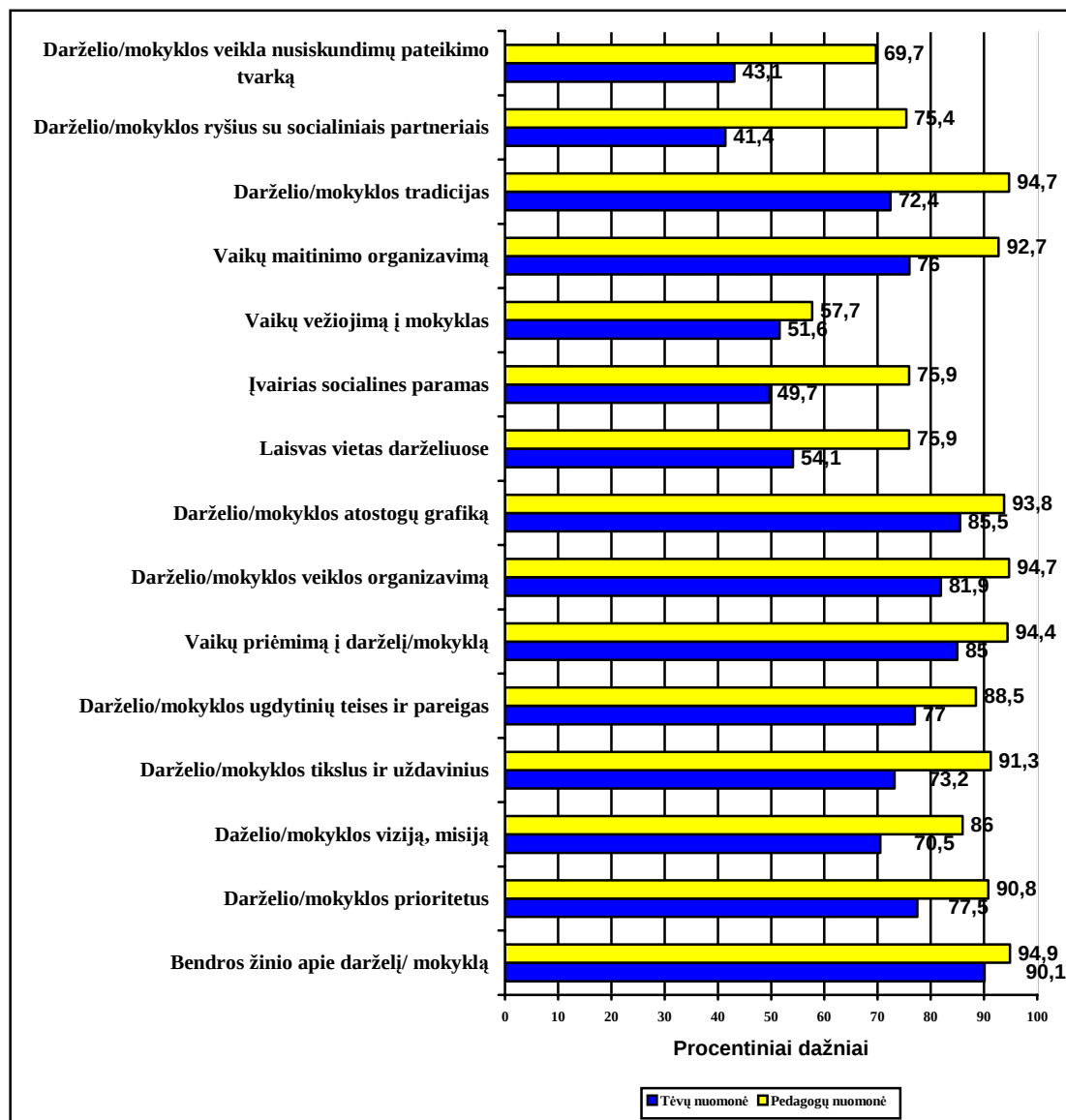
Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Sveikatą	7	<Apie sveiko gyvenimo būdo organizavimą>
Apie vaikus	6	<Apie viską, kas „liečia“ vaiką>
Kitų specialistų pagalbą	6	<Apie kitų specialistų pagalbą vaikui>
Tėvų pareigą	5	<Dažniau informuoti tėvus apie jų pareigas darželiui>
Švietimo naujoves	5	< Apie naujausias švietimo naujoves>
Tėvų atsakomybę	4	<Akcentuoti, kad už vaikų elgesį atsako tėvai, ne mokytojai. Mokytojas tik informuoja tėvus apie vaiko elgesį – ne skundžia. Viskas ateina iš šeimos>
Ugdymo programas	4	< mokymosi programą>; <ugdymo programas>
Apie lėšas	2	<Kaip naudojamos iš tėvų surinktos lėšos (13 Lt)>
Vaikų teises, pareigas	2	<Vaikams yra per daug teisių, per mažai pareigų>

Kokybinė tyrimo duomenų analizė leidžia teigti, jog pedagogai ypač akcentuoja tekstus, kurių turinys reiškia, jog tėvus būtina informuoti vaikų sveikatinimo, specialistų teikiamų pagalbos klausimais. Pedagogai mano, jog tėvams reikia įvairios ir visapusiškos informacijos apie vaikus (<viską, kas „liečia“ vaiką>). Be to, pedagogai teigia, kad tėvams yra svarbi informacija apie tėvų įsipareigojimus įstaigai, kuriuos jie prisiima jau tuomet, kai vaikas pradeda lankyti ikimokyklinę įstaigą (<Dažniau informuoti tėvus apie jų pareigas darželiui>). Kai kurie pedagogai mano, kad tėvus reikia nuolat informuoti apie jų pareigas (<Akcentuoti, kad už vaikų elgesį atsako tėvai, ne mokytojai. Mokytojas tik informuoja tėvus apie vaiko elgesį>), nes tokios informacijos būtinumą jie sieja su bendradarbiavimo galimybėmis pasidalijant atsakomybe už vaiko elgesį darželyje. Pedagogai mano, kad tėvų informavimui būtų tinkama ir tokia tema – „Kaip naudojamos iš tėvų surinktos lėšos (13 Lt). Keletas pedagogų akcentavo ir tokios temos, kaip „vaikų teisės ir pareigos“ būtinumą, teigdami, jog „vaikams yra per daug teisių, per mažai pareigų“.

Šeimų informavimo apie vaikų ugdymą ir veiklos organizavimą turinio pakankamumas.

Tėvų ir pedagogų nuomonės tyrimas. Tėvus dominančios informacijos turinio tyrimai leidžia formuluoti prielaidą, kad tėvai, turėdami platesnį informacijos interesų lauką informacijai nei kitos tiriamųjų grupės mano (pedagogai, vadovai, administratoriai, žr. 24 pav.) jos negauna pakankamai. Siekiant patvirtinti ar paneigti minėtą prielaidą, detaliau tyrėme skirtingų tyrime dalyvavusių grupių narių požiūrį į informacijos pakankamumą konkrečiomis temomis.

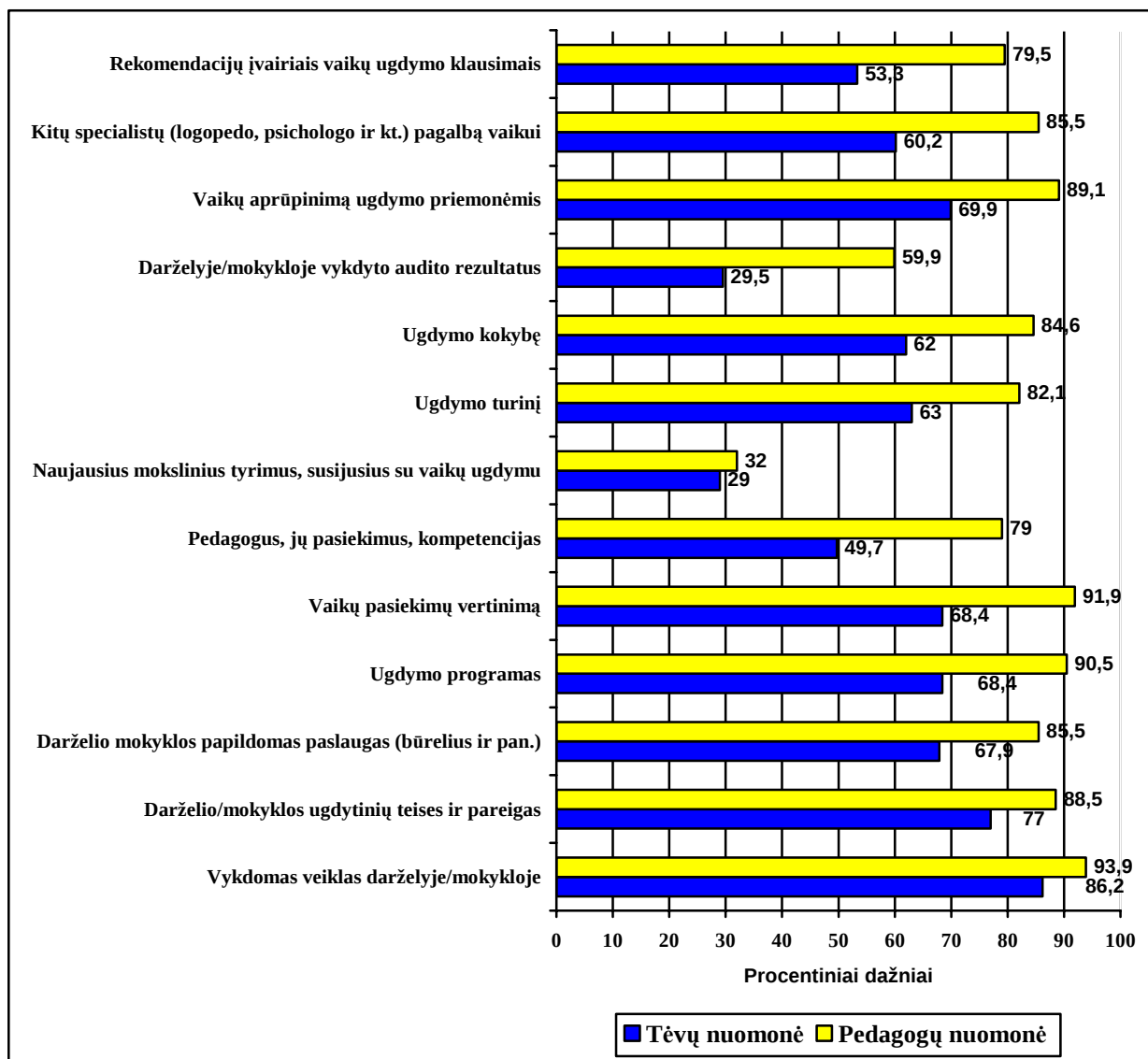
Tuo tikslu pirmiausia tyrime *darželių lankančių vaikų tėvų ir pedagogų nuomonę* apie informacijos skirtingais IKPR amžiaus vaikų ugdymo klausimais *pakankamumo lygį*. Tuo tikslu buvo pateikti 27 teiginiai, kuriuos keturių lygių skalėje reikėjo įvertinti pakankamumo aspektu. Analizuojant tyrimo duomenis, atsakymai „visiškai pakanka“ ir „pakanka“ bei atsakymai „trūksta“ ir „labai trūksta“ apjungti. Tyrimo duomenys iliustruoti 25-26 paveiksluose. Siekiant aiškumo, visi teiginiai pateikti tiriamiesiems buvo suskirstyti į informaciją pagal dvi temas: 1) IKPRU įstaigos veiklos organizavimas; 2) vaikų ugdymo klausimai.

25 pav. Informacijos pakankamumas apie darželio/mokyklos veiklos organizavimą

Tyrimas parodė, kad tėvai, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas, ypač akcentuoja gaunamos informacijos pakankamumą tokiomis temomis: „Darželio ar mokyklos tradicijos“ (72,4%), „Darželio ar mokyklos veiklos organizavimas“ (81,9%), „Vaikų maitinimo organizavimas“ (76%), „Vaikų priėmimas į darželį/mokyklą“ (85%). Gaunamos informacijos pakankamumas minėtomis temomis rodo *bendras darželio vadovų, pedagogų ir tėvų veiklos formas*. Mažesnę tėvų dalis teigia, jog jiems pakanka informacijos „Darželio/mokyklos nusiskundimo veikla pateikimo tvarka“ (43,1%), „Darželio/mokyklos ryšis su socialiniais partneriais (41,4%), „Įvairios paramos šeimai“ (49,7 %), „Vaikų vežiojimas į mokyklą (51,6%), „Laisvos vietos darželyje“ (53,4%) temomis. Taigi, šios tėvų nurodytos temos apima šias darželio veiklas, kuriose *iniciatyvą prisiima įstaigos darbuotojai*, bet ne tėvai. Galima formuluoti išvadą, kad *tėvams neturint dalyvavimo veikloje patirties, temos, kurios yra susijusios su šia veikla informuojant tėvus apie švietimo pagalbą taip pat tampa nereikšmingomis*. Pvz. „Darželių ar mokyklų ryšiai su socialiniais partneriais“, „Darželio/mokyklos nusiskundimų pateikimo tvarka“, „Vaikų vežiojimas į mokyklas“.

Tyrimas atskleidė, kad visomis temomis didesnę dalis pedagogų negu tėvų mano, kad tėvams informacijos pakanka. Pakankamai didelis atotrūkis pastebimas tarp šių grupių nuomonės apie gaunamos informacijos pakankamumą IKPRU įstaigos veiklos organizavimo klausimais, išryškėjęs vertinant informacijos pakankamumą apie darželio ryšius su socialiniais partneriais (75,4% ir 41,4%), apie nusiskundimų darželio/mokyklos veikla pateikimo tvarką (atitinkamai 69,7% ir 43,1%). Tiek tėvų, tiek pedagogų nuomonė mažai skiriasi vienu klausimu: „Bendros žinios apie darželį/mokyklą“. Matomai tam įtakos turi tai, kad tokios informacijos sklaidos tvarka yra reglamentuojama įstatymais ir įstaigos tokio turinio informaciją turi teikti privalomai.

26 pav. Informacijos pakankamumas apie vaikų ugdymą darželiuose/mokyklose

Paanalizuosime tėvų ir pedagogų nuomonių raiškos dėl gaunamos informacijos apie vaikų ugdymą pakankamumą procentinį pasiskirstymą. Didesnė dalis tėvų mano, kad jiems pakanka šviečiamojo pobūdžio informacijos tokiomis temomis: „Vykdomos veiklos darželyje mokyklos“ (86,2%), „Darželio/mokyklos ugdytinių teisės ir pareigos“ (77%), „Ugdymo programas“ (68,4%), „Vaikų pasiekimų vertinimas“ (84,4%), „Ugdymo turinys“ (63%). Taigi, tėvai mano, jog informacijos jiems pakanka tokiomis temomis, kurios yra susijusios su atitinkamu dalyvavimu joje, su išipareigojimais prisiimant atsakomybę dėl vaikų veiklos darželyje, jos turiniu, vaikų pasiekimų vertinimu. Arba tai yra temos, susijusios su vaikų teisėmis ir pareigomis, už kurių paisymą atsako ne tik pedagogai, bet ir tėvai.

Mažesnioji tėvų dalis nurodo, jog jiems informacijos pakanka tokiomis temomis: „Darželyje/mokykloje vykdomo audito rezultatai“ (29,5 %), „Naujausi moksliniai tyrimai susiję su vaikų ugdymu“ (29 %). Tėvai išskyrė tas temas, kurios apima pedagogų ar darželio vadovų veiklą, o jose nedalyvaujant tėvai pilnai

nesuvokia veiklos esmės bei paskirties, todėl nepasigenda šviečiamojo pobūdžio informacijos, kuri praplėstų jų žinias būtent tose srityse.

Didesnė dalis pedagogų nurodė, kad tėvams informacijos pakanka tokiais klausimais: „Vaikų aprūpinimas ugdymo priemonėmis“ (89,1 %), „Ugdymo programos“ (90,5 %), „Vykdamos veiklos darželyje/mokykloje“ (93,9 %), „Vaikų pasiekimų vertinimas“ (91,9 %). Tokių temų išskyrimas reiškia, jog pedagogai daugiau dėmesio skiria toms temoms, kurios *yra susijusios su pedagoginiu vadovavimu ugdymo procesui: ugdymo turinys, vaikų veikla, vaikų pasiekimai*. Be to, pedagogams svarbūs klausimai, *apimantys vaiko veiklas ir tai veiklai būtinas sąlygas, kurių pedagogai negali sudaryti vaikams be tėvų pagalbos*. Tai taip pat reiškia, kad pedagogams tampa svarbus vaiko dalyvavimas ugdymo procesuose, jų veiklos kokybė.

Didžiausias atotrūkis tarp tėvų ir pedagogų nuomonių vaikų ugdymo tematika ryškėja klausimuose „Darželyje/ mokykloje vykdomo audito rezultatai“ (29,5 % ir 59,9 %), „Ugdymo kokybė“ (84,6 % ir 62,0 %) , „Specialistų (logopedų, psichologų ir kt.) pagalba vaikui“ (62,5 % ir 85,5 %).

Analizuojant tėvų atsakymų pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietą išryškėja, kad tiems tėvams, kurie gyvena mieste, informacijos pakanka apie ugdymo turinį, ugdymo programas, vaikų vežiojimą į mokyklas. Statistiškai reikšmingas skirtumas tarp mieste ir kaime gyvenančių tėvų grupių, nurodant informacijos pakankamumą minėtu klausimu yra toks - $p < 0,001$; $\chi^2 = 31,22$. Didesnioji dalis dirbančių tėvų mano, jog jie turi pakankamai informacijos apie darželio prioritetus, viziją, misiją, tikslus, uždavinius. Statistiškai reikšmingas skirtumas tarp abiejų dirbančių tėvų ir tėvų iš kurių dirba tik vienas yra $p < 0,0001$; $\chi^2 = 18,5$.

Apibendrinant tyrimą galime formuluoti išvadą, kad pedagogų nuomonė apie tėvų informuotumą visais klausimais yra geresnė, nei pačių tėvų. Pedagogų nuomonė su tėvų nuomone labiau sutampa darželio/mokyklos veiklos organizavimo, nei vaikų ugdymo klausimais. Tėvai yra geriau informuoti tais klausimais, kurie *yra susieti su atitinkamu tėvų dalyvavimu veikloje bei atsakomybės prisiėmimu*. Pagal pedagogus, tėvai geriausiai yra informuoti tose srityse, kuriose patys pedagogai atlieka vadovaujantį vaidmenį – tiesiogiai dalyvauja. Tyrimas parodė, kad abi tikslinės grupės informuotumo padėtį įvertino susiejant ją su individualia veikla ir asmenine patirtimi. Tai suponuoja prielaidą, kad ***informuotumas sietinas su tiesioginiu dalyvavimu veikloje ir atsakomybės prisiėmimu, todėl norint suaktualinti informaciją įvairiais ugdymo (t.p. ir švietimo pagalbos) klausimais tėvus (kaip ir bet kurią kitą tikslinę grupę) tikslinga įtraukti į atitinkamo pobūdžio veiklą***.

Įstaigų vadovų nuomonės tyrimas. Toliau siekta išsiaiškinti kokią situaciją mato vieni iš pagrindinių tėvų informavimo organizatorių IKPRU - įstaigų vadovai. Anketoje vadovams buvo pateiktas atviro pobūdžio klausimas „*kokiais ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimais jūsų miesto/raiono bendruomenė yra geriausiai informuota? kodėl?*“. Kokybinio tyrimo duomenys detalčiai pristatyti 7 lentelėje.

**Klausimai, kuriais mieste/rajono bendruomenė yra informuota išsamiausiai
(IKPRU įstaigų vadovų nuomonė)**

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Ugdymo procesas	24	<ugdymo proceso individualizavimas, diferencijavimas.; <Vaikų ugdymo ir ugdymosi klausimais>; <Apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo (-si) programas, ugdymo organizavimą>
Ugdymo programos	15	<Priešmokyklinio ugdymo (-si) programa; ugdymo programos įgyvendinimo>
Pasiekimų vertinimas	12	<vaikų pasiekimų vertinimas>; <vaikų pasiekimų lygio vertinimas>; <vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo klausimais>;
Maitinimas	6	<mitybos organizavimą>; <vaikų maitinimą>
Teisės aktai, dokumentai	6	<Su priešmokyklinį ugdymą reglamentuojančiais teisės aktais ir kitais dokumentais>; <Apie teisės aktus susijusius su ikimokykliniu ir priešmokykliniu ugdymu>; <Bendruomenė supažindinta su reglamentuojančiais dokumentais>; <Savivaldybės sprendimais, nutarimais, švietimo ministro įsakymais>; <apskaitos politiką>
Papildomos paslaugos	5	<papildomos paslaugos>; <teikiamų paslaugų įvairovė>; <L/d bendruomenė geriausiai informuota apie teikiamas paslaugas>
Kompetencijų ugdymas	4	<Meninės kompetencijos ugdymas (dailė)>; <Vaiko kompetencijų ugdymas, nes aktualu>
Bendros žinios	4	<Apie darželį bendros žinios, priėmimą į darželį>; <Apie įstaigos veiklą, jos savitumą>
Specialistų pagalba	3	<spec.ugdymo pagalba>; <specialistų pagalbą ir socialinę paramą vaikui>
Sveikata	3	<Sveikos gyvensenos ugdymas>
Bendravimas, bendradarbiavimas	2	<bendravimo ypatumai, bendradarbiavimo su tėvais klausimais>
Pasirengimas mokyklai	2	<brandumo mokyklai rodiklius>; <bendravimo ypatumai>
Įdomūs pasisakymai: - <Mūsų bendruomenė gerai informuota visais ikimokyklinio ugdymo (-si) klausimais. Kas ieško – tas randa> - <Visais ugdymo klausimais yra gerai informuota. Visada, kai tik randam laiko>		

Apibūdinsime IKPRU vadovų kokybinės analizės rezultatus. Vadovai mano, jog miesto/rajono bendruomenė yra išsamiausiai (geriausiai) informuota tokiais klausimais: „Ugdymo procesas“, „Ugdymo programos“, „Pasiekimų vertinimas“. Galima teigti, kad vadovai akcentuoja pačius esminius ugdymo proceso klausimus. Tačiau tėvų nuomone (žr. 26 pav.), jiems labiausiai trūksta informacijos būtent minėtais klausimais.

Tyrimo duomenys išryškino, kad IKPRU įstaigų vadovai geriausiai vertina šeimų informuotumą tais klausimais, kurie yra susiję su ugdymo procesu. Dalis jų nenurodo konkrečių temų, o teigia apibendrintai (.... <Vaikų ugdymo ir ugdymosi klausimais>..). Konkretina informaciją tokiomis temomis: <ugdymo proceso individualizavimas, diferencijavimas.; <Apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio <.....> ugdymo organizavimą>). Taip pat jie mano, kad bendruomenė gerai yra informuota ir apie ugdymo programas (<Priešmokyklinio ugdymo (-si) programa; ugdymo programos įgyvendinimo>.) Taip mano ir 68,4% tėvų (žr. 26 paveikslą). Vadovai teigia, kad tėvai yra gerai informuoti apie vaikų pasiekimų vertinimą (<vaikų pasiekimų vertinimas>; <vaikų pasiekimų lygio vertinimas>; <vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo klausimais>). Tačiau tik 68,4% tėvų mano, kad jiems pakanka informacijos šiuo klausimu (žr. 26 pav.) Vadovai nurodė, kad jie yra gerai informuoti dėl vaikų maitinimo

organizavimo (<mitybos organizavimą>...). Taip pat jie teigia, kad tėvai yra susipažinę su IKPRU įstaigos veiklą, ugdymo procesą reglamentuojančiais teisės aktais ir dokumentais (<Su priešmokyklinį ugdymą reglamentuojančiais teisės aktais ir kitais dokumentais> ir Žino <apie teisės aktus susijusius su ikimokykliniu ir priešmokykliniu ugdymu>, nes <Bendruomenė supažindinta su reglamentuojančiais dokumentais>, <Savivaldybės sprendimais, nutarimais, švietimo ministro įsakymais>. Taigi, vadovų nuomone, tose srityse, kurias jie kuruoja ir už kurias jie atsako, šeimos yra informuotos pakankamai (pvz.: priešmokyklinį ugdymą reglamentuojančius teisės aktus).

Tačiau paanalizavus 25 - 26 pav. galima teigti, kad tėvai yra geriausiai informuoti klausimais susijusiais su darželio veiklos organizavimu ir turi bendro pobūdžio žinių apie darželį (jo darbo laiką, ten vykdomas veiklas, atostogų grafiką, vaikų priėmimo į darželį tvarką). Mažesnė dalis tėvų turi informacijos susijusios su ugdymo procesu.

Galima formuluoti išvadą, kad vadovai detaliau negali apibūdinti klausimų kuriais yra geriausiai informuota miesto/rajono bendruomenė, nes ne itin aktyviai dalyvauja šiuose procesuose ir *suvokia juos kaip savaime vykstančius, kurių organizavimui nėra būtinos vadovų pastangos* ar tėvų poreikių informacijai apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą tyrimai.

Taip pat anketoje vadovams buvo pateiktas atviro pobūdžio klausimas „*kokiais ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimais jūsų miesto/rajono bendruomenė yra blogiausiai informuota? kodėl?*“. Kokybinio tyrimo duomenys detalai pristatyti 8 lentelėje

8 lentelė

Klausimai, kuriais miesto/rajono bendruomenei trūksta informacijos
(IKPRU įstaigų vadovų nuomone)

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Ryšiai su socialiniais partneriais	3	<Apie ryšius su socialiniais partneriais>
Vidaus auditas	4	<Vidaus audito atlikimo procedūros>; <savianalizės ir atestacijos klausimai>; <mažai informacijos dėl savianalizės>
Naujausi moksliniai tyrimai	3	<Trūksta informacijos apie naujausius mokslinius tyrimus, susijusius su vaikų ugdymu, tėvų įsijungimo į darželio ugdymą galimybes>.
Metodinių rekomendacijų darbui mišrioje grupėje	1	<Galėtų būti daugiau informacijos apie ugdytojų darbą mišrioje darželio grupėje. Pageidautume metodinių rekomendacijų>
Spec. poreikių vaikų ugdymas	2	<Spec. poreikių turinčių vaikų ugdymas yra ne visai kokybiškas, nes trūksta specialistų> <Neturime logopedo, o labai reikia; būtų gerai, kad nors kelioms įstaigoms būtų psichologas>
Sveika gyvensena	1	<sveikos gyvensenos pagrindų formavimas>
Bendravimas, bendradarbiavimas	1	<šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimas>
paslaugų teikimo neorganizuotiems vaikams	4	<Dėl paslaugų teikimo neorganizuotiems vaikams>
Psichologinės temos	2	<Psichologinėmis ir medicininėmis temomis. Neturim specialistų, neturim etatų>
Higienos normos	2	<Nauja higienos norma (2008 m. balandis). Niekas neinformavo kad yra nauja redakcija>
IKT panaudojimas	2	<IKT naudojimo galimybės ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme>
Likusieji pasisakė, kad bendruomenė yra informuota.		

Vadovai labiausiai akcentavo temas, kuriomis, jų nuomone, tėvai yra blogiausiai informuoti: tai temos, susietos su vidaus auditu (<Vidaus audito atlikimo procedūros>; <savianalizės ir atestacijos klausimai>; <mažai informacijos dėl savianalizės>), specialių poreikių vaikų ugdymu (<Spec. poreikių turinčių vaikų ugdymas yra ne visai kokybiškas, nes trūksta specialistų> <Neturime logopedo, o labai reikia; būtų gerai, kad nors kelioms įstaigoms būtų psichologas>), paslaugų teikimu neorganizuotiems vaikams (<Dėl paslaugų teikimo neorganizuotiems vaikams>). Didesnė dalis minėtų temų orientuotos į tokias veiklas, už kurių organizavimą yra atsakingi vadovai. Kitos jų, tokios, kaip „spec. poreikių vaikų ugdymas“, priklauso pedagoginės veiklos sferai. Taigi, vadovai mano, kad vadybinės veiklos srityse, kuriose jie turi geriausią patirtį, tėvams trūksta reikiamos informacijos. Antra vertus, tai yra naujos, darželio/mokyklos organizacinės veiklos sritys, todėl, vadovų nuomone, tėvai yra blogiausiai informuoti apie jas. Mažiausiai vadovų teiginių yra tema „Metodinės rekomendacijos darbui mišrioje grupėje“ (1), bei „Higienos normos“, „IKT panaudojimas“ (2). Šios temos taip pat priklauso naujoms veikloms.

Be to, yra išskiriamos ir kitos dvi temos, kuriomis, vadovų nuomone, miesto bendruomenė yra blogiausiai informuota - tai „Ryšiai su socialiniais partneriais“, „Naujausi moksliniai tyrimai“. Pirmoji tema priklauso darželio/mokyklos bendrai veiklai, ir todėl jos išskyrimas leidžia teigti, jog pastaroji nėra kokybiška.

Taigi, vadovų išskirtųjų temų pagrindu, kurias jie akcentavo kaip sritis/klausimus, kuriais miesto/rajono bendruomenė yra blogiausiai informuota, galima teigti, kad *informuotumą vadovai siejo su savo veikla ir turima informacija apie jas. Bendruomenės informatyvumo lygį minėtais klausimais nustato pagal savo informatyvumo lygį, vadybinės veiklos sritis suvokdami, kaip prioritetines, kuriomis bendruomenė nesidomi. Visuomenės informatyvumą susieja su praktine veikla, joje įgyjamomis empirinėmis žiniomis, o ne su naujomis, keičiančiomis šias veiklas.*

Šeimų informavimo apie švietimo pagalbą turinys: situacijos analizė. Siekdami detaliau išsiaiškinti informacijos apie švietimo pagalbą šeimoms turinį, tėvai turėjo apibūdinti suteikiamą informaciją, kuri aktualizuojama darželio/mokyklos organizuojamuose renginiuose. Tyrimo duomenys pateikti 9 lentelėje.

9 lentelė

Šeimų informavimo apie šviečiamojo pobūdžio renginių turinį kategorijos (tėvų požiūris)

Kategorija	Teiginių skaičius (tėvų, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas/ tėvų, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigas)	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Vaikų šventės	15/7	<Visos šventės – vakaronės>; <Vakaronės, popietės, koncertai>; <[vairios tradicinės šventės>; <Vakaronės apie liaudies kultūrą>; <Naujų metų šventimas>; <Motinos diena>; <Metinių švenčių organizavimo klausimai>.
Sveikata	11/6	<Vaikų sveikatos temomis>; <Sveika gyvensena>; <Kad vaikas augtų sveikas>; <Sveika gyvensena>, <Dantukų priežiūra>; <Sveikatos ir asmens higienos>.

Elgesys	7/2	<pokalbiai dėl vaikų elgesio problemų, t.p. eiliniai tėvų susirinkimai>; <Psichologo paskaita „Problematiškas vaikų elgesys“>; <elgesio sutrikimai>;
Adaptacija	7/5	<Vaiko adaptacija ir režimas>; <Vaikų adaptaciją>.
Bendravimas	7/1	<Vaiko bendravimas su draugais, pedagogais>; <Apie vaikų bendravimą tarpusavyje>;
Pasiekimai	7/1	<apie vaikų pasiekimų vertinimą, poreikių, gebėjimų nustatymą>;
Mityba	6/0	<Vaiko mitybą>
Ugdymo programos	3/0	<Apie priešmokyklinio ugdymo koncepcijas, ugdymo programas>;
<i>Kitos: papildomas ugdymas, priemonių pirkimas, auklėjimas, pasiruošimas mokyklai, lytinis švietimas, vaikų laisvalaikis, konfliktai, vaikų teisės, saugus eismas, interneto nauda/vaikų saviraiška, finansiniai klausimai.</i>		

Tėvai, kurių vaikai lanko ar nelanko IKPRU įstaigas nurodė šias renginių temas: vaikų šventės, sveikata, elgesys, adaptacija, pasiekimai, mityba, ugdymo programos. Dažniausiai, tėvų nuomone, vyksta teminiai renginiai, kuriuose gaunama informacijos apie vaikų laisvalaikį ir sveikatą („vaikų šventės“, „sveikata“). Apibūdindami renginius vaikų švenčių tematika tėvai nurodė, jog jie gauna informacijos apie visas šventes bei paskiras jų formas, kurios apima pramoginius renginius (<vakaronės, popietės, koncertus>), metines šventes (<Naujųjų metų šventimas, Motinos diena>), bei tradicines lietuvių liaudies šventes. Be to, tėvai nurodė, jog jie gauna su švenčių organizavimu susijusios informacijos (<metinių švenčių organizavimo klausimais>). Renginiai vaikų sveikatos srityje apima apibendrinamojo pobūdžio informaciją (<vaikų sveikata>; <sveika gyvensena>; vaikų sveikata ir asmens higiena>). Nedidelė dalis tėvų nurodė, jog IKPRU įstaigose organizuojamuose renginiuose gauna informacijos tokiomis temomis: vaikų elgesys, vaikų adaptacija, vaikų bendravimas, pasiekimai, mityba. Nurodydami informaciją vaikų elgesio srityje, tėvai teigė, jog jiems yra reikšmingi įvairių formų renginiai (<eiliniai tėvų susirinkimai>, <psichologo paskaita>). Juos domina tokios vaikų elgesio temos: <problemiškas vaikų elgesys>, <elgesio sutrikimai>. Vaikų adaptacijos srityje tėvams yra svarbi tema: <vaiko adaptacija, režimas>. Vaikų bendravimo srityje tėvams svarbi informaciją apie vaiko bendravimą (<vaiko bendravimas su draugais, pedagogais>; <vaikų bendravimas tarpusavyje>). Iš vaikų pasiekimų srities jiems yra reikšminga informacija apie vaikų pasiekimų identifikavimą ir vertinimą (<vaikų pasiekimų vertinimas>, <poreikių, gebėjimų nustatymas>). Tėvams, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas mažiausiai reikšminga yra ta informacija, kuri susieta su vaikų ugdymo programomis. Tėvams, kurių vaikai nelanko IKPRU, nėra svarbi informacija apie vaikų maitinimą ir ugdymo programas (<vaikų mityba ir ugdymo programos>), nes jie patys yra atsakingi tiek už vaikų maitinimą, tiek ir už jų lavinimą.

Taigi, abiejų tikslinių grupių tėvai nurodo tuos renginius, kurių metu informacija nėra susijusi su vaikų ugdymo procesu ar pasiekimais, o labiau akcentuoja temas, kurios susijusios su vaikų šventėmis ir vaikų sveikatos problemomis.

Tokiu pat būdu buvo tiriamas *informacijos apie švietimo pagalbą* šeimoms turinys analizuojant *pedagogų atsakymus*. Pedagogai taip pat, kaip ir tėvai turėjo apibūdinti suteikiamą informaciją, kuri aktualizuojama darželio/mokyklos organizuojamuose renginiuose. Siekta išaiškinti aktualiausias

problemas, susijusias su vaikų ugdymu, priežiūra ar tėvų informavimu švietimo pagalbos klausimais, kurias organizuojamų renginių metu pristato pedagogai. Pedagogų atsakymai pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė

Šeimų informavimo apie šviečiamojo pobūdžio renginių turinį kategorijos (pedagogų požiūris)

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Pasiekimai	15	<apie būdus, kaip pasiekti geresnių ugdymo rezultatų kartu su tėvais>; <pasiekti rezultatai>
Ugdymo procesas	15	<Ugdymo (-si) individualizavimas, tobulinimas>; <apie ugdymo proceso organizavimą>;
Sveikata	14	<Psichinės, fizinės, emocinės sveikatos saugojimas>; <Sveikatingumo analizė>; <kad vaikas būtų sveikas ir noriai lankytų darželį>
Bendravimas	10	<Bendravimą ir bendradarbiavimą ugdant vaiką>; <Bendravimo (tarp vaikų ir vaikų +tėvų)>
Socializacija, adaptacija	7	<Vaikų adaptacija – socializacija>;
Mityba	6	<Apie vaikų maitinimą>
Pasiruošimas mokyklai	5	<Apie vaiko brandumą ir pasiruošimą mokyklai; pagalbą vaikui besiruošiant į mokyklą>;
Tėvų švietimas, informavimas	5	< Tėvų, įtrauktų į socialinių darbuotojų priežiūrą, švietimas ir pagalba toms šeimoms>; <Kokiu būdu, kokiomis formomis ir kokią informaciją pateikti tėvams>; <Kaip informuoti, kokius taktiškiausius ir priimtinausius informavimo metodus taikyti>; <Pasiūlau tėvams naujos literatūros paskaityti>
Elgesys	4	<Vaikų elgesio, bendravimo problemų aptarimas>; <jų elgesį su draugais ir suaugusiais>; <vaikų agresyvus elgesys>
Psichologiniai klausimai	4	<Psichologinis klimatas šeimoje; įv. psichologines problemas, susijusias su vaikų auklėjimu>; <vaiko charakterio bruožai>; <Apie įvairias psichologines problemas>
Ugdymo programos	3	<Apie vaikų ugdymo programas>; <1,5 – 3 metų vaikų ugdymo programa>; <Vaiko amžiaus programa>
Vaikų teisės, pareigos	3	<Ugdytinių teises ir pareigas>;
Susirinkimai	2	<Į susirinkimus renkasi nenoriai>; <Kokių susirinkimų metu turėjote omenyje (mokytojų, tėvų, bendruomenės)?>
Švara, higiena	1	<Švara, higiena>
Laisvalaikis	1	<Laisvalaikio praleidimas>

Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad pedagogai su tėvais dažniausiai diskutuoja ugdymo proceso, pasiekimų vertinimo, vaikų sveikatinimo klausimais. Taip aptarinėjami tėvams svarbūs klausimai, kuriuos gali susieti konkrečiai su savo vaiku (<Ugdymo (-si) individualizavimas, tobulinimas>...), (<apie būdus, kaip pasiekti geresnių ugdymo rezultatų kartu su tėvais>; <pasiekti rezultatai>). Tėvai informuojami vaikų sveikatos saugojimo ir sveikatinimo klausimais (<Psichinės, fizinės, emocinės sveikatos saugojimas>; <Sveikatingumo analizė>; <kad vaikas būtų sveikas ir noriai lankytų darželį>). Kiek rečiau informuojami bendravimo, socializacijos, adaptacijos klausimais. Tėvams pateikiama informacija apie vaikų buvimą tarp kitų ir su kitais (<Bendravimą ir bendradarbiavimą ugdant vaiką>...), aptarinėjamos suaugusio bendravimo su vaikų problemos (... <Bendravimo (tarp vaikų ir vaikų +tėvų)>). Retai diskutuojama apie švarą, higieną, laisvalaikį ir jo organizavimo formas. Galima teigti, kad tokio pobūdžio informacija daugiau paliekama asmeninei iniciatyvai, savišvietai. Pasigendama tėvams aktualios informacijos temomis: auklėjimo, ugdymo metodų, tėvų pagalbos vaikams namie, papildomos veiklos parinkimo vaikui ir pan. Šeimų informavimo apie švietimo pagalbą tėvams turinys apsiriboja informacija apie tai, kaip ir kokiais būdais informuoti tėvus (<Kokiu būdu, kokiomis formomis

ir kokią informaciją pateikti tėvams>; <Pasiūlau tėvams naujos literatūros paskaityti>), ieškoma būdų, kaip išlikti taktiškais pateikiant tam tikro pobūdžio informaciją (<Kaip informuoti, kokius taktiškiausius ir priimtinausius informavimo metodus taikyti>), jaučiamas susirūpinimas dėl asocialių šeimų švietimo (< Tėvų, įtrauktų į socialinių darbuotojų priežiūrą, švietimas ir pagalba toms šeimoms>).

Apibendrinant galima teigti, kad pedagogai, skirtingai nei tėvai, pateikiant informaciją dėmesį daugiau koncentruoja informacijai apie vaikų pasiekimus, ugdymo procesą, sveikatą. Jie neišskyrė švenčių, kurių metu tėvai lankosi įstaigoje ir gauna informaciją. Jiems svarbesni tiksliniai į informavimą orientuoti renginiai. Tuo tarpu tėvai dažniausiai darželyje/mokykloje lankosi švenčių metu ir mažesnę dėmesį skiria ugdymo, pasiekimų klausimams, juos konkrečiu momentu domina konkrečiai su jų vaikų susieta informacija.

Šeimų poreikis informacijos apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą turiniui. Tėvams pateikiame klausimą *apie ką tėvai norėtų būti nuolat informuoti, o, darželių/mokyklų vadovų ir savivaldybės administracijos atstovams pateikėme klausimą kokią informaciją tėvams reikėtų suteikti.* Iš pateiktų 38 galimų atsakymo variantų reikėjo pasirinkti 10 svarbiausių. Pateikti atsakymų variantai apėmė įvairias tėvų interesus, susietų su IKPRU amžiaus vaikų ugdymu ir priežiūra, sritis. Sąlyginai juos galima būtų suskirstyti į tokias temas:

- 1) vaiko savybės, raiška, režimas,
- 2) ugdymo institucijos veikla,
- 3) ugdymo proceso organizavimas,
- 4) tėvų dalyvavimas vaikų ugdymo procese.

Tyrimo rezultatai pateikti lentelėje (žr. 11 lentelę) procentiniais dažniais. Spalvotai pateiktos 10 temų, kurios tiriamųjų nuomone yra pačios aktualiausios ir kuriomis tėvai norėtų/turėtų būti nuolat informuojami.

Patys svarbiausi	Mažiau svarbūs	Mažiausiai svarbūs
------------------	----------------	--------------------

11 lentelė

Tiriamųjų nuomonė apie šeimų informavimui būtiną turinį						
	Tiriamųjų grupė	Lankančių darželių vaikų tėvai	Nelankančių darželio vaikų tėvai	Pedagogų nuomonė	Darželių/mokyklų vadovai	Savivaldybės administracijos atstovai
Eil. nr.	Parametras	%				
1.	Vaiko sveikatą	74,2	63,8	82,4	71,7	80
2.	Vaiko maitinimą	61,7	48,3	67,5	71,7	90
3.	Vaiko elgesį	73,7	72,5	76,8	43,3	60
4.	Vaiko miegą	24,5	22,8	42	20	10
5.	Vaiko patirtį	33,9	24,2	38,4	28,3	40
6.	Vaiko charakterio bruožus	39,5	22,1	29,4	11,7	10
7.	Vaiko bendravimą su draugais	65,6	70,5	77,9	45	70

8.	Vaiko bendravimą su mokytojais/auklėtojais	59,9	49	36,4	18,3	20
9.	Vaiko gebėjimus	79,3	73,2	79	66,7	70
10.	Vaiko emocijas	47,7	37,6	37,5	21,7	10
11.	Vaiko pasiektus rezultatus	64	80,5	74,2	70	80
12.	Vaiko savarankiškumo lygį	49,2	39,6	47,4	26,7	30
13.	Vaiko pasirengimą mokyklai	44,4	50,3	28,9	68,1	60
14.	Vaiko dienotvarkę	19,6	26,8	20,4	26,7	10
15.	Vaiko poreikius	33,2	40,3	31,4	28,3	20
16.	Vaikų teises	15,6	7,4	7,8	8,3	10
17.	Per dieną žaistus žaidimus	16,8	8,1	19	6,7	10
18.	Vaiko adaptaciją	35,5	43	50,4	60	50
19.	Kitus vaikus	6,4	11,4	7,3	0	0
20.	Ugdymo procesą	34,9	54,4	40,6	68,3	40
21.	Ugdymo(si) metodus	18,4	10,7	17,9	18,3	10
22.	Apie materialinę bazę	10,7	11,4	9,8	20	0
23.	Darželyje/mokykloje vykdomus projektus	17,1	21,5	26,3	35	0
24.	Apie papildomąjį ugdymą mokykloje/darželyje	29,8	26,2	18,8	28,3	30
25.	Apie ugdymo(si) priemonių įsigijimo tvarką	8,4	8,7	14,3	15	0
26.	Darželio/mokyklos pasiekimus	9,4	13,4	11,5	18,3	30
27.	Darželio/mokyklos puoselėjamas vertybes/tradicijas	10,5	8,7	15,4	38,3	40
28.	Darželių/mokyklos nusiskundimų pateikimo tvarką	4,1	5,4	5,6	5	10
29.	Autobusų maršrutus, kuriais galima susisiekti su darželiu/mokykla	5,6	6	3,6	1,7	0
30.	Bendros žinios apie darželį/mokyklą (adresas, tel., el. paštas, pan.)	4,8	9,4	11,8	16,7	20
31.	Darželio/mokyklos atostogų grafiką	11,7	8,7	12	8,3	0
32.	Darželio/mokyklos ryšius su socialiniais partneriais	4,8	2	5,3	11,7	0
33.	Darželio/mokyklos personalo duomenis (vadovai, pedagogai ir pan.)	4,6	12,1	5,3	8,3	0
34.	Apie tėvų ugdymo pagalbą vaikams	23	18,8	26,6	23,3	40
35.	Apie tėvų įjungimo į darželio/mokyklos gyvenimą galimybes	11,7	10,7	22,1	43,3	50
36.	Kitų specialistų (logopedo, psichologo ir pan.) pagalbą vaikams	25,5	26,2	25,8	38,5	70
37.	Švietimo naujoves	13	16,1	12,6	20	10
38.	Naujausius mokslinius tyrimus, susijusius su vaikais	13	8,1	4,8	3,3	0

Lankančių IKPRU įstaigą vaikų tėvams svarbiausia gauti pastovią informaciją apie *vaiko gebėjimus* (79,3%), *vaiko sveikatą ir vaiko elgesį* (73,7%). Taip pat jiems svarbi informacija apie *vaiko bendravimą su draugais* (65,6%), *vaiko maitinimą* (61,7%) , ir *vaiko bendravimą su mokytojais/auklėtojais* (69,9%). Taigi, šiems tėvams svarbios būtų temos įvairių vaiko savybių, gebėjimų ar raiškos klausimais (elgesys, bendravimas).

Nelankančių IKPRU įstaigos vaikų tėvams svarbiausia gauti informaciją apie *vaiko pasiektus rezultatus*, apie *vaiko gebėjimus* ir apie *vaiko elgesį*. Taip pat svarbu būti informuotiems apie *vaiko bendravimą su kitais vaikais*, *vaiko sveikatą* ir **ugdymo procesą**. Mažiausiai svarbu gauti informacijos apie *vaiko pasirengimą mokyklai*, *vaiko maitinimą* ir **vaiko poreikius**. Kaip matyti, šios tikslinės grupės tėvams svarbiau nei lankančių darželį vaikų tėvams būti nuolat informuojamiems apie ugdymo procesą (54,4%). Tokiam jų pasirinkimui įtakos gali turėti tai, kad vaikų ugdymu jie rūpinasi patys, vaikai ugdomi namuose ir kyla daug klausimų, į kuriuos atsakymų tenka ieškoti patiems. Tuo tarpu kitos grupės vaikų tėvams rasti atsakymus į tokio pobūdžio klausimus gali padėti jų vaikų ugdymu besirūpinantys pedagogai, todėl jiems tai nebeatrodo taip aktualu (34,9%). Nelankančių IKPRU įstaigos vaikų tėvams mažiau svarbūs vaiko maitinimo klausimai (48,3%), nes būdami kartu su vaiku jie patys pasirūpina jų maitinimu, patys nuolat mato, ką ir kiek jų vaikai valgo, todėl mažiau kyla tokio pobūdžio klausimų. Kita vertus, nėra konkrečiai aišku, kokios temos su vaikų maitinimu IKPRU įstaigą lankančių vaikų tėvams rūpi (61,7%). Detalesnė analizė reikalauja papildomo tyrimo. *Tačiau galima formuluoti prielaidą, jog tėvai, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigos, nežvelgia informacijos būtinumo tose praktinės veiklos srityse (vaiko maitinimo, priežiūros), kuriose jie turi patirties ir už kurias jie yra atsakingi ugdydami vaiką namuose.*

Dauguma pedagogų mano, kad tėvams pirmiausiai reikėtų suteikti informacijos apie *vaiko sveikatą* (82,4%), *vaiko gebėjimus* (79%) ir *vaiko bendravimą su draugais* (77,9%). Pirmoji tema reiškia sritį, kuria labiausiai rūpinasi tėvai, o ne pedagogai, kitos dvi reiškia pedagoginės veiklos sritis, kuriomis nuolat (ir tradiciškai) domisi tėvai. Daugiau nei du trečdaliai pedagogų mano, kad tėvai turėtų būti informuojami apie *vaiko elgesį, pasiekimus bei maitinimą*. Į dešimt svarbiausių temų sąrašą vienos iš pirmųjų pateko temos „*vaiko adaptacija*“, „*ugdymo procesas*“, „*vaiko savarankiškumas*“, „*vaiko miegas*“. Tai temos, kurios reiškia vaiko savybes (*adaptacija, savarankiškumas*), vaiko veiklos ir gyvenimo režimą darželyje (*vaiko miegas*).

Panašiai galvoja ir likusių tikslinių darželių/mokyklų administracijos ir savivaldybių administracijos atstovai. Tik skirtumas tas, kad jie mano, jog tėvams reikia suteikti informacijos apie tėvų įsijungimo į darželio/mokyklos gyvenimą galimybes (atitinkamai 43,3% ir 50%), bei apie kitų specialistų teikiamą pagalbą vaikams (atitinkamai 38,5% ir 70%)

Apibendrinant galima teigti, kad atsakymų pasiskirstymas nėra tolygus: svarbiausios temos visoms tiriamųjų grupėms *daugiausia siejasi su vaiko ugdymu ar priežiūra*. Analizuojant tėvų informavimo turinį ypač išryškėja tokių temų svarba: tai **vaiko sveikata, maitinimas, elgesys, vaiko bendravimas su draugais, vaiko pasiekti rezultatai**. Šios temos, pagal visų tyrime dalyvavusių vertinimą, patenka į dešimties svarbiausių temų, kuriomis norėtų/turėtų būti informuojami tėvai, sąrašą.

Išanalizavus duomenis pagal tėvų gyvenamąją vietą, tarp atsakymų išryškėjo statistiškai reikšmingi skirtumai. Tyrimas parodė, kad *kaimuose gyvenantiems tėvams* mažiau svarbu, kad juos informuotų apie

vaikų gebėjimus ($p < 0,001$), emocijas ($p < 0,0001$), pasirengimą mokyklai ($p < 0,0001$), papildomą ugdymą ($p < 0,01$), tėvų ugdymo pagalbą vaikams ($p < 0,001$). Jiems nei miestiečiams svarbiau gauti informaciją apie vaikų poreikius ($p < 0,01$), darželyje/mokykloje vykdomus projektus ($p < 0,01$).

Jeigu tėvai abu dirba, jiems labiausiai rūpima informacija apie *vaikų miega*, o jei iš tėvų dirba tik vienas, ši tema nėra tokia reikšminga. Statistiškai reikšmingas skirtumas tarp šių tėvų grupių nuomonės yra toks - ($p < 0,0001$).

Siekiant detaliau ištirti tėvų pageidaujamos informacijos turinį, buvo atliktas kokybinis tyrimas. Duomenys pristatyti 12 lentelėje.

12 lentelė

Šeimų pageidaujamos informacijos turinio kategorijos

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius (tėvų, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas/ tėvų, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigas)	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Pasiekimai, gebėjimai		67/15	<Vaiko gebėjimų ugdymas>, <Apie vaiko pasiekimus>; <Vaiko sugebėjimai; kalbinius gebėjimus>; <Apie vaiko daromą pažangą ugdant įv. gebėjimus>; <Apie vaiko sugebėjimus ir pasiekimus>...
Charakteris		6/0	< Charakterio savybes>; <Aktyvių vaikų charakterio ugdymas>...
Psichologija vaikų		11/4	<Amžiaus tarpsnio psichologija>; <Psichologinių straipsnių>; <Vaikų psichologiją>; <Psichologinių patarimų>; <Vaiko psichologinė raida>; <Apie psichologines problemas>; <Psichologinė informacija>; <Vaiko psichologinė savijauta>
Ugdymą	Metodai,	36/5	<Ugdymo metodai>; <Apie ugdymo programas, metodus>;
	Programos	36/5	<Apie ugdymo programų pasikeitimus mokslo metų pradžioje>; <Apie ugdymo programas, metodus>; <Apie vaiko ugdymo ypatumus>
	Vertinimas	3/2	<Apie vaiko pasiekimus, jų vertinimą>; <Vaikų pasiekimų vertinimas>;
Papildomas ugdymas		13/2	<Apie darželio-mokyklos papildomas paslaugas (būrelius ir pan.)>; <Papildomas veiklas darželyje>; <Užsiėmimus; papildomą ugdymą>; <Būrelių veiklas>; <Apie papildomą ugdymą darželyje (meno, sporto ir kt.būrelius, užsiėmimus)>...
Adaptacija		5/5	<Apie adaptaciją>; <Vaiko adaptaciją ir elgesį>; <Tėvų pagalba adaptacijos laikotarpiu>;
Bendravimas	Tėvai – vaikai; Vaikai-vaikai; Daželio personalas- vaikai	29/8	<Bendravimą su draugais>; <Kaip vaikui sekasi bendrauti su kitais vaikais ir auklėtojais>; <Bendravimas su supančiais žmonėmis>; <Ar bendrauja su kitais vaikais>; <Tėvų ir vaikų bendravimas>; <Bendravimą su bendraamžiais>; <Apie vaiko bendravimą su vaikais ir auklėtoja>; <Vaikų bendravimas su auklėtojais, grupės vaikais, mokykla>;
Elgesys		47/6	<Kokių pokyčių pastebi auklėtojos vaiko sveikatoje, elgesyje>; <Kaip vaikas elgiasi; vaiko elgesys ir emocijos>; <Kaip elgiasi mano vaikas>; <Vaiko elgesys grupėje>; <Apie vaiko bendravimą ir elgesį su aplinkiniais>; <Informacija apie vaiko elgesį tam tikrose situacijose>; <Apie vaiko elgesį grupėje ir ugdymo metu>; <Kaip vaikas elgiasi ir adaptuojasi grupėje?>
Šventės		4/0	<Renginiai ugdymo įstaigoje>; <Šventės>; <Apie įvairius

			renginius įspėjant iš anksto>; <Darželio renginiai>...
Dienotvarkė		2/0	<Apie vaiko dienotvarkę>
Bendros žinios		2/1	< T.p. bendras žinias apie darželį>
Sveikata		26/13	<Vaiko sveikata>; <Sveikatingumo>; <Apie savo vaiko sveikatos būklę esant darželyje>; <Vaiko grūdinimas>; <Vaikų sveikatos: maitinimo, grūdinimo, fizinių pratimų,...>; <Mityba ir sveikata>
Priežiūra		2/2	<Apie vaiko priežiūrą>
Mityba		8/3	<Mityba ir sveikata>; <Į ką turėčiau atkreipti dėmesį, kas susiję su mano vaiku: nebendruoja gal, nevalgo, nemiega>; <Dėl maitinimo>; <Vaikų sveikatos: maitinimo, grūdinimo, fizinių pratimų,...>
Mokslinės informacijos		2/0	<Apie naujausius mokslinius tyrimus, susijusius su vaikų ugdymu.>;<Mokslinės informacijos>
Pasirengimas mokyklai		13/2	<Vaiko pasirengimą toliau eiti į mokyklą>; <Kaip vaikams sekasi ruoštis mokyklai>; <Apie informaciją ruošiantis mokyklai>;
Švietimo naujovės		1/3	<Švietimo naujovės>
Spec. poreikiai		1/0	<Apie specialiuosius poreikius>
Pagalba tėvams-tėvų pagalba		2/0	<Pagalba tėvams auklėjant aktyvius vaikus>; <Tėvų pagalba adaptacijos laikotarpiu. Tėvų pagalba ugdant vaiką>
Auklėjimas		8/0	<Apie auklėjimo problemas>; <Apie auklėjimo ypatumus>; <Kaip teisingai auklėti, ugdyti vaiką>..
Mokymas		5/0	<Apie vaiko mokymą namuose>; <Apie vaikų mokymąsi>....
Mokesčiai		0/3	<Darželio mokesčiai>

Labiausiai tiek lankančių, tiek nelankančių ikimokyklinės įstaigas tėvus domina vaikų pasiekimai ir gebėjimai (<kalbiniai gebėjimai>; <Apie vaiko daromą pažangą ugdant įv. gebėjimus>;<Apie vaiko sugebėjimus ir pasiekimus>...). Be to, tėvams yra svarbus ir ugdymo procesas, programos, metodai, vertinimas, pvz. tėvus domina informacija <Apie ugdymo programų pasikeitimus mokslo metų pradžioje>; <Apie ugdymo programas, metodus>; <Apie vaiko ugdymo ypatumus>; <Apie vaiko pasiekimus, jų vertinimą>; <Vaikų pasiekimų vertinimas>. Tėvams yra reikšminga informacija ir apie vaikų elgesį ikimokyklinėje įstaigoje ir už jos ribų. Tėvus domina tiek individualus vaiko elgesys (<kaip elgiasi mano vaikas>), tiek ir elgesys grupėje, bei bendravimas su aplinkiniais (<Vaiko elgesys grupėje>; <Vaiko bendravimas ir elgesys su aplinkiniais>). Be to, tėvams yra svarbi informacija ir apie vaiko elgesį įvairiose situacijose bei ugdymo procese. Tėvai taip pat nori sužinoti apie vaiko elgesį ir adaptaciją grupėje (<Apie vaiko elgesį grupėje ir ugdymo metu>; <Kaip vaikas elgiasi ir adaptuojasi grupėje?>). Tėvus taip pat domintų informacija, kuri apdėtų jiems suprasti vaiko elgesį siejant jį su emocijomis ir vaiko psichine sveikata (<Kokių pokyčių pastebi auklėtojos vaiko sveikatoje, elgesyje>; <Kaip vaikas elgiasi; vaiko elgesys ir emocijos>). Kitas tėvams rūpimos informacijos turinys yra vaiko sveikata. Tėvus domintų tiek bendrieji klausimai vaiko sveikatingumo, sveikatos, tiek ir klausimai apie jų vaiko sveikatos būklę darželyje (<Vaikų sveikatos: maitinimo, grūdinimo, fizinių pratimų,...>; <Mityba ir sveikata>).

Abiejų tikslinių grupių tėvams *mažiau reikšminga* būtų tokio pobūdžio informacija: vaikų psichologija, papildomas ugdymas, adaptacija, šventės, pasirengimas mokyklai. Vaiko psichologijos srityje

tėvams būtų reikšminga tokia informacija: vaiko psichinė raida, problemos, psichinė savijauta ir t.t. Papildomo ugdymo srityje tėvai norėtų sužinoti apie <Papildomas veiklas darželyje>; <Būrelių veiklas>. Tėvus domina tiek tėvų ir vaikų, tiek ir vaikų-vaikų bei darželio personalo ir vaikų bendravimo problemos. Tėvai norėtų gauti informaciją apie bendravimą (<Bendravimą su draugais>; <Kaip vaikui sekasi bendrauti su kitais vaikais ir auklėtojais>; <Bendravimą su bendraamžiais>; <Apie vaiko bendravimą su vaikais ir auklėtoja>). Tėvai domisi informacija apie tai, kaip vaikai bendrauja su įvairiais žmonėmis (<Bendravimas su supančiais žmonėmis>). Be to, tėvams yra svarbios žinios ir apie tai, kaip vaikai geba bendrauti tiek su vaikais, tiek ir su pedagogais. Taigi, tėvai domisi ta vaiko bendravimą IPRU įstaigoje apibūdinančia informacija, kuri jiems padėtų atsakyti į klausimą: ar jų vaikas turi pakankamai patirties, kuri yra jam būtina bendraujant su pačiais įvairiausiais žmonėmis (vaikais, pedagogais bei darželio personalu). Nedidelę dalį abiejų grupių tėvų domina vaikų pasirengimo mokyklai klausimai. Tėvams būtų svarbi bendrojo pobūdžio informacija apie vaikų pasirengimą mokyklai bei konkreti informacija, padedanti jiems atsakyti į klausimą <Kaip vaikams sekasi ruoštis mokyklai?>.

Mažiau reikšminga tėvams yra tokio turinio informacija: mityba, šventės, vaikų auklėjimas, mokymas. Iš mitybos srities tėvus domintų tiek bendrosios vaikų maitinimo ir mitybos problemos, tiek ir sveikata, susijusi su vaiko mityba. Be to, tėvams yra svarbi informacija padedanti jiems atsakyti į konkrečius klausimus, susijusius su vaiko mitybos problemomis, pvz.: <Į ką turėčiau atkreipti dėmesį, kas susiję su mano vaiku: nebendrauja gal, nevalgo, nemiega>. Tėvai norėtų tokios informacijos iš vaikų auklėjimo srities: auklėjimo problemos, auklėjimo ypatumai. Be to, domintų konkretūs patarimai apie jų vaiko auklėjimą (<Kaip teisingai auklėti, ugdyti vaiką>). Iš mokymo srities tėvus domintų tokia informacija: <Apie vaiko mokymą namuose>; <Apie vaikų mokymąsi>. Tiek iš auklėjimo, tiek iš mokymo srities norėtų gauti informaciją tik tie tėvai, kurių vaikai lanko IKRP įstaigas. Mažai reikšminga tėvams informacija būtų tokia: bendros žinios apie ikimokyklinio ugdymo įstaigą, apie dienotvarkę, šventes vykstančias įstaigoje, mokslinę informaciją, pateikianti naujausių mokslinių tyrimų apie vaikų ugdymą, švietimo naujovės apskritai, specialūs vaikų poreikiai bei pagalba tėvams.

Visiškai nereikšminga informacija tėvams, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas yra tokioje srityje: mokesčiai už vaikų darželį. Tėvams, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigų mažiausiai reikšminga yra tokia informacija: pagalba tėvams ugdant vaikus, vaikų auklėjimo, mokymo klausimais, IKPRU įstaigos dienotvarkė, bendros žinios apie įstaigą ir šventės, vykstančios IKPRU įstaigose. Taigi, galima daryti išvadą, kad ši tėvų grupė mažai domisi tiek pačia įstaiga, vaikų gyvenimo ir ugdymo procesais, tiek ir vaikų gyvenimo organizavimo tvarka joje.

Kadangi analizuojant informavimo būdus išryškėjo IKPRU įstaigas lankančių vaikų tėvų poreikis ieškoti informacijos specialioje literatūroje, spaudoje, tai manėme tikslinga ištirti kokio turinio informacijos jie ten tiksi rasti. Tyrimas parodė, kad ieškomos informacijos turinys beveik nesiskiria nuo tos, kurios ieško ir kituose šaltiniuose.

Siekiant išsiaiškinti tėvams aktualiausią informaciją, susietą su švietimo pagalba, tėvų buvo paklausta, kokias temas parinktų, jeigu būtų atsakingi už informavimą apie tėvų švietimą. Gauti tyrimo duomenys pateikti 13 lentelėje.

13 lentelė

Aktualiausios temos šeimų informavimui apie švietimo pagalbą	
Kategorija	Teiginių skaičius (tėvų, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas/ tėvų, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigas)
Sveikata	41/4
Bendravimas, bendradarbiavimas	34/10
Elgesys	27/4
Papildoma veikla	17/4
Adaptacija	15/6
Psichologija	13/8
Mityba	11/4
Vaikų teisės, pareigos	10/6
Auklėjimas	9/4
Ugdymo metodai	7/2
Tėvų pagalba	6/3
Pasirengimas mokyklai	5/5
Gabumai	2/6
Saugumas (elgesys gatvėje ir kt.)	1/6
Vaikų priežiūra	1/5
Vaikų saviraiška	1/4
Vaikų ir tėvų santykiai	0/6
Vaikų poreikiai	0/4
Kūrybiškumo ugdymo galimybės	0/4
Padėtis šeimoje	0/3
Mokymas	2/0
Švietimo naujovės	1/1
Žaidimų aikštelių sutvarkymas	0/2
Miegas	0/2
Vaikų kelionės	0/2

Abiejų tikslinių tyrime dalyvavusių tėvų grupių atsakymuose ypatingai buvo akcentuojamos 3 temos: vaikų sveikata, bendravimas ir bendradarbiavimas, elgesys. Tai temos, kurios yra susijusios su vaiko socialine-komunikacine elgsena ir sveikata. Kitos trys mažiau reikšmingos temos tėvam yra: papildoma veikla, vaikų adaptacija ir psichologija. Taigi, vėl tėvai nurodė tas temas, kurios nėra tiesiogiai susijusios su vaiko tiesioginiu ugdymosi procesu, o tik su psichinėmis, adaptacinėmis vaiko elgesio problemomis. Kitos, mažiau reikšmingos būtų šios trys temos: vaikų mityba, teisės, pareigos, auklėjimas. Dar kitos trys temos, kurias nurodė nedidelė dalis tėvų yra šios: ugdymo metodai, tėvų pagalba, pasirengimas mokyklai. Tėvai, kurių vaikai lanko IKPRU mažiausiai dėmesio skirtų tokioms temoms: vaiko saugumas, saviraiška, vaiko priežiūra. Šias temas rinkęsi tik vienetai. Šios grupės tėvai visai nesirinkė tokių temų, kaip: vaikų poreikiai, padėtis šeimoje, žaidimų aikštelių sutvarkymas, vaikų ir tėvų santykiai, miegas, vaikų kelionės. Taigi, ši tėvų grupė nesirinkė temų, kurios yra susijusios su vaiko, kaip individualybės sklaida ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje (vaikų poreikiai, saviraiška). Taip pat tėvams atrodo nereikšminga vaikų

situacija šeimoje, vaiko ir tėvų santykiai, o taip pat vaikų kūrybiškumo ugdymas. Todėl tėvams nėra svarbi ir žaidybinė vaiko aplinka įstaigos teritorijoje, nes jie nesirinktų temos „žaidimų aikštelės sutvarkymas“. Tėvai nesidomi temomis, kurios apima vaikų laisvalaikį, pvz.: vaikų kelionės.

Tėvai nurodydami temas, kuriomis jie yra geriausiai informuoti, beveik neakcentavo šių temų <sveikata“, „bendravimas bendradarbiavimas“, <pasiregimas mokyklai>. Tai temos, kurios susijusios su veikla, reiškiančia ryšius tarp vadovų ir tėvų. *Galima formuluoti prielaidą, kad tos veiklos sritys kur vadovams ir tėvams reikia bendradarbiauti, nesiejamos su reikšmingos informacijos suteikimu.*

Tėvai, kurių vaikai nelanko IKPRU nenurodė nei vienos temos, kuri jiems nebūtų reikšminga.

Taigi, jeigu tėvai būtų situacijoje, kai jie, o ne vadovai ar pedagogai lieka atsakingi už švietimą ir informacijos suteikimą, tėvai rinktųsi tas pačias temas, kurias rinkosi ir anksčiau: *vaiko sveikata, bendravimas, elgesys.*

Atlikto tyrimo pagrindu galima formuluoti išvadas. Tėvai pageidautų temų iš vaikų ugdymo srities. Visų pirma tokių: vaiko pasiekimai, pažanga, vaikų ugdymo programos, metodai, vaikų pasiekimų vertinimas. Nurodoma kada ir koku laiku būtų reikšmingos temos apie ugdymo programas. Tėvai teigia, kad tokios temos juos ypač domintų mokslo metų pradžioje, nes būtų įdomu sužinoti apie <vaikų ugdymo programų pasikeitimus>.

Abiejų tikslinių grupių tėvams ne itin reikšminga informacija būtų tema <vaiko pasirengimas mokyklai>. *Galima formuluoti prielaidą, kad šių veiklos sritį tėvai priskiria pedagogams, kiek pedagogai joje išvelgia savo prioritetinį vaidmenį ir priskiria šią sritį formaliajam ugdymui.*

Jei tėvų pageidaujamos ir jiems būtinos informacijos tematika beveik sutampa, tai dviem skirtingoms tėvų grupėms, kurių vaikai lanko ar nelanko IKPRU įstaigas, nesvarbios informacijos tematika skiriasi. Pvz.: tėvams, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas, nesvarbi informacija tema „mokesčiai vaikų darželyje“, o tėvams, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigas, nesvarbi informacija tema „pedagoginė pagalba auklėjimo, mokymo srityse“. Tai sritys, kurios tėvams nepriklauso ir todėl jie nepakankamai domisi informacija šiose srityse, bei neturi praktinės veiklos patirties jose, nes, kaip parodė ankstesni duomenys, informacija tėvams yra reikšminga ta, kurią jie gali įgyti veikloje.

Kokybinis tyrimas leidžia teigti, kad abiejų grupių tėvams pageidaujama informacija apima vaiko savybes, gebėjimus, bendravimą ypač grupėje plačiame kontekste vaikas-vaikas, vaikai-pedagogai. Tėvai pageidauja informacijos vaiko sveikatos, būklės tema, vaiko sveikatinimo galimybėmis.

Juos itin domina platus vaiko elgesio klausimų spektras, leidžiantis jiems suprasti: kas yra elgesys, kaip elgiamasi darželyje, kokie pokyčiai įvyksta vaiko elgesyje darželyje, kaip elgesys siejamas su emocijomis, kaip elgesys siejasi su bendravimu (<kaip elgiasi mano vaikas ir ką aš galiu jo elgesyje pakeist>).

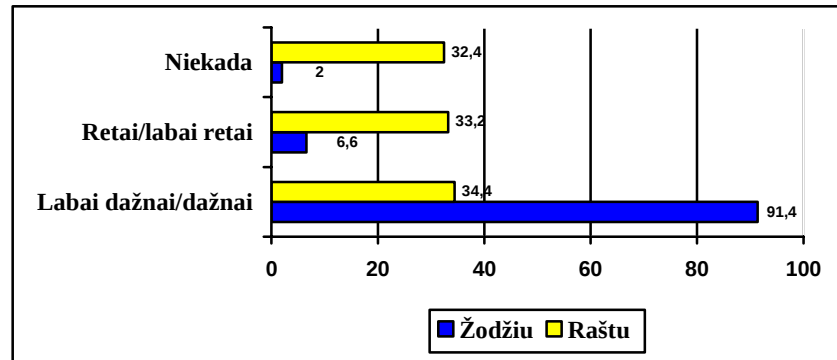
III.3.3. Gyventojų informavimo IKPR ugdymo klausimais būdai ir formos: pasiūlos ir poreikio analizė

Šeimų informavimo apie IKPR ugdymą būdai (*tėvų ir pedagogų požiūris*). Toliau tyrėme pagrindinių informacijos apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą vartotojų – tėvų - nuomonę apie taikomus informavimo būdus. Kadangi informacijos turinys yra užfiksuotas tam tikruose šaltiniuose ir turi specifinius sklaidos būdus, tai ne mažiau svarbu analizuoti kokiais informavimo būdais naudojasi tėvai, siekdami gauti norimos informacijos ir kokiais pedagogai, siekdami ją skleisti. Juolab, atsižvelgiant į visuomenės daugiasluoksniškumą (turtinės padėties, gyvenamosios vietos ir kt. atžvilgiu), ieškomos/gaunamos informacijos šaltinių ir jos sklaidos laukas taip pat tampa įvairesnis. Kinta ir techninės galimybės, kurios tradicinius informacijos gavimo šaltinius ir būdu pakeičia naujais. Kita vertus, skirtingos galimybės gali lemti skirtingų informavimo būdų ir šaltinių naudojimą.

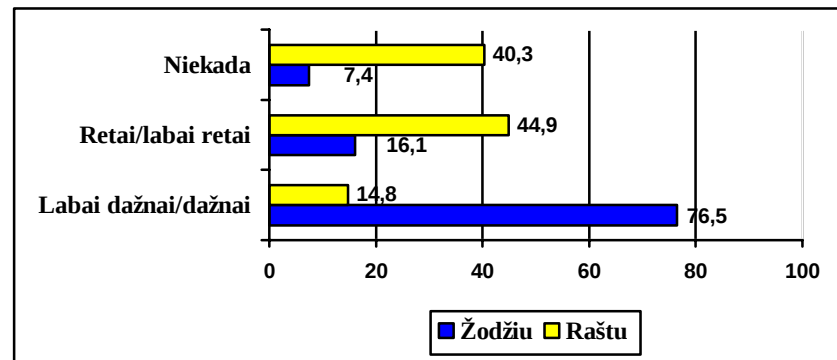
Siekiant tikslinėms tiriamųjų grupėms aiškiau pateikti formuluotes apie informavimo būdus, juos susiejome su šaltiniais, iš kurių tėvai gauna informaciją. T.y. juos perfrazavome akcentuojant ne veiksmą, o šaltinį (*vietoje „skaitydami vietinę spaudą“ rašėme „vietinė spauda“ ir pan.*). Tėvams ir pedagogams reikėjo įvertinti pateiktus teiginius atsakant į klausimą *kas dažniausiai suteikia informaciją šeimoms apie IKPR amžiaus vaikų ugdymą*. Pateiktus teiginius sugrupavus pagal tam tikrus jiems būdingus bruožus, sąlyginai buvo išskirti tokie informavimo būdų blokai: 1) *informavimo pagal naudojamą komunikacijos formą būdai*; 2) *informavimo pagal naudojamąsi medijomis būdai*; 3) *institucionalizuotos informacijos teikimas (pagal institucijas, kurios teikia informaciją)*; 4) *informavimas pagal informaciją teikiančius asmenis*.

Blokuose esantys būdai neapima visos galimos būdų įvairovės. Todėl tiriamieji galėjo pasiūlyti jiems aktualų informacijos gavimo būdą, kurio nėra klausimyne. Išanalizavus duomenis paaiškėjo, kad savo pasiūlymų tiriamieji nepateikė. Matomai juos tenkino pateiktas sąrašas.

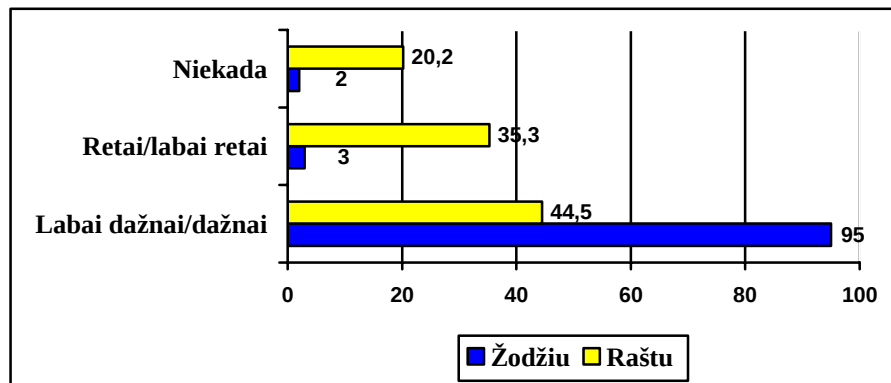
Informavimo pagal naudojamą komunikacijos formą būdai. Pirmiausia siekėme išsiaiškinti kokių būdu pagal naudojamą komunikavimo formą (žodinę ar rašytinę) tėvai gauna, o pedagogai pateikia informaciją dažniausiai. Tyrimo duomenys vaizdžiai iliustruoti 27- 29 paveiksluose.

27 pav. Būdai, kuriais šeimos dažniausiai informuojamos IKPR ugdymo klausimais (šeimos, kurių vaikai lanko darželius/mokyklas)

28 pav. Būdai, kuriais šeimos dažniausiai informuojamos IKPR ugdymo klausimais (šeimos, kurių vaikai nelanko darželių/mokyklų)

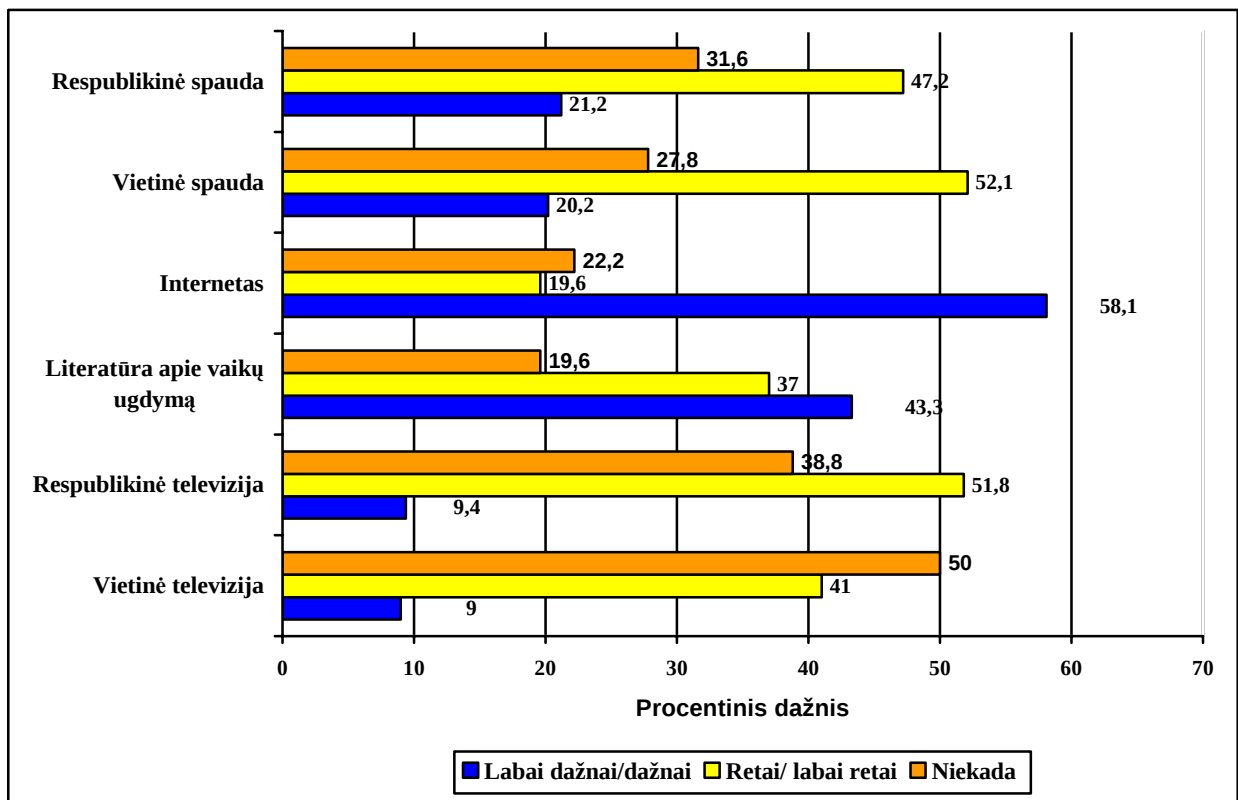

29 pav. Būdai, kuriais pedagogai dažniausiai pateikia tėvams informaciją apie IKPR ugdymą

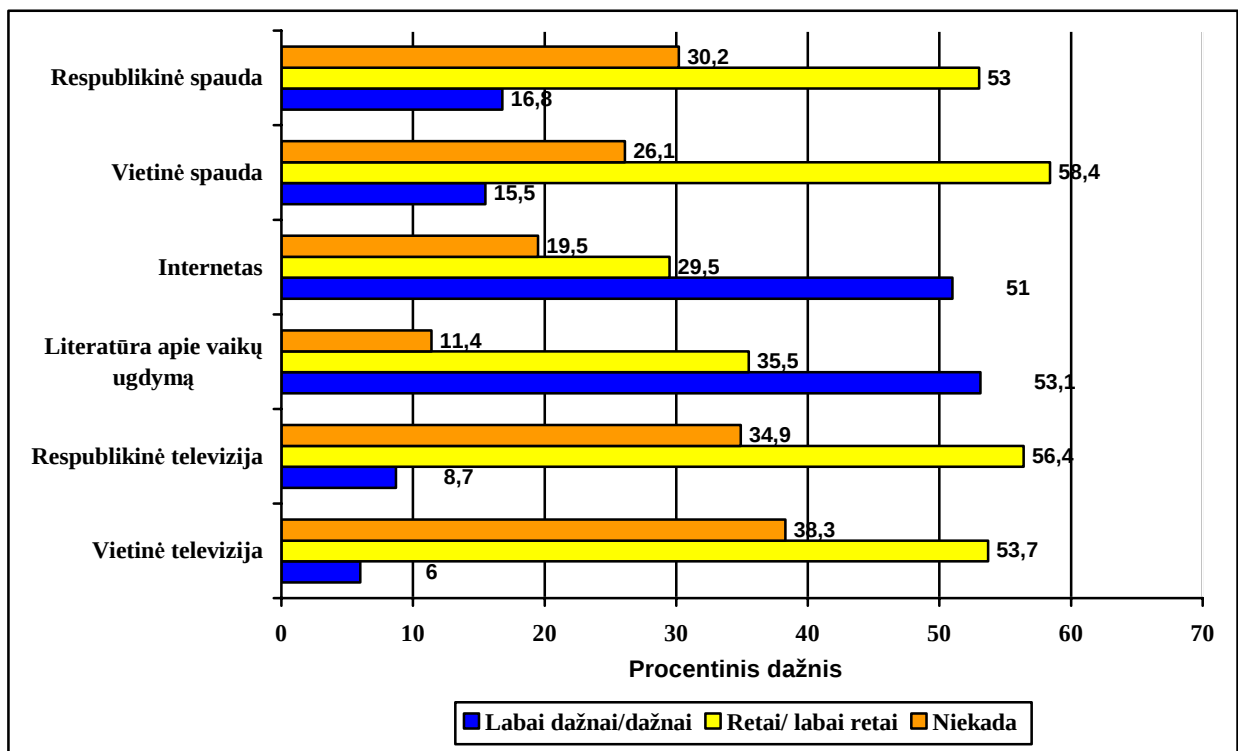
Išanalizavus tyrimo duomenis galima teigti, kad abiejų tikslinių tyrimo grupių tėvai informaciją apie IKPR amžiaus vaikų ugdymą dažniausiai gauna žodiniu būdu (atitinkamai 91,4% ir 76,5%). Tokį pat būdą naudoja ir pedagogai. Beveik pusė pedagogų teigia, kad jie naudoja ir rašytinį informacijos perdavimo būdą (44,5%). Apibendrinant galima teigti, kad *žodinis informacijos perteikimo būdas yra kur kas dažniau naudojamas, nei kad rašytinis*.

Informavimo pagal naudojimąsi medijomis būdai.

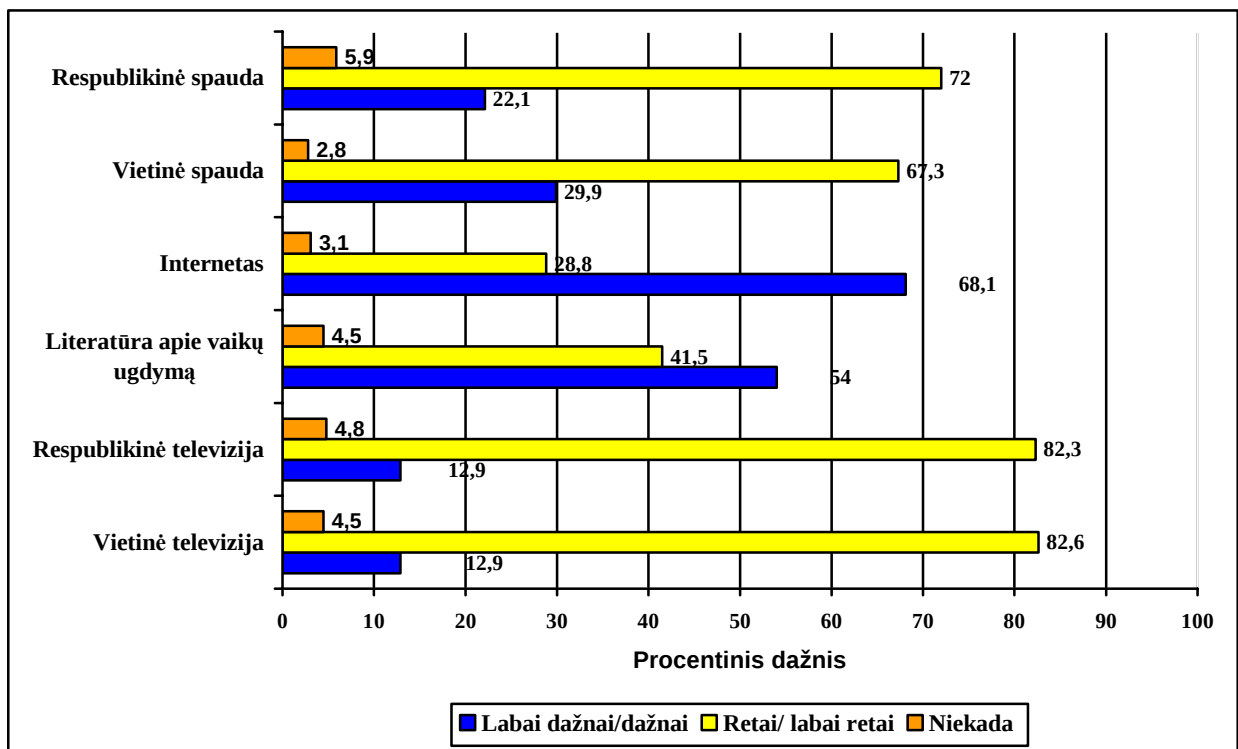
Toliau tyrėme informacijos sklaidos, susietos su medijų panaudojimu, būdus. Apibendrinant tyrimo duomenis, atsakymai „labai dažnai“ ir „dažnai“ bei atsakymai „retai“ ir „labai retai“ apjungti. Tyrimo duomenys užfiksuoti 30-32 paveiksluose.

30 pav. Būdai, kuriais šeimos dažniausiai informuojamos IKPR ugdymo klausimais (šeimos, kurių vaikai lanko darželius/mokyklas)

31 pav. Būdai, kuriais šeimos dažniausiai informuojamos IKPR ugdymo klausimais (šeimos, kurių vaikai nelanko darželių/mokyklų)

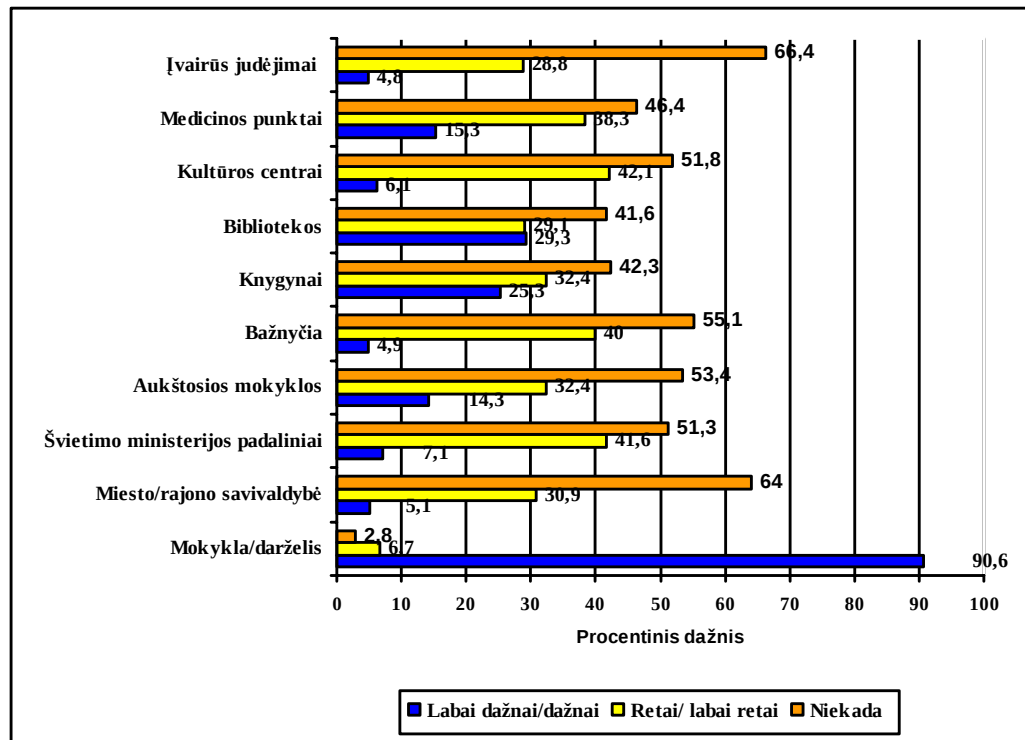

32 pav. Informavimo būdai, kuriais pedagogų manymų šeimos gauna informaciją apie vaikų ugdymą

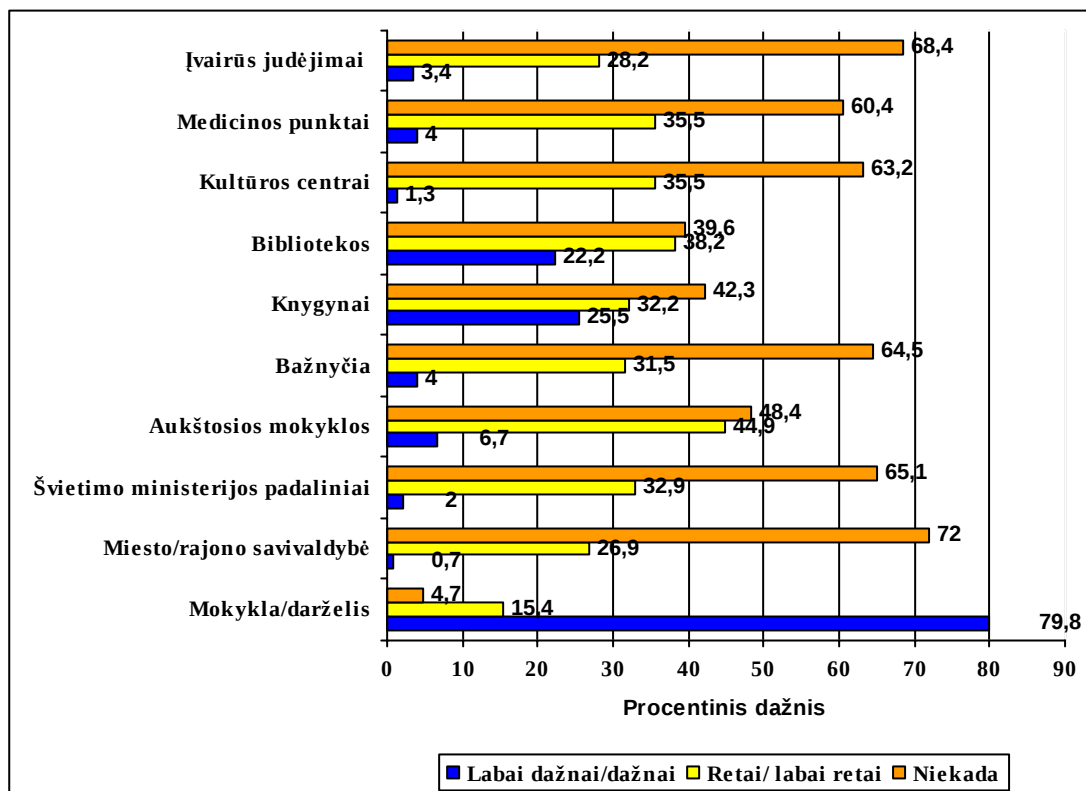
Tyrimas rodo, kad tėvai, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas daugiausiai informacijos gauna naudojantis internetu (58,1%). Taip pat informacijos daug gauna skaitydami specialią literatūrą (43,3%). Panašiais būdais informaciją gauna ir darželio nelankančių vaikų tėvai (atitinkamai 51% ir 53,1 %).

Pedagogai taip pat mano, kad naudojantis šiais būdais tėvai gauna jiems rūpimos informacijos vaikų ugdymo klausimais (atitinkamai 68,1% ir 54%). Kaip mažiausiai informacijos suteikiančius būdus abiejų tikslinių grupių tėvai laiko tiek vietinę, tiek ir respublikinę televiziją. Pedagogai televiziją vertina kiek geriau, nei vietinę ir respublikinę spaudą.

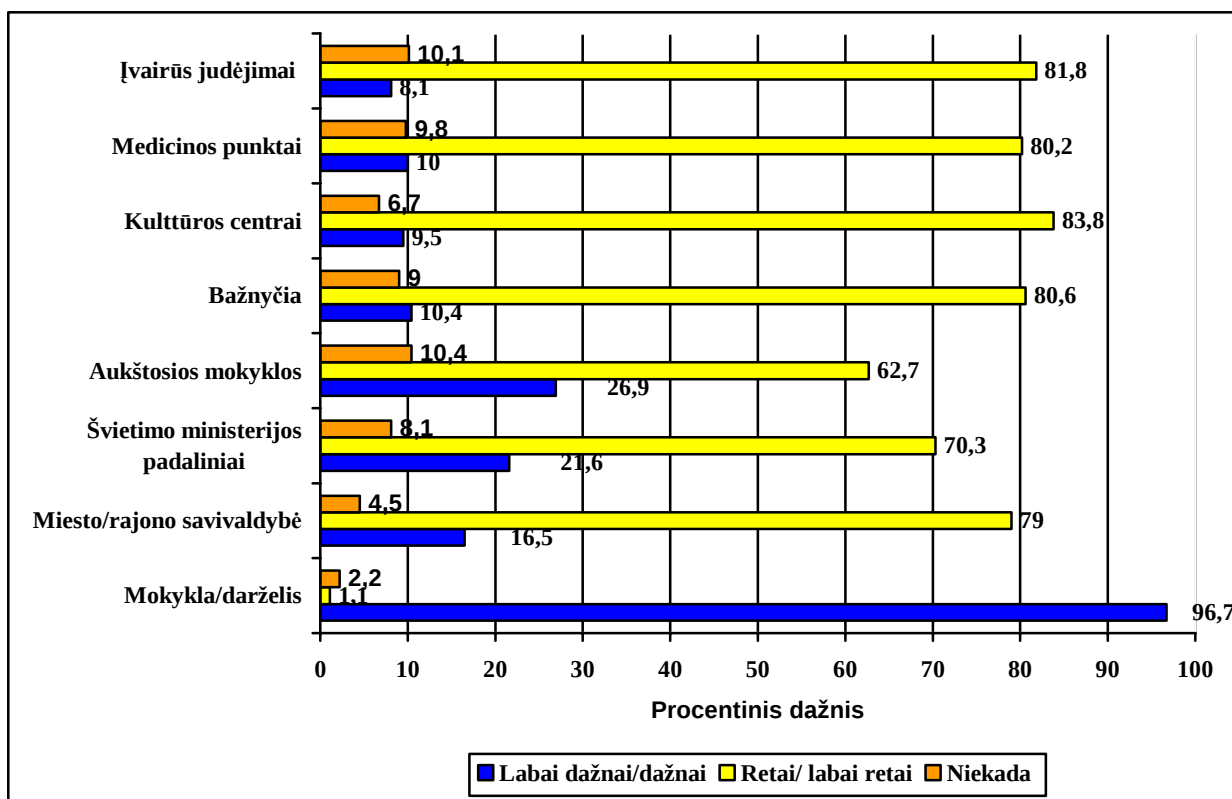
Institucionalizuotos informacijos teikimas. Tyrimo duomenys iliustruoti 33-35 paveiksluose.

33 pav. Šeimų nuomonė pagal institucionalizuotos informacijos teikimą apie IKPR ugdymą (šeimos, kurių vaikai lanko darželius/mokyklas)

34 pav. Šeimų nuomonė pagal institucionalizuotos informacijos teikimą apie IKPR ugdymą (šeimoms, kurių vaikai nelanko darželių/mokyklų)

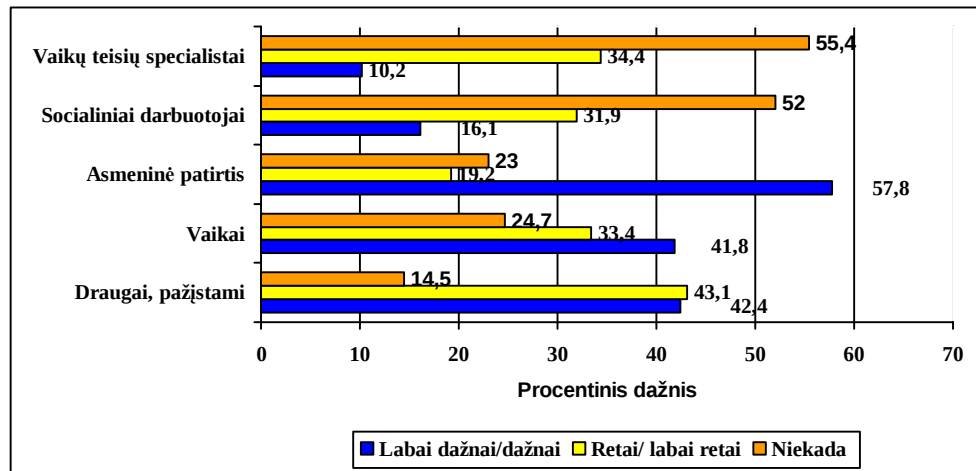

35 pav. Pedagogų nuomonė pagal institucionalizuotos informacijos teikimą šeimoms apie IKPR ugdymą

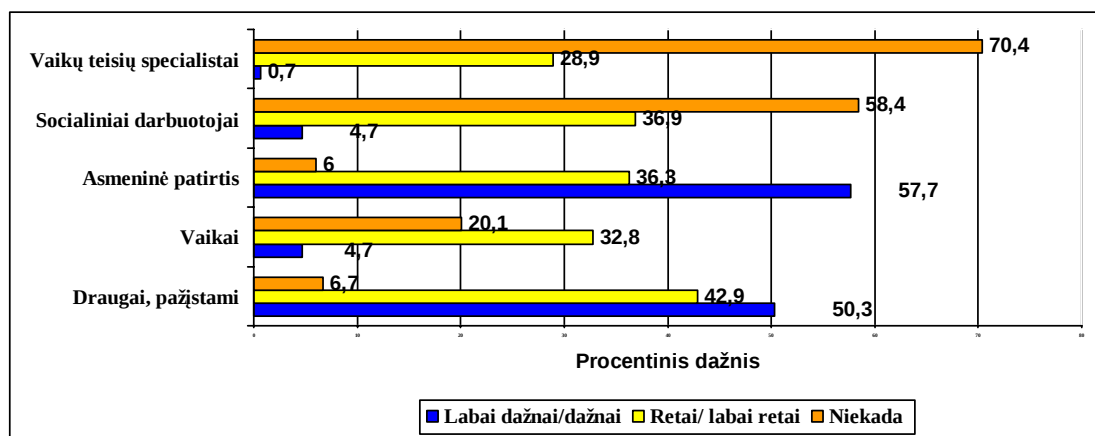
Išanalizavus informavimo būdus, kuriuos apsprendžia gaunamos informacijos vieta (šiuo atveju institucijos), galima daryti išvadą, kad visos tiriamųjų grupės kaip pagrindinį būdą mato mokyklą/darželį.

Matomai toje vietoje, kur vaikas praleidžia didesnę dienos dalį ten ir galima gauti informacijos apie vaikų ugdymą. Ypatingai tos, kuri sietina su konkrečiu vaiku ir kuri labai aktuali tėvams (tą parodė informacijos turinio analizė, žr. 3.2 dalį). Pastebima dar ir tai, kad daugelį analizuojamų būdų abiejų tikslinių grupių tėvai įvertino kaip niekada nenaudojamų informacijai gauti. Tuo tarpu pedagogai juos mato kaip informacijos gavimo vietas ir būdus, kurie naudojami retai. Matomai, tėvai ne taip gerai informuoti kaip pedagogai apie galimus alternatyvius informacijos gavimo būdus ir vietas.

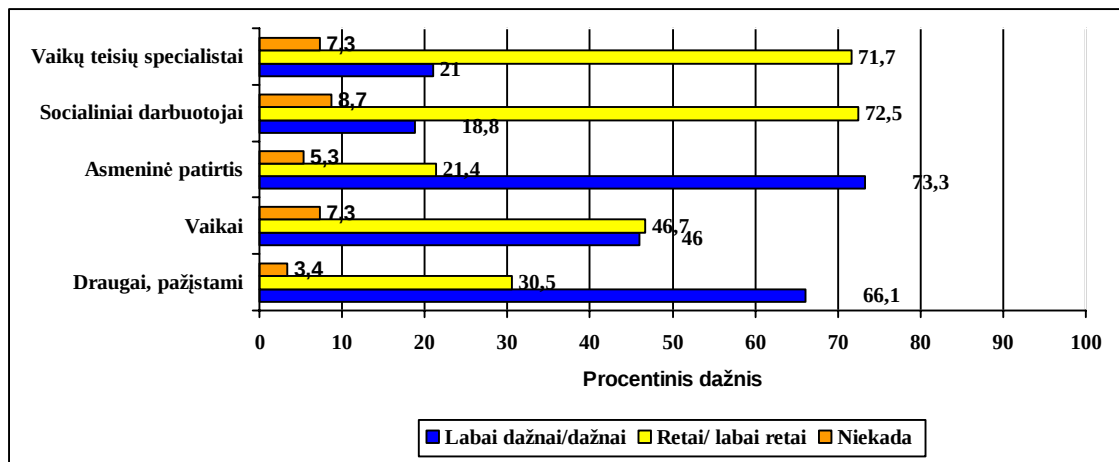
Informavimas pagal informaciją teikiančius asmenis. Tyrimo duomenys iliustruoti 36-38 paveiksluose.

36 pav. Informavimas pagal informaciją teikiančius asmenis apie IKPR ugdymą ugdymą (šeimoms, kurių vaikai lanko darželius/mokyklas)

37 pav. Informavimas pagal informaciją teikiančius asmenis apie IKPR ugdymą ugdymą (šeimoms, kurių vaikai nelanko darželius/mokyklas)

38 pav. Informavimas pagal informaciją teikiančius asmenis apie IKPR ugdymą (pedagogų nuomonė)

Išanalizavus šiam blokui priskirtus informavimo būdus, galima daryti išvadą, kad didžiausia dalis tiriamųjų pasikliauja savo patirtimi, tai reiškia jau turima informacija ir gebėjimu ją interpretuoti pagal įvairias situacijas. Taip pat daug informacijos gauna bendraudami su draugais ir pažįstamais. Lankančių IKPRU įstaigas tėvai ir pedagogai geriau vertina galimybes gauti informacijos per socialinius darbuotojus ir vaikų teisių specialistus, nei kad tie tėvai, kurių vaikai nelanko darželio. Tokiam rezultatui gali turėti įtakos tai, kad lankančių IKPRU įstaigą vaikų tėvams yra geresnės galimybės kontaktuoti su šiais specialistais, pedagogais.

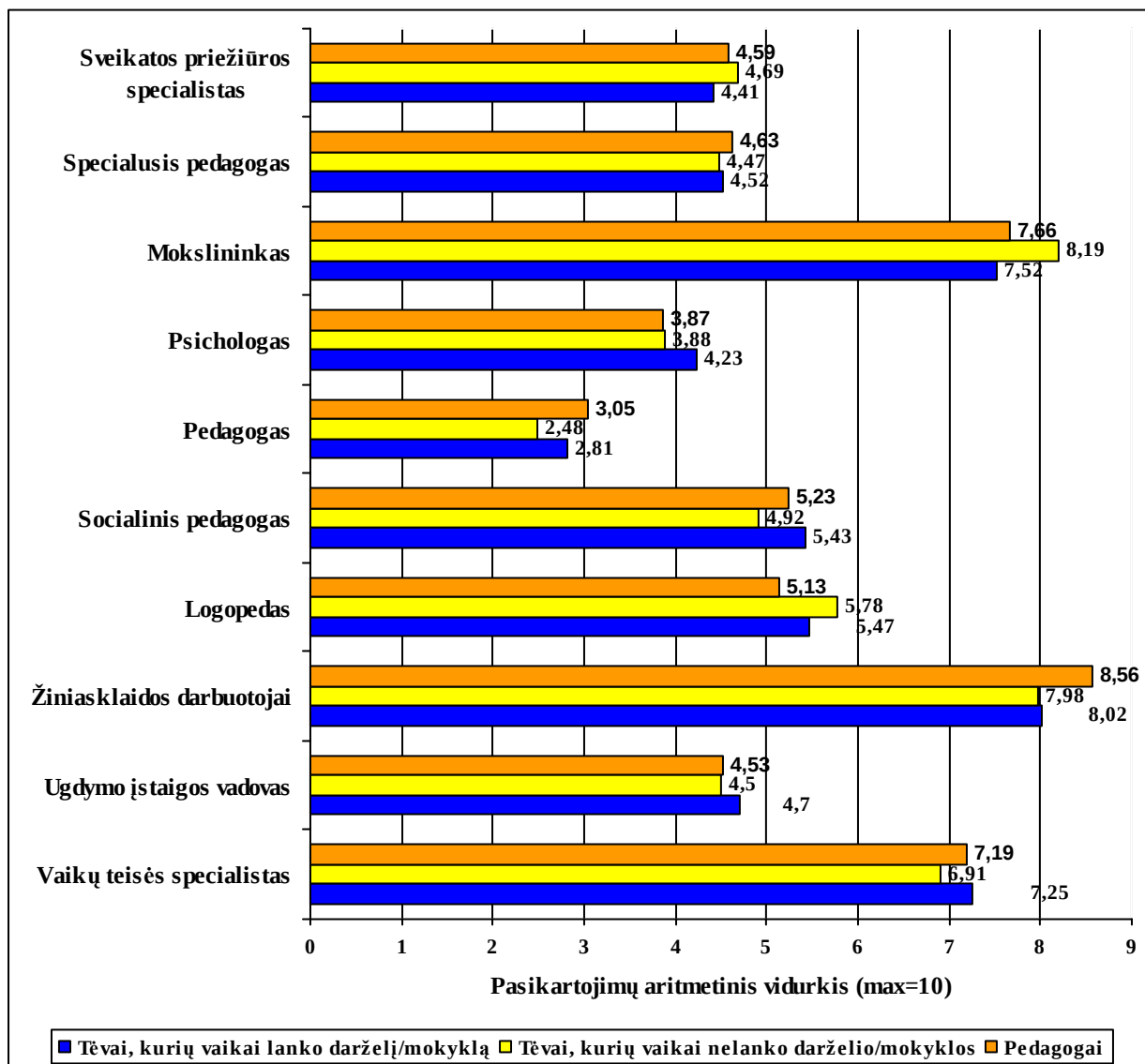
Išanalizavus gautus visų blokų duomenis bendrai pagal gyvenamąją vietą, darbingumą, šeimos sudėtį išryškėjo kai kurie statistiškai reikšmingi skirtumai.

Išryškėjęs statistinis reikšmingumas tarp tėvų atsakymų, kurie gyvena skirtingose vietovėse, leidžia teigti, kad kaime gyvenantiems tėvams rečiau nei miestiečiams informaciją suteikia rajono savivaldybė ($p < 0,001$), aukštosios mokyklos ($p < 0,0001$), bei nepasitenkina asmeninės patirties informacija ($p < 0,005$).

Mieste gyvenantiems tėvams daugiau nei rajonuose gyvenantiems informacijos gauna iš įvairios literatūros ($p < 0,001$), tėvų susirinkimuose ($p < 0,0001$), internete ($p < 0,001$), knygynuose ($0,0001$).

Šeimose, kuriose yra abu tėvai dirbantys daugiau informacijos gauna iš draugų, pažįstamų ($p < 0,001$) bei interneto ($p < 0,001$).

Toliau siekėme išsiaiškinti, kokie specialistai galėtų suteikti jiems rūpinamą informaciją. Tuo tikslu tėvams ir pedagogams reikėjo 10 balų sistema pagal svarbą (1 vieta - labiausiai svarbus, 2 – mažiau svarbus ir t.t.) įvertinti sąraše išvardintus specialistus. Į sąrašą buvo įtraukta tik dešimt specialistų, bet sąrašo gale tiriamieji galėjo pasiūlyti jiems svarbų, bet sąraše nepažymėtą specialistą. Kaip parodė duomenys, pasiūlymų pateikta nebuvo. Tyrimo duomenys iliustruoti 39 paveiksle. (Reikėtų atkreipti dėmesį, kad paveiksle pateikta mažiausiu įverčiu reikšmė yra suteikta svarbiausiai kategorijai (pvz., tėvams trūkstamos informacijos daugiausiai gali suteikti pedagogai)).

39 pav. Specialistai, kurie galėtų suteikti tėvams trūkstamos informacijos apie švietimo pagalbą (tėvų ir pedagogų nuomonės)

Remiantis tyrimo duomenimis, visų trijų tikslinių tiriamųjų grupių narių nuomonės yra panašios. Jų požiūriu daugiausiai trūkstamos informacijos jiems galėtų suteikti artimiausiai su vaiku bendraujantis specialistas – pedagogas. Toks pasirinkimas nestebina, nes, kaip parodė tėvų poreikio informacijai tyrimai, jiems aktualiausi tie klausimai, kurie susieti su jo vaiku konkrečiai. Įdomu pastebėti tai, kad ir pedagogai patys taip galvoja. Yra gerai, kai pedagogai pasitiki savo kompetencija, tačiau tai kartu verčia pagalvoti ir apie tai, ar kartais nėra siaurinamas tėvų interesų informacijai apie vaikų ugdymą ir švietimo pagalbą įvairovės laukas, kad apsiribojama informacija, susieta su konkrečiu vaiku, įstaiga, kurią lanko vaikas. Trūkstamos informacijos informantų prioritetai atiduoti psichologui ir įstaigos vadovui. Tai taip pat daugiau sietina su mikro aplinka. Bene mažiausią reitingą kaip informacijos skleidėjai turi mokslininkai. Svarbu pastebėti, kad pedagogai kiek geriau nei mokslininką įvertino žiniasklaidos darbuotoją. Šis faktas paantrina duomenis, kad tėvams ir pedagogams nėra aktualios tokios informacijos gavimo/teikimo formos, kaip seminarai, konferencijos (beje, mokslininkai rengia pernelyg mažai konferencijų, kurios būtų skirtos

tėvams). Tai leidžia manyti, kad šioje srityje tiek mokslo įstaigos, tiek už tėvų informavimo organizavimą atsakingos institucijos, asmenys neranda bendrų sąveikos ir bendradarbiavimo formų, o pedagogams trūksta informacijos sklaidos tarpininkui būtinų kompetencijų, gebėjimo valdyti metakalbą (moksline kalba pateiktą informaciją perteikti suprantamai).

Šeimų informavimo būdai (savivaldybės administracijos atstovų ir įstaigos vadovų požiūris). Informavimo sklaidos kokybė neretai priklauso nuo to, kaip ir koku būdu yra informuojami darželių/mokyklų vadovai, kas ir koku būdu informuoja pedagogus, per kuriuos dažniausiai informacija pasiekia ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvus. Kita vertus, tokia informacija turėtų pasiekti ir tas šeimas, kurių vaikai nelanko darželio/mokyklos.

Pirmiausia siekėme išsiaiškinti informavimo IKPR ugdymo ir švietimo pagalbos klausimais būdus, kuriuos naudoja savivaldybės įstaigų atstovai ir darželių/mokyklų administracija informuodami pedagogus, tėvus.

Paanalizuosime pedagoginio personalo informavimo būdus apie savivaldybėje priimtus sprendimu IKPRU srityje (14 lentelė).

14 lentelė

Savivaldybės administracijos darbuotojų taikomi informavimo būdai pedagogams apie IKPR ugdymą

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Parengimas dokumentine forma	1	<Parengiamo dokumentai ir teikiami susipažinimui bei vykdymui>
Seminarai, pasitarimai metodiniuose būreliuose	5	<Pasitarimų metu pateikiame informacija raštu ir perduodame ją įstaigų vadovams pasitarimų metu>, <informaciją teikia įstaigų vadovai, pavaduotojai metodinių būrelių pasitarimų metu>
Informavimas raštu	2	<kopijos siunčiamos įstaigoms>; <įstaigų vadovai informuoja darbuotojus>; <raštų, sprendimų, įsakymų kopijos įdedamos į įstaigų langelius>.
Informavimas elektroniniu paštu	2	<elektroniniu paštu informacijos skelbimas internete>
Pedagogų tarybos posėdžiai	1	<Pedagogų tarybos posėdžių metu informuojame apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą>
Stendinė informacija	2	<yra informacijos stendai, kurie pastoviai atnaujinami>.

Taikomi įvairūs pedagoginio personalo informavimo būdai, tačiau informacija dažniausiai pateikiama seminarų, pasitarimų metu (<Seminarai, pasitarimai metodiniuose būreliuose>). *Tai būdai, kurie orientuoti į pasyvų pedagoginio personalo dalyvavimą, nes jų vadovais būna savivaldybių atstovai.*

Kitos formos, tokios kaip „Informavimas elektroniniu paštu“, „Stendinė informacija“ ar informacijos perteikimas parengto dokumento forma reiškia netiesioginį perteikimą, o tik tarpinį, apeliuojant, jog darbuotojas savarankiškai susipažins su šia informacija. Tačiau šiam procesui yra būtina tam tikra patirtis, kurios ugdymui būdai nėra numatyti. Tokia forma kaip „Pedagogų tarybos, posėdžiai“ yra skiriama

įvairiems klausimams, todėl informacija, kuri yra būtina savivaldybės priimamiems sprendimams suvokti gali būti netinkama, nes sprendimai bus pateikiami kaip nurodymai, *apeliuojant į jų vykdymą, o ne informacijos esmę, jos supratimą*. Populiariai naudojama „stendinė informacija“ nesudaro pedagogams galimybių tiesiogiai bendrauti su sprendimų priėmėjais ir gauti iš jų informaciją apie sprendimų priėmimo procesus.

Taigi, *savivaldybių darbuotojai IKPRU įstaigų pedagoginį personalui priskiria tik vykdytojo funkcijas, nes pedagogai neturi teisės dalyvauti sprendimų priėmime, todėl nesiorientuoja į jiems būtinos informacijos pateikimą, kurios pagrindu ir yra priimami sprendimai*.

Paanalizuosime kokiais būdais savivaldybių darbuotojai informuoja pedagoginį personalą dėl tėvams teikiamos švietimo pagalbos (15 lentelė).

15 lentelė

Savivaldybės administracijos darbuotojų taikomi informavimo būdai pedagogams apie švietimo pagalbą

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Informavimas raštu	1	<Pasitarimų metu informaciją pateikiame raštu>
Informavimas internetinėje svetainėje	1	<Yra elektroninė svetainė, kurioje gali lankytis pedagogai ir joje šalia kitų klausimų primenama ir apie tėvų švietimą>.
Vadovų pasitarimai	3	<vadovų pasitarimų metu informuojame vadovus dėl informacijos būtinumo auklėtojams ar mokytojams>
Metodiniai būreliai	1	<Metodinių būrelių užsiėmimų metu siūlome nepamiršti parengti informaciją tėvams>
Informacijos pateikimas telefonu	1	<Kai kuriuos pedagogus individualiai pakviečiame telefonu dalyvauti mūsų posėdyje>.
Stendinė informacija	3	<savivaldybėje yra informacijos stendai, kuriuose informaciją gali rasti kiekvienas norintysis, tame tarpe ir pedagogai>

Dažniausiai taikomas personalo informavimo būdas yra „Vadovų pasitarimai“, kuriuose informacija perduodama netiesiogiai, o per tarpininkus t.y. IKPRU įstaigų vadovus. Tačiau tai informacija, primenanti vadovams jų administracinės funkcijas personalo informavimo srityje. Kita labiausiai priimtina forma savivaldybių darbuotojams yra „Stendinė informacija“, tačiau ji nėra taikyta tikslinei grupei – pedagogams, nes jie priskiriami grupei „<norintieji rasti informacijos, tame tarpe ir pedagogai>“. Paskirais atvejais yra taikomi tokie būdai: „Informavimas raštu“, „Informavimas internetinėje svetainėje“, „Metodiniai būreliai“. Toks būdas kaip „Informacijos pateikimas telefonu“ yra vienintelis iš būdų, kai pedagogams sudaromos galimybės dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose ir tiesiogiai gauti informacijos.

Kyla klausimas: kas dažniausiai informuoja pedagogus? Tai – įstaigų vadovai, metodinių būrelių vadovai, savivaldybių darbuotojai. Galima teigti, jog pedagogai beveik visuomet informaciją gauna netiesiogiai, nes ją perduoda įstaigų vadovai, kurie ją tiesiogiai išgirsta vadovams skirtose susirinkimuose. Kartais įjungiami ir žemesnės grandies specialistai, t.y. pavaduotojai. Reti atvejai, kai informacija pedagogams suteikia savivaldybių administracijos darbuotojai. Todėl *informacijos esmę pedagogai gali*

nepakankamai suvokti tos esmės reikšmingumo požiūriu, be to, jos procesai yra administruojami, todėl pedagogai gali prarasti poreikį gilintis į jos turinį.

Paanalizuosime tėvų informavimo būdus apie savivaldybėje priimamus sprendimus švietimo pagalbos srityje (16 lentelė). Tai svarbu daryti todėl, kad būtų galima išanalizuoti informacijos sklaidos kelius ir toms šeimoms, kurių vaikai nelanko darželio/mokyklos ir kurios neturi tiesioginio ryšio su konkrečia ugdymo įstaiga.

16 lentelė

Savivaldybės administracijos darbuotojų taikomi informavimo būdai šeimoms apie švietimo pagalbą

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Susitikimai su bendruomene	1	<tenka dalyvauti susitikimuose su bendruomenėmis>, <visada pasinaudoju galimybe man kalbėti viešai>
Tėvų susirinkimai	3	<tėvus informuoja įstaigų vadovai, tam skirtuose susirinkimuose>
TV laidose	1	Informuojame tėvus per vietinę TV
Elektroninis paštas, internetas	2	<yra internetiniai puslapiai, tiek savivaldybės, tiek ir mokyklų>
Stendinė informacija	2	<kiekvienoje grupėje yra tėvų lentos už kurių sutvarkymą atsakingi vadovai ir pedagogai>
Individuali konsultacija	1	<jeigu vadovas paprašo pakonsultuoti tėvų švietimo klausimais niekada neatsisakau>

Savivaldybių administracijos darbuotojai informuodami tėvus apie priimtus sprendimus dažniausiai naudoja formą „Tėvų susirinkimai“, tačiau šią formą jie taiko netiesiogiai, o deleguoja administracine tvarka IKPRU įstaigų vadovams ir mano, jog tokie susirinkimai įstaigose vyksta. Kitos dvi dažniau taikomos formos tai - „Elektroninis paštas, internetas“, „Stendinė informacija“. Tačiau pastaroji forma yra priskiriama vadovų ir pedagogų iniciatyvoms, jos taikymas suvokiamas, kaip savaime vykstantis procesas, kuris turi būti administruojamas IKPRU įstaigų vadovų. Paskirais atvejais yra taikomi du tiesioginio informavimo būdai, tai – „Susitikimai su bendruomene“, „Individuali konsultacija“. Tačiau jos yra taikomos, jeigu savivaldybės administracijos atstovai turi pomėgį šių formų taikymui, bet ne visuomet patys tai inicijuoja, o pasinaudoja esama situacija (<jeigu vadovas paprašo pakonsultuoti tėvų švietimo klausimais niekada neatsisakau>). Tad darželių/mokyklų nelankančių vaikų tėvams paliekami pastarieji būdai gauti informacijai, jei jie patys rodo iniciatyvą.

Kadangi už šeimų informavimą ugdymo klausimais didelė atsakomybės dalis tenka įstaigos vadovams, tai svarbu analizuoti būdus, kuriuos naudoja IKPRU įstaigos vadovai. Jiems reikėjo atsakyti į atviro tipo klausimą: kaip jūs informuojate šeimas apie priimtus sprendimus, susijusius su ikimokykliniu ir priešmokykliniu ugdymu bei tėvų švietimu? Tyrimo duomenys pateikti 17 lentelėje.

17 lentelė

[illegible]

Šeimų poreikis informavimo būdams apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą.

Kategorija	Tėvai, kurių vaikai nelanko mokyklos/darželio (%)	Tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą/darželį (%)
Žodžiu	55	71,9
Raštu	36,9	23
Neturi nuomonės	8,1	0,51

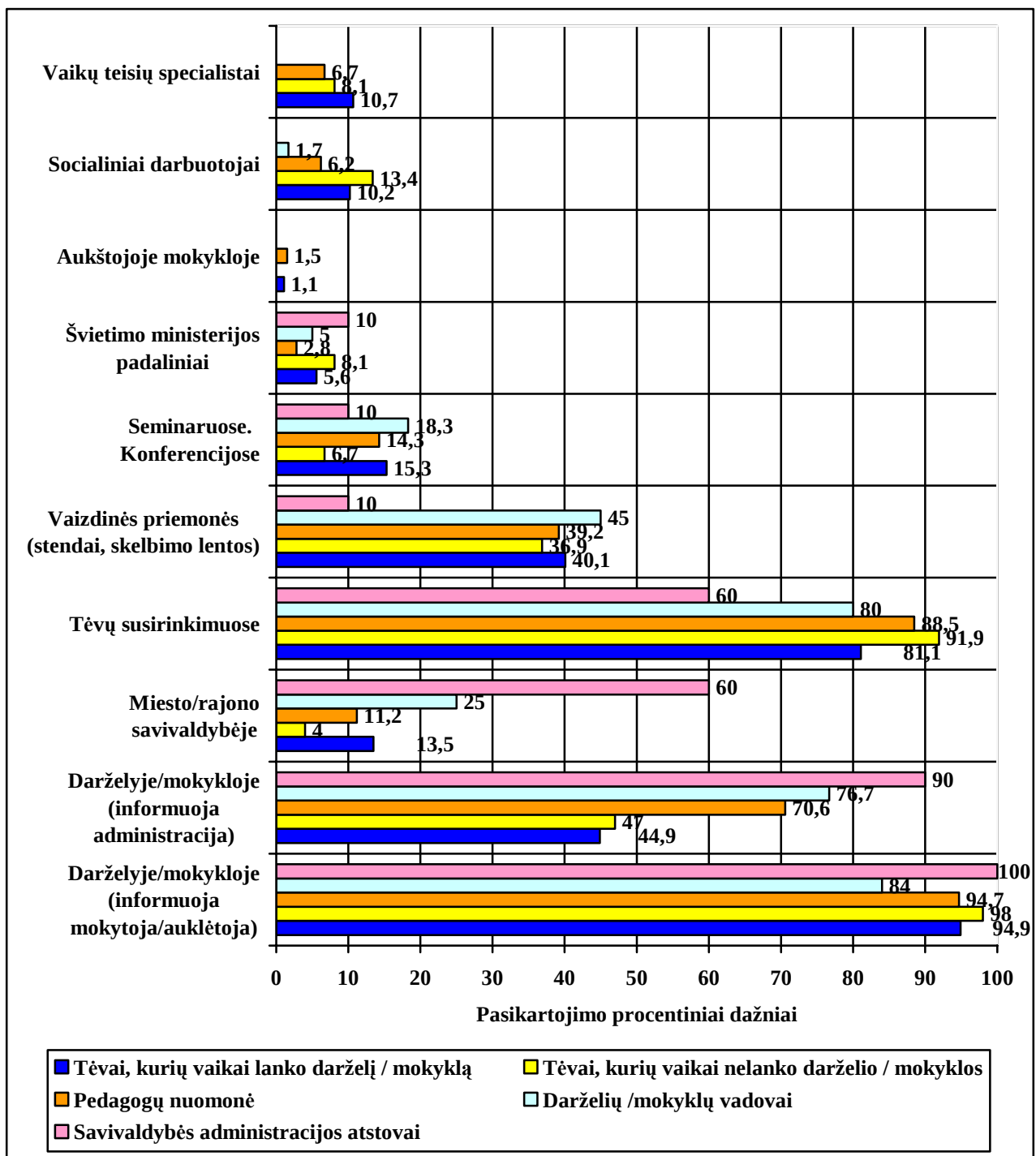
71,9% IKPRU įstaigas lankančių vaikų tėvai norėtų tiesiogiai ir toliau bendrauti su pedagogais ir informaciją apie vaikų ugdymą gauti žodžiu. Jų poreikis rašytiniam komunikavimo būdai yra nežymiai didesnis, nei kad jiems siūlomas. Tuo tarpu ugdymo įstaigų nelankančių vaikų tėvų, norinčių gauti informaciją žodžiu procentas (55%) lyginant su gaunamos informacijos būdu (76,5%, žr. 28 pav.) yra kiek

mažesnis. Tai rodo, kad šios tikslinės grupės tėvų daugiau nei trečdaliui (36,9%) geriau gauti informaciją raštu. Tam įtakos gali turėti tai, kad jie mažiau pažįsta informacijos tiekėją ir tai gali apsunkinti žodinį bendravimą. Apibendrinant galima teigti, kad *pedagogai turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad tėvų poreikis gauti informaciją rašytiniu būdu yra kiek didesnis, nei kad jie gauna.*

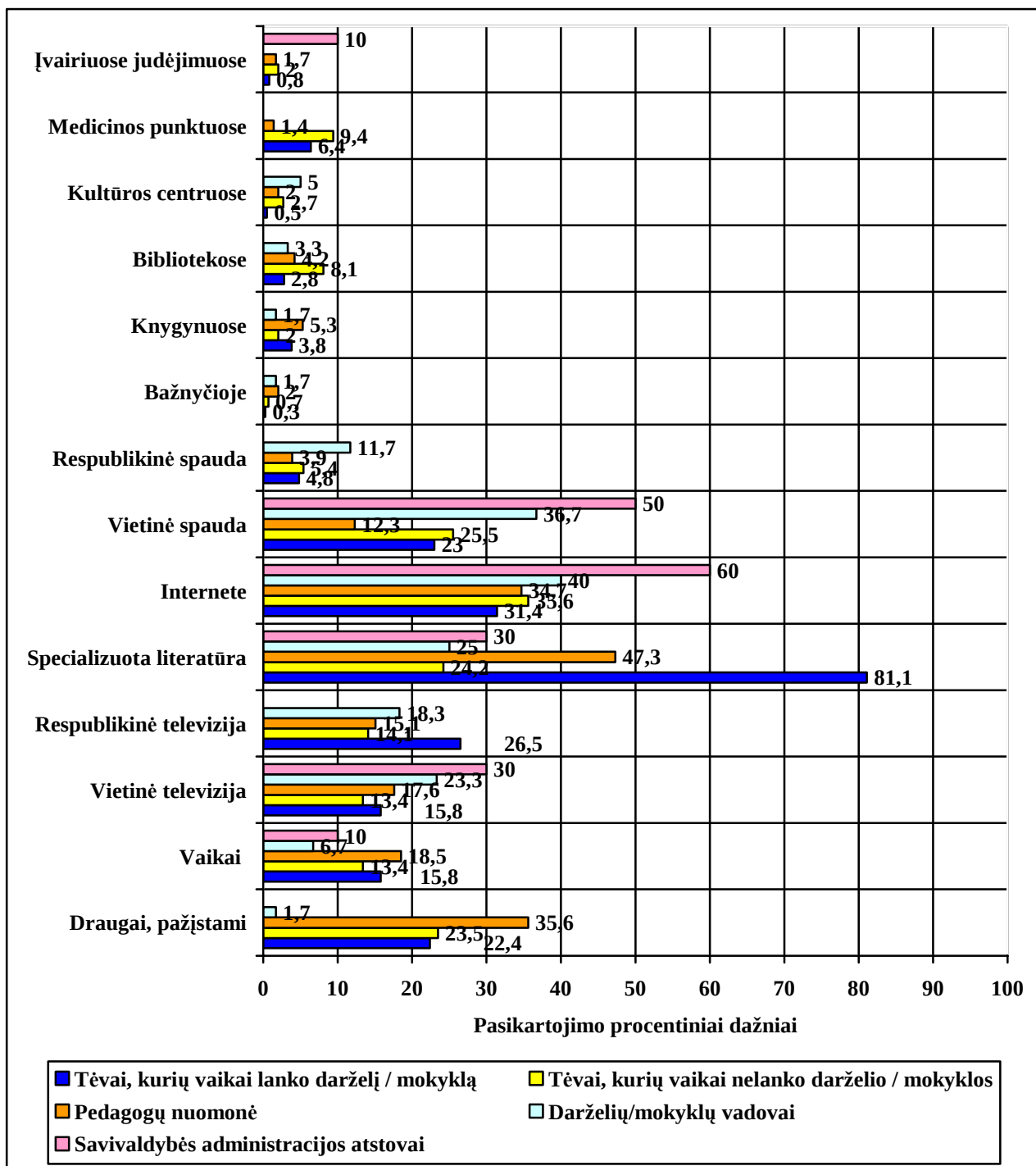
Tiriant šeimų poreikį informavimo būdams, klausimas apie tai, kokiais būdais *tėvai norėtų gauti informaciją*, buvo pateiktas tik tyrime dalyvavusioms tikslinėms tėvų grupėms. Kitų tyrime dalyvavusių grupių narių klausėme *kokiais būdais pateikiama informacija jų manymu būtų tėvams lengviausiai prieinama ir suprantama*. Tikėtina, kad jei informacijos tiekėjai mato vieną ar kitą būdą kaip tinkamiausią, tai juo ir naudosis teikiant informaciją. Tik klausimas, ar šį būdą kaip tinkamą mato patys tėvai? Jei ne, tai gali būti, kad tokiu keliu teikiama informacija pagrindinio vartotojo nepasieks, bus neefektyvi ir pan. Todėl šių skirtingų klausimų duomenys interpretuojami tarpusavio sąsajų kontekste.

Tiriamiesiems reikėjo iš išvardintų informavimo būdų išsirinkti penkis, jų nuomone, jiems tinkamiausius. Apdorojant duomenis buvo apskaičiuoti atžymų pasikartojimo procentiniai dažniai. Analizuojant duomenis juos sąlyginai suskirstėme į dvi grupes pagal tai, ar informavimo būdas *reikalauja tam tikros organizacijos formos* (informaciją galima gauti įstaigose, kontaktuojant su specialistais, įvairiuose susirinkimuose ir pan.), ar *informaciją galima gauti daugiau remiantis savo individualia iniciatyva* (savo iniciatyva lankantis įvairiuose judėjimuose, skaitant knygas, žiūrint televiziją ir pan.) .

Tyrimo duomenys iliustruoti 41 (1-2) paveiksluose.

41 (1) pav. Informavimui siūlomų būdų atitiktis šeimų poreikiams

41 (2) pav. Informavimui siūlomų būdų atitiktis šeimų poreikiams

Tyrimas parodė, kad absoliuti dauguma abiejų tikslinių grupių tėvams geriausiai gauti informaciją kontaktuojant su darželio/mokyklos pedagogais (atitinkamai lankančių ir nelankančių IKPRU įstaigas vaikų tėvai 94,6% ir 98%) arba dalyvaujant tėvų susirinkimuose (atitinkamai 81,1% ir 91,1%). Tai rodo, kad tėvus jų vaikų ugdymo klausimais geriausiai yra informuoti pasitelkiant vietinius resursus institucijos lygmenyje (susirinkimus, standus, individualius pokalbius ir pan.) gali tie, kas betarpiškiausiai bendrauja su jų vaikais. Tai patvirtina ir tai, kad didelei daliai tėvų rūpi informacija, kuri susieta konkrečiai su jų vaiku ar būdinga jų vaikų amžiaus tarpsniui (žr. 3.2 dalį).

Taip pat 94,9% IKPRU įstaigas lankančių tėvų nurodė, kad informaciją norėtų gauti skaitant specialią literatūrą. Tuo tarpu tokiu pat būdu gauti informacijos tenorėtų ketvirtadalis tyrime dalyvavusių IKPRU įstaigų nelankančių vaikų tėvai. Matomai tam gali turėti įtakos ir pedagogų rekomendacijos, nuolatinis tėvų kontaktas su ugdymo įstaigomis.

Darželių/mokyklų ir tėvų susirinkimus kaip geriausius tėvų informavimo šaltinius vertina ir kitos tyrime dalyvavę tikslinės grupės. Tai rodo, kad aktualiausi tradiciniai informavimo būdai.

Kiek tikslinių tiriamųjų grupių nuomonės išsiskyrė dėl miesto/rajono savivaldybės kaip informacijos skleidėjo vertinimo: patys tyrime dalyvavę savivaldybės administracijos atstovai savo indėlį vertina žymiai geriau, nei kad kitų tikslinių grupių tiriamieji. Tik nedidelė dalis tėvų (atitinkamai 13,5% ir 4%) tokiu būdu norėtų būti informuojami, kad tai mažai tinkamas būdas mano ir pedagogai (11,2%).

Kaip mažiausiai pageidaujama ir tinkamiausia būdą visos tikslinės tyrime dalyvavę grupės įvardina aukštąsias mokyklas. Matomai tokius rezultatus lemia aukštųjų mokyklų mokslininkų bendradarbiavimo su įvairių pakopų vaikų ugdymo institucijomis patirtis, metakalbos problemos. Pagal rezultatus galima daryti prielaidą, kad aukštosios mokyklos nevykdo mokslinės veiklos patirties sklaidos arba tai vykdo netinkamais būdais, naudodami per sudėtingą tėvams mokslinę kalbą. Seminarai, konferencijos taip pat mažai vertinamos kaip tinkamas informavimui būdas.

Lyginant su kitais informavimo būdais, kiek geresnėje vertinimo skalės padėtyje yra specializuota literatūra, internetas, vaizdinės priemonės.

Apibendrinant galima pasakyti, kad *didesnių akivaizdžiai matomų neatitikimų tarp tėvų poreikio ir kitų tikslinių grupių tiriamųjų nuomonės apie prieinamumą ir suprantamumą nepastebėta*. Norint tai išryškinti, reikia atlikti detalesnius tyrimus.

Analizuojant IKPRU įstaigas lankančių vaikų tėvų atsakymų pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietovę, išryškėjo, kad mieste gyvenančios šeimos labiau pageidautų informaciją gauti iš tokių šaltinių, kaip seminarai, konferencijos ($p < 0,01$) ir, kad daugiau informacijos galėtų suteikti veikų teisės specialistai ($p < 0,001$). O kaime gyvenančioms šeimoms šie informavimo šaltiniai nėra tokie aktualūs. Jie labiau nei mieste gyvenančios šeimos norėtų gauti informaciją internetu ($p < 0,0001$). Matomai tam įtakos turi susisiekti galimybės.

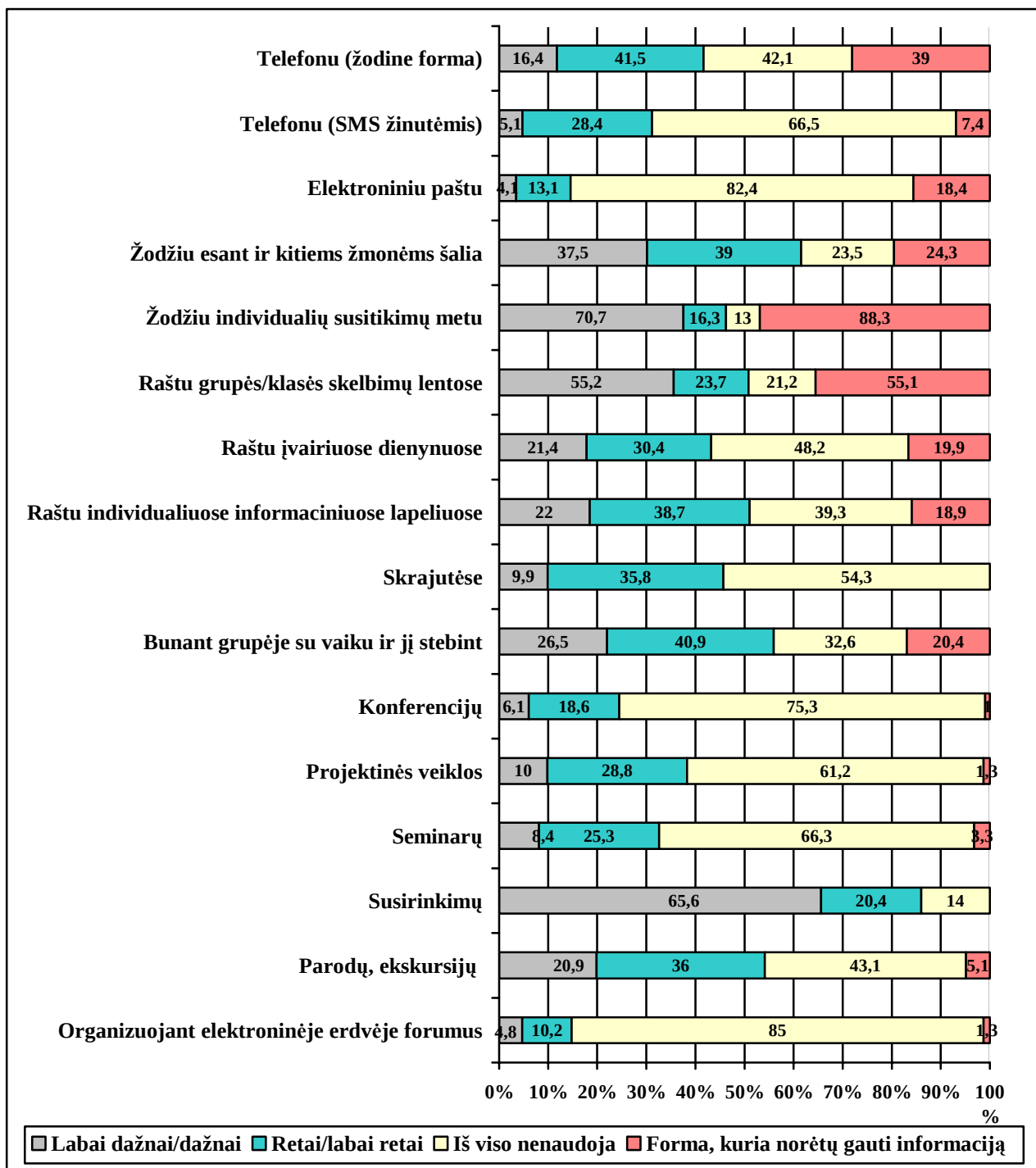
Lyginant IKPRU įstaigos nelankančių vaikų tėvų poreikį informavimo būdams *gyvenamosios vietos atžvilgiu*, išryškėjo, kad kaime/miestelyje gyvenančios šeimos mažiau nei gyvenančios mieste akcentuoja dalį informacijos gavimo būdų: iš darželio/mokyklos (kai informaciją suteikia mokytojas/auklėtojas) ($p < 0,05$), tėvų susirinkimų metu ($p < 0,0001$) bei skelbimų lentose ($p < 0,05$). Kiti informacijos šaltiniai yra patrauklūs panašiai kaip ir šeimoms, kurios gyvena mieste.

Apibendrinant galima teigti, kad už tėvų informavimą atsakingi savivaldybių administracijos atstovai, darželių/mokyklų vadovai bei pedagogai neišnaudoja galimybių informuojant šeimas tiek instituciniu, tiek ir savivaldybių lygiais.

Šeimų informavimo apie IKPR ugdymą formos: pasiūlos ir poreikio analizė. Tiriant šeimų informavimo formas, tiriamiesiems reikėjo įvertinti teiginius priskiriant jį vienam iš labiausiai tinkančių parametru. Klausimyne buvo išvardinta 16 informavimo formų. Išvardinti jas visas kažin ar galima ir ar būtina, tad tiriamiesiems palikome galimybę prie jau išvardytų formų prirašyti nepaiminėtą, bet jiems labai aktualią. Kaip parodė tyrimas, pateiktas sąrašas nebuvo praplėstas. Analizuodami tyrimo duomenis, laikėmės nuostatos, kad tikslinga lygiagrečiai su naudojamomis formomis analizuoti ir tiriamųjų poreikį joms. Tokiu būdu išryškėja pasiūlos ir poreikio informavimo formoms dermė. Tyrimo duomenys vaizdžiai iliustruoti paveiksluose: 42 - tėvų, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigą, 43 – tėvų, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigos.

Tyrimas parodė, kad šeimos, kurių vaikai lanko darželius/mokyklas dažniausiai yra informuojami žodžiu individualių susitikimų metu (70,7%). Be to, šeimų poreikis šiai informavimo formai yra kiek didesnis, nei ji dabar yra naudojama (88,3%). Kiek daugiau, nei pusė (55,2%) tyrime dalyvavusių tėvų nurodė, kad jiems informacija pateikiama raštu grupės/klasės skelbimų lentose ir kad 55,1% tėvų norėtų tokia forma ir toliau gauti informaciją. Išryškėjo ir tai, kad tik labai nedidelė dalis šeimų (7,4%) naudojami elektroninės erdvės teikiamoms galimybėms, tokiomis kaip elektroninis paštas. Keturis kartus (18,4) didesnė dalis tėvų norėtų gauti informaciją elektroniniu paštu. Dvigubai daugiau tėvų nei kad dabar gauna informaciją susietą su jų vaikų ugdymu norėtų gauti pokalbių telefonu (gauna – 16,4%, norėtų gauti - 39%). Tėvų manymu, jiems kiek daugokai siūloma parodų, ekskursijų. Apibendrinant galima pasakyti, *kad šeimos daugiau orientuotos į tradicines informacijos gavimo formas ir kad mažiau naudoti norėtų tų formų, kurios nėra gerai žinomos, ar informacija tampa prieinama ir kitiems tėvams (būti informuojamiems žodžiu girdint esantiems šalia, fiksuoti įvairiuose dienyuose).*

Analizuojant poreikių informavimo šaltiniams pasiskirstymą tarp miesto ir kaimo statistiškai reikšmingų skirtumų užfiksuota nebuvo.

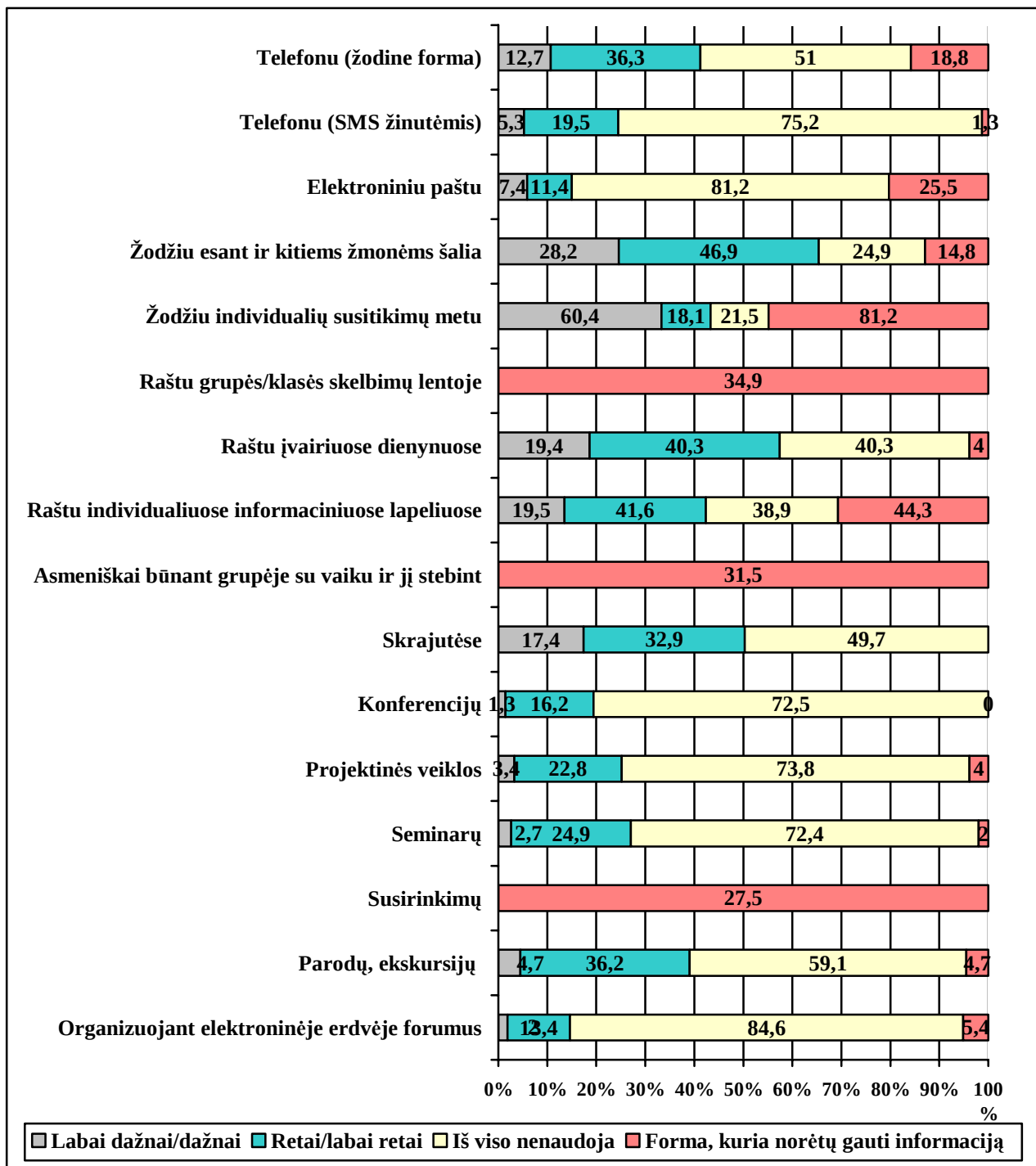

42 pav. Informavimo apie IKPR ugdymą formų, pasiūla ir poreikis (šeimų, kurių vaikai lanko darželius/mokyklas nuomonė)

Remiantis ta pačia metodika buvo tirti ir IKPRU įstaigos nelankančių vaikų tėvų nuomonė. Tyrimo rezultatai vaizdžiai iliustruoti 43 paveiksle.

Daugiau nei pusė nelankančių IKPRU įstaigos vaikų tėvų nurodė, kad yra informuojami žodžiu individualių susitikimų metu. Jų poreikio analizė parodė, kad ši forma yra daugiau pageidautina, nei kad naudojama (informuojami 60,4%, o norėtų būti taip informuojami 81,2%). Taip pat žymiai daugiau tėvų norėtų gauti informacijos raštu individualiuose informaciniuose lapeliuose (gauna 19,5%, norėtų gauti

44,3%), būti informuoti elektroniniu paštu (gauna 7,4%, norėtų gauti 25,5%). Šios tikslinės tėvų grupės nariai kaip ir lankančių IKPRU įstaigą vaikų tėvai, mažintų informacijos pateikimą tomis formomis, kuriomis naudojantis jiems aktuali informacija tampa prieinama šalia esantiems. Matomai čia kalbama apie informaciją, kuri yra susijusi su konkrečiu vaiku. Kita vertus, jie, nors ir nežymiai, atviresni naujoms informavimo formoms.

43 pav. Informavimo apie IKPR ugdymą formų, pasiūla ir poreikis (šeimų, kurių vaikai nelanko darželių/mokyklų nuomonė)

Naudojamų informavimo formų skirtumus lyginant gyvenamosios vietos atžvilgiu tarp tėvų atsakymų išryškėjo tam tikras statistinis reikšmingumas, kuris leidžia teigti, kad:

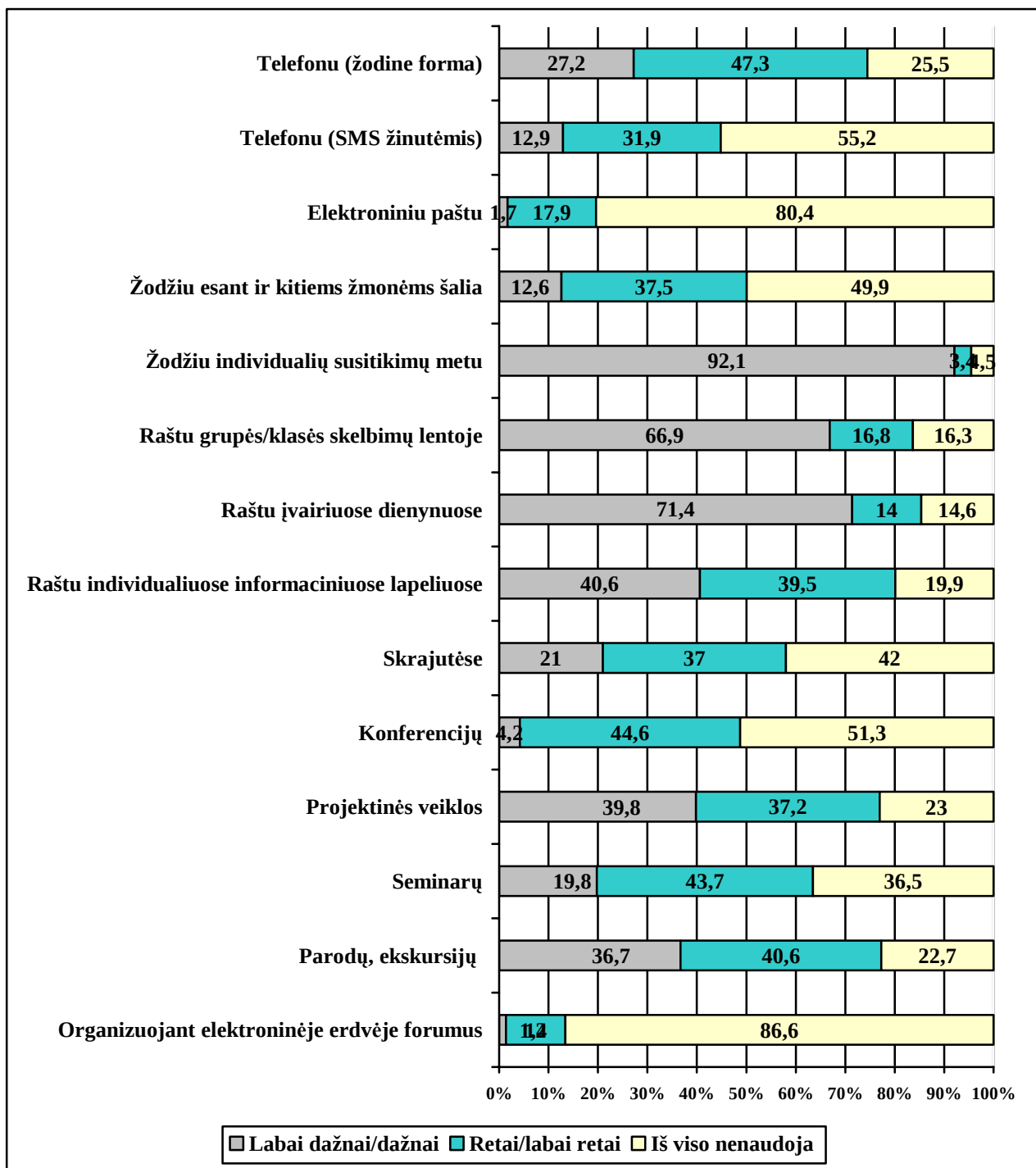
- tėvai, kurie gyvena kaimiškose vietovėse dažniau nei kiti informaciją gauna skrajutės forma ($p < 0,01$);
- tėvai, kurie gyvena miestuose dažniau informaciją nei kiti gauna: žodžiu individualių susitikimų metu ($p < 0,001$), raštu individualiuose informaciniuose lapeliuose ($p < 0,001$), konferencijų metu ($0,01$).

Taip pat nepilnų šeimų tėvai dažniau nei kiti informaciją gauna raštu individualiuose informaciniuose lapeliuose ($p < 0,01$).

Analizuojant IKPRU įstaigų nelankančių vaikų tėvų *poreikio* informacijai atsakymų pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietovę, išryškėjo, kad mieste gyvenančios šeimos geriau toleruoja, kai informacija pateikiama žodine forma esant ir kitiems žmonėms šalia nei kaimo vietovėse gyvenančios šeimos. Pastarosioms šis būdas yra mažiau priimtinas ($p < 0,005$). Pagal kitus požymius statistiškai reikšmingų skirtumų neišryškėjo.

Pedagogams taip pat reikėjo įvertinti informavimo formas pagal tai, kiek dažnai jomis naudojasi informuojant tėvus. Tyrimo duomenys iliustruoti 44 paveiksle.

Tyrimas parodė, kad pedagogai dažniausiai naudoja individualius pokalbius susitikimų metu (92,1%). Taip pat 71,4% informaciją susijusią su IKPRU klausimais fiksuoja įvairiuose dienynuose. Lyginant su tėvų poreikiais šiai formai matyti, kad tėvams tai ne itin patinkanti forma (lankančių vaikų tėvams – 19,9%, nelankančių darželio/mokyklos vaikų tėvai - 4%). Tai leidžia daryti prielaidą, kad vertinant iš tėvų informavimo pozicijų, tokia informavimo forma nėra efektyvi, o pedagogai save apsunkina nereikalingu darbu. Pastebima ir tai, kad pedagogai beveik nesinaudoja tokiomis informavimo formomis, kaip elektroninis paštas, neorganizuoja elektroninėje erdvėje forumų. Kaip parodė tėvų poreikių tyrimas, norinčių gauti informaciją elektroniniu paštu daugėja.

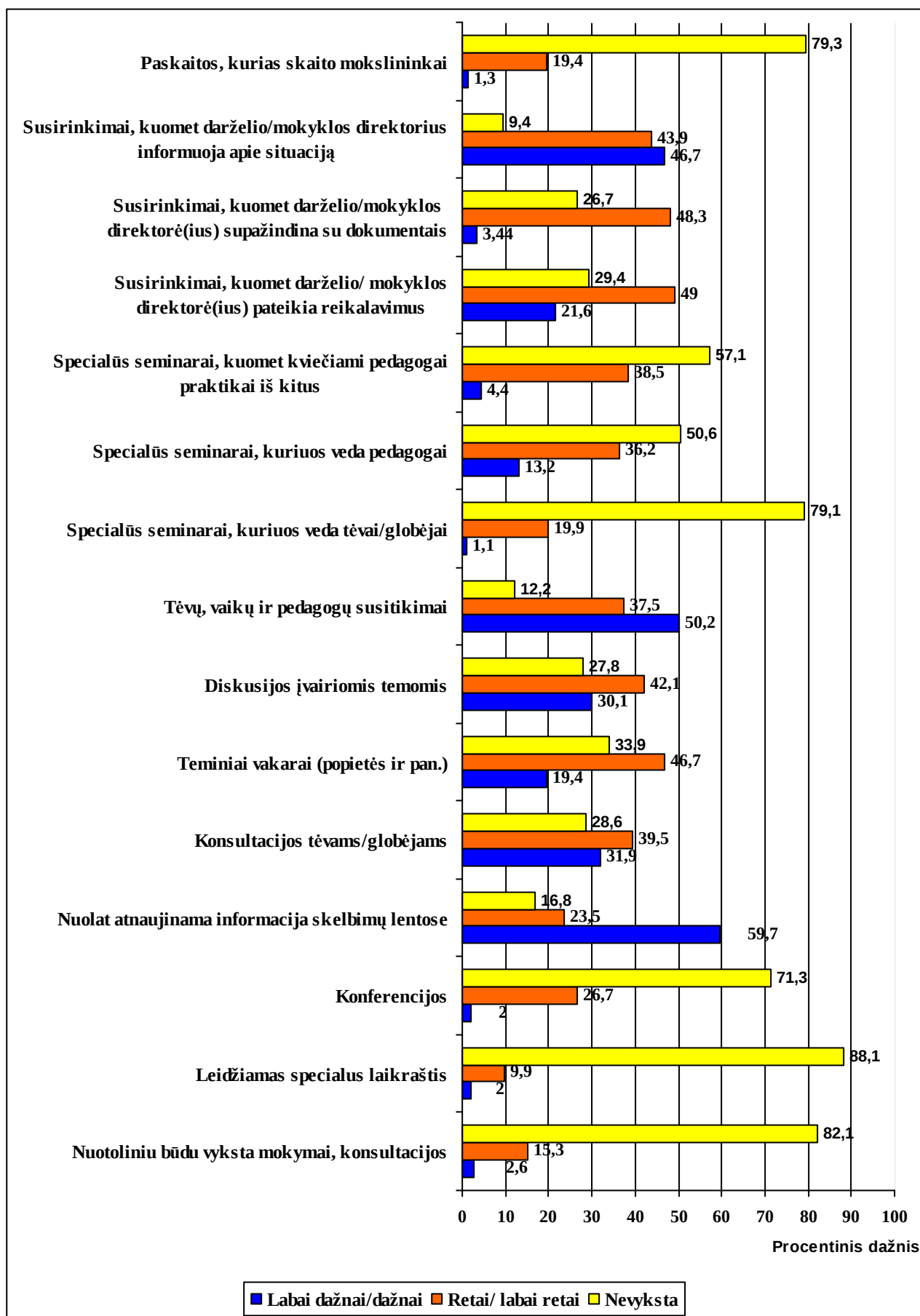
44 pav. Formos, kuriomis pedagogai šeimoms pateikia informaciją apie IKPR ugdymą

Apibendrinant atliktą tyrimą, galima daryti išvadą, kad tėvų naudojamos pagrindinės informavimo formos beveik sutampa su jų poreikiais. Nors ir nežymiai, bet pastebima tai, kad IKPRU įstaigų nelankančių vaikų tėvų poreikiai naudojamų formų požiūriu turi tendenciją plėstis, o lankančių – siaurėti. Be to abiejų tikslinių grupių tėvai turi kiek platesnį interesų ratą informavimo formų atžvilgiu, nei informuojant juos naudoja pedagogai.

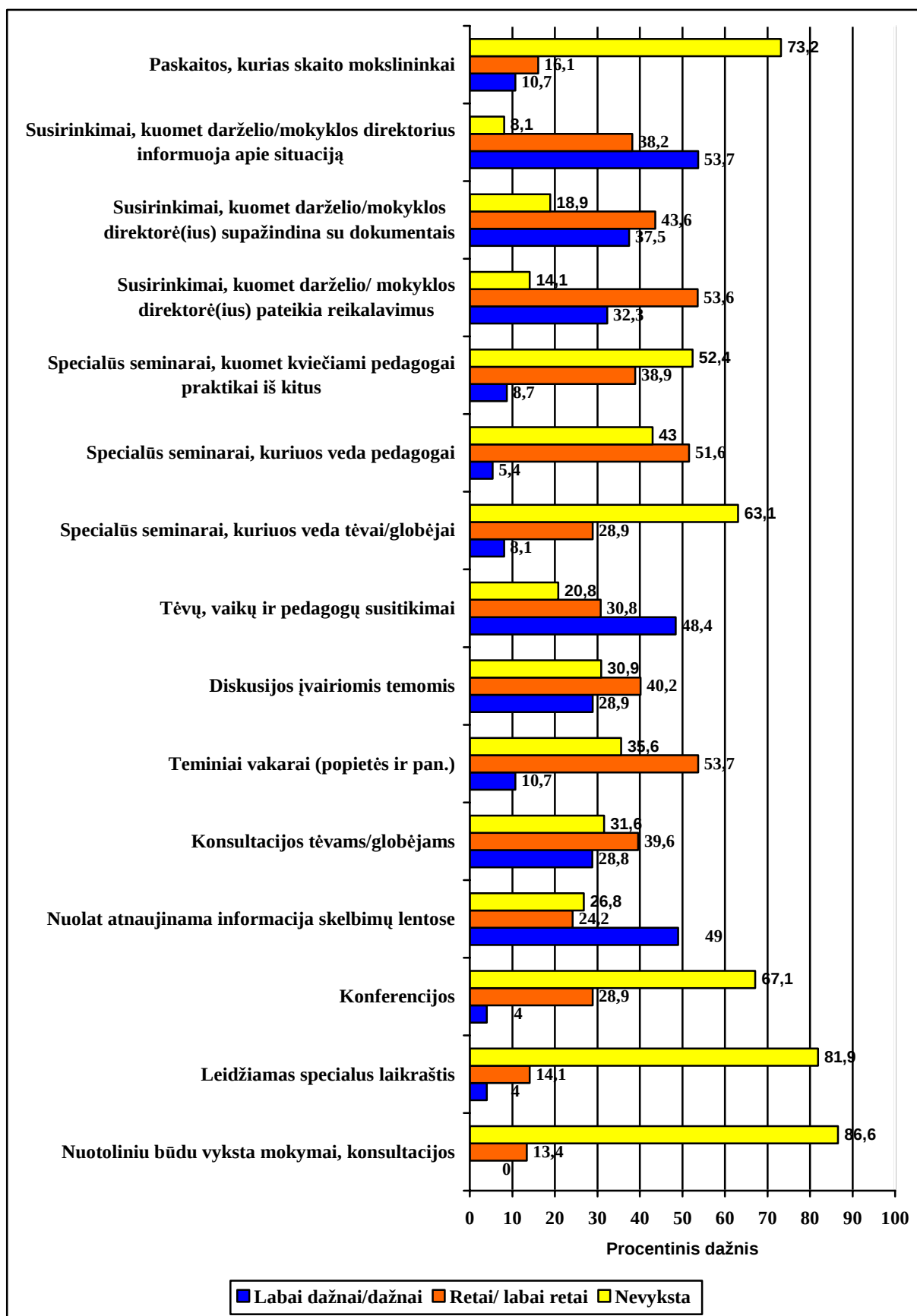
Šeimų informavimo apie švietimo pagalbą formos. Tyrimu siekėme išsiaiškinti pagrindines šeimų informavimo apie švietimo pagalbą formas jų gyvenamoje vietovėje. Tuo tikslu tiriamiesiems reikėjo įvertinti kiekvieną pateiktą teiginį/klausimą, atliepiantį jo nuomonę/nuostatas. Pagal atskiras tiriamųjų grupes tyrimo duomenys vaizdžiai iliustruoti 45-47 paveiksluose.

Išanalizavus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad dažniausiai *tėvų, kurių vaikai lanko IKPRU įstaigas*, informacija yra pateikiama nuolat ją atnaujinant skelbimų lentose (59,7%) ir kiek rečiau tėvų, pedagogų ir vaikų susitikimų metu (50,2%). 46,7% pažymėjo, kad dažnai vyksta susirinkimai, kuomet įstaigos direktorius informuoja apie situaciją. Tik trečdalis tiriamųjų nurodė, kad yra konsultuojami, su jais diskutuojama įvairiomis temomis apie vaikų ugdymą, aptarinėjama informacija apie švietimo pagalbą. Nors IKPRU institucijos, kaip ir bet kurios kitos, turėtų tėvus supažindinti su pagrindiniais vaikų ugdymą bei su juo susietą veiklą reglamentuojančiais dokumentais, tačiau tik 3,44% tiriamųjų nurodė, kad tai vyksta dažnai. Beveik neorganizuojami specialūs seminarai, kuriuose turi galimybių savo gerąja patirtimi pasidalinti patys tėvai, retai organizuoja seminarus šeimoms, kuomet kviečiami pedagogai iš kitur. Tėvai nedalyvauja konferencijose, paskaitose, kurias skaito mokslininkai.

Išanalizavus *IKPRU įstaigų nelankančių vaikų tėvų* atsakymus ir palyginus juos su kitos tyrimo dalyvavusios tėvų grupės atsakymais, matyti, kad situacija informacijos švietimo pagalbos klausimais abejose tiriamųjų grupėse panaši. Dažniausiai pedagogai informavimui apie švietimo pagalbą šeimoms pasitelkia jau tradicinėmis tapusias formas – skelbimų lentas, įstaigos direktorė susirinkime informuoja apie situaciją, pateikia reikalavimus arba supažindina su dokumentais, vyksta tėvų, vaikų ir pedagogų susitikimai. Lieka neišnaudotos tėvų informavimo galimybės panaudojant tokias formas, kaip kompiuterinės technologijos, seminarai, mokslininkų, kitų sričių specialistų skaitomos paskaitos ir pan.

45 pav. Informavimo apie švietimo pagalbą formos (šeimų, kurių vaikai lanko darželius/mokyklas)

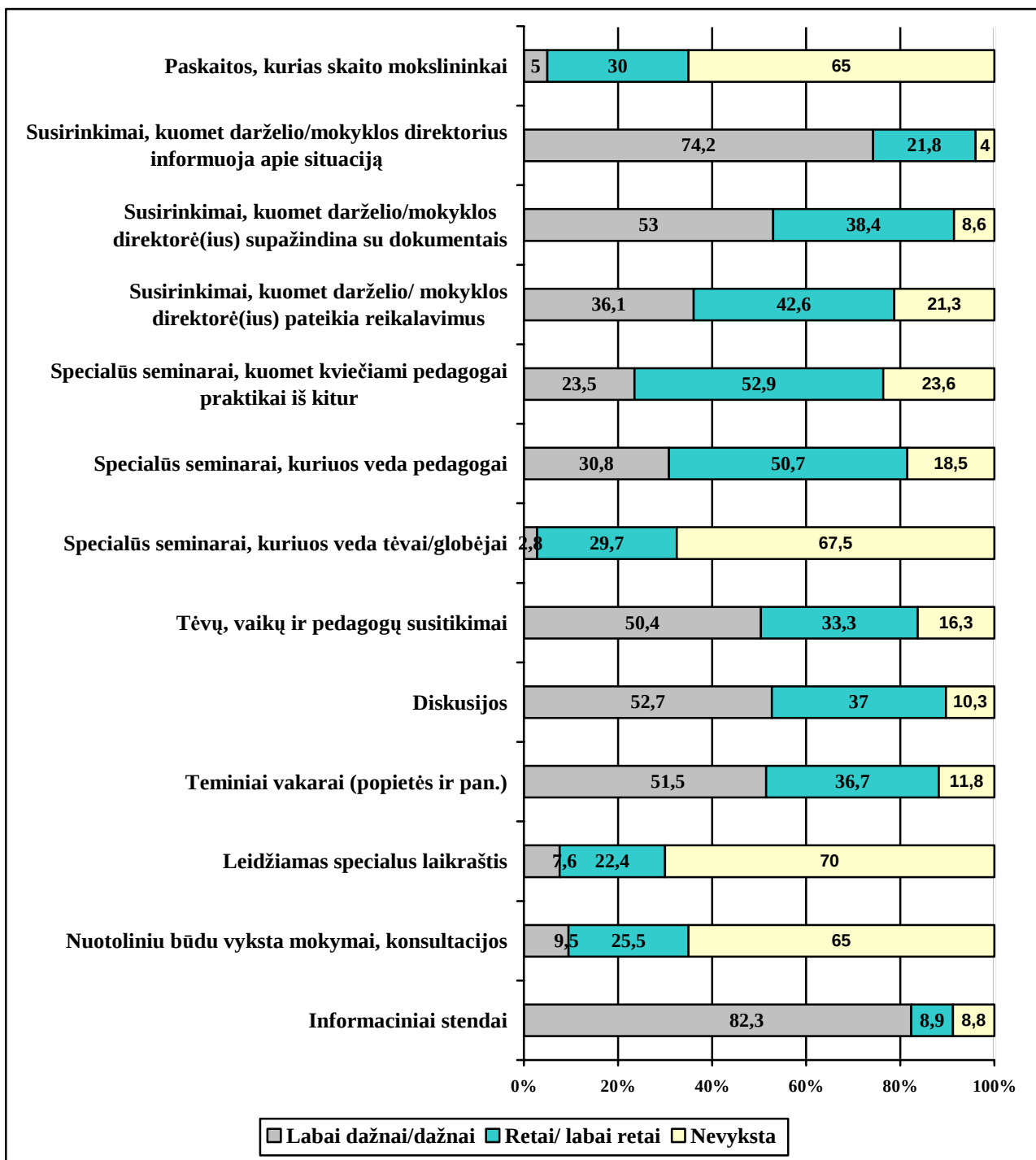
46 pav. Informavimo apie švietimo pagalbą formos (šeimų, kurių vaikai nelanko darželių/mokyklų)

Išanalizavus šeimų informavimo apie švietimo pagalbą formų naudojimą pagal gyvenamąją vietą, išryškėjo tarp abiejų tikslinių tėvų grupių statistiškai reikšmingi skirtumai. Mieste gyvenančios šeimos labiau akcentavo šias informavimo formas: paskaitas, kurias skaito mokslininkai ($p<0,001$), specialius seminarus, kuomet kviečiami pedagogai-praktikai iš kitur ($p<0,001$), specialius seminarus, kuriuose veda tėvai ($p<0,001$). Kaime gyvenančios šeimos įvardijo dažniau naudojamas šias formas: tėvų, vaikų ir pedagogų susitikimus ($p<0,001$), nuolat atnaujinamą informaciją skelbimų lentose ($p<0,01$). Galima teigti, kad kaimo vietovėse nedominuoja informavimo formų įvairovė, o apsiribojama informacija skelbimų lentose, pedagogų ir tėvų susitikimais.

Toliau tokiu pat principu buvo analizuojamas pedagogų požiūris apie jų naudojamas šeimos informavimo formas.

Apklausus pedagogus, galima teigti, kad jie įvardija dažniausiai naudojamą informavimo formą - informacinius standus (82,3%). Taip pat, kaip ir tėvai, jie nurodė susirinkimus, kuomet įstaigos direktorė informuoja apie situaciją (74,2%) ir supažindina su dokumentais (53%). Pedagogai nurodė ir tai, kad įstaigose vyksta teminiai vakarai (51,5%), diskusijos (52,7%), seminarai (52,9%).

Apibendrinant tyrimo duomenis, galima teigti, kad *daželyje/mokykloje taikomų šeimų informavimo apie švietimo pagalbą formų yra įvardijama daugiau nei pasisakė tėvai. Tokie vertinimai yra neadekvatūs tėvų vertinimams dar ir tuo požiūriu, jog pedagogai šių formų egzistavimą nurodo kaip dažnai vykstančius reiškinius. Tai leidžia manyti, kad tėvai arba nesilanko tokio pobūdžio renginiuose (nesilankymo priežastys tėvų įvardintos 48 paveiksle), arba informavimo formos ne taip dažnai taikomos ir ne taip aktyviai vyksta, kaip kad rodo duomenys.*

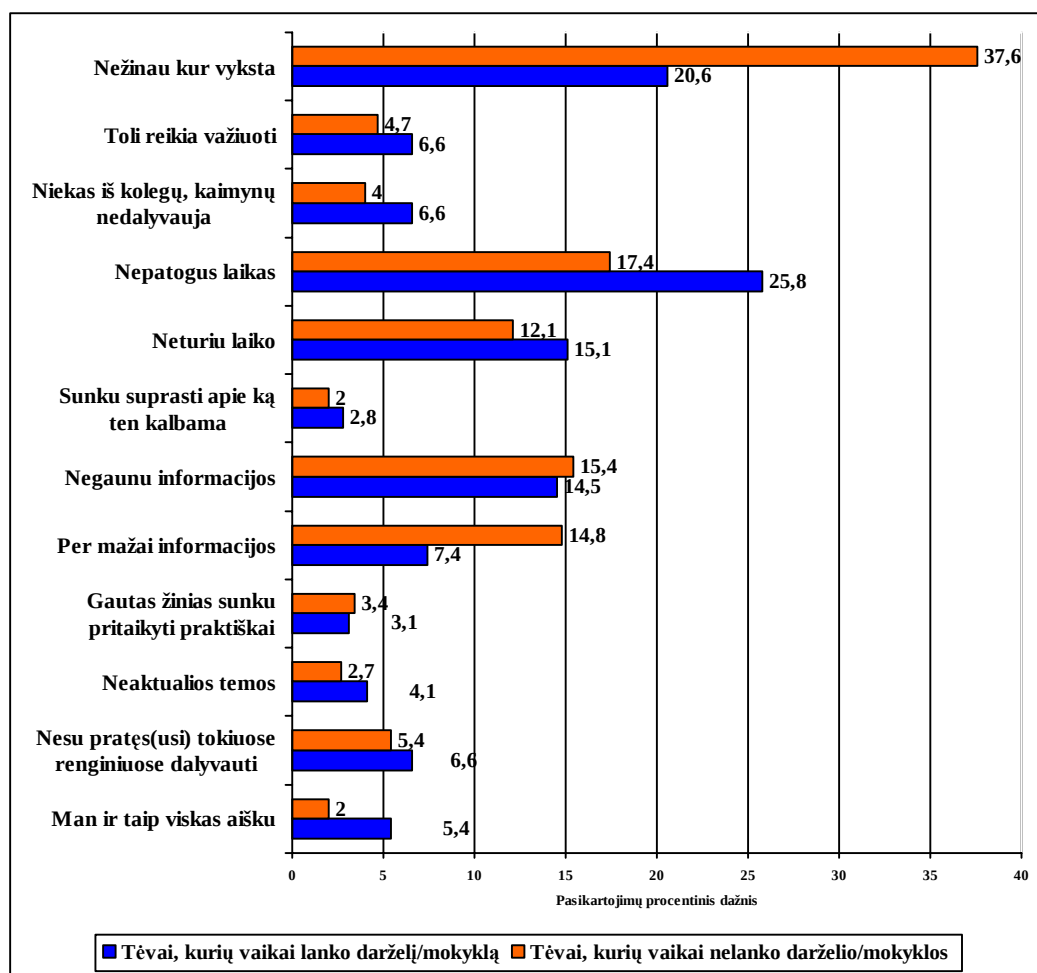
47 pav. Informavimo apie švietimo pagalbą formos (pedagogų požiūris)

III.4. Šeimų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą trukdžiai ir jų šalinimo galimybės

Vienas iš uždavinių yra numatyti informavimo trukdžius bei numatyti jų šalinimo galimybes. Todėl svarbu analizuoti priežastis, kurios turi įtakos tėvų lankymosi ugdymo įstaigoje ir domėjimosi įvairaus pobūdžio informacija situaciją. Tėvams iš pateiktų priežasčių, trukdančių dalyvauti darželio/mokyklos organizuojamuose renginiuose, reikėjo pažymėti labiausiai tinkančias. Tyrimo duomenys iliustruoti 48 paveiksle.

IKPRU įstaigas lankančių vaikų tėvams dažniausiai minima priežastis buvo nepatogus tokių renginių laikas (25,8%), nežino, kur vyksta renginys (20,6%). Taip pat kaip priežastį nurodė ir tai, kad jie tam neturi laiko (15,1%), kad negauna informacijos apie organizuojamą renginį (14,5%).

IKPRU įstaigų nelankančių vaikų tėvams svarbiausia priežastis yra ta, kad jie neturi informacijos apie vykstančio renginio vietą (37,6%), nepatogus laikas (17,4%), negauna apie renginį informacijos (15,4%) arba jos gauna nepakankamai (14,8%).

48 pav. Trukdžiai, dėl kurių tėvai nelanko informacinio pobūdžio renginių

Analizuojant duomenis pagal tėvų gyvenamąją vietą, statistiškai reikšmingų skirtumų neužfiksuota. Tai leidžia manyti, kad tos pačios renginių nelankymo priežastys yra būdingos tiek mieste, tiek ir kaime gyvenančioms šeimoms.

Apibendrinant galima teigti, kad didelė dalis problemų kyla dėl organizacinių nesklandumų, kurios susijusios su informacijos stoka, o pedagogai įvardija (žr. 10 lentelę) priežastį, kuri susijusi su tėvų aktyvumu. Pirmiausia jie įvardija faktą, kad tėvai vangiai lankosi susirinkimuose (...<Į susirinkimus renkasi nenoriai>) ir kartu su tėvais ieško būdų, kaip įveikti iškilusias problemas (.....<Kokių būdu, kokiomis formomis ir kokią informaciją pateikti tėvams>; <Kaip informuoti, kokius taktiškiausius ir priimtinausius informavimo metodus taikyti>; <Pasiūlau tėvams naujos literatūros paskaityti>).

Siekdami detaliau išsiaiškinti priežastis, kurios trukdo skleisti informaciją apie IKPR amžiaus vaikų ugdymą ir švietimo pagalbą šeimoms, darželių/mokyklų vadovų klausėme, kokius jie mato informacijos sklaidimo trukdžius. Šiuo tikslu jiems reikėjo atsakyti į atviro tipo klausimą. Tyrimo duomenys pateikti 18 ir 19 lentelėje.

18 lentelė

Informacijos apie švietimo pagalbą šeimoms sklaidimo trukdžiai (IKPRU įstaigų vadovų požiūris)

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Tėvai	15	<Tėvai patys mažai domisi. O jei lanko vaikas darželį, stengiamės kuo daugiau informacijos suteikti>; <Šeimos abejingumas, pasyvumas>; <Sunkoka sukviesti tėvus į seminarus, konferencijas, bet galima, tik reikia noro>; <tėvų išvykimas dirbti į užsienį>
Ribotos galimybės skleisti informaciją	4	<L.d skleisti šią informaciją galimybės yra ribotos. Šią informaciją teikiame l/d tinklalapyje, lankstinukuose, informaciniuose stenduose, tėvų susirinkimuose, tačiau vedantiems į l/d vaikus tėvams tai nėra aktualu>; <Nėra informavimo sistemos>; <Sunku susitarti su spauda>
Laiko stoka	3	<Laiko stoka, didelis užimtumas dėl auditinės veiklos ir įvairių dokumentų tvarkymo>
Atstumas	1	<Tolimas atstumas iki švietimo įstaigos>
Valstybės per mažas dėmesys	1	<Per mažai dėmesio mūsų valstybėje skiriama vaikams>; <Daugeliui ta tema tiesiog neįdomi. Labai gaila>.
Menka sklaida	1	<Lėšų stoka informacijos sklaidai (laiškai, spauda)>
Mokytojų/auklėtojų (įstaigos) iniciatyvos nebuvimas	1	<Mokytojų ir mokyklos iniciatyvos nebuvimas>

IKPRU įstaigų vadovai kaip vieną pagrindinių priežasčių įvardija pačių tėvų nenorą domėtis informacija. Nors, kaip jie patys teigia, deda daug pastangų (...<O jei lanko vaikas darželį, stengiamės kuo daugiau informacijos suteikti>), tačiau tėvai nesidomi (<Tėvai patys mažai domisi>; <Daugeliui ta tema tiesiog neįdomi. Labai gaila>), yra abejingi tokio pobūdžio informacijai (<Šeimos abejingumas, pasyvumas>). Vadovams iškyla problemų, kai tėvus reikia sukviesti į informacinio pobūdžio renginius, nors kiti jų teigia, kad tai galima padaryti, tik tam reikia atitinkamų pastangų ir iniciatyvos (<Sunkoka sukviesti tėvus į seminarus, konferencijas, bet galima, tik reikia noro>; <Mokytojų ir mokyklos iniciatyvos nebuvimas>). Išryškėjo dar viena priežastis, susijusi su paskutiniam laikmečiui būdingu reiškiniu - tėvų emigracija, kai jų vaikais rūpinasi kiti asmenys, kuriems

šie klausimai matomai nėra tokie aktualūs (<tėvų išvykimas dirbti į užsienį>). Vadovai pastebi, kad tėvų informavimui taikomos tradicinės formos nebėra tokios veiksmingos, tačiau jos tėvai neskaito (<L.d skleisti šią informaciją galimybės yra ribotos. Šią informaciją teikiame l/d tinklalapyje, lankstinukuose, informaciniuose stenduose, tėvų susirinkimuose, tačiau vedantiems į l/d vaikus tėvams tai nėra aktualu>..). Negalėjimas susitarti su spaudos atstovais trukdo šeimų informavimą vykdyti pasitelkiant spaudos priemones (...<Sunku susitarti su spauda>...), kas riboja galimybes gauti informacijos toms šeimoms, kurių vaikai nelanko darželio/mokyklos. Paskutiniu laikmečiu įstaigose vykdomi auditai taip pat trukdo darbui su tėvais, nes tam lieka vis mažiau laiko (<Laiko stoka, didelis užimtumas dėl auditinės veiklos ir įvairių dokumentų tvarkymo>). Kaip priežastį įvardija ir valstybės požiūrį į vaikus (...<Per mažai dėmesio mūsų valstybėje skiriama vaikams>), nuo kurio priklauso šios srities finansavimo sistema (<lėšų stoka informacijos sklaidai (laiškai, spauda)>), nėra vieningos šeimų informavimo sistemos (...<Nėra informavimo sistemos>).

Toliau analizavome, kokias *IKPRU įstaigų vadovai* mato priežastis, trukdančias tėvus *informuoti* apie *IKPR amžiaus vaikų ugdymą*. Tyrimo duomenys užfiksuoti 19 lentelėje.

19 lentelė

Informacijos apie IKPR ugdymą sklaidimo trukdžiai (IKPRU įstaigų vadovų požiūris)

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Tėvai	12	<Tėvai nenoriai eina į susirinkimus, nes labai užimti, pokalbius ryte ar vakare nėra kada vesti> <Tėvų lentose neįmanoma sutalpinti, o ir ne visi mėgsta, domisi paskaityti>;
Laiko stoka	4	<Laiko stoka, didelis užimtumas dėl įvairių dokumentų tvarkymo>
Negebėjimas sistemuoti informaciją	2	<Negebėjimas susisteminti informaciją ir ją pateikti patraukliu būdu>
Ribotos galimybės skleisti informaciją	1	<Informacijos stoka visuotinėse informavimo priemonėse>; <Dar neturime įstaigos internetinio puslapio>
Žinių trūkumas	1	<Trūkumas žinių ir aplaidumas>

Lyginant su prieš tai analizuotomis priežastimis, matyti, kad tėvų informavimui apie IKPR ugdymą yra būdingi tie patys trukdžiai, kaip ir informavimui apie švietimo pagalbą. Tėvų nenoras domėtis (<Tėvai nenoriai eina į susirinkimus, nes labai užimti, pokalbius ryte ar vakare nėra kada vesti>...), naudojamų tradicinių būdų neveiksmingumas (...<Tėvų lentose neįmanoma sutalpinti, o ir ne visi mėgsta, domisi paskaityti>), laiko stoka dėl per didelio „popierinio“ darbo (<Laiko stoka, didelis užimtumas dėl įvairių dokumentų tvarkymo>), ribotos galimybės naudotis medijomis (<Informacijos stoka visuotinėse informavimo priemonėse>; <Dar neturime įstaigos internetinio puslapio>). Svarbu pažymėti, kad įstaigų vadovai mato problemas, kurios susiję su jų kompetencijomis ir gera valia (<Negebėjimas susisteminti informaciją ir ją pateikti patraukliu būdu>; <Trūkumas žinių ir aplaidumas>).

Apibendrinant galima teigti, kad vadovai mato pakankamai platų priežasčių spektrą, kurios trukdo informuoti tėvus apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą. Pagrindinė jų – tai pačių tėvų nenoras domėtis IKPRU klausimais ir švietimo aktualijomis. Taip pat svarbios tokios priežastys, kaip kad: ribotos galimybės naudotis medijomis, vieningos šeimų informavimo sistemos nebuvimas ir laiko stygius dėl per didelio

dokumentacijos kiekio. Svarbu tai, kad dalis vadovų pripažįsta ir savo vangumą, kompetencijų stoką sisteminant ir patraukliai pateikiant informaciją.

Svarbu ne tik identifikuoti trukdžius, bet ir matyti kelius kaip juos šalinti. Tuo tikslu IKPRU įstaigų vadovams reikėjo pateikti po tris pasiūlymus, kurie pagerintų esamą šeimų informavimo IKPR ugdymo ir švietimo pagalbos klausimais būklę. Tyrimo duomenys pateikti 20 lentelėje.

20 lentelė

IKPRU įstaigų vadovų siūlymai dėl šeimų informavimo būklės gerinimo	
Kategorija	Teiginių skaičius
Miesto/raiono laikraštyje	1111111111111111
Svetainė internete	111111111111
Speciali laida vietinėje TV	1111111111
Bukletai, skrajutės, lankstinukai	1111111
Speciali laida respublikinėje TV	11111
Specialus laikraštis, žurnalas	1111
Įstaigose įkurti tėvų konsultavimo klubus (mokyklėse)	1111
Leidinyi tėvams	111
Spec. pedagogas, logopedas, psichologas-kiekvienoje mokykloje/darželyje	111
Tėvų diskusijų klubo įsteigimas	11
Tėvų susitikimai su specialistais	11
Specialistų (lektorių) pasiūlos didinimas	1
TV kanalų apribojimas	1
Informaciniai laiškai	1
Įsteigti informacinį centrą	1
Tėvų-pedagogų bendradarbiavimas	1
Tėvų švietimo sistema besilaukiant vaiko	1
Daugiau specializuotos literatūros	1
Ištirti tėvų poreikius	1
Vizitai į šeimas	1
Atskiros institucijos už informacijos sklaidą sukūrimas	1
Nemokama telefono linija tėvams konsultuoti	1
Įteisinti valstybės lygiu, kad tėvai atvestų vaiką į darželį patys (pasitaiko, kad dauguma tėvų palydi vaikus) ir laikytų darželį lygiaverčiai ugdymo institucija kaip ir mokykla.	1
Seminarai tėvams	1
Skatinti gyventojų aktyvumą	1
Nepalaikyti „popierinės“ pedagogikos, t.y. išlaisvinti nuo popierizmo	1
Tėvų forumas	1

Siekdami gerinti šeimų informavimo būklę IKPR ugdymo ir švietimo pagalbos klausimais, įstaigų vadovai pirmiausia efektyviau naudotų visuomeninius resursus ir tokiu būdu pereitų prie modernesnių informavimo įvairiais klausimais formų ir būdų: jį vykdytų pasitelkę medijas, t.y. aktyviau pasitelktų vietinę ir respublikinę spaudą, televiziją, internetą. Vadovai siūlo kurti specialias tam skirtas laidas, leisti specialius laikraščius, žurnalus, kurti svetaines internetinėje erdvėje. Taip pat siūlo įstaigose kurti tėvų konsultavimo, diskusijų klubus, įsteigti kiekvienoje įstaigoje spec. pedagogo, logopedo, psichologo etatus. Yra įstaigų vadovų, kurie mano, kad šią situaciją pagerintų požiūrio į IKPRU keitimas politiniu lygiu (...<Svarbi ir švietimo politika ir laikytų darželį lygiaverčiai ugdymo institucija kaip ir mokykla.>...), bei tam tikri ribojimai (<TV kanalų apribojimas>), įstatymo tvarka įteisintas privalomas vaikų vedimas į darželį (<Įteisinti valstybės lygiu, kad tėvai atvestų vaiką į darželį patys (pasitaiko, kad dauguma tėvų palydi vaikus)>..).

Tai rodo, kad įstaigų vadovų pasiūlymų ratas labai platus, apimantis įvairius kaitos aspektus: nuo konkrečių formų keitimo iki politikų ir visuomenės požiūrio į IKPR ugdymą apskritai keitimo.

Savivaldybių darbuotojams buvo pasiūlyta paanalizuoti situaciją, kurioje jie patys būtų atsakingi už gyventojų informavimą ir buvo prašoma pateikti pasiūlymus, gerinančius esamą situaciją (21 lentelė).

21 lentelė

Savivaldybės administracijos darbuotojų siūlymai dėl šeimų informavimo būklės gerinimo

Specialistų įjungimas	Informavimo procesų efektyvinimas	Informavimo būdų taikymas	Ryšiai su bendruomene	Administravimo gerinimas
Auklėtojų, spec. pedagogų, psichologų, mokytojų, šeimos konsultavimo ir informavimo specialistų įjungimas	Tėvų poreikių švietimui skatinimas, veikla su tėvais grupėje, komandinio darbo patirties taikymas	Duomenų bazė tėvams, kurių vaikai nelanko darželio, TV laidos	Interneto puslapio sukūrimas bendruomenei	Šeimos informavimo centro kūrimas, elektroninio puslapio sukūrimas apie laisvas vietas darželyje, veiklos aktyvinimas su rizikos grupės tėvais, renginių organizavimas tėvų darbovietėse

Savivaldybės administracijos darbuotojai pasiūlymus tėvų informavimui galima suskirstyti į tokias grupes:

- *specialistų įjungimas;*
- *informavimo procesų efektyvinimas;*
- *informavimo būdų taikymas;*
- *ryšiai su bendruomene;*
- *administravimo gerinimas.*

Taigi, pasiūlymų turinys byloja, jog savivaldybės darbuotojai prisiimdami atsakomybę už informacijos teikimą siūlo visų pirma efektyvinti informacijos teikimo procesą (*informavimo procesų efektyvinimas*), parinkti tinkamus informacijos teikimo būdus (*informavimo būdų taikymas*). Kiti pasiūlymai yra orientuoti į viešųjų ryšių plėtojimą su labiausiai interesuotomis visuomenės grupėmis (*ryšiai su bendruomene*). Be to, savivaldybės administravimo darbuotojams yra aktualu apjungti specialistų pastangas (auklėtojų, spec. pedagogų, psichologų, mokytojų, šeimos konsultavimo ir informavimo specialistų), gebančių teikti kvalifikuotą pagalbą tėvų informavimo srityje. Ypač savivaldybės darbuotojai akcentavo administravimo veiksmus, tokius kaip: *šeimos informavimo centro kūrimas, elektroninio puslapio sukūrimas apie laisvas vietas darželyje, veiklos aktyvinimas su rizikos grupės tėvais, renginių organizavimas tėvų darbovietėse*. Taigi, savivaldybės administracijos darbuotojai visų pirma apeliavo į tam tikros centralizuotos pagalbos informavimo klausimais teikimą per specializuotus centrus, siūlė panaudojant elektronines priemones teikti ypač aktualią tėvams informaciją. Be to, šie specialistai nurodė

konkrečias, ypač aktualias, administracinės veiklos sritis (*veiklos aktyvinimas su rizikos grupės tėvais*) ir siūlė tokią naują tėvų informavimo formą, kai jiems tiesiogiai darbo vietoje (*renginių organizavimas tėvų darbovietėse*) yra organizuojami specialūs informaciniai renginiai.

IV. GYVENTOJŲ INFORMAVIMO PATIRTIS LR IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE

Šioje tyrimo dalyje pristatoma IKPRU įstaigų geroji tėvų informavimo apie ugdymą ir švietimo pagalbą patirtis, kuri gali būti naudinga kitoms IKPRU įstaigoms ir visiems tiems, kam rūpi tokio pobūdžio informacija. Šie pavyzdžiai iliustruoja, kaip galima rūpintis šeimų informavimu apie ugdymą ir švietimo pagalbą savivaldybės bei instituciniu lygiu.

Analizuojant geruosius pavyzdžius instituciniu lygiu, pristatoma Panevėžio Kastyčio Ramanausko lopšelio-darželio patirtis šeimų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą sistemos kūrimo, kuri pasireiškia tiriamąja veikla. Plačiau pateikiami trys su šeimų informavimu susieti tyrimai, kuriais ieškoma atsakymų į skirtingus ir kartu vienas kitą papildančius klausimus:

- pirmas tyrimas (2005) nukreiptas į šeimų suvokimo apie savo pasikeitusį statusą ir vaiko dorovinio ugdymo problemas;
- antras tyrimas (2006) nukreiptas į ikimokyklinių institucijų ir šeimos sąveikos aktualumą determinuojančius veiksnius;
- trečias tyrimas (2007) nukreiptas į tėvų bendravimą su vaikais ir tokio pobūdžio informacijos poreikį.

Kasmet vykdomi tyrimai rodo, kad tėvų informavimo problemos yra tiriamos sistemiškai: pradedama nuo šeimos statuso identiteto paieškų šiuolaikinėje visuomenėje ugdant vaiko dorovę. Tęsiama per svarbos institucijos ir šeimos vieningų nuostatų vaiko ugdymui suvokimą, šeimos poreikių šios sąveikos formoms ir būdams žinojimą. Tai konkretūs keliai į glaudesnio ir kokybiškesnio bendradarbiavimo ir partnerystės ryšių vardan vieningo tikslo – vaiko ugdymo - paieškas.

Kretingos mokyklos-darželio „Pasaka“ gyventojų informavimo patirties pavyzdžiu iliustruojama, kaip formuojamas įstaigos įvaizdis, pristatoma, kuo ši mokykla-darželis yra patraukli vaikui ir jo tėvams, miesto bendruomenei, kokios įstaigoje taikomos bendradarbiavimo su tėvais ir kitomis gyventojų grupėmis formos užtikrina įstaigos veiklos sėkmę.

IV.1. Panevėžio Kastyčio Ramanausko lopšelio-darželio patirtis kuriant tėvų informavimo apie IKPR ugdymą sistemą

Šeima – tautos pagrindas, nes joje pradeda bręsti asmenybė, todėl ji yra ta terpė, kurioje sukuriamas unikalios meilės ir dvasinio stabilumo aplinka. Deja, pastaraisiais metais šeima išgyvena krizę, dažnai net nebesuvokia savo išskirtinės unikalios padėties vaiko ugdymo procese.

Didėjant šeimų poliarizacijai, atsirado elito, skurdo, nepilnos šeimos, daugėja nebrandžių, nepasirengusių šeimos gyvenimui, psichologinių – dorovinių problemų turinčių šeimų. Todėl viena iš opiausių šiandienos problemų - tėvų švietimas.

Tėvų švietimo problemas gvildeno mokslininkai: J. Uzdila, O. Tijūnėliene, V. Gražienė, A. Juodaitytė, O. Monkevičienė, V. Targamadzė, V. Stankūnienė ir kiti. Tačiau iki šiol ši veiklos sritis išlieka labai aktuali ir reikalaujanti analizės. Ikimokyklinėje įstaigoje teikiant ugdymo paslaugas, pabrėžiamas vaiko brandinimas mokyklai, bet ne pagalba šeimai. Nėra parengtos universalios, atsižvelgiant į vaiko amžiaus tarpsnius, tėvų švietimo programos, neišplėtotas veiksmingai funkcionuojanti kvalifikuota edukacinė pagalba tėvams nuo vaikų gimimo iki 5/6 metų ugdymo klausimais. Tai yra viena iš švietimo reformos silpnųjų, skatinančių ieškoti galimybių ir būdų sukurti veiksmingą ir darnų pedagoginės pagalbos šeimai teikimo modelį.

Nuolat atsinaujina klausimai, kokia gi yra švietimo sistemos ugdymo įstaigos, t.y. lopšelio – darželio funkcija ir kaip šeima supranta savo funkcijas. Kas yra ugdymo proceso ir rezultatų užsakovas – tėvai, vaikas ar pedagogas ?

Vykstant pokyčiams visuomenėje, kuriuos įtakojo nauja švietimo sistemos teisinė bazė, t.y. LR Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2003m. birželio 17d. Nr. IX-1630), valstybės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos (2003m. liepos 4d. nutarimas Nr. IX- 1700) bei kiti dokumentai, turėjo reikšmės ikimokyklinio ugdymo kokybei, pedagogų požiūriui į veiklą, vertybes. Minėta teisinė švietimo sistemos bazė skatina švietimo sistemoje dirbančius specialistus, praktikus ir teoretikus keisti požiūrį į vaiko socializaciją ir ugdymą vaikystėje. Per socialinių-educacinių pokyčių lauką reformuojamoje ikimokyklinio ugdymo institucijoje suartėja socialinė ir švietimo politikos, sistemos, kurios sąveikaudamos papildo viena kitą bei sustiprina visuomenės dėmesį į vaiką, jo aplinką ikimokyklinio ugdymo institucijoje ir namuose.

Daugelyje teisės aktų pastebimas tėvų švietimo aktualumas: Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija pažymi “ Svarbu numatyti ir vykdyti plačią būsimų bei jaunų tėvų švietimo programą (paskaitų ciklą ir pan.)” (1989,2). LR Švietimo įstatymas akcentuoja, kad “šeimoms , ugdančioms ikimokyklinio amžiaus vaikus namuose, švietimo ir sveikatos apsaugos įstaigos teikia metodinę diagnostinę bei konsultacinę pagalbą (1991,3 str.), apie neformaliojo švietimo sistemos įstaigų galimybę teikti suaugusių švietimo paslaugas nurodoma ir Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992, 2.2p.), Lietuvos švietimo gairės (1993,119), Vaikų teisių pagrindų įstatymas (1996,22 str.), Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas

(1998,5,6,8,13 str.), Specialiojo ugdymo įstatymas (1998, IV sk.), Priešmokyklinio ugdymo koncepcija (2000,2psl. 3p.), Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (2003,2.10), Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2003,1 skirsnis, 28p.), Valstybinės Švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos (2003,2d.), Švietimo pagalbos nelankančiam ugdymo įstaigos 5-6m. vaikui teikimo tvarka (2003,4p. ir kt.), Švietimo pagalbos ikimokyklinio amžiaus vaiką namuose auginančiai šeimai teikimo tvarkos aprašas (2004,1p., 5p., 7.2p.), Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito projektas (2003, 4 sritis, 4.3.), Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo universalioji programa (2003,4), Pedagoginės psichologinės pagalbos teikimo modelio projektas (2005,1,3,4,6). Visi paminėti švietimo sistemos teisės aktai Valstybinės Švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų įgyvendinimo programoje (patvirtinta 2005m. sausio 24d. LR Vyriausybės nutarimu Nr.82) analizuojant švietimo sistemos būklę (ten pat, 6 punktas) priskiriami prie reformos stiprybių. Tačiau tame pačiame dokumente, analizuojant (ten pat, 7 punktas) pagrindines švietimo reformos silpnynes pastebima, kad dėl Vyriausybių kaitos daugelis dokumentų nefunkcionavo, todėl numatant strateginius švietimo plėtotės tikslus bei prioritetines kryptis 2003-2012 metams, akcentuojamas permanentinis mokymasis ir paramos (pagalbos) tobulinimas. Reikia tikėtis, kad minėta programa padės išspręsti ir kokybiškos edukacinės pagalbos teikimo modelį šeimoms, auginančioms vaikus nuo gimimo iki 5/6 metų, vaikų ugdymo srityje.

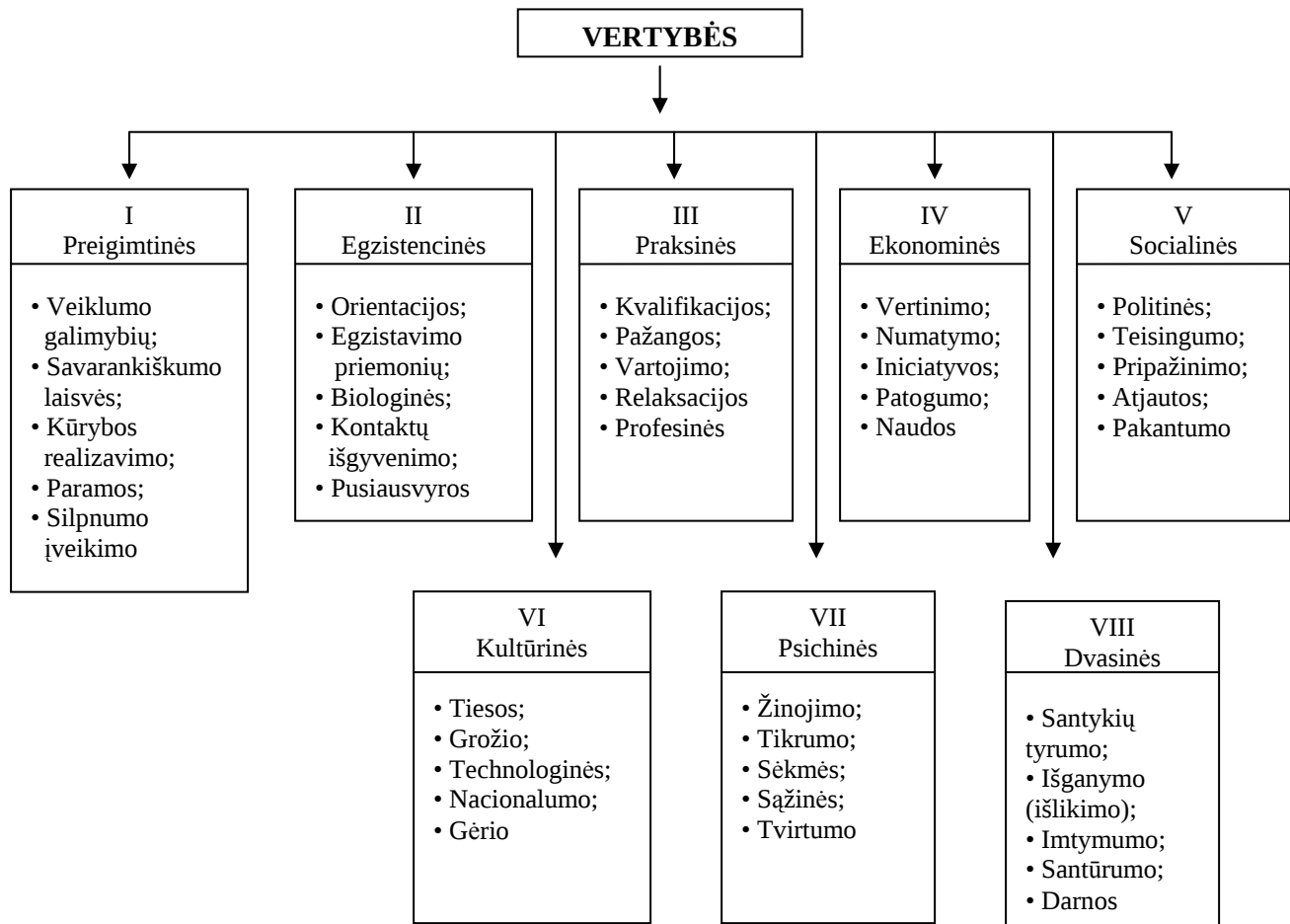
Švietimo sistemos kaita palaipsniui keitė mokslininkų požiūrį į ikimokyklinių institucijų paskirtį. Atliekami socialinės ir edukologinės krypties moksliniai tyrimai, organizuojamos konferencijos, rašomi moksliniai darbai, kuriuose argumentuotai ir svariai skelbiama apie šeimos vaidmenį ir atsakomybę už vaiko ugdymosi poreikių tenkinimą ir ugdymo(si) sėkmę.

Kyla klausimas, ar šiuolaikinė, informacinių technologijų ir žinių visuomenėje gyvenanti šeima suvokia, pakitusį savo statusą šiandienos pasaulyje.

Buvo atliktas tyrimas, siekiant išsiaiškinti, kiek istorinis mūsų tautos raidos posūkis, prasidėjęs su valstybingumo atkūrimu, atvėręs naujas švietimo sistemos veiklos perspektyvas persmelkė tėvų ir pedagogų sąmonę, kaip keitėsi jų lūkesčiai ir požiūris į pasiskirstymą vaidmenimis, ugdant vaiko vertybines nuostatas. J. Uzdila pažymi “Kad vaikai pradėtų gyventi ne drumstame, o skaidriame ir tyrame minčių „ore”, tėvų pareiga savo vaikams. Tai universaliąją prasmę šeimos ir šeimotytros raidai turintis akcentas: tėvų žmoniškas elgesys su savo vaikais subrandina pareigingą ir atsakingą asmenybę” (Lietuvių šeimotytros, 2001,27). Be abejo nuošalyje neturi likti pedagogas, nes jo vaidmuo ugdant vaiko vertybines, nuostatas nemažiau svarbus nei šeimos, kadangi pasak O. Tijūnėlienės “profesionalus ugdytojas, turi dideles galimybes panaudoti savo kūrybiškumą kreipdamas ugdytinius prie vertingiausių vertybių” (Socialinės aplinkos įtaka vaiko ir jaunuolio vertybinių nuostatų ugdymui, 2005,137). Šeima, pradėjusi daiginti vaiko širdyje dvasines vertybes, šią kilnią misiją kaip partneriams patiki pedagogams, o pedagogai perėmimo ir puoselėjimo procese per sąveikos funkciją turi atsigręžti ne tik į vaiką, bet ir į šeimą.

L. Jovaiša (Edukacijos įvadas, 1993, 68) pažymi, kad sąveikoje su aplinka formuojasi įvairūs žmonių tipai. Iš aplinkos žmogus perima jam vertingiausią informaciją įgyjančią vertybinę reikšmę, galinčią lemti žmogaus gyvenimo formą. Autorius pateikia (Ten pat.) vertybių klasifikaciją (žr. 1 lentelė) pabrėždamas suaugusiojo aplinkos vaidmenį vaiko vertybinių nuostatų ugdymui.

1 lentelė. Vertybių klasifikacija pagal L.Jovaišą

Tokią pačią vertybių klasifikaciją, tik plačiau, praskleidžia ir Z. Bajoriūnas (Šeimos edukacija). S.Šalkauskis (Pedagoginiai raštai, 1992, 275-276) svarbiausias ugdomasias vertybes skirsto į: prigimtines, protines, dorines, estetiškes, religines, mišrias. Autorius atkreipia dėmesį į tiesioginių ir netiesioginių ugdymo tikslų prasmę, akcentuodamas, kad tiesioginiai ugdymo tikslai yra ugdomosios vertybės, o netiesioginiai ugdymo tikslai yra ugdymo gėrybės, kurių pasiekama per tiesioginius ugdymo tikslus.

O. Monkevičienė (Vėrinėlis, knyga auklėtojais I dalis, 1995, 16) pažymi, kad „*ugdant vaikus, itin svarbu: - bet kokią jų veiklą ir elgesį grįsti dorinėmis, estetinėmis, komunikacinėmis vertybinėmis nuostatomis*“. Ypatingai J. Monkevičienė akcentuoja demokratinių vertybių puoselėjimą vaikystėje, nes anot jos „*demokratiškos ateities visuomenės vizija taps realybe, jei jos vertybės šiandieną bus perduodamos net patiems mažiausiems jos piliečiams – ikimokyklinukams*“ (Vėrinėlis, knyga auklėtojoms

II dalis, 1995, 33). Autorės išvardintos ugdytinios vaikystėje demokratinės vertybės sutampa su Pam Schiller, Tomera Bryant išvardintomis reikšmingiausiomis vaikystės periode dvasinėmis vertybėmis (Supažindiname vaikus su 16 svarbiausių vertybių, 2004). Autorės pažymi, kad svarbu laiku nuspręsti, kurios vertybės yra svarbios šeimų ir vaikų ateičiai bei skatinti vaikus jas perprasti ir branginti kasdieniniame gyvenime „*Nesvarbu, suvokiame, ar ne, mes visą laiką puoselėjame tas vertybes, tik turėtume skirti tam daugiau pastangų. Tai ką perteiksime savo vaikams šiandien, nesvarbu sąmoningai ar ne, turės didžiulės įtakos rytdienos visuomenei*“ (Ten pat, 7).

Straipsnyje minėti autoriai savo moksliniuose darbuose akcentuoja socialinės aplinkos poveikį vaiko vertybinių nuostatų ugdymui. Todėl atliekant tyrimą buvo svarbu išsiaiškinti ikimokyklinio amžiaus grupės tėvų požiūrį į aplinkos įtaką vertybinių nuostatų ugdymui. Tyrime dalyvavusiems tėvams (**90 respondentų**) ir pedagogams (**32 respondentai**) buvo pateikta anketa su išvardintomis socialinės-kultūrinės aplinkos institucijomis bei vaikystėje ugdytinomis reikšmingiausiomis vertybėmis (pagal O. Monkevičienę, Pam Schiller, Tamera Bryant). Pagal reikšmingumą vaikų vertybinių nuostatų ugdymui socialinės-kultūrinės aplinkos institucijas tėvai ir pedagogai paskirstė sekančiai (žr. 2 pav.).

2 lentelė

Respondentų socialinės-kultūrinės aplinkos institucijų, vaiko vertybinių nuostatų ugdymui, paskirstymas pagal reikšmingumą

Tėvų nuomonė	Pedagogų nuomonė
• Ikimokyklinio ugdymo įstaiga; • Šeima; • Mokykla; • Teatrai; • Vaikų teisių apsaugos institucijos; • Bibliotekos; • Kultūriniai centrai; • Policija; • Komercinės institucijos; • Masinės informacinės priemonės; • Bažnyčia.	• Ikimokyklinio ugdymo įstaiga; • Mokykla; • Šeima; • Bibliotekos; • Teatrai; • Policija; • Masinės informacijos priemonės; • Bažnyčia; • Sveikatos priežiūros tarnybos; • Valdžios žmonės; • Įvairios asociacijos.institucijos.
↓	
Abiejų respondentų grupių socialinės-kultūrinės aplinkos institucijų ugdymo vertybių paskirstymas pagal prioritetus	
• Bažnyčia – dora, paslaugumas ir principingumas, pagarba, meilė artimui ir Tėvynei. • Ikimokyklinio ugdymo įstaiga – gailestis ir atjauta, bendradarbiavimas, dora, sąžiningumas ir principingumas, humoro jausmas, savarankiškumas ir pasitikėjimas savimi, išradingumas, atsakomybė, pagarba, sveika gyvensena ir kt. • Mokykla – bendradarbiavimas, tolerancija, valia, darbštumas. • Šeima – gailestis ir atjauta, dora, paslaugumas, savarankiškumas ir pasitikėjimas savimi, išradingumas, atsakomybė, tolerancija, darbštumas, meilė artimui, Tėvynei. • Bibliotekos – dora, grožio pajauta. • Teatrai – dora, grožio pajauta. • Policija – drąsa, kantrybė, atsakomybė, pareiga, tolerancija. • Masinės informacinės priemonės – sąžiningumas ir principingumas. • Sveikatos priežiūros tarnybos - gailestis ir atjauta. • Valdžios žmonės – bendradarbiavimas, kantrybė, meilė artimui ir tėvynei. • Įvairios asociacijos – bendradarbiavimas.	

Rezultatai rodo, kad šeima *prioritetą teikia ugdymo institucijoms*, realizuojančioms tiesioginius ugdymo tikslus.

Pedagogai socialinės-kultūrinės aplinkos institucijas vaiko vertybinių nuostatų ugdymui pagal reikšmingumą paskirstė panašiai kaip ir pirmoji respondentų grupė, t.y. tėvai.

Aptariant respondentų vertybių, kurias ugdo institucijos paskirstymą pagal prioritetus, galima daryti išvadą, kad šeima, lopšeliai-darželiai ir mokyklos vertybinių nuostatų ugdymo sistemoje *tolygiai išskiria prioritetines vertybes: gailestis ir atjauta, meilė artimui ir Tėvynei, pagarba, bendradarbiavimas ir kantrybė*. Mažiau, nei puse respondentų mano, kad mažiausiai dėmesio šios institucijos skiria tokių vertybių kaip *išdidumas ir sveika gyvensena ugdymui*. Vertybių ugdymui daugiausiai, respondentų nuomone, taikomos formos ir būdai yra pokalbiai, išvykos, šventės, įv. susitikimai, renginiai.

Atliktas tyrimas rodo, kad vaiko vertybinių nuostatų formavime darželis tampa lyg dominuojanti institucija ir tuo pačiu paneigia kai kurių mokslininkų teiginius, kad šeima ir *darželis nebėra viena virš kitos dominuojančios sistemos* (Pedagogo ir ugdytinio vaidmenų kaita Lietuvos švietimo sistemoje, 2000,20).

Gyvenimas yra neatsiejamas nuo vertybių kaip ir vertybės nuo gyvenimo. Kiekvienas žmogus šeimoje gauna vienokį ar kitokį supratimą apie vertybes bei jų vertinimo skalę. J. Uzdila pažymi, kad „ypač jaučiamas lektūros apie šeimos dorinius pamatus stygius“ (Dorinis asmenybės ugdymas šeimoje, 1993,5). Autorius pastebi, kad šeimai skirtose knygose per mažai dėmesio skiriama tėvų tarpusavio pagarbai, šeimos darnumo, jos narių gerumui ir meilei. (ten pat, 5). Gal būt todėl pateikti tyrimo rezultatai straipsnio autorės paskatino atlikti vienos įstaigos penkerių metų kauptos duomenų bazės apie šeimą analizę.

Šeimų charakteristikos. Duomenis suskirstėme į blokus: šeimos pagal tėvų amžių, išsilavinimą, šeimos santuokos formą, šeimos sudėtį, vaikų skaičių šeimoje, dirbančių šeimos narių skaičių, laisvalaikio su vaikais praleidimo formas, šeimų lūkesčius, tėvų sampratą apie švietimo sistemą, tėvų nuomonės apie švietimo sistemą formavimo veiksniai.

3 lentelė

Tėvų pasiskirstymas pagal amžių

Apklauso metai	18-20		20-25		25-30		30-35		35-40		40-45		45-50		50 ir ...	
	T	M	T	M	T	M	T	M	T	M	T	M	T	M	T	M
2001-2002	-	-	8	13	25	29	22	26	11	12	6	3	-	3	1	-
2002-2003	-	24	3	21	25	21	26	33	8	9	7	5	-	1	1	-
2003-2004	-	-	2	17	28	41	28	26	10	13	5	-	-	-	-	-
2004-2005	-	1	7	16	18	28	26	38	11	11	7	3	2	-	-	-
2005-2006	-	-	15	17	28	24	11	20	8	4	3	-	3	-	-	-

Pažymėtina, kad dominuojantis tėvų santuokos amžius yra nuo 25 iki 35 metų. Tai rodo, kad mažėja santuokos tarp jaunesnio amžiaus žmonių. 3 lentelėje analizuojant tėvų pasiskirstymą pagal amžių,

pastebima tendencija, kad šeimas kuria vyresni nei 25 m. amžiaus vyrai. Tai leidžia manyti, kad amžius galėtų įtakoti pilnos šeimos statusą.

4 lentelė

Šeimų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Metai	IŠSILAVINIMAS									
	Aukštasis		Aukštesnysis		Vidurinis		Pagrindinis		Pradinis	
	T	M	T	M	T	M	T	M	T	M
2001-2002	2	10	34	45	30	28	6	5	-	-
2002-2003	8	12	32	45	25	27	6	8	-	-
2003-2004	8	17	33	46	27	25	5	9	-	9
2004-2005	9	20	31	23	26	26	4	8	1	-
2005-2006	10	19	21	37	38	32	6	3	-	-

Vertinant šeimos partnerių išsilavinimą, (žr. 4 lentelė) rezultatai rodo, kad aukštojo išsilavinimo, karjeros daugiau nei vyrai siekia moterys. Tuo tarpu tarp vyrų ir moterų tolygiai dominuoja aukštesnysis ir vidurinis išsilavinimas bei šiek tiek mažiau – pagrindinis išsilavinimas. Tai rodo respondentų mokslumo lygį.

5 lentelė

Šeimų santuokos statusas

Šeimų santuoka	ŠEIMŲ SKAIČIUS				
	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006
Civilinė	21	22	31	20	21
Bažnytinė	-	-	-	3	5
Civilinė ir bažnytinė	55	54	61	47	49

Aptariant šeimų santuokų statusą, pastebima tendencija, kad šeimos daugiausia renkasi ir civilinę, ir bažnytinę santuoką (5 lentelė).

6 lentelė

Šeimų pasiskirstymas pagal sudėtį

Metai	ŠEIMŲ SUDĖTIS					
	Pilna šeima	Išsituokusi	Vienas iš tėvų miręs	Vieniša motina	Nėra tėvų (atimtos teisės, mirę)	Išvykę į užsienį
2001-2002	61	13	2	9	2	1
2002-2003	63	12	2	14	-	-
2003-2004	72	10	1	15	-	-
2004-2005	66	18	4	8	-	2
2005-2006	54	14	2	21	-	1

Aptariant šeimų pasiskirstymo pagal sudėtį rezultatus, (žr. 6 lentelė) galime daryti išvadą, kad dominuoja pilnos šeimos, tačiau pastebima tendencija, kad daugėja šeimų, kurias sudaro vaikas ir mama, t.y. vienišos mamos statusą turinčios šeimos.

7 lentelė

Vaikų pasiskirstymas šeimose pagal skaičių

Vaikų sk. šeimoje	ŠEIMŲ SKAIČIUS																								
	2001-2002					2002-2003					2003-2004					2004-2005					2005-2006				
	1	2	3	4	4 ir ...	1	2	3	4	4 ir ...	1	2	3	4	4 ir ...	1	2	3	4	4 ir ...	1	2	3	4	4 ir ...
Šeimų sk.	3 2	4 3	1 4	-	-	3 9	4 1	1 0	2	1	4 6	3 6	1 1	4	1	4 5	3 5	1 1	4	3	3 8	3 6	8	5	7

Rezultatai rodo (žr. 7 lentelė), kad dominuoja šeimos, kurios augina 1 arba 2 vaikus. Tačiau pastebima tendencija, kad daugėja daugiavaikių šeimų, t.y. šeimų, kurios augina 3, 4 ar net daugiau vaikų. Ypatingai tai padeda ryškėti nuo 2004 metų.

8 lentelė

Dirbantys šeimos nariai

Dirbančių šeimos narių pasiskirstymas	ŠEIMOS NARIAI									
	2001-2002		2002-2003		2003-2004		2004-2005		2005-2006	
	T	M	T	M	T	M	T	M	T	M
Dirbančių šeimos narių sk.	55	72	56	69	68	73	62	73	42	62

Analizuojant dirbančių tėvų skaičių šeimose, pastebėta, kad šeimose (žr. 8 lentelė) daugiau dirbančių yra moterų. Rezultatai leidžia manyti, kad vyrai turi kitą neoficialų pragyvenimo šaltinį, nes priešingu atveju, moteriai tenka šeimos išlaikytojos statusas.

9 lentelė

Šeimų laisvalaikio su vaiku praleidimo formos

Laisvalaikio praleidimo su vaikais formos	ŠEIMŲ SKAIČIUS				
	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006
Kraštotyros muziejus	14	12	10	14	4
Kiti muziejai	19	20	18	16	-
Teatrai	54	54	42	33	2
Kino teatrai	60	58	47	31	3
Parodos	34	32	34	21	5
Bibliotekos	15	17	10	12	2
Bažnyčia	70	69	62	60	25
Išvykos į gamtą	69	76	70	51	25
Darbas ar poilsavimas kartu sode	50	57	52	47	20
Poilsavimas ar darbas kaime	56	61	45	55	16
Poilsavimas prie jūros	65	70	51	59	14
Poilsavimas prie ežero	61	71	43	53	12
Išvyka į kitą valstybę	9	11	4	6	2
Kita forma	1	1	1	8	3

Analizuojant šeimų laisvalaikio su vaiku praleidimo formas, septintoje lentelėje matyti ryški tendencija, kai tėvai ima skirti mažiau laiko praleidimui su vaiku. Galime daryti prielaidą, kad didėja tėvų, o ypač mamų, užimtumas (žr. 9 lentelė), o vyrai (tėveliai) nepilnai vykdo jiems priskirtas funkcijas.

10 lentelė

Šeimų lūkesčiai

Šeimų lūkesčiai	ŠEIMŲ SKAIČIUS				
	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006
Vaiko branda mokyklai	25	27	18	31	50
Ugdymo kokybė	10	12	43	28	47
Dvasinio ugdymo kokybė	10	10	18	23	30
Vertybių puoselėjimas	5	9	24	10	47
Vaiko priežiūra ir globa	45	40	34	29	54

Aštuntoji lentelė rodo, kad daugiau tėvų iš lopšelių-darželių tikisi sėkmingo vaiko brandinimo mokyklai ir tai turi sąlyčio taškų su jų lūkesčiais dėl vaikų ugdymo kokybės. Pastebima tendencija, kad tėvams pradeda rūpėti ir vertybių puoselėjimas ikimokykliniame amžiuje.

11 lentelė

Tėvų domėjimasis švietimo sistema

Klausimas	Tėvų atsakymai			
	Taip	Ne	Neturiu nuomonės	Neatsakė
Ar domitės švietimo sistema?	25	3	1	8

Norint išsiaiškinti tėvų domėjimąsi švietimo sistema, buvo apklausti 37 įvairių miesto ikimokyklinių įstaigų tėveliai, laikinai vedę vaikučius į vieną ikimokyklinę įstaigą vasaros laikotarpiu, kai jų įstaigos buvo laikinai uždarytos. Apklausos rezultatai rodo, kad daugiau nei 50 proc. respondentų domisi švietimo sistema (žr. 12 lentelė).

10 lentelė

Veiksniai, formuojantys tėvų nuomonę, apie švietimo sistemą

Klausimas	Tėvų atsakymai				
	Vaiko ugdymosi rezultatai	Lopšelis-darželis	Pažįstami žmonės	Žiniasklaida	Valstybiniai dokumentai
Kas formuoja Jūsų nuomonę apie švietimo sistemą?	15	5	1	7	1

Į klausimą, kas formuoja tėvų *nuomonę apie švietimo sistemą*, tėvai prioritetą skiria vaiko ugdymo(si) rezultatams, antroje vietoje jie nurodo žiniasklaidą, ir trečioje – ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Tai leidžia daryti prielaidą, kad vaikų darželiai nepilnai įjungia šeimas į vaikų ugdymą bei vaikų ugdymo tobulinimo problemų sprendimą darželyje.

2 tyrimas (2006): Kas lemia ikimokyklinių institucijų ir šeimos sąveikos aktualumą?

Gauti rezultatai paskatino autorės pažvelgti į 2002-2005m. atliktą tyrimą dviejų respondentų grupių požiūriu į ikimokyklinių institucijų ir šeimos sąveikos aktualumą.

Tyrimo naudota anketa buvo sudaroma naudojantis M. Barkauskaitės „Ugdymo įstaigos vertinimo koncepcija“ bei O. Monkevičienės metodika, parengta pagal M. Barkauskaitės projektą. Atliktas tyrimas

sudarė galimybę ikimokyklinių institucijų sąveikos su šeima kokybę miesto ir respublikos lygmeniu . tai yra atlikti lyginamąją analizę.

2002 metų tyrime dalyvavo 90 respondentų, 57 (64 proc.) yra Panevėžio miesto ikimokyklinių institucijų vadovai, 12 (13 proc.) Vilniaus, 8 (9 proc.) Visagino, 5 (6 proc.) Kauno, 3 (3 proc. Mažeikių, 2 (2 proc.) Klaipėdos, 2 (2 proc.) Marijampolės ir 1 (1 proc.) Šiaulių miesto. Anketas užpildė vadovai (direktorių) ir jų pavaduotojai (direktorių pavaduotojai ugdymo klausimais). Gauti rezultatai buvo apdoroti SPSS kompiuterine programa.

2005 metų tyrime dalyvavo 32 respondentai iš 32-jų Panevėžio miesto ikimokyklinio ugdymo programas vykdančių ugdymo įstaigų.

Šeima ir ikimokyklinė institucija yra nacionalinė vertybė, kadangi abi institucijos yra ta lemtingoji socialinė aplinka, kuri daro ypatingą įtaką vaiko vertybinių nuostatų formavimuisi. Tyrimai ir gyvenimo praktika rodo, kad glaudus ryšys tarp šeimos ir ugdymo įstaigos duoda teigiamų pokyčių vaiko ugdyme. Todėl viena iš svarbiausių ugdymo įstaigos veiklos sričių yra sumanus, kūrybiškas, nuoširdus ir dalykiškas pedagogų bendravimas su ugdytinių šeimomis, panaudojant kuo įvairesnes bendravimo formas. Bendradarbiavimo su šeima formų, vertinant aukščiausiu (10 balų) vertinimu, pasiskirstymas tarp respondentų grupių pagal reikšmingumą pateikiamas 1 lentelėje. 2002 metais dalis apklaustų respondentų pažymi, kad bendradarbiaujant su šeima yra reikšmingos ir netradicinės bendradarbiavimo formos, t.y. probleminės kišenėlės, padėkos vakarai, pokalbiai telefonu, išvykos, grupių lankstinukai. 2005 metais dalis apklaustų respondentų nurodė kelias reikšmingas bendradarbiavimo formas, tai netradiciniai renginiai, bendra veikla grupėje, specialistų konsultacijos, žinutės telefonu.

11 lentelėje matome, kad abi respondentų grupės prioritetą kaip vienai efektyviausiai bendradarbiavimo formų su šeima, skiria individualiems pokalbiams. Respondentų nuomone, individualūs pokalbiai su šeima yra naudingi, nes geriau tenkina tėvų poreikius bei interesus, sprendžiant vaikų ugdymo(si), adaptacijos bei socializacijos problemas.

11 lentelė

Bendradarbiavimo su šeima formų pasiskirstymas

Respondentai, įvertinę atsakymą 10 balų	Bendradarbiavimo su šeima formos 2002m.						
	Individualūs pokalbiai	Tėvų susirinkimai	Anketinė apklausa	Susirašinėjimas	Diskusijų popietės	Įstaigos laikraštis	Šeimų lankymas namuose
<i>Skaičius</i>	65	11	10	1	4	2	4
<i>Procentas</i>	72,2	12,2	10	1,1	4,4	2,2	4,4
Bendradarbiavimo su šeima formos 2005m.							
<i>Skaičius</i>	26	6	-	-	-	-	-
<i>Procentas</i>	96,2	1,9	-	-	-	-	-

Vertinant aukščiausiu (10 balų) vertinimu, tėvų įsijungimo į institucijos politiką, pagal jos

veiklos sritis, respondentai prioritetą teikia tėvų dalyvavimui darželio taryboje bei projektų realizavimui.

12 lentelė

Tėvų įsijungimo į institucijos politiką įvertinimas

Respondentai įvertinę darlą 10 balų	Tėvų įsijungimas į institucijos politiką 2002m.						
	Darželio tarybos veikla	Bendrų projektų rašymas	Projektų realizavi- mas	Institucijos vizijos formulavi- me	Institucijos vizijos įgyvendini- me	Strateginio veiklos plano sudaryme	Realizuojant strateginį veiklos planą
<i>Skaičius</i>	34	3	7	5	8	2	3
<i>Procentas</i>	37,8	4,1	8,5	6,3	9,4	2,7	3,7
Tėvų įsijungimas į institucijos politiką 2005m.							
<i>Skaičius</i>	17	-	2	-	-	-	-
<i>Procentas</i>	62,9	-	7,4	-	-	-	-

Tyrimo rezultatai leidžia manyti, kad tėvų įsijungimas į institucijų veiklą pastaruoju metu metu silpnėja, tai galima įvardinti kaip, tiek šeimos, tiek ikimokyklinės institucijos problemą. Tam gali turėti įtakos reti ir netikslingi tėvų ir pedagogų susitikimai, neįvairios bendradarbiavimo formos, nepakankamas pedagogų komunikabilumas, o kartais ir silpna profesinė kompetencija.

V. Stankūnienė pažymi, kad „1993m. Ženevoje vykusioje Jungtinių Tautų Europos gyventojų konferencijoje vyriausybinio lygiu buvo pabrėžta, kad ikimokyklinių institucijų plėtra turi rūpintis kiekvienos šalies vyriausybė, kuri turi būti suinteresuota padėti šeimoms, kurioms atlikti savo (motinos ir tėvo) šeimynine funkcijas trukdo darbinis aktyvumas“ (Švietimo naujovės 1998,12,9). Straipsnių autorių nuomone vyriausybė turi padėti ne tik dėl darbinio aktyvumo negalinčioms atlikti šeimynines funkcijas, t.y. elito, šeimoms, bet ir skurdo, asocialioms ir nepilnomis šeimoms teikiant joms kvalifikuotą edukacinę pagalbą vaikų ugdymo srityje, nes nuolat besimokančioje visuomenėje beveik nebelineka socialinių grupių, kurios nebūtų suinteresuotos vaiko ugdymu, jo vertybinių nuostatų formavimu.

IŠVADOS dėl švietimo ir konsultavimo tėvams būtinumo

Remdamiesi pedagogine, psichologine literatūra, vadybine literatūra, dokumentų analize, pedagoginio bei vadybinio darbo patirtimi ir atliktais tyrimais, bandėme nustatyti Valstybės požiūrį į pagalbos šeimai edukaciniu aspektu aktualumą, ugdytojų požiūrį į institucijų vaidmenį ugdant vaiko vertybines nuostatas šeimos statusą visuomenėje bei ikimokyklinių institucijų ir šeimos sąveikos reikšmingumą.

Tyrimo duomenys, mokslinė teorija bei praktika rodo, kad:

- Vyriausybės kaita lėmė teisinių švietimo sistemos aktų nefunkcionalumą – tėvų edukacinės pagalbos teikimo vaikų ugdymo srityje aspektu.

- Šeimos švietimas – svarbiausias ugdymo kaitos veiksnys, todėl tėvams turi rūpėti švietimas.
- Šeimos funkcijų supratimą sąlygoja šeimos statusas visuomenėje, šeimos narių išsilavinimas, šeimos vertybių skalė.
- Ugdymo institucijų sąveika kaitos sąlygomis yra sudėtingas procesas, todėl inicijuoti sėkmingą sąveiką su šeima ne visada pavyksta. Tam, kad abipusiai ryšiai būtų sėkmingesni, pedagogams reikėtų taikyti įvairesnes bendradarbiavimo formas, tarp jų ir netradicines.
- Dabartiniai atnaujintos švietimo sistemos siekiai bei ugdymą norminantys dokumentai orientuoja pedagogus į platesnes tendencijas ieškant naujų sąveikos su šeima formų ir būdų.
- Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų įgyvendinimo programa bei nuo 2007 m. rugsėjo 1d. švietimo teikėjų (2005m. balandžio 18d. Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. ISAK – 627) vykdomos ikimokyklinio ugdymo programos, parengtos pagal Ikimokyklinio ugdymo kriterijų aprašą, paskatins visų lygių švietimu suinteresuotus asmenis inicijuoti parengti ir ugdyti tėvų švietimo programą bei kvalifikuotos edukacinės pagalbos tėvams teikimo modelį įstaigose turinčiose kvalifikuotų specialistų potencialą (pvz.: šeimos centrai).
- Švietimo finansavimo tvarkos tobulinimas padėtų įvesti mišrią – etatinę ir valandinę mokytojų darbo užmokesčio sistemą, numatant kontaktinių valandų su šeima, teikiant jai kvalifikuotą edukacinę pagalbą vaikų ugdymo srityje.

3 tyrimas (2007): Kaip tėvai bendrauja su vaiku ir kokia informacija jiems reikalinga?

Tyrimo rezultatai

Iš tyrime dalyvavusių 70 šeimų – 42 yra pilna (vaiko ugdyme dalyvauja abu sutuoktiniai), 28 – nepilnos šeimos (vaikus augina išsituokusios ar vienišos motinos).

40 proc. nepilnose šeimose augančių vaikų yra opi šiandienos problema. Pastebėta, kad tie vaikai, kurie auga nepilnose šeimose ir ilgą darbo dieną dirbančių tėvų vaikai turi žemesnę savivertę. Jiems trūksta bendravimo patirties, ilgainiui atsiranda įvairios baimės. Nestabiliose šeimose augę vaikai turi neigatyvią santykių šeimoje patirtį, mažesnes galimybes įgyti motinystės ir tėvystės įgūdžių.

Vaikų skaičius šeimose atsispindi 13 lentelėje.

13 lentelė

Šeimoje augančių vaikų skaičius

1 Vaikų skaičius šeimoje	Teigiamų atsakymų skaičius	
Šeimoje auga vienas vaikas	30	42,86 %
Šeimoje auga du vaikai	23	32,86 %
Šeimoje auga trys vaikai	8	11,43 %

Šeimoje auga keturi ar daugiau vaikų šeimoje	7	10 %
--	---	------

Kiek laiko tėvai skiria bendravimui su vaiku, matyti 14 lentelėje.

14 lentelė

Tėvų – vaikų bendravimas				
Laikas, skirtas bendravimui	Darbo dienomis		Laisvadieniais	
	Motinos	Tėvai	Motinos	Tėvai
0,5 – 1 val.	4,29	9,52	-	7,14
2 – 3 val.	42,86	57,14	14,29	19,04
4 – 5 val.	37,14	23,81	42,86	42,86
6 – 7 val.	10	9,52	35,71	28,57
8 ir daugiau val.	-	-	7,14	2,38

Apklausa rodo, kad motinos daugiau skiria laiko bendravimui su vaikais. Tik nedidelė dalis tėvų nurodė, kad su vaikais bendrauja mažiau nei valandą (4,29 proc. motinų ir 9,25 proc. tėvų). Darbo dienomis bendravimui su vaikais skirtą laiką vidurkis – 3 val., laisvadieniais – 5 val.

Laiką su vaikais tėvai praleidžia įvairiai: *svečiuodamiesi pas draugus ir eidami apsipirkti* – 74,29 proc., *dalyvaudami miesto renginiuose* – 71,43 proc., *lankydamiesi kavinėse* – 60 proc., *žaidimų aikštelėse* – 58,57 proc., *poilsio parkuose* – 54,29 proc. Į *teatrus ar koncertus* su vaiku eina – 74,29 proc. tėvų, o 54,29 proc. tvirtina, kad patys namuose vaikui dainuoja lopšines ar vaikiškas dainas. Niekada to nedaro tik 11,43 proc. apklaustųjų.

Tačiau ne valandos skirtos vaikui šiuo atveju apsprendžia bendravimo kokybę. *Svarbu, kad tėvai išmokyti neskubėdami įsiklausyti į tai, ką sako jų vaikai. Kartais pakanka keletas papildomų minučių, kad būtų suprasti vaiko jausmai, norai, troškimai bei poreikiai.*

Tyrimo metu buvo klausama, *kas trukdo su vaiku praleisti daugiau laiko.*

51,4 proc. apklaustųjų nurodė, kad daug laiko praleidžia darbe. Tuo tarpu 17,14 proc. apklausoje dalyvavusių tėvų tvirtina, kad daug laiko atima namų ruošos darbai. Nežiūrint to, tėvai tvirtina, kad bendravimas su vaiku jiems yra svarbus: *„visų pirma vaikas – po to darbai“*; *„šiais laikais esame per daug užsiėmę, bet tai negali būti priežastis nebendrauti su vaiku“*; *„viena auginu tris vaikus ir nieko nebespėju, nors labai norėčiau daugiau bendrauti su savo vaiku“*.

Psichologai tvirtina, kad daug laiko praleidžiančios darbe motinos dažnai jaučia dėl to kaltę. Manoma, kad kaltės jausmas trukdo moteriai efektyviai veikti kaip motinai. Jei motina jaučiasi kalta, bendraudama su vaiku ji dažnai be priežasties pratrūksta pykčiu. Gavrilica (1998), Morgan, Kuykendall (2002) teigia, kad motinai reikalingas sau pačiai skirtas laisvalaikis, kad ji geriau jaustųsi. *Savęs, savo gyvenimo tikslų apmąstymas, padeda moteriai įveikti stresą, tuo pačiu pagerėja jos santykiai su šeimos nariais.*

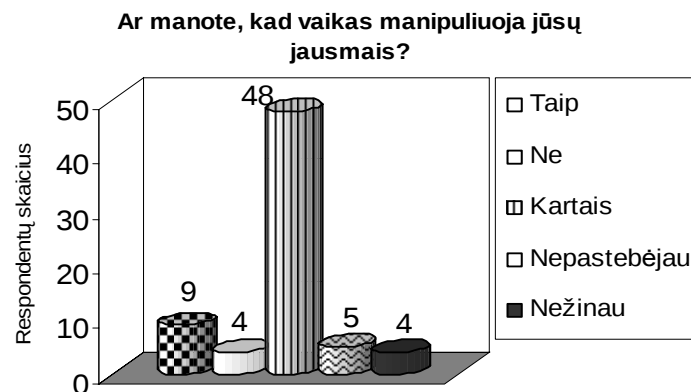
Tyrimo metu tėvų buvo klausiama, kokios bendravimo su vaiku problemos jiems kelia nerimą. Tėvai įvardijo skirtingas problemas – *nesusikalbėjimą, nemokėjimą suprasti ko iš jo norima, paliepiimų nevykdymą, nesutarimus su artimais šeimos nariais (broliu, seserimi), vaiko užsispyrimą* ir pan.

Ne visada tėvų ir vaikų tarpusavio sąveika yra sklandi. Kartais laikomasi bendrų normų ir taisyklių, kurios konkrečiu atveju nėra tinkamos. Dalis problemų susijusios su skirtingais tėvų ir vaikų temperamentais, tėvų nuostatomis, lūkesčiais. Daugiau konfliktuojama su judriais, aktyviais ir energingais vaikais. Tėvus „išmuša“ vaikų užsispyrimas. Net patyrę tėvai skundžiasi, kad kartais vaikai teisiog išbando jų kantrybę. Net „lengvi“ vaikai kelia tėvams nemažai problemų, tuo tarpu „sunkūs“ vaikai dažniau kaltinami, baudžiami, todėl kenčia ir tėvai, ir vaikai.

Psichologai (Ainsworth, White`as, Wattsas) pataria tėvams būti jautriems vaiko poreikiams. *Emocinis ir žodinis reagavimas į vaiką sudaro sąlygas nuostabiam bendradarbiavimui tarp abiejų partnerių (pav. motinos ir vaiko, tėvo ir vaiko). Tėvų pareiga elgtis tolygiai.*

Tyrimo metu domėtasi, ar tėvai nepastebėjo, kad jų jausmais ir nuolankumu vaikai manipuliuoja.

Dauguma respondentų (68,57 proc.) pripažįsta, kad vaikas kartais manipuliuoja tėvų jausmais ir siekia išprovokuoti sau naudingą tėvų elgesį (2 pav.).

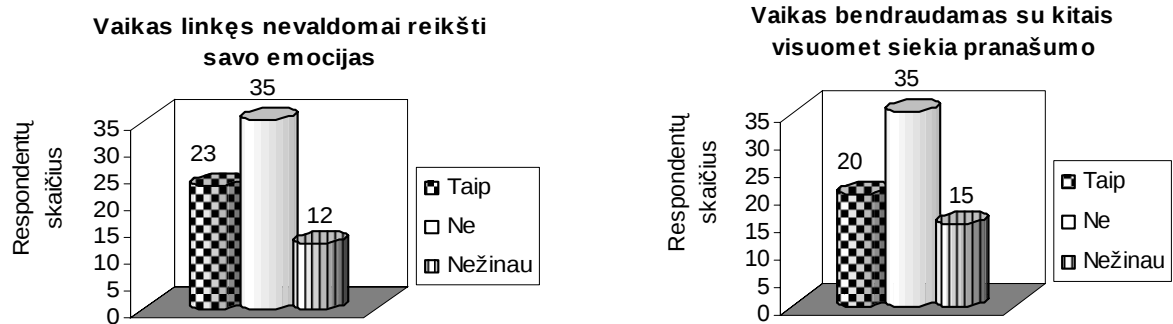
2 pav. Tėvų nuomonė apie vaikų elgesį

J. Gray kalbėdamas apie vaikų poreikių tenkinimą, teigia, kad *vaikams neįmanoma visuomet duoti, ko jie nori, nuolankiai vykdyti visas užgaidas, tačiau visuomet galima duoti tai, ko jiems iš tikrųjų reikia* (2,115). Iki devynerių metų amžiaus vaikas neturėtų turėti per didelio pasirinkimo. Vaikui dar sunku nuspręsti ko iš tiesų jis nori, todėl specialistai pataria tiesiai to neklausinėti. *Vaikams gali patikti šeimnininko vaidmuo, tačiau pernelyg daug pasirinkimo galimybių sukelia nesaugumo jausmą, nerimą, stresą. Pozityvūs tėvai sprendžia patys, nes jie žino kas vaikui yra geriausia ir už tai yra atsakingi.*

Tėvai buvo klausiami, ar žino savo vaikų bendravimo problemas.

34,28 proc. tėvų mano, kad jų vaikai turi bendravimo problemų su bendraamžiais, suaugusiais ar net šeimos nariais. 11,42 proc. tėvų pripažįsta, kad vaikai nesutaria su seserimi ar broliu. Toks pat skaičius

tvirtina, kad vaikui nesiseka bendrauti su bendraamžiais. Dalis tėvų įsitikinę, kad jų vaikai linkę nevaldomai reikšti savo emocijas (32,86 proc.), o bendraudami su kitais siekia pranašumo (28,57 proc.). Nemaža dalis tėvų apie tai iš viso nieko nežino. Kyla klausimas – ar tėvai pakankamai domisi vaikų problemomis, ar ši tema aptariama su darželio pedagogais? (3 pav.)

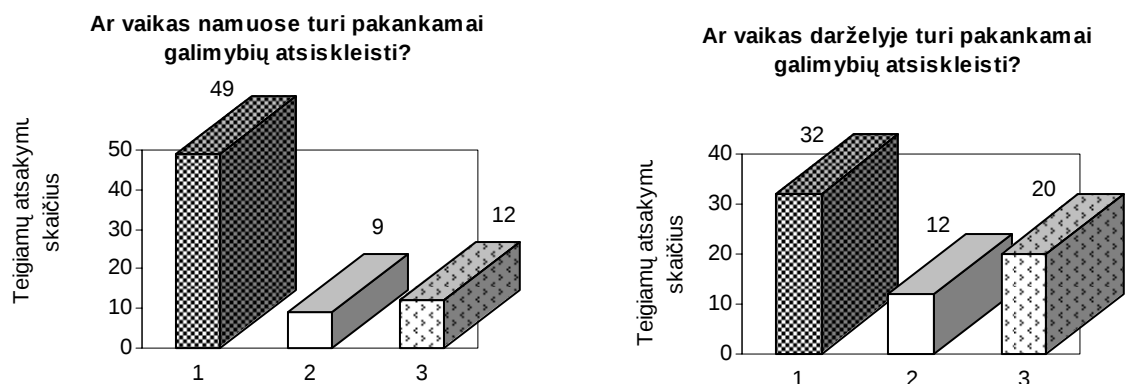

3 pav. Tėvų nuomonė apie vaikų bendravimo problemas

Siekdami surasti savo vietą tarp kitų, vaikai gali griebtis tokio elgesio, kaip perdėtas dėmesio, pranašumo siekimas, o tai tik dar labiau blogina jų santykius su aplinkiniais. Galėdami prieštarauti tėvams ar bendraamžiams, vaikai mokosi priimti gyvenimo realybę. J.Gray teigimu, *priešindamiesi gyvenimo apribojimams, vaikai išmoka su jais susitaikyti nepaneigdami savęs* (2, 114). *Prieštarauti, nesutarti ir aiškintis vaikams būtina. Priešindamiesi jie ne tik išsiaiškina ribas, bet išmoka prisitaikyti.*

Bendraudami su vaiku, tėvai gali tikėtis, kad vaikas išsiugdys prierašumą, kuris padeda formuotis vidinei darnai. Tėvų abejingumas vaiko jausmams ir problemoms, kurios atsiranda plečiantis vaiko santykiams su pasauliu, gali sugriauti jo bazinį pasitikėjimą. *Vaikui svarbu žinoti, kad visuomet turi tuos, į kuriuos gali kreiptis pagalbos ir paaiškinimų kad jais gali pasitikėti.*

Tyrimas atskleidė tėvų nuomonę apie galimybes ugdyti vaikų kūrybinius gebėjimus darželyje ir namuose (4 pav.).

4 pav. Tėvų nuomonė apie vaikų raiškos galimybes

12,86 proc. tėvų pripažino, kad namuose vaiko raiškai nėra palankių sąlygų, o 17,14 proc. apie tai nė negalvojo. Nežino ar darželyje vaikas turi pakankamai galimybių atsiskleisti – 28,57 proc., o kad esančios sąlygos jų netenkina tvirtina 17,14 proc. apklaustųjų.

Kūrybinių užsiėmimų, žaidimų metu įgyta emocinio bendravimo su bendraamžiais patirtis leidžia 4 – 6 metų vaikams patirti daug išpūdžių. Tokia veikla skatina vaiko psichikos vystymąsi.

Pastebėta, kad kai kurie trejų metų vaikai aplenkia kitus savo pažintiniais ir socialiniais sugebėjimais, kurie jiems bus reikalingi mokykloje. Mokslininkai tvirtina, kad tai priklauso nuo motinos ryšio su vaiku (White`as, Wattsas). *Net turėdamos mažai laiko, pinigų ar mažesnio išsilavinimo motinos gali elgtis taip, kad vaikai jaustųsi saugūs, gautų atsakymus į rūpimus klausimus, sulauktų pritarimo, būtų padrąsinti. Tai nepriklauso nei nuo išsilavinimo, nei nuo ekonominės šeimos padėties ar vaikų skaičiaus šeimoje. Tai nepriklauso nuo su vaiku praleisto laiko. Daug svarbiau yra tai, kaip tas laikas praleidžiamas.* Jei motinos yra nuliūdusios, nelaimingos ir apatiškos, jos negali tinkamai lavinti savo vaikų. Užsiėmusios ir laimingos motinos turi daugiau idėjų, jos pačios planuoja savo laiką, daugiau komunikuoja su aplinkiniais, todėl sugeba tai perduoti vaikams. Tokios motinos būna jautresnės vaiko poreikiams, joms svarbiausia, kad vaikas jaustųsi laimingas.

Tėvai turi sunkią užduotį reikalaujančią visiško nesavanaudiškumo – gebėjimo duoti, trokšti vaiko gerovės ir nieko nereikalaus. Šią užduotį pajėgūs atlikti tik tie, kurie moka mylėti savo vaikus ir jaučia su jais dvasinį ryšį.

Išvados apie tėvų bendravimą su vaiku ir informacijos būtinumą:

- Įvairūs moksliniai tyrimai įrodė, kad yra vaiko raidos priklausomybė nuo bendravimo su tėvais ir ypač motina. Motinos vaidmuo ankstyvuojų vaiko ugdymo laikotarpiu yra svarbiausias ir lemia tolesnį vaiko vystymąsi bei jo socialinę brandą.
- Vaikas namų aplinkoje turi jaustis saugiai ir jaukiai. Todėl tinkamiausias yra bendravimas paremtas draugiškumu, susidomėjimu ir bendra kūrybine veikla. Tėvų pareiga elgtis tolygiai, neapkrauti vaiko pasirinkimo galimybėmis, ir jausti didžiulę atsakomybę.
- Tėvai, sudarydami tinkamas sąlygas vaiko raiškai, kartu dalyvaudami žaidybinėje veikloje, ugdydami ir perteikdami vaikui vertybių sistemą, formuoja vaiko aspiracijas, stabilizuoja jo motyvacijų struktūrą.
- Apibendrinę atlikto tyrimo duomenis galime teigti, kad tėvai yra atviri ir pasirengę bendrauti su savo vaikais, tačiau kartais jiems pritrūksta laiko, informacijos ar padrąsinimo. Tėvai norėtų geriau suprasti savo vaikus, sužinoti, kaip bendrauti su emocinių ir elgesio problemų turinčiais vaikais. Šiuo atveju padėti gali labiau patyrusių pedagogų ir specialistų patarimai bei rekomendacijos.

- Tik bendravimas paremtas abipusiu pasitikėjimu ir meile lemia vaikų įgyjamus pozityvius bendravimo įgūdžius ir sąlygoja vaiko sugebėjimą pritaipyti visuomenėje, joje adaptuotis ir socializuotis.

IV.2. Kretingos mokyklos-darželio „Pasaka“ gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą patirtis

Parengė direktorės pavaduotoja ugdymui Diana Bakstienė

Kuo patraukli mūsų „Pasaka“? Kretingos mokykla-darželis „Pasaka“ Vaikystės pedagogikos centras - šiuolaikiška, moderni ugdymo įstaiga, teikianti kokybišką ikimokyklinį, priešmokyklinį ir pradinį ugdymą su kryptingu meniniu lavinimu, glaudžiai bendradarbiaujanti su šeima, teikianti edukacines paslaugas ir atvira visuomenei.

1 pav. Kretingos mokyklos-darželio "Pasaka" VPC emblema.

Mokykloje-darželyje ugdomi vaikai mišrioje ikimokyklinio ugdymo grupėje „Kodėlčiukai“ (3-6 m.), priešmokyklinio ugdymo grupėje „Pelėdžiukai“ ir penkiose pradinėse klasėse. Darniai įstaigoje dirba 18 pedagogų ir 12 aplinkos darbuotojų. Įstaiga puikiai save reprezentuoja rajone - turi susikūrusi savo emblema (žr. 1 pav.), himną ir padėkos raštus. Mokyklos-darželio „Pasaka“ VPC vaikai ir mokiniai ugdomi pagal kryptingo meninio ugdymo programas iš šių dalykų: dailės ir technologijų, muzikos, šokio. Puoselėjant ilgametės tradicijas įstaigoje ypatingas dėmesys skiriamas vaikų kūrybai ir saviraiškai. Ketvirtos klasės mokiniai rengia dailės baigiamųjų darbų pristatymus bei kasmet išleidžiama vaikų kūrybos knygutė „Pasaką prisiminus“. Mokykla-darželis garsėja mokslo metų baigiamaisiais koncertais, kurie skiriami visai miesto bendruomenei. Šiemet kviesime į penkioliktąjį baigiamąjį koncertą Kretingos kultūros centre. Šį koncertą rengia meno specialistai ir jame dalyvauji visi mokyklos-darželio ugdytiniai.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės rengia tradicines rudenėlio, kalėdines, velykines popietes vaikams ir tėveliams. Mažieji „pasakiečiai“ nustebina savo dainų gausumu, šokių įvairumu, raiškiu žodžiu. Koncertų metu ypač smagu matyti vaikų aprangą, kurią kuria patys pedagogai, visada stebiname žiūrovus salės papuošimo, scenos dekoracijomis. 2008 m. muzikos mokytoja Judita Viluckienė

dalyvavo respublikiniame konkurse „Dainų dainelė 2008“ IV ture, kur mažasis solistas dainavo tarmiškai - žemaitiškai lietuvių liaudies dainą. Mažieji dainorėliai šiame konkurse laimi jau antrą kartą.

Kasmet mokykloje - darželyje „Pasaka“ VPC vyksta tradicinių ir vis naujų renginių ciklas, į kuriuos kviečiami ne tik vaikai, bet ir tėveliai bei visi šeimos nariai. Jau antrą rudenį organizuojame viktoriną 1-4 klasių mokiniams apie saugų eismą, kurio tikslas – mokyti vaikus saugiai elgtis kelyje, gatvėje, mokėti saugoti save bet kokioje situacijoje. Rugsėjo 26 minime Europos kalbų dieną, kurios metu visų pradinių klasių mokiniai parengia pranešimus apie įvairias Europos šalis, pagal savo supratimą pasakoja kodėl reikia gyventi savo šalyje, kodėl visi turime mylėti savo tėvynę Lietuvą, čia mokytis, čia dirbti, čia auginti vaikus, o į kitus kraštus važiuoti tik pasisvečiuoti. Ypač aktyvi mokinių aktyvo veikla. Kasmet spalio pradžioje sveikina mokyklos-darželio pedagogus su profesine švente, per metus organizuoja akcijas: „Senas eglutės žaisliukas“, gerumo akciją „Padėk artimui savo“, kurios metu renkami maisto produktai nepasiturintiems miesto gyventojams ir perduodami į labdaros valgyklas, saugaus eismo akciją „Saugus, nes rūpinuosi savimi“ - šios akcijos metu yra tikrinama ar vaikai (ir tėveliai) turi atšvaitus, rengiamos suvestinės ir dovanojami atšvaitai tiems, kurie jų neturi, skatiname tėvus rodyti gerą pavyzdį savo vaikams ir visiems kartu rūpintis atšvaitų nešiojimu. Pavasarį mokiniai organizuoja švaros akciją „Pakelk šiukšlę“, kurios metu tvarkome pasirinktą miesto dalį. Vaikai visada mėgsta pramogas todėl mes jų sukuriame įvairių. Organizavome šukuosenų konkursą „Auksinė garbana 2008“. Šiai šventei teisėjauti pakvietėme mamas kirpėjas. Vasario 14 d. vyksta projektas - konkursas „Pažiūrėk, kokia širdutė“, kurios metu vaikai raginami sukurti ir iš įvairių priemonių pagaminti „širdelę“, šios mažos dovanėlės dovanuojamos šeimos nariams. Artėjant Kalėdoms mokinių aktyvas pakviečia vaikus dalyvauti kalėdinio sveikinimo konkurse.

Mokykla-darželis „Pasaka“ VPC organizuoja ir vykdo švietimo pagalbos nelankančiam įstaigos šešerių metų vaikui teikimo programą „Į pagalbą priešmokyklinukui“ Kretingos mieste ir rajone. Pagrindinis šių konsultacijų tikslas – sudaryti galimybes rajono vaikams, nelankantiems priešmokyklinio ugdymo grupės, laiku pasiekti mokyklinę brandą. Tokių vaikučių apsilanko nedaug, tačiau visiems suteikiama pagalba, pabendraujama, turi galimybės susipažinti su darželyje ugdomų vaikų aplinka, pratybų užduotimis, pasikalbama su logopedu, teikiami metodiniai patarimai, atsakoma į visus rūpimus klausimus. Jau tapo tradicija, kad tie vaikučiai yra kviečiami į vaikams skirtas šventes, o Kalėdų proga gauna nuo senelio dovanas, kartu žaidžia, linksminasi su darželį lankančiais vaikais.

„Pasaka“ turi galias tradicijas rengiant įvairius renginius tiek mokyklos-darželio vaikams tiek ir miesto bendruomenei. Bendradarbiaujant su žiniasklaida apie veiklą informuojama visuomenė. Mokykloje-darželyje „Pasaka“ Vaikystės pedagogikos centre vykdoma švietėjiška veikla rajono pedagogams. Organizuojami kvalifikacijos tobulinimo renginiai, metodiniai užsiėmimai, gerosios patirties sklaida. Organizuojami renginiai mokinių ir vaikų saviraiškai lavinti. Paminėtinos tradicinės šventės rajono priešmokyklinių grupių ugdytiniais „Rudeninė pasaka knygos lapeliuose“, kurios metu vaikai kūrybingai

pristato savo kūrybos knygytes, o vėliau jos eksponuojamos Kretingos M. Valančiaus viešojoje bibliotekoje vaikų skyriuje. Rajono pradinių klasių mokiniams organizuojame jaunųjų poetų šventę - konkursą „Augame kartu su eilėraščiu“, kuri vyksta Kretingos muziejuje. Šios šventės-konkurso metu išrenkami kūrybingiausi žodžio meistrai. Mokiniai laukia poezijos pavasario, mat yra galimybė parodyti savo gebėjimus, paskaityti savo kūrybos eiles, pasidžiaugti draugo gražiomis eilėmis, raiškiu žodžiu. Pavasarį visus rajono ikimokyklinukus kviečiame į smagią šventę „Skambėk, linksma dainele!“. Šventės metu pasirodo smagus pasakų personažas ir suburia mažuosius vaikus į dainelės šalį. Ypač patraukli sveikatos konferencija „Sveikatos kodas“, kur dalyvauti kviečiami visi norintys. Įdomu tai, kad pranešimus rengia ir gydytojai, ir mokytojai, ir pradinių klasių mokiniai. Visada būna įdomios ir naudingos diskusijos, surandama atsakymų į daugybę klausimų.

Kalėdiniu ir Velykiniu laikotarpiu su kūrybine programa važiuojame į įvairias miesto įstaigas (Padvarių senelių pensionatą, Kretingos neįgaliųjų dienos centrą, Kartenos slaugos ligoninę ir kt.) ir dovanojame šventinius koncertus, mokiniai savo rankytėmis pasigamina dovanėles, kurias mielai dovanoja tiems, kuriuos lankome.

Vaikai Kretingos mokykloje-darželyje “Pasaka” Vaikystės pedagogikos centre jaučiasi saugūs, jiems smagu ir įdomu mokytis, vaikus ugdo ir globoja darbštūs, nuoširdūs, talentingi ir labai vaikus mylintys žmonės.

IŠVADOS

Gyventojų informavimo apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą patirtis Europos šalyse

1. Gyventojams apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą (IKPRU) ir švietimo pagalbą Europos šalyse (Prancūzijoje, Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje, Švedijoje, Lenkijoje) informaciją teikia: vietos valdžios institucijos, vietos socialiniai centrai, merijos.
2. Užsienio šalyse tėvai informuojami Lietuvoje retai taikomais būdais, tokiais, kaip: tėvų darbo vietose (*paruošiant paketus „Parama šeimoms“*), viešose vietose (*pvz., prekybos centruose*). Populiarūs tokie būdai, kaip: video įrašų IKPRU įstaigoje ir namuose darymas, jų analizė, vaikų pasiekimų knygelių pildymas, atvirų vakarų organizavimas bendruomenei, tėvų įtraukimas į grupės/klasės veiklos planavimą, grupės/klasės dienoraščio rašymas, dalyvavimas tėvų savipagalbos centruose, vaikų laisvalaikio leidimas ugdymo įstaigoje.
3. Taip pat pateikiam informacija ir tradiciniais būdais, tokiais, kaip: spaudoje; interneto svetainėse, konsultacijose, lankstinukuose, bukletuose, tiesiogiai bendraujant su merijos atstovais.
4. Užsienio šalyse teikiamos informacijos turinys susijęs su konkrečia nuostata į IKPR ugdymą, susiformavusia pedagoginės minties raidoje ir susijęs tik su konkrečiomis rekomendacijomis atliepiant švietimo politiką konkrečioje šalyje (*pvz., Jungtinėje Karalystėje IKPRU paskirtis – parengti vaiką mokyklai, plėtojant jo pasiekimus. Todėl ir vyrauja tokio pobūdžio turinys. Prancūzijoje turinys orientuotas į socialinių įgūdžių plėtotę ir pan.*).
5. Užsienio šalyse informacija tėvams dažniausiai siejama su tiesioginiu jų dalyvavimu ugdymo procese. Minėtose šalyse tėvams sudaromos galimybės keistis informacija apie vaikus: jiems dalyvaujant vaikų adaptacijos ugdymo įstaigoje etapuose, paliekant ar atsiimant vaiką iš įstaigos, dirbutojams lankantis namuose, tėvų susirinkimų metu, dalyvaujant grupės žaidimuose, šventėse ir kt. užsiėmimuose.

Gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą empirinio tyrimo rezultatai

Šeimų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą situacijai įtakos turi šie veiksniai: šeimos poreikių tyrimai, išankstinės nuostatos į tėvus kaip informacijos vartotojus ir šeimos nuomonė apie gaunamos informacijos reikšmingumą

6. Šeimų poreikiai informacijai apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą pasireiškia per situacijos ištirtumą. Tyrimų periodiškumas institucijų lygiu yra skirtingas. Periodiškiausiai tokio tipo tyrimai atliekami instituciniu lygiu, rečiau – grupės/klasės lygiu, rečiausiai - savivaldybių lygiu.

7. Abiejų tikslinių grupių šeimų nuomonės daugiau koncentruojasi ties parametrais, kurie orientuoti į vaikų ugdymo kokybės gerinimą suteikiant daugiau pagalbos vaikui, o pedagogai mano, kad tėvams svarbesni yra su vaiko priežiūra ir ugdymu susiję veiksniai. Tai rodo, kad pedagogai tėvus pirmiausia mato kaip grupę, kuri daugiausia yra suinteresuota *kokybiška vaiko priežiūra* su jo teisių užtikrinimu.
8. Tyrime dalyvavusių tėvų grupėms reikšmingiausia ta informacija, kuri yra susijusi su vaikų ugdymo kokybės gerinimo siekiais (galėtų laiku pastebėti, kokios pagalbos reikia jų vaikui, galėtų geriau savo vaikui padėti mokytis namuose, kaupti visapusišką patirtį).

***Šeimas dominančios informacijos apie IKPR ugdymą turinio pobūdis pasireiškia:
mikro-makro aplinkos, veiklos organizavimo, ugdymo lygiais***

9. Bendra informacijos turinio būklės analizė parodė, kad pateikiamos *informacijos sistemiškumą* pedagogai, darželių/mokyklų vadovai ir savivaldybių administracijos atstovai vertina geriau nei tėvai. *Informacijos suprantamumą* pedagogai ir darželių/mokyklų vadovai vertina geriau nei tėvai. Beveik pusė savivaldybių administracijos atstovų mano, kad pateikiama informacija nėra pakankamai suprantama.
10. Dauguma pedagogų mano (94,4%), kad teikiama informacija vaikų ugdymo klausimais visiškai pateisina tėvų lūkesčius. Ketvirtadalis tyrime dalyvavusių IKPRU įstaigą lankančių vaikų tėvai nėra tikri, ar jų lūkesčius pateisinami ir beveik pusės IKPRU įstaigų nelankančių vaikų tėvų lūkesčiai nėra pateisinti.
11. Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad pedagogai, įstaigų vadovai ar savivaldybių administracijos atstovai mano, jog tėvus labiausiai domina ta informacija, kuri susieta su jo vaiku konkrečiai (aktuali mikro lygmens informacija). Tėvai įvardija ir tą informaciją, kuri būdinga mezo, makro aplinkai (susietą su amžiaus tarpsnių ypatybėmis, su grupe/klase, kurią lanko/lankys jų vaikas, su bendrojo pobūdžio IKPR ugdymo klausimais). Tai rodo, kad savivaldybių administracijos atstovai, IKPRU įstaigų vadovai, pedagogai nepakankamai įvertina tėvų interesų informacijai ugdymo klausimais lauką: ji mato siauresnį, nei kad teigia patys tėvai.
12. Pedagogų nuomonė apie tėvų informuotumą visais įstaigos veiklos organizavimo ir vaikų ugdymo klausimais yra geresnė nei pačių tėvų.
13. Tėvai yra geriau informuoti tais klausimais, kurie yra susieti su atitinkamu tėvų dalyvavimu veikloje bei atsakomybės prisiėmimu, o pedagogai ir įstaigų vadovai mano, kad tėvai geriausiai yra informuoti tose srityse, kuriose patys pedagogai ar įstaigų vadovai atlieka vadovaujantį vaidmenį, t.y. patys tiesiogiai dalyvauja (pvz., vertina vaikų pasiekimus). Šios tikslinės grupės (*tėvai, pedagogai, įstaigų vadovai*) informuotumo padėtį įvertino susiejant ją su individualia veikla ir

asmenine patirtimi. Tai suponuoja prielaidą, kad informuotumas sietinas su tiesioginiu dalyvavimu veikloje ir atsakomybės prisiėmimu.

14. *Įstaigų vadovai* mano, jog šeimos yra išsamiausiai (geriausiai) informuotos esminiais ugdymo proceso klausimais (ugdymo procesas, ugdymo programos, pasiekimų vertinimas). Tačiau tėvų nuomone, būtent minėtais klausimais jiems labiausiai ir trūksta informacijos
15. Informuotumą IKPR ugdymo *įstaigų vadovai* sieja su savo veikla ir turima informacija apie ją. Gyventojų informatyvumo lygį minėtais klausimais nustato pagal savo informatyvumo lygį, vadybinės veiklos sritis suvokdami, kaip prioritetines, kuriomis bendruomenė nesidomi. Visuomenės informatyvumą susieja su praktine veikla, joje įgyjamomis empirinėmis žiniomis, o ne su naujomis, keičiančiomis šias veiklas.

Šeimas dominančios informacijos apie IKPR ugdymą turinio poreikio skirtumai pasireiškė tarp skirtingų tikslinių grupių (tėvų, kurių vaikai lanko, ir, kurių vaikai nelanko darželių/mokyklų, pagal gyvenamąją vietovę)

16. Kaime gyvenančius tėvus domina universalesnio pobūdžio informacija, padedanti suvokti vaiko poreikius, ugdymo ypatybes ir pasikeitusią tėvų poziciją pradėjus vaikui lankyti IKPR ugdymo įstaigą. Dėl informacijos stygiaus, jie menkiausiai suvokia net ir tokias temas, kaip „vaiko miegas“, „maitinimas“.
Kaimuose gyvenantiems tėvams nėra svarbi tokio turinio informacija: vaiko gebėjimai ($p < 0,001$), emocijos ($p < 0,0001$), vaiko pasirengimas mokyklai ($p < 0,0001$), papildomas ugdymas ($p < 0,01$), tėvų pagalba vaikams ($p < 0,001$).
17. Tėvams, kurių vaikai lanko/nelanko IKPR ugdymo įstaigas reikšminga panašaus pobūdžio informacija. Skirtumai tarp šių grupių tėvų nuomonių apie jiems svarbios informacijos temas išryškėja vaiko ugdymo ir priežiūros srityje.

Šeimas dominančios informacijos apie švietimo pagalbą turinys pasireiškė per tas pagrindines temas, kurios susijusios su informavimu apie vaiko socialinę-komunikacinę elgseną ir sveikatą

18. Abiejų tikslinių grupių tėvams aktualesnė ta informacija, kuri nėra susijusi su vaikų ugdymo procesu ar pasiekimais, o labiau akcentuoja temas, kurios susijusios su vaikų šventėmis ir vaikų sveikatos problemomis. *Pedagogai*, skirtingai nei tėvai, pateikiant informaciją dėmesį daugiau koncentruoja informacijai apie vaikų pasiekimus, ugdymo procesą, sveikatą.

19. Tėvai, kurių vaikai nelanko IKPRU įstaigos, neižvelgia informacijos būtinumo tose praktinės veiklos srityse (vaiko maitinimo, priežiūros), kuriose jie turi patirties ir už kurias jie yra atsakingi ugdydami vaiką namuose.
20. Analizuojant tėvų informavimo turinį ypač išryškėja tokių temų svarba: vaiko savybes, gebėjimus, bendravimą ypač grupėje plačiame kontekste vaikas-vaikas, vaikai-pedagogai. Tėvai taip pat pageidauja informacijos vaiko sveikatos, sveikatinimo temomis.

Šeimos informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą būdai pasireiškia per naudojamas komunikacijos, medijų formas, institucionalizuotos informacijos teikimą, informaciją teikiančius asmenis

21. Tėvų informavime žodinis perteikimo būdas yra kur kas dažniau naudojamas nei rašytinis, nors tėvų poreikis gauti informaciją rašytiniu būdu yra ryškesnis, nei žodžiu.
22. Pagal naudojimąsi medijomis pedagogai ir tėvai nurodo internetą ir literatūrą apie vaikų ugdymą kaip dažniausiai naudojamą informacijos teikimo/gavimo būdą. Televizija nurodoma kaip rečiausiai naudojamas informavimo būdas.
23. Tyrime dalyvavę *tėvai ir pedagogai* nurodė, jog pagrindinė informacijos gavimo vieta jiems yra darželis/mokykla.
24. Išanalizavus informavimo būdus, kuriuos apsprendžia gaunamos informacijos vieta (šiuo atveju institucijos), galima daryti išvadą, kad tėvai ir pedagogai kaip pagrindinį informacijos sklaidos būdą mato mokyklą/darželį.
25. *Pedagogų, įstaigos vadovų ir savivaldybių administracijų grupių atstovai* pagal informacijos teikimo iniciatyvumą patys save vertina kiek geriau, nei kad juos vertina tyrime dalyvavę tėvai. Tėvai, priešingai, savo iniciatyvą vertina kaip mažesnę.
26. Išanalizavus informavimo būdus pagal informaciją teikiančius asmenis, didžiausia dalis *tėvų ir pedagogų* pasikliauja savo patirtimi. Taip pat daug informacijos gauna bendraudami su draugais ir pažįstamais, o lankančių IKPRU įstaigas tėvai ir pedagogai geriau vertina galimybes gauti informacijos per socialinius darbuotojus ir vaikų teisių specialistus.
27. Mažiausią populiarumą kaip informantai turi mokslininkai, nes mokslinio pobūdžio žinios, kurios savo esme yra globalios ir apibendrinančios vaikų ugdymo problemas.
28. Mokslo įstaigos ir už informavimo organizavimą atsakingos institucijos bei asmenys, neranda sąveikos ir bendradarbiavimo formų su tėvais, vykdant informavimo programas dėl to, kad taiko masinio-pasyvaus, o ne grupinio-aktyvaus informavimo būdus.

29. *Tėvams* trūkstamos informacijos, anot tėvų ir pedagogų, galėtų suteikti IKPR ugdymo įstaigoje artimai su vaiku bendraujantis specialistas – grupės/klasės pedagogas. Labiausiai tėvams pageidaujamų informantų sąrašė yra psichologai ir IKPR ugdymo įstaigų vadovai.
30. *Įstaigos vadovai* šeimų informavimui pasitelkia tradicinius informavimo būdus ir panaudoja vietinius įstaigoje esančius žmogiškuosius ir materialiuosius resursus: įjungia į šį procesą pedagogus, panaudoja esančią metodinę literatūrą. Vadovai rečiau naudojasi spauda, bei tokiomis formomis, kaip teminių renginių organizavimas, diskusijų inicijavimas, atvirų durų dienų organizavimas, išvykos kartu su tėvais.
31. *Administracijos darbuotojai* informuodami tėvus apie priimtus sprendimus informuoja elektroniniu paštu, internetu, stende. Atskirais atvejais yra taikomi du tiesioginio informavimo būdai: susitikimai su bendruomene, individualios konsultacijos.

Šeimos informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą formos praktiškai sutampa su jų poreikiais

32. Šeimos daugiau orientuotos į tradicines informacijos gavimo formas ir norėtų mažiau naudoti tų formų, kurios nėra gerai žinomos. Taip pat nenorėtų naudoti tų formų, kuriomis informacija tampa prieinama ir kitiems tėvams (būti informuojamiems žodžiu girdint esantiems šalia, fiksuoti įvairiuose dienyuose).
33. *Tėvai, kurių vaikai nelanko IKPR ugdymo įstaigų* toleruotų susitikimus su šių *įstaigų vadovais* ir norėtų gauti informaciją raštu informaciniuose lapeliuose individualiai bei elektroniniu paštu. Tačiau vadovai jiems siūlo kitokią formą - susirinkimus ir informaciją žodžiu.
34. *IKPR ugdymo įstaigų pedagogai* dažniausiai naudoja įprastus informavimo būdus (tėvų susirinkimus) ir beveik nesinaudoja tokiomis moderniomis informavimo formomis, kaip *elektroninis paštas, forumais elektroninėje erdvėje*. Nors tėvų poreikis tokio pobūdžio ir tokios formos informacijai tampa vis ryškesniais.
35. Tėvų informavimui taikomos formos nediferencijuojamos pagal skirtingų grupių skirtingus poreikius, neieškoma tradicinių ir alternatyvių formų derinimo, atitinkančio tos ar kitos tėvų grupės poreikius, pvz.: IKPR ugdymo įstaigas nelankančių tėvų grupė imli platesnio pobūdžio informacijai ir formų įvairovei nei IKPR ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvai.

Šeimų informavimo apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą trukdžiai kyla dėl tėvų nenoro domėtis IKPR ugdymo ir švietimo pagalbos klausimais, ribotų galimybių naudotis medijomis, vieningos šeimų informavimo sistemos nebuvimo, laiko stygiaus dėl per didelio dokumentacijos kiekio bei IKPR ugdymo įstaigų vangumo, kompetencijų stokos sisteminant ir patraukliai pateikiant informaciją.

36. Tėvams gaunant informaciją problemų kyla dėl organizacinių nesklandumų, kurios susijusios su informacijos stoka, o pedagogai ir įstaigų vadovai įvardija priežastį, kuri susijusi su tėvų neaktyvumu. Jie įvardija faktą, kad tėvai vangiai lankosi susirinkimuose (....<Į susirinkimus renkasi nenoriai>) ir kartu su tėvais ieško būdų, kaip įveikti iškilusias problemas (.....<Kokiu būdu, kokiomis formomis ir kokią informaciją pateikti tėvams>; <Kaip informuoti, kokius taktiškiausius ir priimtinausius informavimo metodus taikyti>; <Pasiūlau tėvams naujos literatūros paskaityti>).
37. *Vadovai* mato pakankamai platų priežasčių spektrą, kurios trukdo informuoti tėvus apie IKPR ugdymą ir švietimo pagalbą. Pagrindinė jų – tai pačių tėvų nenoras domėtis IKPRU klausimais ir švietimo aktualijomis. Taip pat svarbios tokios priežastys: ribotos galimybės naudotis medijomis, vieningos šeimų informavimo sistemos nebuvimas ir laiko stygius dėl per didelio dokumentacijos kiekio. Svarbu tai, kad dalis vadovų pripažįsta ir savo vangumą, kompetencijų stoką sisteminant ir patraukliai pateikiant informaciją.
38. Išryškėjo dar viena šiam laikmečiui būdinga priežastis, susijusi su tėvų migracija į užsienio šalis. Jų vaikais rūpinasi kiti asmenys, kuriems šie klausimai matomai nėra tokie aktualūs.
39. *Įstaigų vadovai* įvardija paskutiniu laikmečiu įstaigose vykdomus auditus, kurie taip pat trukdo darbui su tėvais, nes tam tiesiog lieka vis mažiau laiko (<Laiko stoka, didelis užimtumas dėl auditinės veiklos ir įvairių dokumentų tvarkymo>).
40. Įstaigų vadovai kaip priežastį įvardija ir valstybės požiūrį į vaikus (...<Per mažai dėmesio mūsų valstybėje skiriama vaikams>), nuo kurio priklauso šios srities finansavimo sistema (<Lėšų stoka informacijos sklaidai (laiškai, spauda)>). Išskiria ir tai, kad nėra vieningos šeimų informavimo sistemos (...<Nėra informavimo sistemos>).

Trukdžių šalinimo galimybės apima įvairius kaitos aspektus: nuo konkrečių formų keitimo, tam tikros centralizuotos informavimo pagalbos teikimo per specializuotą centrą iki politikų ir visuomenės požiūrio į IKPR ugdymą apskritai keitimo.

41. Siekdami gerinti šeimų informavimo būklę IKPR ugdymo ir švietimo pagalbos klausimais, IKPR ugdymo įstaigų vadovai pirmiausia efektyviau naudotų visuomeninius resursus ir tokiu būdu pereitų prie modernesnių informavimo įvairiais klausimais formų ir būdų: jį vykdytų pasitelkę medijas, t.y. aktyviau pasitelktų vietinę ir respublikinę spaudą, televiziją, internetą. Vadovai siūlo kurti specialias tam skirtas laidas, leisti specialius laikraščius, žurnalus, kurti svetaines internetinėje erdvėje.
42. Vadovai siūlo įstaigose kurti tėvų konsultavimo, diskusijų klubus, įsteigti kiekvienoje įstaigoje spec. pedagogo, logopedo, psichologo etatus, įsteigti nemokamą telefono liniją.
43. Įstaigų vadovai mano, kad šią situaciją pagerintų požiūrio į IKPR ugdymą keitimas politiniu lygiu (...<Svarbi ir švietimo politika ir laikytų darželį lygiaverčiai ugdymo institucija kaip ir mokykla.>...), bei tam tikri

ribojimai (<TV kanalų apribojimas>), įstatymo tvarka įteisintas privalomas vaikų vedimas į darželį (<Įteisinti valstybės lygiu, kad tėvai atvestų vaiką į darželį patys (pasitaiko, kad dauguma tėvų palydi vaikus)>..)

44. *Savivaldybės darbuotojai* siūlo visų pirma efektyvinti informacijos teikimo procesą (*informavimo procesų efektyvinimas*), parinkti tinkamus informacijos teikimo būdus (*informavimo būdų taikymas*).
45. Kiti *savivaldybės administracijos darbuotojų* pasiūlymai yra orientuoti į viešųjų ryšių plėtojimą su labiausiai interesuotomis visuomenės grupėmis.
46. *Savivaldybės administravimo darbuotojams* yra aktualu apjungti specialistų pastangas (auklėtojų, spec. pedagogų, psichologų, mokytojų, šeimos konsultavimo ir informavimo specialistų), gebančių teikti kvalifikuotą informaciją.
47. *Savivaldybės administracijos darbuotojai* akcentavo administravimo veiksmus, tokius kaip: *šeimos informavimo centro kūrimas, elektroninio puslapio sukūrimas apie laisvas vietas darželyje, veiklos aktyvinimas su rizikos grupės tėvais, renginių organizavimas tėvų darbovietėse*. Taigi, savivaldybės administracijos darbuotojai visų pirma apeliavo į tam tikros centralizuotos pagalbos teikimą, per specializuotus centrus (pvz., *šeimos informavimo centras*), siūlė panaudojant elektronines priemones teikti ypač aktualią tėvams informaciją (pvz., *apie laisvas vietas darželyje*). Be to, šie specialistai nurodė konkrečias ypač aktualias administracinės veiklos sritis (pvz., *veiklos aktyvinimas su rizikos grupės tėvais*) ir siūlė tokią naują tėvų informavimo formą, kai jiems tiesiogiai darbo vietoje (*renginių organizavimas tėvų darbovietėse*) yra organizuojami specialūs informaciniai renginiai.

REKOMENDACIJOS

Savivaldybių administracijos darbuotojams, IKPR ugdymo institucijos vadovams, pedagogams

1. Svarbu *periodiškai tirti tėvų poreikius informacijai* ir pagal tai numatyti informavimo tikslus, turinį, formas, metodus.
2. Patartina orientuotis į šeimos struktūrą (pilna/nepilna šeima), tėvų užimtumą (dirba vienas ar du), išsilavinimą (aukštasis, vidurinis, nebaigtas vidurinis ir kt.), vietovę (miesto, kaimo), nes yra tarp kai kurių minėtų grupių tėvų poreikių skirtumai informacijai.
3. Kaime gyvenantiems tėvams reikia universalesnio pobūdžio informacijos, kuri padėtų suvokti vaiko poreikius, ugdymo ypatybes ir pasikeitusią tėvų poziciją pradėjus vaikui lankyti IKPR ugdymo įstaigą. Dėl informacijos stygiaus, jie menkliau suvokia net ir tokias temas, kaip „vaiko miegas“, „maitinimas“, o tik po to kalbėti apie vaiko ugdymą/si.
4. Šeimas dominančios informacijos apie IKPR ugdymą turinį teikti šiais lygmenimis: mikro-macro aplinkos, institucijos veiklos organizavimo, ugdymo proceso.
5. Numatant tematiką, tėvams, kurių vaikai lanko ar nelanko IKPR ugdymo įstaigas patartina orientuotis į abiemis grupėms *bendras ir reikšmingas temas*.
6. Norint aktualizuoti tėvams nereikšmingas temas, visų pirma, reikia tėvus įtraukti į šią temą atitinkančio pobūdžio veiklą ir sudaryti jiems galimybę įgyti reikiamą patirtį. Tėvai, nedalyvaudami veikloje nesuvokia jų esmės ir todėl nejaučia naujų žinių būtinumo tomis temomis.
7. Siekdami efektyvinti tėvų informavimo procesus rekomenduotina orientuotis į taikomojo pobūdžio informaciją, atitinkančią tėvų veiklą ir konkrečią jų patirtį. Ir tik po to - pereiti prie *universalesnio pobūdžio žinių*, turinčių naujumo elementų (tačiau, visų pirma, *taikomojo*, o ne mokslinio).
8. Priimant sprendimus dėl tėvų informavimo temų nepatartina vadovautis išankstine nuomone, jog tėvai pageidauja vis tų pačių tradicinių temų, o orientuotis į tas veiklos sritis, kuriomis tėvai nuolat domisi.
9. Nepatartina pasikliauti nuomone apie save, *kaip asmenį*, turintį pakankamai informacijos įvairiais tėvų informavimo klausimais, o *stengtis įsivertinti žinias tose srityse, kuriomis tėvai itin domisi*.
10. Sudarant tėvams pageidaujamų informacijos temų sąrašą, suteikti tėvams galimybę įtraukti į jį *individualiai jiems reikšmingas temas*.
11. Formuluoiant temas informavimui apie švietimo pagalbą darželio/mokyklos lygmenyje, siekti jog šiame procese galėtų dalyvauti ne tik tėvai, bet ir vadovai, pedagogai (instituciniu ir tarpinstituciniu lygmeniu).
12. Bendradarbiavimo su tėvais sritis ypač reikalauja tinkamai atrinktos ir susistemintos informacijos.

13. Siūloma ieškoti *netradicinių informavimo būdų*, neapsiribojant tėvų susirinkimais, kaip pasyvaus informacijos perteikimo būdu.
14. Įvairinti informacijos teikimo formas ir būdus:
 - panaudojant retai Lietuvoje taikomus, tačiau tėvams itin patogius (pvz., darbo vietose paruošiant paketus tėvams);
 - orientuojantis į platesnius gyventojų sluoksnius, teikti informaciją visiems prieinamose viešose vietose (pvz., vaikų kavinėse, prekybos centruose ir pan.).

Savivaldybių administracijos darbuotojams

15. Dalinantis tarpusavyje atsakomybėmis su *IKPR ugdymo įstaigų vadovais, pedagogais* už tėvų informavimą, apsispręsti *kokiame lygyje informacija bus teikiama* (savivaldybės, darželio, darželio/mokyklos grupės ir kt.) ir suteikti atsakomybę tai grupei, kuri šioje srityje turi pačia geriausią patirtį.
16. Savivaldybių lygiu rekomenduotina teikti tą informaciją, kuri yra reikšminga darželių/mokyklų vadovams, pedagogams, tėvams.
17. Priimant sprendimus dėl informacijos gyventojams, patartina įjungti į šį procesą ir kitas suinteresuotąsias grupes.
18. Perimant užsienio šalių informavimo patirtį dėl savivaldybių institucijų informacijos viešinimo srityje-orientotis į visus gyventojų sluoksnius, o net ik į tuos, kurie augina vaikus.
19. Inicijuoti specializuotų institucijų ar padalinių steigimą, kuriuose galėtų dirbti informavimo paslaugas teikiantys ir informaciją koordinuojantys specialistai, konsultantai.
20. Palaikyti ryšius su aukštosiomis mokyklomis, kurios rengia IKPR ugdymo specialistus, pedagogų kvalifikavimo institucijomis bei domėtis galimybėmis apie šių specialistų būtinų kompetencijų ir kvalifikacijų tobulinimą.

Aukštosioms mokykloms, rengiančioms IKPR ugdymo specialistus bei vadovus

21. Atnaujinant esamas ir kuriant naujas studijų programas atkreipti dėmesį tyriminių, konsultacinių ir tarpininkavimo kompetencijų ugdymo plėtotę.
22. Pateikiant informaciją gyventojams orientotis į tikslinei grupei būdingą metakalbą.
23. Aktyviau vykdyti mokslinės veiklos patirties sklaidą organizuojant specialiai gyventojų tikslinėms grupėms skirtus seminarus, paskaitas, diskusijas.

**Ministerijai, savivaldybėms, IKPR ugdymo įstaigoms, aukštosioms mokykloms rengiančioms
IKPR ugdymo specialistus**

24. Sukurti vieningą gyventojų informavimo apie IKPR ugdymą, švietimo pagalbą sistemą.
25. Sudarant informacijos teikimo gyventojams sistemą ir siekiant jos veiksmingumo-sustiprinti dėmesį užsienio šalių gerajai patirčiai, atkreipiant dėmesį į spektrą institucijų dalyvaujančių informacijos teikime. Esmines funkcijas deleguojant vietos valdžios institucijoms ir jų pavaldume esantiems centrams/skyriams (socialiniam, švietimo, vaikų teisių ir pan.).
26. Vykdyti tėvų švietimą ugdant jį kaip kokybišką informacijos vartotoją.
27. Šalinant informacijos teikimo/gavimo trukdžius apimti įvairius kaitos aspektus: nuo konkrečių formų keitimo, tam tikros centralizuotos pagalbos teikimo per specializuotus centrus ar pan. iki politikų ir visuomenės požiūrio į IKPR ugdymą apskritai keitimo.
28. Gyventojams informaciją teikti sistemingai, išsamiai, suprantamai.
29. Inicijuoti specializuotos literatūros leidimą apie IKPR ugdymą, švietimo pagalbą (pvz., laikraštis, žurnalas, info-biuletėnis ar pan.)

LITERATŪRA

1. Artberg P. O. (2007). Self care of children and pupils. Prieiga per internetą: <http://www.skolverket.se/content/1/c4/12/47/self_care.pdf>.
2. Barczyk, C.C. (1999). Visuotinės kokybės vadyba. Vilnius: Eugrimas.
3. Bitinas, B. (2000). Ikimokyklinio ugdymo moksliniai tyrimai // Socialiniai-educaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme. Klaipėda: KU leidykla, p. 73-75.
4. Bower J.A. (2002). Descriptive Decision Theory, Boston, MA: Houghton Mifflin, p. 104.
5. Childcare Act. (2006). Prieiga per internetą: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2006/pdf/ukpga_20060021_en.pdf>.
6. Cotton, K. Applying Total Quality Management Principles to Secondary Education prieiga internetu: <<http://www.nwrel.org/scpd/sirs/9/s035.html>>.
7. Daft, R. L. (1997). Management, New York: The Dryden Press.
8. Dėl priešmokyklinio ugdymo būklės Tauragės apskrities ugdymo įstaigose. Prieiga per internetą: <www.taurage.aps.lt/.../Apskrities%20struktura/.../Del%20priesmokyklinio%20ugdymo%20bukles%20Taur...>
9. Descriptive data on pre-school activities, school-age childcare, schools and adult education in Sweden 2006. (2007). Prieiga per internetą: <<http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/035/target/Record%3Fk%3D1705>> .
10. Essoka, Y. (2006). Ramos: French preschools teach us a few things // Prieiga per internetą <<http://www.thenotebook.org/editions/2006/spring/RamosFrench21.htm>>.
11. Hurless, B. R. (2004). Early Childhood Education in France A Personal Perspective // The Journal of the National Association for the Education of Young Children. Prieiga per internetą: <<http://journal.naeyc.org/btj/200409/hurless.asp>>.
12. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą reglamentuojantys teisės aktai.(2001). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija.
13. Juodaitytė, A. (2000). Socialiniai-educaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme: Rytų, Vidurio Europos šalių, JAV ir Lietuvos patirties lyginamoji analizė // Socialiniai-educaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme. Klaipėda: KU leidykla, p. 27-39.
14. Juodaitytė, A. (2003). Vaikų darželis Lietuvoje ir pasaulyje: sisteminės kaitos tendencijos socializacijai // Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius, p. 39-46.
15. Jurašaitė, E. (1999). Pedagogų ir tėvų požiūrio į bendradarbiavimą ugdant vaikus kaitos problemos // Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius, p. 138-144.

16. Kardelis, K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas, Judex.
17. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. (2003). Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279441&p_query=&p_tr2=>
18. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. (2003). Valstybės žinios, Nr.63-1853.
19. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija. (1989). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija.
20. Monkevičienė, O. (1993). Ikimokyklinio ugdymo reforma//Lietuvos švietimo gairės. Vilnius.
21. Litvinienė, J. (2000). Vaikas – šeimos ir darželio sąveikos subjektas ir objektas // Socialiniai-educaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme. Klaipėda: KU leidykla, p. 113-118.
22. Numgaudis, D. (1999). Ikimokyklinis ugdymas besikeičiančioje visuomenėje // Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius, p. 9-14.
23. Poland - Preprimary & Primary Education. Prieiga per internetą:
<<http://education.stateuniversity.com/pages/1212/Poland-PREPRIMARY-PRIMARY-EDUCATION.html>>
24. Positive relationships: parents as partners. Prieiga per internetą:
<http://www.teachernet.gov.uk/teachingandlearning/EYFS/themes_principles/Positive_relationships/Parents_as_partners/>
25. Preschools in Poland (2003). // the Polish Voice. Prieiga per internetą:
<<http://www.warsawvoice.pl/view/2806/>>
26. Priešmokyklinio amžiaus vaikų (5-6(7) m.) kokybiško ugdymo (-si) veiksniai ir kriterijai. (2003). Prieiga per internetą:
http://www.vpu.lt/bibl/elypu/Priesmokyklinio_amziaus_vaiuku_kokybisko_ugdymosi_veiksniai_kriterijai_mokslinis_tyrimas_2003.pdf
27. Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašas (2005). Prieiga per internetą:
<www.smm.lt/ugdymas/docs/ikimokyklinis/priesm_ugd_organizavimo_aprasas.doc>
28. Purvaneckienė, G. (2005). Švietimo politika ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo plėtra. Acta Pedagogika Vilnensia, 15.
29. Rupšienė, L. (2008). Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. Klaipėda.
30. Ruzevičius, J. (2006). Kokybės vadybos modeliai ir jų taikymas organizacijų veiklos tobulinimui. Vilnius: VU leidykla.
31. Saviščevidienė, S. (2005). Socialinių paslaugų valdymas užtikrinant vaiko ugdymo kokybę darželyje//Šiuolaikinis ugdymas: priešmokyklinukas, mokyklinukas, socialinė integracija: Respublikinės teorinės ir praktinės konferencijos medžiaga. Šiauliai. P. 131-134.
32. Šeibokienė, G. (1999), Ikimokyklinis ugdymas: kur esame ir kur link eisime? // Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius, p. 47-50. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos.

33. Textor, M. R. (2005).Elementary Education in Germany. Prieiga per internetą:
<http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1b/c2/67.pdf>
34. The Early Years Foundation Stage. (2008). Prieiga per internetą:
<<http://www.standards.dfes.gov.uk/eyfs/>>
35. The Education System in the Federal Republic of Germany 2006. (2008). Prieiga per internetą:
<<http://www.kmk.org/dossier/preschool.pdf>>
36. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija. (2003). Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=211767>
37. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007). Valstybės žinios, Nr.80-3214.
38. Valstybės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos (2003).
39. Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos. (2003). Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=214370>
40. Working with parents: The PEAL project. Prieiga per internetą:
<http://www.ncb.org.uk/Page.asp?originx485md_42733158499x33c4567732225>
41. Želvys, R. (2003). Švietimo organizacijų vadyba. Vilniaus universiteto leidykla.
42. Želvys R., Būdienė, V., Zabulionis, A. (2003). Švietimo politika ir monitoringas. Vilnius: Garnelis.

PRIEDAI